fondata in 1895
bpt
serie nouă
naghib mahfuz
es-sukkariyya
★

Naghib Mahfuz
Es-sukkariyya

Dincolo de o lume și o epocă pe care, cu mână de maestru, ni le revelează în dimensiunea lor cea mai cuprinzătoare – timpul – în tonuri vesele sau triste, line ca scurgerea vremii sau tulburate deodată de vaste energii ca revărsările Niiului, răzbate mesajul profund umanist al *Trilogiei,* prin acea strădanie reușită de a aduce în concertul literaturii universale tradiția, moștenirea și experiența literară a unei țări cu o civilizație multimilenară, reușită ce îndreptățește înalta distincție care i-a fost conferitălui Naghib Mahfuz – premiul Nobei pentru literatură – 1988.*

NICOLAE DOBRIȘAN
*

nagh’șb mahfuz es-sukkariyyă
ROMAN
★
TRADUCERE Și NOTE DE NICOLAE DOBRIȘAN
Ilustrația copertei: *Dumitru Verdeș*
BIBLIOTECA PENTRU TOȚI T989, EDITURA MINERVA BUCUREȘTI

Romanul de față face parte dintr-o trilogie: primul volum, intitulat *Bayna el-Qasrein,* a apărut în colecția B.P.T, nr. 1194–1195, Editura Minerva, 1984, traducere, prefață, tabel cronologic și note de Nicolae Dobrișan, volumul al doilea, intitulat *Qasr eș-Sawq,* a apărut în colecția B.P.T, nr. 1281–1282, Editura Minerva, 1987, traducere și note de Nicolae Dobrișan. Partea a doua cuprinde și câteva nuvele reprezentative pentru diverse perioade din creația autorului, ’

ISBN ”73–0021–4 ISBN ”73–0020–8

Capotele se îngrămădiseră împrejurul mangalului, iar mâinile își făceau loc anevoie deasupra flăcării plăpânde: mâinile Aminei slabe și osoase, mâinile lipsite de viață ale Aișei, mâinile lui *unim1* Ilanafi noduroase ca o carapace de broască țestoasă. Și printre ele, nefiresc de albe și delicate – mâinile Na'imei. Gerul pătrunzător de ianuarie se cuibărise în toate ungherele salonului. Părea cel de odinioară – cu rogojinile colorate acoperind podeaua și canapelele risipite prin colțuri. Doar felinarul vechi dispăruse; în locul lui spânzura' de tavan un bec singuratic. Și totuși se mai schimbase ceva: întâlnirea pentru cafeaua de seară se petrecea acum la etajul de jos. De fapt, familia părăsise cu totul etajul de sus de când stăpânul se hotărâse să recunoască oboseala inimii ce nu-i mai îngăduia să urce scara. Cele mai adânci schimbări cu care timpul își însemnase trecerea se vedeau însă pe figurile stăpânilor casei. Amina se uscase îritr-atât în cât trupul sfrijit părea să se sfărâme la orice atingere. Părul îi albise complet; arăta cu cel puțin zece ani în plus peste cei șaizeci pe care nici nu-iâmj Cuvânt ce intră în alcătuirea unui cognomen cu care se adresează în limbajul familiar femeilor din țările arabe, după numele primogenitului sau doar al unui fiu așteptat, sau numai dorit.» Se traduce prin „mama lui (cutare)".

Plinise. Dar asta nu însemna mai nimic pe lângă prăbușirea Aișei; cu toate că părul îi rămăsese auriu și ochii albaștri, privirea-i era stinsă și rătăcită, iar pielea palidă, pergamentoasă te făcea să tegândeștila cine știe ce boală fără leac. Fața i se scofilcise, iar ochii i se afundaseră în orbite. Nu arăta nici pe departe a fi o femeie de treizeci și patru de ani. Doar peste *umin* Hanăfi anii alunecau fără să lase urme adânci; cărnurile și grăsimile nu făcuseră decât să se îngroașe ca niște colaci solzoși în jurul gâtului. Numai privirea-i gravă spunea că împarte cu ceilalți toate necazurile și durerile casei. Între cele trei femei, Na'ima părea un trandafir stingher în curtea unui

cimitir. Trebuia să fi împlinit șaisprezece ani; avea părul și ochii Aișei și arăta întocmai ca mamă-sa în zilele cele mai fericite ale tinereții, sau poate chiar mai frumoasă. Era subțire ca un fir de trestie, iar privirile-i senine și visătoare reflectau candoarea și detașarea de necazurile acestei lumi. Stătea lipită ca o iederă de umărul mamei, refuzând cu încăpățînare să se depărteze o clipă de ea.

— Săptămâna asta o să coboare, în sfârșit, zidarii de pe bloc, după un an și jumătate de lucru… deschise vorba *umm* Hanafi, frecându-și palmele deasupra mangalului.

— E vorba de *amm*[1] Buyumi, vânzătorul de siropuri… pre iză Na'ima cu ironie.

Aișa aruncă o privire nelămurită spre *umm* Hanafi, dar nu scoase nicio vorbă. Știau cu toții de dărâmarea casei ce aparținuse cândva domnului Mahammad Ridwan, precum și de blocul cu patru etaje pe care *amm* Buyumi îl ridicase pe locul ei. Amintirile acelea de demult… Maryam și Yasin… Unde-o fi dispărut oare Maryam? Pe urmă povestea aceea stânjenitoarecu numi Maryam și cu Buyumi, ajuns peste noapte stăpân… Jumătate din casă o moștenise, iar cealaltă jumătate o cumpărase. Ce vremuri! … Pe-atunci viața fusese cu adevărat viață, iar inima nu cunoscuse încă nenorocirile…

— Prăvălia lui *amm* Bu y torni este locul cel mai atrăgător din bloc… încercă *umm* Hanafi să-innoade firul discuției. O mulțime de siropuri, înghețate, prăjituri… Și peste tot – puzderie de oglinzi și lumini… Aparatul de radio nu se oprește nici ziua, nici noaptea… Toată lumea îl invidiază: și frizerul Hasan-ein, și Darviș – vânzătorul de *ful1,* și lăptarul El-Fuli și *abu1* Sari' – stăpânul micului bufet… Toți se uită cu pizmă din ușa dughenii la blocul semeț care-i sfidează…

— Slavă Domnului care-a fost atât de mărinimos cu ell

1pînăla apusul soarelui. Imediat după asfinţit se ia masa principală, iar înainte de ivirea zorilor *(suhur)* o masă mai uşoară. Lima postului-se încheie cu o serbătoare care durează patru zile.

îngăimă Amina, strângându-și șalul în jurul umerilor.

— Dar blocul lui ne-a astupat terasa zise Na'ima, înclinându-și capul și încolăcindu-și brațele mai strâns în jurul gâtului Aișei. Cum o să ne mai petrecem vremea pe terasă după ce se mută chiriașii?

Amina nu putea să ignore o întrebare adresată de nepoata ei favorită – firește, mai mult de dragul Aișei – și se grăbi să-i răspundă.

— Ce-ți pasă ție de chiriași? Tu îți vezi de treburile tale și pace!…

Jg

Apoi trase cu coada ochiului spre Aișa pentru a vedea efectul vorbelor, căci se temea atât de mult pentru ea, încât ajunsese să-i fie frică și să grăiască. Aișa nu-i dădu însă nicio atenție. Continua să privească dusă pe gânduri oglinda atârnată deasupra măsuței. Nu se dezbărase de năravul ăsta, cu toate că acum nu mai avea niciun rost. Încetul cu încetul ajunsese să se obișnuiască și să nu se mai cutremure la vederea chipului scofâlcit care-o privea ostil din oglindă. Iar când un glas înăbușit încerca să-i scormone amintirile întrebând-o ce s-a întâmplat cu Aișa de odinioară, ti răspundea cu indiferență: „Dar cu Muhammad, și cu Osman, și cu Khalil, ce s-a în Umplut oare?" Amina înțelegea prea Line ce se petrece cu Aișa. Inima i se strângea de durere, 'iar neliniștea și grijile ci se transmiteau de îndată lui *imun* ILanafi, miraza tuturor nenorocirilor din familie.

— E ora programului muzical, mamă… zise Na'ima cu glasul pe jumătate, în vreme ce învârtea alene butonul aparatului de radio așezat între salon și sufragerie.

Aișa aprinse o țigară și trase adânc din ea. Amina urmări cu priviri critice buzele sfrânsc și rotocoalele de fum ce se adunau într-un nor, plutind aiurea deasupra mangalului. Aparatul de radio inundă casa cu o melodie tărăgănată și curând după aceea auziră cuvintele unui cinice binecunoscut: „Unde ești tu, liniștea mea de demult?…"

Na’ima se întoarse la locul ei, strângindu-și tare halatul pe trupul subțiratic. Îi plăcea muzica la fel de mult cum îi plăcuse odinioară Aisei și se străduia să rețină toate cuvintele și melodiile pentru a le repeta prin casă cu glas abia șoptit. Evlavia care triumfase în cele din urmă, dominându-i toate celelalte sentimente, nu reușise să-i înăbușe însă această pasiune pentru muzica. Își făcea rugăciunile în fiecare zi[23], ținea postul RamadanuluD cu sfințenie de la vârsta de zece ani, medita cu plăcere la lumea de dincolo și răspundea cu nemărginită bucurie ori decâte ori bunică-sa catadicsea s-o invite la moscheea lui Al-IIusayn1. Dar nimic din toate acestea nu-i putuse stăvili pasiunea pentru cânt-ec și pornea să îngâne de cum rămânea singură în dormitor sau în baie. PeAișa o Incinta tot ce pornea de la unica ei rază tie speranță tn’noianul de neguri ce-o înconjurau. Glasul fetei o vrăjea la fel de mult ca și smerenia ei. Îi plăcea s-o simtă stiingii’țhi-se și lipindu-se de ea. 11a chiar îi încuraja acest obicei «nu suporta să audă pe cineva făcindu-i observație. Simțea că-i pică cerul pe cap, când cineva îndrăznea să exprime vreo obiecție față de purtarea Na’imei, oricil de neînsemnată și bine intenționată ar fi fost. Nu făcea nimic toată ziua clocit să soarbă din cafea și să Irpga din țigară. Dacă se întâmpla

---

2 Rugăciunea *(salat^* reprezintă unul din cei cinci „stâlpi" ai ritualului musulman, alături de *şahada* „mărturisirea ele credinţă, crezul", *zakat* „taxă de caritate", *siyam* „postul din luna Ramadan" şi *hadjdj* (rostirea egipteană *hagg)* „pelerinajul (facultativ) la locurile sfinte". Credincioşii musulmani au îndatorirea de a îndeplini în fiecare zi — din zori pînă seara tîrzi-u — cinci rugăciuni, după reguli prestabilite. Momentele lor sînt anunţate cu glas tare — în timpurile moderne eu aju

3 Cea mai importantă moschee congregaţională din Cairo, dedicată iui Al-Ifusayn (rostirea populară El-Husein) cel de al doilea fiu al califului Aii (656—661) şi al Fatimci, fiica profetului Muhammad — ucis la 10 octombrie 680e.n.în timpul luptelor cu uzurpatorii umayvazi. El este venerat ca sflnt şi martir de către toate sectele şiite. In amil 1153 i s-a construit un monument funerar pe una din laturile moscheii din Cairo co-i poartă numele, cu toate că el a fost decapitat şi îumor- mîntal I.» Kerbala’, în Irak.

s-o roage mamă-sa să-i dea o mină de ajutor, o descuraja cu un ton plictisit: „Of, lasă-mă în pace!”. Se întâmpla rar ca Amina să-i ceară s-o ajute și n-o făcea pentru di ar fi fost neapărat nevoie de sprijinul ei, ei pentru că voia s-o smulgă din gândurile negre ce i dădeau tot timpul târcoale. Refuzul ei o nemulțumea întotdeauna pe Amina. Ba mai mult, Aișa nu-i îngăduia nici Na’imei să dea o mină de ajutor la treburile casei, ca și când s-ar fi temut c-ar putea s-o piardă la cea mai mică mișcare. Dacă ar fi fost eu putință, ar fi scutit-o și de efortulrugăciunilor sau le-ar fi făcut iu locul ei. Când mamaia încerca să-i explice că Na’imn este acum o domnișoară p ar fi cazul să se obișnuiască eu unele treburi în gospodărie, îi răspundea speriată, protestând;

„Bine, dat nu vezi că o suflă vinfcul? E ca o umbră… Știi cfevapvata mea nu e în stare să suporte niciun fel de efort… Las-o în pace! N-am altă speranță pe lumea asta în afară de ea…” Amina nu se simțea în Mare să mai insiste. Trisfetea îi sfâșia inima; fiica e’i ajunsese întruchipareadezamăgirii și deznădejdii – în ochii ei stinși pierise orice urmă de viață, iar sufletul i se zbătea între speranță și spaimă. Asta o făcea pe Amina să evite pe cât îi sta în putință s-o necăjească și să-i suporte totul cu multă îngăduință. „Ln. De ești tu, liniștea mea de demult?” revenea la nesâirșit ritornda tărăgănată, în vreme ce Aișa asculta fumând eu gardurile rătăcind aiurea. Gântecul îi plăcea la fel ca odinioară. Tristețea și disperarea nu reușiseră să-i ucidă această plăcere. Poate’ că îl tecul acela îi plăcea tocmai pentru insistența cu care revenea la mihnirea și durerea sufletului omenesc, deși era convinsă că nimic pe lumea asta nu-i mai putea aduce tihna zilelor minunate de altădată. Ba avea chiar momente cinci se întreba dacă trecutul acela existase vreodată cu adevărat sau fusese doar un joc al închipuirii, Dacă existase, atunci unde dispăruse casa ei plină de belșug? Țjnde era acum soțul ei cel generos? Unde eraji Osman și Muhammad? Să

n-o despartă oare de trecutul acela diedt opt ani? Aminei nu-i făceau plăcere cânteeele de la radio dt'dt rareori. Pentru ea aparatul acela misterios nu avea alt merit în afară de posibilitatea pe care[4] i-o oferea să asculte zilnic *Coranul*1 și vești din lumea largă... întotdeauna asculta cânteeele cu inima strânsă la gândul că tristețea lor ajunge și la urechile Aișei. „Asta pare-ar boci, nu-i așa?" îi spusese într-o zi cu năduf lui *a mm* Hanafi. Tot timpul era preocupata de nenorocirile nare o loviseră pe fiica ei; nu dădea nici cea mai mică atenție necazurilor personale și tensiunii care-i creștea mereu. N-avea altă bucurie decât'auzitele la moscheea Al-Husayn și la alte lăcașuri sfinte. Se cuvenea să-i mulțumească stăpânului care-i îngăduia acum să meargă să sb roage lui Allah ori de câte ori poftea. Dar nu mai era nici ea Amina de odinioară, căci peste bucuriile de demult se lăsase un zăbranic des. Energia ei neobișnuită se stinsese; impresionarea ascultătorilor, pe când cele din perioada medinilă sunt în general mult mai lungi, tralând mai ales aspecte de ordin juridic social și etic. Notate inițial pe petice de piele, oase. Pietre si' r-vimi' de palmier... Revelațiile" au fost transcrise în vremea califului os „4 ben Affan (644–656 e.n.) caro a poruncit să fie întocmite șase copii după textul sacru pentru a fi trimise în marile cent re ale V difalului care începuse să se extindă (Makka, Al-Basra, Al-Kufa și Dama-c) unul din ele rămânând la Al-Madina, iar textul „etalon" ' *(al-'miai*c i ranunând în posesia califului, toate manuscrisele anterioare fiind distruse. Versiunea întocmită în vremea califului Osman a doi, iu, Iii o recunoaștere generală, dar numai după o opoziție serioasă la început. O.serie de moschei și lăcașuri sfinte pretind că ar deține textul original deși se apreciază că cele mai timpurii fragmente'do manuscris" ale Coranului păstrate piuă în zilele noastre ar fi fost scrise cam cu, N secol – rin secol și

---

40 manta lungă, purtată pe sub *gubba,* deschisă în faţă si strînsă Ia mijloc cu mi cordon.

jumătate după moartea aceslui calif. Cartea'sacră a islamului a stabilit principiile fundamentale ale noii religii recurgând la numeroase elemente din Biblie, dezvoltate și elaborate ulterior de doctrina teologică, precum și reglementările liturgice și de ceremonial referitoare la rugăciune, post și pelerinaj. Coranul a' devenit și un îndreptar de etică individuală și socială investit cu putere de lege în chestiuni legato de căsătorie, divorț, adulter, furt, camătă, omucidere și răzbunare, pomană și eliberarea sclavilor. Pe baza acestor, precepte și a tradiției despre Profet, jurisprudența arabă și-a construit vasta, sa structură de drept civil și penal.

Din punct de vedere literar, fiind considerat drept cuvâift al lui Allah, Coranul este un model de stil și exprimare „perfect" și.. Imposibil de imitat". El aservit ca document de bază în elaborarea'regulilor gramaticii și sintaxei arabe. A apărut o vastă bibliotecă de comentări asupra diverselor sale aspecte de ordin teologic, juridic, filosofic și lingvistic. El, a exercitat și continuă să exercite si' astăzi o influență covârșitoare asupra limbii și literaturii arabe, fiind' un elemenl esențial în menținerea unității lingvistice, spirituale și – nu în ultimul râmî – politice arabe în decursul secolelor.

Ordinea și curățenia casei n-o mai interesau aproape deloc. Lăsase totul în grija lui *nmm* Ilanafi. Se ocupa numai de lucrurile care-i priveau direct pe stăpân și pe Hamal. Lăsase chiar și bucătăria și cămara în seama slujnicei, mulțumindu-se doar cu o supraveghere de formă. Nici asta n-o făcea dec.it rareori căci nu se mai îndoia de cinstea lui *umm* Ilanafi; femeia nu mai putea fi socotită o străină de casă și de familie. Icra prietena lor de-o viață, le fusese alături și la bine și la rău. Și trăise alături de ei toate bucuriile și durerile familiei. O vreme nu mai spuse nimeni nimic, ca și cum cântecul ar fi pus stăpâniro pe toate glodurile lor.

Am zărit-o astăzi pe stradă pe prietena mea Selma, șopti

Na"inia într-un Urau.

Apoi continuă cu nostalgie:

Am învățat împreună la școala primară, iar ea își va lua anul viitor bacalaureatul…

— Dacă buiiicu-tău ți-ar fi îngăduit să-ți urmezi și tu studiile, ai fi intrecut-o… zise Aha cu vădită nemulțumire. N-a vrut să te lase cu niciun chip…

Bunicul ei are părerile lui din care nu l poate scoate nimeni… o întrerupse Amina, încercând să-i potolească nemulțumirea. Ai fi vrut să meargă mai departe la școală, când și îi foarte bine ce eforturi i-av fi cerut? E mult prea plăpândă pentru asta…

Aișa clătină din cap, rătăcită în noianul de gânduri. Ba eu aș fi vrut să merg mai departe la școală. Astăzi toate fetele învață la fel ca băieții… protestă Na’ima cu glasul ei moale și trist.

Știu că n-au nicio speranță să le ceară în căsătorie băieți ca lumea, de-aia învață… se amestecă și *umm* Ilanafi în vorbă. Pe când o fată frumoasă cum ești dumneata…

Amina dădu din cap aprobator și se grăbi să adauge: Și Iu urma urmei, știi destulă carte, draga mea… Ai terminat școala primară… Ce-ai fi vrut mai mult? Doar n-ai nevoie de slujbă… Să ne rugăm lui Allah ca pelinngă frumusețe să ai par le’si de sănătate și să te mai împlinești și t u puțin…

— Ba eu îi doresc să fie sănătoasă, nu să se împlinească! Protestă Aișa. Fetelor nu le șade bine să fie grase. Asta nu-i o calitate, ci un cusur. Mamă-sa a fost frumoasă la vremea ei, cu toate că n-a fost deloc plinuță…

— Ce-i drept e drept, Na’ima! Nimeni n-o întrecea pe mamă-ta… încuviință Amina, zâmbind.

— Dar s-au dus toate și nu i-au mai rămas decât Iaci i mile, murmură Aișa cu figura răvășită.

— Domnul să te bineeuvmteze! Bombăni *umm* llaiâafi.

— Amin, Stăpân al cerului și al pământnlui! Se grăbi să întărească Amina, mângâind cu dragoste creștetul Na’imei.

Se așternu din nou tăcerea apăsătoare, lasind să plutească prin aer vocea cântărețului ce repeta la nesfârșit „Vreau să te văd în fiecare zi…” Curând însă tăcerea lor fu întreruptă de zgomotul ușii de la intrare, trântită cu putere,

— Trebuie să fie stăpânul cel mare! Își dădu părerea *umm* Ilanafi și alergă împiedicându-se ca să aprindă becul de pe scară.

Își ciuliră urechile și-l recunoscură imediat după loviturile ritmice ale bastonului. Când se ivi în ușă, se ridicară în picioare cuviincioase.

— Bună seara! Răsună glasul bine cunoscut, după ce stăpânul șovăi puțin să-și tragă răsuflarea, plimbindu-și privirea scrutătoare de la una la alta.

— Bună seara! Îi răspunseră într-un singur glas.

Apoi, Amina o luă înaintea lui și aprinse lumina din dormitor. Bărbatul o urmă grav, părul argintiu de la tâmple strălucind puternic în lumina becului. Când ajunse la primul Scaun căzu pe ol, gâfâind. Nu trecuse nici măcar de ora nouă.

Domnul Ahmad se îmbrăca la fel de elegant ca în zilele lui de glorie: *gubba1* de postav, caftanul2 imperial și * *kiifiyya*1 de mătase. Întocmai ca odinioară! Doar părul cărunt mustața argintie și trupul slăbit – alături de graba cu care se întorcea acasă atât de devreme – erau semnele unei alte vârste. Un semn al acelei vârste era și cina sărăcăcioasă care-l aștepta pe tavă: un castron cu lapte bătut și o portocală. Nici băutură, nici *mezza*[56], nici carne, nici ouă, deși licărirea ochilor mari și albaștri vădea încă o sete nestinsă’ de viață. Amina îl ajută ca de obicei să-și scoată hainele și să-și îmbrace *ghilbabuP* de lână. Se

---

5 Un şal de mătase care se pune pe cap sau se înfăşoară în jurul gîtului.

6 *Ghilbab,* cămaşă lungă şi largă purtată de bărbaţi, de obicei în ■casă.

înfășură apoi cu o *aba'a*[7], își puse și *taqiyya*[8] pe cap și se așeză tacticos pe canapea eu picioarele strânse sub el. I se aduse tava cu cina sumară pe care o înghiți fără nicio tragere de inimă. La sfârșit, Amina îi întinse un pahar umplut pe jumătate cu apă. Îl prinse atent cu mâna stângă, ținând deasupra lui cu dreapta o sticluță din cârje lăsă cu zgârcenie să se prelingă șase picături. Apoi dădu paharul peste cap, înghițind cu noduri și bombănind încruntat: „Slavă lui Allah, stăpânul lumilor!"[9] Doctorul ținuse să-i atragă atenția tot timpul că medicamentul este vremelnic „în timp ce regimul trebuie respectat iu permanență. De fiecare dată îi reamintise regimul și-l prevenise că orice abatere va avea ca rezultat creșterea imediată a tensiunii, cu toate consecințele nefaste pentru inimă și pentru starea lui generală. După câte îndurase, și-a dat seama că nu mai are încotro și se decisese să respecte întocmai sfaturile medicului. Nu mai mânea și nu mai bea decât ce-i îngăduise acesta și nu se întorcea niciodată acasă mai târziu de ora nouă. Dar flacăra speranței că într-o bună în *s*e va bucura din nou de viață nu se stinsese nicio clipă în Bufleiul. Său, știind prea bine totuși că fericirea de odinioară nu se va mai putea întoarce. Se vedea lămurit că nu era deloc, în apele lui, își ciuli urechile, ascultând cu luare aminte la cântecul ce inunda casa. Amina sta cuminte pe locul ei de pe salteluță. Încercă să înfiripe un dialog cu el și se porni să turuie despre ploaia ce nu

---

7[1] In rostirea egipteană '*abaya*, manta subţire de lînă, purtată mai ales în casă.

8 Ohiect vestimentar cu care se acoperă numai creştetul capului, confecţionat de obicei din bumbac alb şi purtat adesea pe sub fesul specific egiptean numit, *tarbuş.*

9[15] Al doilea verset din *Surat Al-Fatiha* (primul capitol al Coranului}, în interpretarea tradiţională prin „lumi" s-ar avea în vedere toate „făpturile" (adică îngeri, oameni, djini, animale, păsări etc.} eît şi regnul neînsufleţit. într-o altă interpretare, prin „lumi" se au în vedere cele trei diviziuni făcute de mistici, adică „lumea umană" *(nasut),* care poate fi cunoscută cu ajutorul simţurilor, „lumea (invizibilă) a îngerilor" *(malakut)* şi „lumea divină" *(lahut).*

contenise toată dimineața și despre frigul ce pătrundea în oase, dar el nu-i dădu nici cea mai mică atenție, continuându-și cu glas tare parcă un girul întrerupt.

— Am auzit – mi se pare – că în noaptea asta o să transmită un program de cântece vechi…

Fața Aminei se lumină de zâmbet căci ajunsese să îndrăgească și eacântecele vechi și asta mai degrabă de batirul stăpânului decât din pasiune pentru muzică. Bucuria care licărise o clipă în ochii bărbatului se stinse prea curând. Așa se întâmpla de fiecare dată când îl. Învăluia speranța; se trezea brusc din reverie compleșit de cenușiul zilelor ce se scurgeau monoton. Trecutul devenise un simplu vis. Cum ar mai putea să se bucure, când petrecerile, cântecul și sănătatea s au risipit ca fumul și când mâncarea, băutura și plăcerile i-au fost interzise? Unde sunt mersul lui de cămiloi, râsui ce izbucnea în vârtejuri năstrușnice din adâncurile ființei și zorile care-l prindeau amețit de bucuriile vieții? Acum este condamnat să se întoarcă acasă odată cu înserarea, iar la ora zece să fie în pat. Mâncarea, băutura și plimbarea sunt și ele drămuite cu porția, atât cât se îndură doctorul. Și astfel, casa în jurul căreia timpul țesuse un cocon de tristețe devenise pentru el și inimă și lăcaș. Sărmana Aișa îi stăruie ca un spin în suflet; n-are putere nici

să i îndrepte viața ruinată, nici’ să îndure nenorocirea ei cu resemnare. Mâine s-ar putea să rămână și fără tată și fără mamă, și numai gândul a ajuns de nesuportat. Îl mai speriau și complicațiile care-i amenințau sănătatea. Simte cum îi îngheață sângele în vine la gândul că într-o bună zi n-ar mai putea părăsi patul. Mai rău decât atât nici că se poate: nici viu nici mort. Auzise până acum de câțiva prieteni pe care-i lovise o astfel de nenorocire. Gândurile astea apăsătoare puseseră stăpânire pe el și nu-i mai dădeau pace nici ziua, nici noaptea. Nu se simte în stare să

facă altceva decât să-l roage pe Allah să-l păzească de belele și mai maia. Acum însă îl chinuie dorul după cântecele vechi: trebuie să le asculte chiar dacă s-ar întâmpla să-l fure somnul.

— Să lași aparatul deschis, chiar dacă am s-adorm… șopti aproape rugător.

Amina clătină din cap, ascunzându-și un zâmbet.

— Am ajuns să urc scara asta tare anevoie… mai bombăni el, oftând.

Oprește-tc câte puțin, stăpâne, la fiecare odihnă…

— Dar aerul din casa scării e prea umed… Afurisită iarnă! (Apoi, cu ton întrebător și mirat:) Pariez că te-ai dos la El-IIusein și pe gerul ăsta…

'De bună seamă, stăpâne! Nimic nu m-ar putea împiedica să mă duc…' șopti ea sfioasă și stânjenită.

— Numai eu nu mai pot s-o fac…

— Ocolesc mormântul cel sfânt de câteva ori și mă rog pentru sănătatea de mitule… îl asigură ea, încercând să-i câștige bunăvoința.

Domnul Ahmad simțea cu adevărat nevoia ca cineva să se roage sincer pentru el, căci fiecare zi care trecea aducea o nouă renunțare. A trebuit să părăsească până și bunul obicei de a-și înviora trupul cu un duș rece dimineața. I s-a spus că e primejdios pentru artere. Dacă tot ce este frumos și plăcut devine din Ir-o dată primejdios, nu ne mai rămâne decât mila lui Allah, Nu după multă vreme, auziră scârțâitul ușii de la intrare.

— Kamal!… șopti Amina înfiorată, ridicând ochii spre el.

După câteva clipe se treziră cu Kamal în dormitor. Paltonul de culoare închisă îl făcea să pară mai slab și mai deșirat decât era în realitate; numai mustața neagră, pătrățoasă și bogată îi mai sporea întrucâtva prestanța. Se înclină și-l salută ceremonios pe tatăl său, măsurindu-l cu ochi cercetători. Acesta îl pofti zâmbind să se așeze și-l întrebă ca de obicei:

— Pe unde-ai hoinărit, tinere?

Kamal se înseninã. Îi plãcea tonul prietenos și blând cu care-i vorbea stãpânul în ultima vreme.

— Am fost la cafenea cu niște prieteni… lãmuri evaziv, așezându-se pe canapea.

Cine știe ce prieteni or mai fi și ăștia?! Hm! Dar pare destul de serios! Chiar mai mult decât s-ar cuveni pentru vârsta lui! Și-apoi, cele mai multe nopți și le petrece între cărți. O deosebire ca de la cer la pământ între el și Yasin, chiar dacă își are fiecare meteahna lui!

— Ai participat la congresul Wafdtflui[10] de azi-dimineață? Continuă tatãl sã-l descoase, zâmbind.

— Da! Și-am ascultat dison-mil lui Mustafa en-Nahhas!… [11]A fost o zi memorabilă!

— Am auzit cã a fost un eveniment formidabil. Din pãcate, nu m-am simțit în stare să fiu prezent, și am renunțat ia invitație în favoarea unui prieten. Sănătatea nu-mi mai îngăduie o asemenea osteneală…

— Ne rugăm Celui-de-Sus să te restabilești cât mai curând! Șopti Kamal compătimitor.

— Și nu s-au produs niciun fel de incidente?

— Nici vorbă! Totul a decurs normal! De data asta, poliția a stat de-o parte, mulțumiri du-se cu supravegherea…

Domnul Ahmad clătină din cap satisfăcut, căci vestea primită îl mai liniștise puțin.

— Îlai să ne întoarcem la problema noastră veche! Propuse tatãl cu un ton enigmatic. Tu tot te mai îmaâpățineai în chestiunea cu lecțiile particulare?

Kamal se simțea destul de, stânjenit, ca întotdeauna

10naţională în perioada interbelică şi chiar în timpul celui de al chelea războia mondial.

11 Evenimentul la care se face aluzie nu a putut fi localizai TTTtiinp, dar se Ştie că după moartea tui Saad Zagidui «oncteewea pari idui Wal'd a fosl. preluată de Mustafa en-Natihas, care la 17 martie 1928 a ale;”t uit un cabinet, în urma eşecului tratativelor purtate on emT /ii *u,* răi re Samat. ba 25 iunie-din acelaşi an, regele Fu’ad a demis cehiiiei.uî fui Mustafa en-Nablia-s.

cinul trebuia să i se împotrivească.

— Ți-am spus din capul locului, tată, că nu accept așa ceva și socoteam discuția asta încheiată demult, li răspunse, străduindu-se să păstreze un ton cât mai blând.

— În fiecare zi, îmi cere câte un prieten să dai lecții eopiiâor lui. Nu înțeleg d" ce refuzi niște bani dobândiți prin muncă cinstită?! Lecțiile particulare slut o importantă sursă de câștig pentru profesori. Și nu te roagă fiecine s-o facil… Toți sunt, oameni deosebiți… Cu situație…

Kamal se stăpâni și tăcu mâlc, deși pe chipul lui se citea nerăbdarea.

— Carevasăzică, nu accepți să faci o treabă ca Bani, dar îți pierzi o grămadă de timp citind fără rost și scriind lucruri pentru care nu primești nimic… conchise bătrânul nedumerit și cu vădită părere de rău. Crezi că e potrivit ca un om inteligent ca tine să facă așa ceva?

— Cred că ar trebui să iubești și banii la fel de mult cum iubești știința, se amestecă și Amina în vorbă. (Apoi „ridicându-și mândră ochii spre stăpân:) Seamănă leit cu bunicusău, nu-l interesează nimic în afara științei…

— Iar a ajuns la bunicu-său! O întrerupse stăpânul exasperat. Da' ce, a fost *imamul*1 Muhammad Abdo?[1213]

— Și de ce nu, stăpâne? Întrebă ea înflăcărându-s: e, cu toate că nu știa mai nimic despre *imamul* pomenit. Toți vecinii veneau să-l consulte în chestiuni religioase și lumești…

— Așaa?… Păi astăzi găsești zece ca el cu un *qir. F!*

12* *Muhammad Abdo* (1849 —1905) a fost un reprezentant de seamă al vieţii spirituale şi al renaşterii religioase şi politice a Egiptului şi a lumii musulmane în general . Pe plan politic el s-a ridicat al î t împotriva absolutismului orienta) cit şi împotriva imperialismului european,, iar în domeniul religiei a fost adeptul islamului purificat de scolastica învechită şi adaptat Ia gîhdirea ştiinţifică modernă. Pentru atitudinea sa reformatoare a fost expulzat in anul 1882 şi nu i s-a mai îngăduit să revină în ţară decît de-abia în anul 1898, eind a fosl numit şi mare mufli al Egiptului — funcţie deţinută pînă la moarte.

13 Piastru, subunitate monetară egipteană, reprezentînd o sutime dintr-o liră.

Glumi domnul Ahmad, surâzând cu înțeles.

Pe chipul femeii se citea supărarea, dar nu îndrăzni să protesteze. Kamal zimhi cu îngăduință și stinghereală, apoi se scuză și părăsi camera. În salon îi ieși în cale Na'ima pentru a i se lăuda cu rochia cea nouă. Fetița alergă zglobie spre dormitor să-și aducă rochia, iar Kamal se așeză pe canapea lângă Aișă, așteptând. Încerca să fie înțelegător

3 Gândirea.

și amabil cu sora lui, răsfățând-o pe Na'ima, așa cum făceau toți în familie. Nu e mai puțin adevărat că avea pentru nepoata lui aceeași admirație pe care o avusese cândva pentru mama ei. Na'ima se întoarse și întinse rochia volănată pe palmele lui, așteptindu-i complimentele. Kamal începu s-o cerceteze cu atenție, arătându-și entuziasmul. Apoi se îndepărtă cu inima strânsă. Nu era lucru simplu să țină tovărășie unei familii copleșite de tristețe și dureri, până ce vor îmbătrâni cu toții. Nu-i venea deloc ușor să se întâlnească zi de zi cu tatăl învins de suferință, după ce ani în șir toată ființa lui emanase vigoare și sănătate, cu mama care se stingea văzând cu ochii, năpădită și împuținată de bătrânețe, cu Aișa care se prăbușea sub loviturile soar tot. Această atmosferă încărcată nu putea prevesti declt pieirea și sfârșitul. Își îndreptă pașii spre etajul de sus – apartamentul lui, cum îi plăcea să-l numească. Aici își petrecea singur o bună parte din timp, împărțindu-l între dormitorul și biblioteca ce dădeau spre Bayna el-Qasrein. Își scoase hainele, aruncă pe el în grabă un *ghilbab* și un lialat de casă și alergă în bibliotecă. În fața ferestrei cu obloane zăbrelite trona un birou mare iar cele două laturi erau ocupate de dulapuri pline cu cărți. Trebuia să citească cel puțin un capitol din *Izvoarele religiei și moralei* de Bergson și să facă o ultimă revizie articolului despre pragmatism, pregătit pentru

revista *Al-Fikr1.* Clipele acestea prelungite până la cumpăna nopții, când rămânea singur numai cu cărțile și filosofia, erau cele mai plăcute din viața. Numai atunci simțea că este cu adevărat om. Restul timpului petrecut la Școala Spătarului, unde era profesor, sau alergând încolo și încoace pentru diverse treburi sâcâitoare, era dedicat supraviețuirii, la fel ca orice animal care era nevoit să se zbată pentru a-și asigura existența. Nu-i plăcea slujba pe care trebuia s-o îndeplinească și nu avea niciun respect pentru ea. Dar

niciodată nu-și exprimase deschis' nemulțumirea și mai ales în casă unde n-ar fi făcui decât să dea âpă la moară unora și altora. Cu toate astea, era un profesor excelent, făcmdu-și în mod conștiincios datoria și bucurindu-se de aprecierea directorului. Tocmai din acest motiv i se și încredința conducerea unor activități suplimentare în cadrul școlii, numite de el – mai în glumă, mai în serios – treabă de sclav. Doar sclavii erau nevoiți să execute treburi care nu le plăceau! În realitate, dorința de a se remarca – o reminiscență a orgoliului copilăriei – era aceea care-l împingea și acum să se străduie, să fie în permanență în competiție, llotărise de la hun început că trebuie să se bucure de prestigiu în fața elevilor și colegilor săi și procedase în consecință. Era respectat și chiar iubit, în pofida capului enorm, și a nasului ce amintea trompa unui elefant. Fără îndoială că tocmai aceste defecte sau mai precis complexul pe care ele i-l întreținuseră din vremea copilăriei avuseseră principalul merii în hotarirea lui fermă de a-și păstra o bună reputație. Era conștient că cei din jurul său, și mai ales elevii, vor fi ispitiți să facă glume pe seama defectelor sale și tocmai de aceea se arătase intransigent, curmând de la bun început orice tentativă de felul acesta. Surprindea uneori gesturi sau aluzii în timpul lecțiilor, sau mai ales în curtea școlii, dar răspundea întotdeauna prompt, atenuându-și riposta

cu o glumă și cu tonul său blajin, caracteristic firii lui înțelegătoare. În plus, ’ avea o răbdare și un talent *cu totul neobișnuite de a explica și de a-i ajuta pe copii să pătrundă sensurile adânci, iar când le vorbea despre mișcarea națională și despre revoluție, se înflăcăra într-atât Incit uita de lecție, expunindu-și propriile sale convingeri și sentimente. Toate acestea îi atrăseseră simpatia și admirația elevilor, curmând în față orice ispită de a-l șicana. La început, chicotelile și zâmbetelo ironice îl deranjaseră cumplit, înviind amintiri triste de demult, dar în cele din urmă învinsese im curia pentru dragostea și respectul pe care le descifra în ochii celor mici. Într-o vreme, îl năpădise teama că directorul și colegii vor afla de articolele pe care le publicase lună de lună în revista *Al-Fikr* și că, bineînțeles, vor fi nemulțumiți de ideile filosofice pecare le difuza, mai ales când critica dogma și principiile etice într-o manieră care nu se potrivea deloc cu meseria de „dascăl”. Dar curând constatase că niciunul din ei nu se atingea de revista cu pricina și teama îl părăsise. S-a liniștit mai ales când a aflat că revista apare într-un tiraj ce nu depășește o mie de exemplare și că mai mult de jumătate din ele se difuzează în alte țări arabe. Nu mai avea de ce să se teamă pentru slujba lui. În puținele clipe de liniște „profesorul de engleză de la Școala Spătarului” se simțea la largul său și pornea să colinde prin spațiile nemărginite ale gândirii; citea, medita și-și nota idei pentru articolele viitoare. Se simțea îmboldit continuu de lupta ascuțită între pasiunea pentru cunoașterea adevărului și dorința de a evada într-un fel din atmosfera apăsătoare ce-l învăluia cu sentimentul copleșitor al singurătății. Se apăra de singurătate cu filosofia lui Spinoza, încerca să se consoleze pentru lipsa de însemnătate, învingându-și voința ca Schopenhauer, se străduia să uite de tristețea sufocantă și de suferința Aișei, însușindu-și concepția lui Leibniz despre bine și rău, și-și potolea inima însetată de dragoste cu ideile lui’ Bergson.

Numai că lupta sa neîntreruptă n-a reușit să-l salveze de chinul căutării și îndoielii. Adevărul seamănă întrutotul cu o femeie iubită; este la fel de răsfățat și capricios, se joacă cu inima și sufletul tău, stârnind îndoiala și gelozia, dorința de a cunoaște și de a avea totul. Asemeni femeii adorate, el are o mie de fețe și o mie de chipuri. Și cel mai adesea este la fel de viclean și amăgitor, de crud și sfidător. Atunci când se simțea descumpănit și istovit de trudă, Kamal încerca să se consoleze, zicându-și că în ciuda chinurilor trăia totuși cu adevărat; iar viața omului nu-și merită numele dacă el nu-și dă adevărata măsură!

Ahmad Abd el-Gawad își ținea registrele da socoteli eu scrupulozitatea de odinioară, numai că acum o face[14] c» multă trudă, apăsat de povara anilor și a bolii. Chipul luă aplecat adânc' peste hârtii —cu *basmalei*1 atârnată deasupra capului, cu mustața argintie ascunsă de nasul pe care fața slăbită îl făcea să pară mai mare – trezea milă și compătimire. Ajutorul său Gamil el-Hamzawi – care urma să împlinească în curând' șaptezeci de ani – arăta și mai jalnic;, se prăbușea pe scaun imediat ce pleca un client, oftând și gemând cu sufletul strivit. „Dacă lucram cu simbrie la stat, acum ne-ar fi scutit pensia de osteneala asta istovitoare", gândi Ahmad necăjit, apoi bolborosi răgușit, ridicându-și capul din hârtii:

— Criza asta blestemată ne încurcă mereu socotelile…

— Așa e… încuviință El-IIamzawi cu vădită nemulțumire. Dar oricum, anul ăsta e mai bun d'eclt cel trecut, iar acela a fost mai bun decât cel dinaintea lui… Slavă lui Allah!…

Anul 1930 și cei care i-au urmat au fost pentru negustori zile de groază; Ismail' Sidqi2 cârmuia în mod samavolnic, iar foametea și lipsurile făceau ravagii De cum se trezeau din somn și până noaptea târziu nu discutau decât despre falimente, întrebându-se ce le va aduce ziua de mâine.

14Prescurtare a formulei *Bi-smi Allah ar-rahman ar-rahim* — „în numele lui Allah eel milostiv şi btui" — rostită în împrejurări foarte diferite, dar mai ales cînd se începe o activitate. Ea apare foarte «ies afişată în magazinele comerciale din ţările arabe.

Ahmad Abd el-Gawad se socotea printre cei norocoși, de vreme ce scăpase de faliment, deși se aflase tot timpul pe muchie de cuțit.

— Slavă lui Allah! Șopti stăpânul trist.

După un timp, domnul Ahmad se trezi ca Gain'd elHamzawi privindii-l insistent, dar vădit încurcat. Ce-o fi având pe suflet? Își apropie scaunul de biroul stăpânului și se așează greoi, cu un zâmbel palid și umilit. Eră o vreme destul de rece, în ciuda soarelui scânteietor, iar din când în când se stârneau rafale de vânt ce izbeau cu furie iu uși și ferestre, zgâlțâindu-ie din țâțâni.

— Ia spune-mi, ce te Irămintă? I-o luă stăpânul înainte, ndr optând u-se în scaun. Nu știu ce mă face să cred că vrei să-mi spui ceva important.

Sini într-o situație destul de neplăcută… se codi El-Ilamzawi, cu ochii în pământ. Nu știu cum să încep…

— Am petrecut mai mult timp aici împreună cu tine decât cu familia mea… începu Ahmad liniștit, încercând să-l încurajeze. Așa că poți să-mi spui tot'ce ai pe suflet…

„cu conținut democratic ale vechii constituții, nemulțumirea poporului a crescut în mod considerabil și ol s-a trezit foarte izolat. În baza noii constituții a organizai un simulacru de alegeri boicotate de Wafd și de Liberații Constituționaliști, soldate cu crearea unui parlament care să-l sprijine. Guvernul lui Ismail Sidqi care a condus țara în anii crizei economice pe t ornic ros im ți te în Kg i pl este socol îl cel mai impopular și reacționar din întreaga perioadă a-Egiptului modern. În timpul guvernării lui Ismail Sidqi, influența palatului a crescut în mod considerabil, iar englezii care erau interesați în slăbirea influentei WafduM și slăbirea unității poporului egiptean au adoptat o atitudine de expectativă. Ismail Sidqi a demisionat în 1933 și în tocul lui a fost ales la conducerea Partidului Poporului Abd el-Fattah Yahya, care a alcătuit un cabinet de prientare asemănătoare. La insistența Adocului Național creat în 1935, regele a emis în

decembrie din acest an un decret prin care se revenea la Constituția din 1923.

— Tocmai pentru că e vorba de tovărășia noastră îndelungată îmi vine greu să vorbesc, *și*[15] stăpâne…

Tovărășia? Nu-i trecuse prin cap așa ceva.

— Cum? Vrei..; cu adevărat?… bâigui Ahmad Abd elGawad, simțind că-i trece un junghi prin inimă.

— Cred că a sosit momentul când trebuie să mă retrag… se încumetă bătrânul să mărturisească, copleșit de tristețe. Nu mă mai simt în stare să merg înainte cu dumneata…

I se strângea inima de durere. Ce altceva puteau sa fie vorbele lui El-IIamzawi decât o prevestire rea. Venise vremea să se retragă și el? Cum să ducă mai departe treburile prăvăliei de unul singur, răzbit de boală și de ani: Privi spre ajutorul său nedumerit, cu ochii rătăciți.

— Îmi pare nespus de rău… Dar nu mă mai simt în stare, insistă El-Ilamzawi cu îndărătnicie. Ce să fac? Am avut. Grijă să nu te las singur, adăugă după ce cumpăni o clipă. Am găsit un băiat de nădejde, pe caro te poți bizui mai mult decât pe mine…

Încrederea nemărginită în onestitatea lui El-Hamzawi îl scutise de griji o viață întreagă, luându-i de pe umeri cel puțin jumătate din povara dughenii. Cum ar putea tocmai acum la șaizeci și trei de ani să zacă în prăvălie din zori și până la asfințitul soarelui?

Doar știi prea bine că părăsirea lucrului și izolarea în casă grăbesc prăbușirea și sfârșitul… încercă stăpânul să-l abată de la hotărâre. Uită-te la pensionarii care și-au lăsat slujba!…

— În cazul meu, prăbușirea s-a produs înainte de a părăsi slujba, după cum bine vezi… îngăimă El-Ilamzawi cu un surâs straniu.

— Bătrân viclean, mimai Fu’ad te îndeamnă să mă lași

15 Formă contrasă a cu viat «Iui din limba literară *say yj d „* domn[1'] folosită în dialecte ca termen comun de adresare său preced iad numele unor sfinţi şi martiri musulmani (mai ales în ţările arabe din Nordul Africii).

singuri protestă stăpânul, străduindu-se să-și ascundă descumpănirea cu un zâmbet schimonosit.

— Doamne, ferește! Exclamă Eltiamzawi tulburat. Toată lumea știe cât sunt de șubred! Numai ăsta e motivul pentru care trebuie să mă retrag…

Cine știe? Fu'ad este acum procuror și nu-i mai convine ca tată-său să slujească într-o dugheană, chiar dacă stăpânul dughenii îi netezise calea către o astfel de carieră, își dădu seama că bănuiala lui îl mihnise pe bătrân și încercă să dreagă lucrurile, întrebându-l cu blândețe în glas:

— Când o să fie Fu'ad transferat la Cairo?

— Păi, cam anul ăsta, ar fi vorba, sau cel mai târziu peste un an…

Trecu un răstimp de tăcere ce trăda stânjeneala celor doi.

— Dacă se mută și stă cu mine la Cairo, trebuie să mă gândesc să-l însor, nu-i așa, *și* stăpâne? Întrebă El-Hamzawi în cele din urmă, încercând să vină în întâmpinarea bunăvoinței domnului Ahmad. Doar e singurul meu băiat… Și mai am încă șapte fetei Trebuie să-l însor, nu-i așa? De fiecare dată când mă gândesc la asta îmi vine în minte frumoasa dumitale nepoată…

Îl cercetă pe furiș cu coada ochiului și adăugă cu timiditate:

— Știu că nu suntem de aceeași condiție, firește…

— Âllah să mă ierte, *amm* Gamil!… Cum poți să spui așa ceva? Suntem frați de-a ti ta vreme, doar!…

L-o fi cerut Fu'ad să pipăie pulsul? Un procuror e ceva, dar nu despre căsătorie îi arde lui acum să vorbească!

— Mai întâi de toate, spune-mi dacă tu ești cu adevărat hotărât să te retragi din slujbă!…

— Bună dimineața de o mie de ori! Le întrerupse conversația un glas din ușa prăvăliei.

Stăpânul se strădui să zâmbească cu amabilitate» cu toate că nu-i convenea citași de puțin să fie deranjat

tocmai când avea de discutat o problemă atât de importantă.

— Bine-ai venit! Îi răspunse fără niciun chef. Poftim! Adăugă apoi, făcând semn spre scaunul pe care-l eliberase El-IIamzawi.

Zabida se așeză greoi eu trupul ei mătăhălos, îăcând scaunul să geamă din toate încheieturile. Se boise cu tot felul de sulimanuri, dar nu mai rămăsese nici urmă din podoabele i bogate pe care le purta cândva la gât, la urechi și pe brațe, și nici din frumusețea ei de odinioară. Stăpânul o salută acum' ca pe orice alt client. Nu era deloc încântafe de vizita ei, știind prea bine că de fiecare dată când apare trebuie să-i ceară câte ceva. Când o întrebă de sănătate, bâigui cu ochii în bagdadie:

— Slavă lui Allah!

— Și ce zici că mai faci? O întrebă a doua oară indiferent, numai ca să rupă tăcerea stânjenitoare.

Zabida surâse trist, lăsând să se înțeleagă că și-a dat prea bine seama de răceala ascunsă în spatele amabilității lui. Izbucni pe neașteptate în hohote, fără să-i pese de atmosfera rece din jur, cu care zilele din urmă începuseră s-o obișnuiască.

— Nu vreau să mă întind la vorbă și să-ți răpesc din tinjpul prețios, căci știu cât ești de ocupat... Dar pentru mine ai fost bărbatul cel mai generos și tocmai de aceea îți adresez ție rugămintea de a-mi împrumuta niște bani sau de a-mi găsi un client care să-mi cumpere casa. Dacă ar fi cu putință, m-aș bucura să fii chiar dumneata cumpărătorul...

— Eu? Întrebă Ahmad Abd el-Gawad, oftând. Bine-ar fi, sultană, dar vremurile s-au schimbat... Întotdeauna am fost sincer cu tine, dar. Se pare că t'u nu vrei să mă crezi, sultană...

— Sultana a ajuns falită... încercă ea să se justifice, rmnd în silă și încercând să-și ascundă dezamăgirea. Ce pot să fac?

.

— Dala trecută țigara dat cât am putut, dar acum situația nu-mi mai îngăduie așa ceva…

— Crezi că nu poți să-mi găsești pe cineva care să-mi cumpere casa? Întrebă temătoare.

— Îți promit că mă voi strădui să găsesc un cumpărător…

— De fapt asta voiam de la tine, stăpân al generoșilor… îngăimă ea, vrând să-și exprime recunoștința. (Apoi, cu glas tânguitor:) Toate lucrurile și toată lumea s-au schimbat. Allah să fie îngăduitor cu oamenii! În zilele gloriei se întreceau să-mi sărute pantofii… Acum sunt toți o apă și-un pământ. Parcă s-ar fi înțeles între ei, căci toți mă ocolesc și trec pe celălalt trotuar când mă văd, ferindu-se să dea nas în nas cu mine.

Se poate întâmpla să uiți unele lucruri… Să nu te intereseze nici sănătatea, nici tinerețea, nici oamenii!… Dar cum să uiți de zilele gloriei, de zilele minunatelor cântece ale iubirii?!

— Dar nici tu, sultană, n-ai prea ținut cont de trecerea timpului…

— L-adevărat! Recunoscu ea oftind cu năduf. N-am putut să fac ce-a făcut Gabia. A făcut, negoț cu cinstea altora și-a strâns averi și case… Și pe deasupra m-a blagoslovit Allah să am de-a face numai cu ticăloși. Nerușinarea a ajuns până acolo încât Hasan Ambar mi-a vin de t o priză de hașiș cu o liră, într-o vreme când nu se prea găsea pe piață!

— Blestemat să fie!

Hasan Ambar? De o mie de ori blestemat!

Da’ de unde! Mă gândeam la hașiș.

— Să știi că hașișul este mult mai milostiv decât oamenii, zău așa!…

Nici vorbă! Să n-aud! E o adevărată nenorocire că ai ajuns sclava lui…

— Mi-a prăpădit toată vlaga și toți banii… recunoscu ea. Dar asta este! Când îmi găsești un mușteriu pentru casă?

— Cu prima ocazie! Sper s-o scot într-un fel la capăt! Îi răspunse el în doi peri.

— Bagă de seamă*! Îl avertiză ea în vreme ce se ridica. Data viitoare vreau să te văd zâmbind din toată inima. Orice rău m-ar lovi este mai neînsemnat decât acela care-mi vine de la dumneata… Știu foarte bine că te stinjenesc. Cu insistențele mele, dar n-am încotro. Sunt la mare ananghie și nu mai știu unde mi-e capul… Iar dumneata ai rămas pentru mine cel mai generos om…

— Nu mă bănui de sentimente care nu-mi aparțin… încercă el să se scuze. Adevărul este că tocmai când ai intrat pe ușă, eram ocupat cu o chestiune foarte importantă. Negustorii nu scapă niciodată de griji, așa cum prea bine știi…

— Allah să-ți ajute să scapi de necazuri!

Clătină din cap în semn de mulțumire în timp ce-o conducea spre ușă.

— Oricând ești binevenită! Mai adăugă domnul Ahmad, luându-și rămas bun.

Citi în privirea ei stinsă și mohorâtă toată zădărnicia și i se făcu milă de femeia îmbătrânită din fața lui. Reveni în dugheană abătut și bombăni, uitându-se trist la Gamil elllamzawi.

— Asta-i viața!…

— Allah să te ferească de relele ei și să te’ajute să ai parte numai de bine! (Apoi adăugă pe un ton neîndurător:) Mici nu movila altă răsplată o femeie stricată cum a fost ea!…

Ahmad Abd el-Gawad clătină din cap, strâmbând din nas și foindu-se pe scaun, lăsând să se vadă că nu-i conveniseră vorbele usturătoare ale celuilalt.

— Vasăzică, ești hotărât să mă părăsești, reveni stăpânul la discuția întreruptă de vizita /. Abidei.

— Nu e vorba nicidecum de părăsire, sări El-llamzawi

încurcat. Mă retrag pur și simplu și regret din tot sufletul că sunt nevoit s-o fac.

— Vorbe frumoase, exact ca cele care-au amăgit-o pe Zabida acum câteva clipe.

— Doamne, ferește! Îți mărturisesc cu toată sinceritatea ce simt în adâncul inimii… Nu vezi, stăpâne, că sunt aproape o ruină din pricina bătrâneții?

Clientul care intră în prăvălie le întrerupse din nou dialogul și El-IIamzawi se îndreptă spre locul lui de la tejghea, întrebându-l ce dorește,

— Cine-E-: stă la birou ca o lună plină? 1 răsună imediat după aceea un glas hodorogit din pragul ușii, unde se ivise *șeih*[16]Mitwalli Abd es-Samad, înfășurat într-un *ghilbab* ponosit și decolorat, țesut din păr aspru, cu niște papuci zdrențuiți și eu o fâșie din lină înfășurată în jurul capului „sprijinindu-se în cârjă. Își strâmbase’gâtul spre zidul lipit de birou, închipuindu-și că acolo se află stăpânul, și clipea fără încetare din ochii înroșiți.

— Poftim, *șeih* Mitwalli! Îl invită Ahmad zâmhind, în ciuda gândurilor negre care-l năpădiseră.

Bătrânul căscă gura, în care nu mai rămăsese niciun dinte și se porni să bolborosească:

Piei, tensiune!… întoarce-te din nou, sănătate, la stăpânul oamenilor!…

Stăpânul se ridică și se apropie de bătrân. Abia atunci își dădu Mitwalli seama unde se afla domnul Ahmad și privi spre el cu ochii larg deschiși, trăgându-se un pas înapoi, ca și cum s-ar fi ferit instinctiv sau ar fi dat să fugă. Pe urmă se opri și se întoarse rând pe rând spre cele patru zări, continuând să bolborosească răgușit:

— Din partea asta să-ți vină bucurie… și din partea asta să-ți vină bucurie… și din partea asta să-ți vină tot bucurie… și din partea asta să-ți vină numai bucurie…

---

16 Lima plină apare foarte des în literatura arabă şi în folclorul arab ca o metaforă pentru faţa omenească şi cu deosebire pentru faţa femeii frumoase, dar şi ca simbol al generozităţii şi al altor virtuţi.

Pe urmă, se îndreaptă spre ușă, îndrugând repezit:

— Nu astăzi, ci mâine sau poimâine!... Dar nu uita să rostești tot timpul „Allah este atotvăzător!”

Când ajunse în stradă, porni cu pași mari și vioi, ce nu se potriveau deloc cu înfățișarea lui umilă.

’După un obicei de demult, în ziua de vineri se adunau în casa cea veche toți fiii laolaltă cu nepoții – o frumoasă rânduiaÂM la care nu puteau renunța. Amina însă nu mai era cea de odinioară. Rolul de frunte la bucutărie li revenea acum lui *urnwi* Hanafi, dar stăpâna casei le aducea mereu aminte că slujnica «a fost ucehiea ei și prin urmare de la ea a deprins tot meșteșugul. Și-i plăcea tare mult să i se recunoască acest, merit și să i se aducă tot timpul laude, cu toate că fiica ei mai mare sărise întotdeauna să dea o mină de ajutor, chiar și după ce devenise un simplu musafir în casa cea veche. Cu puțin înainte de plecarea stăpânului la prăvălie, nepoții se strânseră în camera bunicului; Abd el-Mun’im și Ahmad însoțiți de tatăl lor Ibrahim Șawkat, Ridwan și Karima însoțiți de tatăl lor Yasin. Pe fețele tuturor se citea acum smerenia în care se topise orice urmă din hohotul râsului și larma jocurilor. Pe măsură ce se adunau anii, stăpânul se bucura din ce în ce mai. Mult de această întâlnire. Îl mustră în gând pe Yasin pentru că nu catadicsea să-l viziteze și în timpul săptămânii la dugheană, mulțumiridu-se doar cu întâlnirea de vineri. Oare, catârul nu e în stare să priceapă că are nevoie să-l vadă mai des? Chipul lui Ridwan, cu ochii negri și pielea rumenă, îi trezește un noiftn de amintiri – aci îl vede pe Yasin, aci o vedepe Bahiyya, prima lui soție și mama lui Yasin, aci îl vede pe prietenul de demult Muhammad lffat. Este nepotul lui cel mai drag. Karima, sora lui, are numai opt ani, dar se vede limpede că va fi o fată frumoasă. Cât despre Abd el-Mun’im și Ahmad, e de-ajuns că regăsește pe chipurile lor oopia propriului său nas, încadrat de ochii mici și senini ai Khadigăi. Ei sunt mult mai îndrăzneți decât ceilalți în

timpul conversației. Iar bunicul e nespus de încântat de succesele nepoților la școală. Numai că nepoților puțin le pasă de el. Pe de o parte se consolează cu gândul că trăiește și va rămâne mereu prin ei. Pe de altă parte îi reamintesc întruna că va dispare cu încetul

r

din mintea și preocupările ier. Dar asta n-avea darul să-l întristeze; o dată cu slăbiciunea și neputința, bătrânețea îi adusese mai multă înțelepciune. Amintirile-i năpădeau însă gândul: când era ca ei, prin anul 1890, își petrecea timpul învățând puțin și alergând mult cu Muhammad If fat, cu Ali Abd er-Rahim și cu Ibrahim el-Far pe străzile din El-Gamaliyya și prja parcul el-Azbakiyya. Tatăl lui'fusese om cu dare de mină, căci de la el moștenise prăvălia. Doar rareori îl dojenea, în rest era destul de îngăduitor, căci Ahmad era unica lui odraslă. Viața fusese atunci pentru el doar o carte nedeschisă, plină de speranțe. Pe urmă venise povestea Ilaniyyei… Ei, domolește-te! Nu se cuvine să cazi pe gânduri, lăsându-te pradă amintirilor!…

Se ridică pentru rugăciunea de după-amiază, vestindu-le că se pregătește de plecare. Pe urmă se îmbracă și o luă agale spre prăvălie, iar musafirii se adunară în jurul bunicii, la obișnuita cafea, în vreme ce mangalul fumega alene, cu pâlpâiri firave din când în când amina împreună cu Aișa și Na'ima se așezară pe canapeaua din mijloc. Pe cea din drepta stăteau Yasin, Zenoba și Karima, iar pe cea din stingă Ibrahim Șawkat, Khadiga și Kama. Băieții își luară în primire scaunele risipite ici și colo. Ibrahim Șawkat se porni să laude mâncărurile care i se păruseră delicioase. Elogiul era mai degrabă pentru maestra care-și îndrumase cu mult talent uoeriica-i iscusită. Iar Zenoba repeta laudele coaun ecou, căci nu scăpa niciun prilej să intre în grația neamurilor lui Yasin. După ce ani în șir Zenoba se simțise ostracizată de familia soțului, ușile i se deschiseseră pe rând, iar ea insistase cu îndărătnicie să-și dobândească locul ce i se părea îndreptățit. Prima oară au

venit neamurile lui Yasin în casa ei pentru a le adresa cuvinte de îmbărbătare, când li se prăpădise un copil. Atunci i-au întins mina pentru prima oară. Zenoba a început să prindă curaj și curând după aceea a pornit să-i viziteze; mai întâi pe cei din Es-Sulckariyya și apoi pe stăpânii din casa cea veche în Bayna el-Qasrein, când suferința domnului Ahmad începuse să se agraveze. Ea se încumetase chiar să intre în dormitorul lui și se purtaseră și unul și celălat ca și cum nu s-ar mai fi văzut niciodată până atunci. Și, pas cu pas, Zenoba și-a ocupat locul în familia domnului Ahmad, ajungând în cele din urmă să se adreseze direct, Aminei zicându-i *tiza*[17] iar Khadigăi „soră”. Toată vremea se străduise să pară un exemplu de modestie și respect. Spre deosebire de celelalte femei – chiar de cele din neamul lui Yasin-Zenoba avea grijă să nu se dichisească prea mult înainte de a ieși din casă. Din pricina asta le părea mult prea trecută pentru vârsta ei. Khadigăi nu i a venit în ruptul capului să creadă când a aflat că Zenoba are doar treizeci și șase de ani. Pe scurt, a reușit să obțină de la toți certificat de bună purtare. Într-o bună zi, referindu-se la Zenoba, Amina își spusese părerea cu convingere: „Se vede că e fată de neam… Poate un neam mai îndepărtat, cine știe?… Oricum e fată bună și, lucrul cel mai important, e singura femeie care a reușit să-l strunească pe Yasin și să trăiască împreună eu el!”. Khadiga ajunsese un maldăr de grăsime și de carne; îl intrecuse chiar și pe Yasin. Nu pregeta să-și exprime încântarea pentru înfățișarea ei, felul cum arăta fiind o sursă de mulțumire pentru ea, la fel de importantă ca viața celor doi băieți Abd-el-Mun’im și Ahmad sau ca viața ei matrimonială. Tot timpul se temea de deochi și continua să se vaiete în stânga și-n dreapta. Atitudinea ei față de Aișa se schimbase însă cu totul. De opt ani nu mai rostise nicio vorbă răutăcioasă, nicio ironie la adresa ei, nici măcar în

17 Cuvînt de origine turcească *(teyze),* intrat în limbajul familiar, egiptean cu sensul aproximativ do „tuşă“;

glumă. Dimpotrivă, își dăduse toată osteneala să fie cât mai blândă și mai atentă cu ea.. O durea sufletul pentru suferința Aișei și în același timp se temea de soarta care o lovise atât de cumplit. Nici nu voia s-o determine pe sora ei să compare vreodată soarta de care avusese parte fiecare dintre ele. Se arătase destul de generoasă în ziua când soțul ei Ibrahim Șawakt a decis să renunțe la drepturile ce i se cuveneau după decesul fratelui său în favoarea, Na'imei, așa , încât întreaga moștenire a revenit Aișei și fiicei sale. Sperase ca gestul ei generos să fie prețuit așa cum se cuvine, dar Aișa fusese atât de năucită încât nici n-a fost în stare să observe mărinimia surorii sale. Asta n-a împiedicat-o pe Khadiga să fie la fel de afectuoasă și de îngăduitoare; încerca să fie pentru Aișa ca o a doua mamă. Ar fi vrut s-o poată schimba, s-o readucă la viață, s-o vadă mulțumită.

Ibrahim Șawkat scoase un pachet de țigări și i-l întinse Aișoi. Aceasta luă o țigară, după care scoase și el una; le aprinseră și începură să împrăștie colaci de fum. De multe ori o dojeniseră pe Asia pentru abuzul de tutun și cafea, dar ea ridica din umeri fără să se sinchisească, iar Amina se mulțumea să-l implore pe Cel-de-Sus cu glas înduioșător să se milostivească și să aline suferința copilului ei. Yasin era cel mai îndrăzneț cu poveștele, socotind că probabil pierderea copilului l-ar fi îndreptățit cel mai mult s-o facă. Numai că el nu rămăsese cu moartea în suflet, iar Aișa socotea că soarta fusese mult mai îndurătoare cu el. Sora lui pierduse doi băieți – pe Osman și pe Muhammad – când se făcuseră destul de măricei, în vreme ce lui i se prăpădise un prunc înainte să fi împlinit un an. Se pare că nenorocirile erau subiectul ei preferat și se străduia cu tot dinadinsul să aducă vorba despre ele tocmai pentru a sublinia situația ei cu totul deosebită în această lume a suferinței.

Kamal surprinse o controversă aprinsă între Ridvan, Abd el – Mu n'im și Ahmad, în legătură cu proiectele de viitor,

își ciuli urechile, ascunzându-și cu greu zâmbetul.

— Toți urmăm umanul și eu unul nu văd o facultate mai potrivită decât Dreptul, își dădu părerea Ridwan Yasin.

— Bineînțeles, dar el nu vrea să priceapă cu niciun chip! Încuviință Abd el-Mun'im Ibrahim Șawkat[18] cu glas răsunător și sigur, clătinându-și capul enorm, care-l făcea să semene cel mai mult cu Kamal. Surâse ironic, făcând semn spre Ahmad.

— Dacă ține morțiș, n-are decât să intre la Litere, dar mai întâi trebuie să mă convingă de foloasele unei facultăți ca asta, se amestecă în vorbă Ibrahim Șawkat, făcând și el semn spre Ahmad. Despre Drept am auzit și eu, pe când despre Litere nu știm mai nimic.

Kamal lăsă ochii în jos mâhnit, năpădit de amintiri triste, îi răsunau și acum în urechi ecourile acelei discuții de demult despre Drept și Școala Normală Superioară. Se mai hrănește cu speranțele de odinioară, dar aproape că nu trece o zi fără să se izbească de adversitățile vieții. Procurorul, de pildă, nu mai are nevoie de nicio recomandare, pe când autorului unor articole din revista *Al-Fikr* îi sunt necesare și alte recomadări decât cele pe care i le dau născocirile imaginației lui. Dar Ibrahim Șawkat nu așteaptă să-l vadă pe fiul său cum se zbate în încurcătură, ci își fixa ochii mici și bulbucați asupra lui Kamal, somându-l să răspundă el la întrebare.

— Vreau să aflu și părerea unchiului Kamal, bombăni cu vocea răgușită.

— Eu cred că fiecare trebuie să studieze coca ce se potrivește mai bine cu înclinațiile lui… îngăimă Kamal fără tragere de inimă, în vreme ce Ibrahin se străduia să-și ascundă un zâmbet malițios.

18; c?a mai importantă dintre cele trei porţi ale oraşului vechi construita in anul 1092, în timpul dinastiei Fatimizilor (dinastie siită Care a guvernat in Nordul Africii între 909—1171; în-Eeint dună anul 9G9). Numele Id-Mihvalli este adoptat mai tîrziu şi trimite la un evlavios Abd el-Mitwalli care ar ti trăit şi ar fi făcut miracole în această zona a oraşului. "

Ahmad consideră răspunsul unchiului un câștig de cauză pentru ol și-și plimbă privirile triumfător între tatăl și fratele său.

— Dar să ia aminte la ce-i spun cu: Dreptul îi oferă posibilități materiale infinit mai mari decât Literele!… Dacă ai optat pentru Litere, să știi că te așteaptă învățământul și asta-i o meserie grea, care-ți cere multă dăruire și nu-ți aduce nicio glorie…

— Mă gândeam să fac ziaristică…

— Ziaristică? Se repezi Ibrahim Șawkat. Băiatul ăsta nu-i în toate mințile, nu știe ce spune…

— Îndrumarea gândirii sau conducerea telegii înseamnă cam același lucru în familia noastră… izbucni Ahmad cu indignare, adresându-se lui Kamal.

— Corifeii phi dir îi din patria noastră au studiat Dreptul, spuse Ridwan, dându-și importanță.

— (/îndirea la care mă refer eu este eu toiul altceva, continuă și Ahmad cu semeție.

Într-adevăr! Sări Âbd el-Mun'im. Este un lucru înfiorător și nimicitor! Știu eu prea bine ce ai tu în vedere!

— În orice caz, ai grijă să chibzuiești bine înainte de a hotărî! Trase concluzia Ibrahim Șawkat', petrecându-și privirile peste ceilalți ca și cum ar fi vrut să-i ia martori. Ești abia în clasa a patra și mai ai încă destul timp ca să cugeti. Nu uita însă că dreptul tău de moștenire n-o să depășească'o sută de lire-pe an. Am prieteni care se piling amarnic pentru copiii lor care au terminat Universitatea și nu găsesc o slujbă potrivită, fiind nevoiți să lucreze ca simpli contopiști pe un salariu de mizerie. La urma urmei, ești liber să alegi…

— Ku propun să ascultăm și părerea Khadigăi, căci doar c? 3"a primele buchii pe Ahmad și e cea mai în măsură sa alegă între Drept și Litere… se amestecă Vasin, sporind să atenueze animozitatea.

I zbucniră într-un hohot strașnic. Rise și Amina, care tocmai se aplecase deasupra ibricului cu cafea. Ba zâmbi

chiar și Aișa..

Și-acum sa va spun eu una de tot hazul, rosti Khadiga, încurajată și de râsul Aișei. Ieri spre seară – și iarna, după cum știți, se lasă devreme întunericul— când mă întorceam din Calea Roșie în Es-Sukkariyya m-am simțit urmărită de un bărbat; iar când am ajuns sub bolta *El-Miimili1,* ce credeți că se întâmplă? Se apropie de mine și-mi zice: „încotro, frumoaso?" „Spre casă, jupâne Yasin!" îi răspund eu înțepată și mă uit drept în ochii lui să văd pe unde scoate cămașa.

Risnl izbucni din nou în toată încăperea, iar Zenoba arunca soțului ci priviri vrăjmașe, pline de tile, în vreme ce el protesta, făcând semne disperate cu mâinile în dreapta și-n stingă să contenească râsul.

Chiar ați crezut-o? Cum puteam să fac așa ceva? Ce, sunt orb? Dădu el din colț în colț, străduindu-se să iasă din încurcătură, dar fără să-i poată convinge.

— Fii și tu mai atent! Îl înțepă Ibrahim Șawkat. Ai grijă de cine te apropii!

Karima, care nu împlinise nici opt ani, îl prinse de mină pe tată-său și izbucni într-un ris cristalin, ca și cum ar fi pătruns tilcul poveștii.

— Lucrul cel mai rău e că ai ajuns să stime, ști râsul, comentă Zenoba cu năduf.

— Torni gaz peste foc, soro, carevasăzică… se bâlbâi Yasân, uitându-se înciudat la Khadiga.

— Dacă vreunul din cei de față au nevoie de Litere1, apoi acela ești tu și nu Ahmad, fiul meu cel smintit! Mai adăugă soră-sa în chip de morală a poveștii.

Zenoba luă vorbele ei în serios, dar Ridwan sări imediat să ia apărarea tatălui, socotindu-l un „nevinovat oropsit.

Ahmad continua să-l privească pe Kamal, implorându-l să-i vină în ajutor. Abd el-Mun'im, în schimb, trăgea cu coada ochiului la Na'ima, care se lipise de mama ei, semănând cu un trandafir alb. Obrajii ei palizi și delicați se îmbujorau de fiecare dată când surprindea "privirile

furișate din ochii lui îngusti.

— Uită-te la băiatul lui El-IIamzawi! Se adresă Ibrahim Șawkat fiului său, vrând să revină la discuția întreruptă. A făcut Dreptul și-a ajuns ditamai procurorul…

Kamal crezu că-i o jronie la adresa lui, dar continuă să tacă.

— A cerut mina Na'imei, interveni Aișa în discuție pentru prima oară.

Vestea așternu peste odaie o liniște încordată.

W» în original joc de cuvinte rezultat din folosirea cuvânluhii *a. Ihxh* care înseamnă în primul rând „educație aleasa, politețe și în al doilea rând „literatură" și „litere".

ȘI

El-IIamzawi a deschis ieri vorba la prăvălie cu stăpânul, lămuri Aișa.

— Și tata a fost de acord? Întrebă Yasin temător.

— Este prea devreme să discutăm despre așa ceva…

— Dar Aișa *hanem*[19] ce părere are? O întrebă-Ibrahim Sawkat circumspect, căutând în ochii ei.

Știu și eu.'… glasui ea domol, fără să-și ridice ochii.

— La urma urmei ție ți se cuvine să ai ultimul cuvânt… se amestecă și Khadiga, îndemnând-o să vorbească…

— Fu'ad este un băiat cu adevărat excepțional, se simți Kamal obligat să depună mărturie în favoarea vechiului său prieten.

— Dar am impresia că se trage dintr-un neam de nevoiași „comentă Ibrahim Șawkat cu aceeași prudență, lăsând impresia că nu e prea sigur.

— Așa e! Întări Abd el-Mun'im cu glasul lui îndesat. Un unchi din partea mamei lui ține o teleagă trasă de măgari, un altul îngrijește de cuptor la o brutărie, iar un unchi din partea tatălui e copsit la un notar. (Apoi, schimbându-și puțin tonul, vrând să pară indiferent:) Dar asta nu contează, căci înainte de toate omul se judecă după faptele

19 Cuvînt de origine turcească *(hanum)* însemnînd „doamnă", intrat în limbajul familiar egiptean în formele *hanum, hanim, hanem.*

lui și nu după neamurile sale.

Kamal înțelese că nepotul lui se străduia să sublinieze două lucruri total diferite, de adevărul cărora era însă absolut convins: pe de o parte originea foarte modestă a lui Fu'ad, iar pe de altă parte faptul că aceasta nu știrbea cu nimic meritele lui. Ba înțelese chiar mai mult: Abd el-Mun'im încerca să lovească în Fu'ad, dar sentimentele religioase profunde îl obligau să se disculpe pentru nedreptatea pe care i-o făcea cu bună știință. Dâr tot răul spre bine; scăpase el de obligația de a înșira tot ce știa despre Fu'ad. Ca și nepotul său, nu dădea cine știe ce atenție deosebirilor sociale, dar se simțea ispitit să subaprecieze meritele fostului prieten cu intenția clară de a și le reliefa pe ale sale.

Se pare că pe Amina n-o mulțumise deloc felul cum vorbiseră despre Fu'ad..

— Tatăl lui e un om tare bun, grăi ea liniștit. Ne-a slujit toată viața cu statornicie…

— Toate ca toate, dar Na'ima va fi nevoită să trăiască alături de niște oameni complet străini, dacă s-ar mărita cu el, se repezi Khadiga s-o întrerupă. Până la urmă tot neamul contează cel mai mult.

— Ai dreptate! Neamul este totul până la urmă! Veni întărirea la care nu se așteptase nimeni din partea Zenobei.

Yasin tresări tulburat și privi pe sub gene la Khadiga, întrebându-se ce efect ar putea avea asupra ei vorbele necugetate, aruncate de Zenoba la întâmplare, și ce amintiri o să stârnească în închipuirea ei aţâţată, legate de lumea cântărețelor și tarafurilor. O blestemă în gând pe soția lui și se simți obligat să spună și el ceva pentru a mai îndulci efectul vorbelor ei fără noimă.

— Luați aminte că nu e vorba de fiecine, ci de un procuror…

— Tata l-a făcut procuror, doar știi prea bine! Se repezi să-l înfrunte Khadiga, încurajată de tăcerea Aișei. Banii

noștri l-au făcut procuror!

’ – Ba să știi că mai datori suntem noi față de tatăl lui decât Fu’ad față de noi, îi apostrofă Ahmad, clipind ironic din ochii ușor bulbucați, ce aduceau aminte de răposatul Khalil

Șawkat.

— Ce tot spui acolo? Vorbele tale sunt întotdeauna de neînțeles pentru noi! Îl mustră. Khadiga, amenințându-l cu degetul.

— Eu v-aș sfătui să vă liniștiți, fiindcă ultimul cuvânt o să-l aibă tot tata! Îi îndemnă Yasin, în speranța că va reuși să încheie o discuție primejdioasă și fără rost.

Amina trecu de la unul la altul împărțind cești le cu cafea. Tinerii căutau cu jind spre Na’ima, care nu se dezlipi însă nicio clipă de lângă mamă-sa. „E o fată fermecătoare! Își zise Ridwan în gând. Ar fi nemaipomenit dac-aș putea să mă împrietenesc eu ea ca să ieșim împreună pe stradă. Toată lumea ar rămâne descumpănită, căci le-ar fi greu să aleagă pe cel mai frumos dintre noi doi”, „frumoasă fată1’! Roiau și gândurile lui Ahmad. De ce tiu s-o fi dezlipind nicio clipă de mâfușăme’și pe urmă, n-are un pic de carte”.. F rumoasă, gospodină, smerită… porni să-i numere și Abd el-Mtin’im calitățile, simțind cum glodurile începeau să pună stăpânire pe el. N-ar avea niciun cusur, dacă n-ar fi atât de plăpândă… Dar și așa fot frumoasă rămâne… Numai în ochii lui Fu’ad delicatețea ei ar putea părea un cusur…” Apoi nu se mai simți în stare să-și strunească glasul și se pomeni întrehând-o:

— Dar tu, Na’imă, ce părere ai?

Chipul palid al fetei se îmbujora dintr-o dată. Lâidică sprâncenele uimită și lasă să-i fluture pe fală aripa unui zâmbet fugar. Încercă să găsească o ieșire încrimlâudu-se, dar nu obținu efectul dorit.

„f-n n-am nicio părere! Abia putu să irigâne, dâud din umeri sfioasă. Lăsați-mă-n pace!.

— Fățărnicie! Scăpă Ahmad printre dinți cu ironic.

— F ățărnicie? Ce vorbă mai e și asta? Sări Aișa, întrerupându-l contrariată.

Sfiala nu mai e la moda! Încercă el s-o lămurească. Când e vorba de viața ta trebuie să ai curajul să spui cu glas tare ce gândești…

— Noi nu pricepem vorbele tale… se eschivă Visa cu milo nirc în glas.

— Pun pariu că familia noastră a rămas în urmă cu patru sute de ani! Se lamenta Abroad, fără să-i pese de privirea amenințătoare a Khadigăi.

— Și de ce le-ai oprit, mă rog, tocmai ia patru sute? Întrebă Abd el-Mun'im ironic.

— Așa, ca să te întrebi și să te miri tu! Ti răspunse scurt, priviridu-l peste umăr.

Dar tu? Îl atacă Khadiga pe neașteptate pe Hamal. Tu când ai de gând să te însori?

— Întreabă-mă să te întreb! Mereu aceeași placă veche! Zise Hamal în doi peri, ovilind un răspuns precis.

— Și veche și nouă! Și n-o să scapi de ea pârm când n-o să te vedem însurat cu o fată ca lumea!…

Interesul Aminei crescu brusc la auzul ultimelor cuvinte, căci acum o-avea altă dorință mai mare în viață decât. Să-l vadă pe Hamal la casa lui. Era doar unicul ei băiat și-și dorea nespus să apuce să vadă și de la el un nepot.

Tată-său i-a tot găsit fete, numai una și-unu. Dar el se îndărătnicește într-ale lui, întrecându-se cu gluma. De fiecare dată caută nod în papură… rosti ea dusă pe gânduri.

— Fără niciun temei? Întrebă mirat Ibrahim Șawkat. Chiar „câți ani ai. *Și* Kamal? Îl demisu apoi, printre hohote.

Douăzeci și opt! Mi-a trecut vremea!…

Amina auzi cifra și riu-i veni să-și creadă urechilor.

— Îți place să te faci mai maro decât ești! Protestă Khadiga..

Într-adovăr, el era mezinul familiei, iar discuția în jurul vârstei lui amenința să dezvăluie în mod indirect și vârsta

surorii sale. Cu toate ca bărbatul ei împlinise șaizeci de ani, nu-i făcea deloc plăcere să recunoască în fața altora că ajunsese și ca la treizeci și opt. Hamal so simțea în mare încurcătiiră.; după părerea lui. Chestiunea nu se putea rezolva printr-un singur cuvânt. Întrebarea revenea întruna și ajunsese să-l sicrie cumplit.

Sunt tot timpul ocupat... Ziua la școală, noaptea în biroul meu... le răspunse el domol, simțind că nu mai are putere să le țină piept și de dala asta.

— O viață splendidă, unchiule, izbucni Ahmad entuaziasmat, dar omul trebuie să se gândească totuși să-și întemeieze un cămin!

— Tu eviți de fapt complicațiile. Ca să nu te distrage de la căutarea „adevărului", dar să știi că adevărul se află tocmai în aceste greutăți, se repezi să precizeze Vasin, care-l cunoștea pe mezin mai bine decât, toți ceilalți. Adevărul n-o să-l afli în cărți, s-o știi de la mine! Ei se află în casă și pe stradă...

— M-am obișnuit să-mi cheltuiesc banii până la ultimul sfanț. N-am făcut niciun fel de economii. Cu ce să mă însor?

Insistă Kamal să se scuze... „....

Important e să vrei să te însori și, dacă vrei cn a devarat s-o faci, o să te descurci tu într-un fel, îl asaltă Khadiga.

— Cred că-ți cheltuiești salariul până la ultimul sfanț tocmai ca să nu ai cu ce te însura, conchise Yasin cu un zâmbet șiret.

Vorbește de parcă banii și căsătoria ar fi unul și același lucru. Și totuși de ce nu s-a căsătorit? Mai ales că a avut și condiții pentru asta și-ar fi scăpat și de insistența lor. A fost o vreme sclavul iubirii cu adevărat, iar căsătoriai se părea pe atunci o joacă. A urmat apoi un timp în care meditația luase locul iubirii. Plăcerea supremă i-o aducea numai o carte buna sau publicarea unui articol. Și-a zis atunci că un cugetător nu trebuie să se însoare; n-are în niciun caz nevoie de-așa. Ceva. El aspira spre înalturi și s-a

temut că o căsătorie îi va tăia aripile, ti plăcuse și-i mai plăcea și acum ipostaza de spectator, refuzând cu obstinație să se lase prins de vârtejul vieții. Era la fel de zgârcit cu libertatea lui ca avarul cu banii. Mai târziu, femeia se redusese pentru el la o dorință trecătoare. Era un bărbat liber care-și permitea să se îndoiască de toate, iar căsătoria îi părea a fi o religie care înrobește.

— Eu zic să vă liniștiți fiindcă oricum tot n-o să mă însor decât atunci când o să am eu chef, le-o reteză Kamal plictisit.

— Și de ce n-ai acum chef să te însori? Încercă Zenoba să-l tragă de limbă, cu un surâs șăgalnic din tinerețe.

— Vouă vă place întot deauna să faceți din ț iului armăsai 1 Nu pricep de ce atâta insistență! Protestă Kamal agasat.

În sinea lui era la fel de convins ca și ei de însemnătatea însurătorii, dar nu putea scăpa de sentimentul ciudat că ziua când se va căsători îl va condamna irevocabil la pieire.

— Cred că e timpul să mergem sus în bibliotecă, interveni Ahmad, scoțându-l din încurcătură.

— Se ridica fără să mai stea pe gânduri și ieși urmat de cei trei nepoți: Abd el-Mun'im, Ahmad și Ridwan. Kamal le împrumuta cărți de fiecare dată când veneau în vizită la casa cea veche. Se așeză în fotoliul din fața biroului, lăsându-i pe neP°t!? "treaca Peste titlurile cărților rinduite pe rafturi. Abd el-Muri im alese un volum de prelegeri despre istoria islamului iar Ahmad se apropie de birou cu o carte intitulată *Bazele filosofici.* Rămaseră un timp în picioare lângă fotoliu, iar el își petrecu privirile încet, de la unul la altul, în tăcerea ce se așternuse peste odaie.

— N-o să pot citi tot ce-aș vrea eu decâ't în momentul în care voi ști bine cel puțin o limbă străină, murmură Ahmad necăjit și dus pe gânduri.

— Nimeni nu cunoaște adevăratul islam, bombăni Abd el-Mun im, mângâind cartea pe care o tinea în brațe

— Fratele meu află adevăratul islam'de la un pretins învățat în Khan el-Khalili.1

— Așae, păgânule! Se stropși Abd el-Mun'im.

— Tu nu dorești nicio carte? Îl întrebă Kamal pe Ridvan, care sta deoparte.

„- El e tot timpul ocupat cu citirea gazetelor wafdiste răspunse Abd el-Mun'im în locul lui.

— Unchiu' e de acord să fac asta, se apără Ridwan.

Cu toate că nu crede în nimic, unchiul lui este wafdist convins, tot așa cum – îndoindu-se de adevăr în general – nu poate fugi nici de lume, nici de realitate.

— Bine, dar și voi sunteți wafdisti, așa că nu 'pricep ce e ciudat în asta, se miră Kamal, plimbându-și privirea între Vbd el-Mun im și Ahmad. Orice bun patriot este wafdist, nu-i așa?

— Fără îndoială că Wafdul este cel mai buri partid, dar nu mai reușește să fie pe deplin convingător, afirmă Abd elMun im cu ton categoric.

Bazar al orașului Cairo (împreună eu KI-Miu-ki) care își moștenește numele de la caravanseraiul construit în act astă zona de emirul Garkas el-Khalili în anul 1382. AudbU

Shit de aceeași părere cu fratele meu, adăugii Ahmad și izbucni în râs. Sau, mai bine zis, asta-i singura lui părere pe caro o împărtășesc. Poate că ne deosebim în ceea ce privește aprecierea Wafdului. Mai mult decât atât, trebuie să ne punem întrebări și în legătură eu sensul patriotismului. Independența este într-adevăr mai presus de orice. Patriotismul, are însă un sens mult mai cuprinzător. Nu este exclus ca într-un viitor apropiat să vedem oameni care-și vor da viața în numele idealurilor înalte ale patriotismului, așa cum astăzi Vedem atâtea victime ale luptelor stupide dintre triburi și familii…

. Ai spus lupte, stupide, neghiobule? S-ar cădea să știi că Palmii nu și-a sacrificat viața într-o luptă stupidă!

Oricine cade într-o luptă pentru ceva mai presus decât t i este un martir, conchise Kamal, întrerupându-și firul

ghidărilor. Se poate întâmpla ca valorile lucrurilor să se schimbe, dar atitudinea omului față de ele este o valoare ce nu se schimbă…

Gând reveniră în salon unde-și sorbeau ceilalți cafeaua, surprinseră vocea solemnă a lui Ibrahim Șawkat care tocmai încheia o tiradă.

Și uite-așa se-ntimplă! Îndruga el, adresându-se lui. Vasin. Îi facem mari, le călăuzim pașii, îi povățuim și ile tr ezim cu ei că au dat peste o bibliotecă – o lume independentă de noi – unde ne fac concurență niște străini de care nici n-am auzit… Dar ce putem face?

Tramvaiul era ticsit piuă la refuz. Kamal își făcuse eu'greii loc prin înghesuială. Era caira cu un cap mai înalt decât tinerii din jurul lui și părea că se uită la ei de sus. Înțelese numaidecât că toți se îndreptau spre locul unde trebuia să se țină adunarea festivă cu ocazia sărbătorii naționale ziua de 13 noiembrie, își roti privirile în jur, scrutând chipurile și salutindu-i pe unii dintre ei.

Participa cu sfințenie la festivitățile astea ca și cum ar.fi avut o credință nemărginită în ele, cu toate, că n-avea niciuna și o știa prea bine. Tinerii intrau în vorbă fără să se fi cunoscut până atunci; toți erau trup și suflet alături de Wafit – Sărbătoarea din anul ăsta este cu adevărat o sărbătoare a luptei sfinte[20], sau cel puțin așa trebuie să fie,

---

20 Ideea luptei sfinte împotriva necredincioşilor *(jihad),* ca o îndatorire religioasă, se întîine.şte de mai multe ori'In textul Coranului. Ea este formulată ca un îndemn direct în versetul 24 din *Sural an-Nur,* XXIV *(Sura luminii),* revenind exact cu aceleaşi cuvinte în versetul:» din *Sural at-tahrim*, LXVI *(Sura opreliştii).* Jn timpurile moderne, lupta unor popoare islamice — de obicei lupta de eliberare naţională — a fost proclamată luptă sflntă *(jihad),* aşa cum s-a întîmplat cu lupta poporului egiptean împotriva englezilor.

[s] La 19 aprilie 1923 a fost promulgată o Constituţie în baza căreia, au fost organizate alegeri parlamentare, cîştigate ile partidul Al-Wafd cu o majoritate zdrobitoare. Atest partid a formulat o serie de obiecţii în legătură cu Constituţia, apreciind că ea ar trebui să emane de la o Adunare Constituantă şi nu de la o comisie numită de guvern, aşa cum sc întâmplase. Drepturile şi libertăţile înscrise în această Constituţie au fost tot timpul ignorate de palat, chiar dacă ea a rămas în vigoare pînn în anul 1930, cînd a fost abrogată de guvernul reacţionar condus de Ismail Sidqi. In acelaşi an, guvernul condus de acest ă a promulgat

se auzi un, glas.

— Trebuia să răspundem cumva declarației lui Moor, care nu prevestește nimic bun, adăugă un altul.

— Nelegiuitul! Izbucni un al treilea, când se pomeni numele lui floor. „V-am sfătuit să nu reveniți nici la Constituția din 1923,nici la cea din 1930’” 2. Ce-l interesează pe el con stătuția noastră?

— Ba înainte de asta a ținut să și precizeze, mă-nțelegi! „Când ne-ați consultat, v-am sfătuit…” așa și pe dincolo…

— Ai dreptate! Dar cine l-a consultat, spune-mi și mie?…

— S-ar cuveni să-i întrebi mai bine pe pezevenghii de la conducere!

— Tawfiq Nasim[21] și-atât! Ați uitat? Dar nu pricep cum de-a fost Wafdul de acord să se împace cu el!

— Toate au un sfârșit! Aveți răbdare și-o să vedeți astăzi!…

Kamal asculta atent, iar din când în când se amesteca și el în vorbă. Și – lucru ciudat! – se înflăcăra deopotrivă cu ceilalți. Era a opta aniversare a luptei sfinte la care asista. Cunoscuse ca și ei în anii trecuți gustul amar al mașinațiunilor politice. „Într-adevăr, gândi Kamal, am fost martorul guvernării lui Muhammad Mahmud[2223], care a

---

o nouă constituţie, în baza căreia s-au organizat alegeri paria montare, boicotate de Partidul Wafd şi de Partidul Liberalilor Cotistî raţionalişti,

21 Agent de poliţie britanic (în originalul arab apare termenul englezesc).

- Stradă co purta numele principalului lider al mişcării naţionale egiptene în deceniile al doilea şi al treilea ale secolului al XX-lea. Saad Zaghlul (1860 — 1927) a făcut studii juridice fa universitatea religioasa Al-Azhar. El a întemeiat partidul Al-Wafd, a condus un cabinet de coloratură wafdistă (ianuarie-noiembrie 1924), a fost preşedinte al parlamentului.

22 în decembrie 1935 cînd regele Fu’ad a emis decretul de revenire la Constituţia din 1923, guvernul egiptean era condus de Tawfiq Nasim. în ianuarie 1936, el şi-a prezentat demisia ca urmare a opoziţiei bleu ului

■ wafdist faţă de organizarea unor alegeri parlamentare. Regele a încercat să alcătuiască un guvern de coaliţie, dar Wafdul nu a fbst de acord şi în aceste condiţi l-a însărcinat'pe Aii Mahir cu alcătuirea cabinetului şi organizarea de alegeri.

23 Muhammad Mahmud s-a numărat printre cei şapte fondat oii ai

suspendat constituția pentru o perioadă de trei ani – pe deasupra lăsând deschisă și posibilitatea de a prelungi suspendarea și a mai încălcat și toate libertățile, în s'chimbul promisiunii că va asana bălțile... Pe urmă am trăit anii de teroare impuși de Ismail Sidqi. Poporul arăta încredere unor oameni, acceptând să fie * cârmuit de ei, și de fiecare dată se trezea obidit de niște călăi odioși, protejați de bastoanele și gloanțele *constable*-lor1 englezi... De fiecare dată i s-a spus și i s-a reproșat că este un popor înapoiat și în consecință are nevoie de tutela lor... Poporala continuat să lupte, ieșind zdruncinat din fiecare încleștare. În cele din urmă s-a hotărât să adopte o atitudine pasivă, mulțumindu-se să privească, făcând haz de necaz. N-au mai rămas în arenă decât wafdiștii față în față cu tiranii. Norodul a acceptat situația de spectator și a început să-i îndemne pe adevărații bărbați doar în șoaptă, fără să mai îndrăznească să le dea ajutor..." Cu inima și sufletul se simțea alături de popor, chiar dacă mintea îi rătăcea în negura incertitudinii. Când ajunse în strada Saad Zaghlul2, coborî din tramvai și se lăsă; prins în șuvoiul care înainta încet spre cortul uriaș, special ridicat pentru adunare, în vecinătatea Casei Națiunii. Din zece în zece metri îi întâmpina câte un grup de soldați condus de un cons*table eng*lez. Pe chipurile lor se citea aversiunea și încordarea. Când ajunse aproape de cort, îi ieșiră în cale Abd el-Mun'im, Ahmad și ftidwan. Ultimul sta de vorbă cu un alt tânăr, necunoscut. Veniră câțiva pași spre el, îl salutară și schimbară câteva cuvinte. Ilidwan și Abd el-

---

Wafdului în anul 1918. în aprilie 1921, are loc o sciziune şi părăseşte Wafdul, iar la sfîrşitul anului 1922 îl aflăm printre fondatorii Partidului Liberalilor Constituţionalişti. A făcut parte din cîteva guverne de coaliţie între anii 1926—1928, iar la 25 iunie 1928 regele ii încredinţează conducerea unui cabinet. Bazîndu-se pe sprijinul palatului şi al englezilor, el a instaurat un regim dictatorial, antipopular, suspendând cons ti tuţia pentru o perioadă de trei ani. Pierzînd sprijinul englezilor, la 2 octombrie 1929 a fost constrîns să demisioneze şi conducerea cabinetului a fost încredinţată lui Adli Yakan, care ar fi' urmai să organizeze alegeri libere.

Mun’im erau studenți la Drept cam de vreo lună, iar Ahmad trecuse în ultima clasă de liceu. În casă îi trata ca pe nepoți, dar aici, în mijlocul mulțimii, își dădu seama că are de-a face cu niște bărbați în toată firea. Tot pentru prima oară observă și cât de chipeș era Ridwan. Dar nici prietenul lui, care i se prezentase – Ililmi Izzat – nu era mai prejos. A avut dreptate cina-a zis că cine se aseamănă se adună. Îi făcea o plăqere deosebită să se întâlnească mai ales cu Ahmad. De fiecare dată îl încântau’vorbele ciudate și misterioase ale tânărului și gestui ile și atitudinile lui directe și curajoase. 1 socotea a fi cel nuu aproape de sufletul său. Ila i-ar fi semănat col mai mult la "jașare, dacă n-ar fi fost atât de scund și rotofei. Cât despre încrederea ș, fanatismul lui, le socotea mai degrabă o încă palmare copilărească.

Se apropie de cortul uriaș și roti fericit ochii peste mulțime Rămase cu privirea ațintită spre tribuna de la care va răsuna Masul poporului, apoi își făcu anevoie loc spre un scaun rămas dier. Rezența mulțimii atât de numeroase reușea să-l elibereze pentru o vreme de sentimentul tiranic aâ’singurătății Iu astfel de momente de însuflețire generală, simțea cumratiimea se retrage încet, într-un; șip cu gâtul lung și strâmt asmd sa izbucnească năvalnic sentimentele în del un" rețínute, care-l îndemnau la luptă și-i dădeau speranță. Atuncinea impresia ca viața lui renaște, că singurătatea se risipește brusc, ar el se avântă laolaltă cu mulțimea, împărtăsiâdu-i nadepble și durerile. Iurea lui nu-i oferea puterea de a trăi așa intodeauna. Din emil în când simțea nevoia unor trăiri puternice, vu, pentru a nu se rupe cu totul de viața oamenilor obismuți.

— Nu-i strica sa se desprindă puțin de gândurile ce-l frământa în legătură cu materia, spiritul, natura și metafizica și sa se mdentifice cu aspirațiile acestor oameni, ’iubind ceea ce iubesc ei și urând ceea ce urăsc ei, preocupându-se alături de a de ceea ce se întâmplă cu constituția și criza economică, mtrebmdu-se încotro

evoluează situația politică și problema naționala. Așa stmd lucrurile, nu-i de mirare că după o noapte petrecuta fără sa pună geană pe geană, meditând la ab «ur-; u! «-a pomenit aici în zori, chiuind și proclamând iu gura mare: „YVafdul este crezul națiunii!” îi pasionează cautarea adevărului îi place onestitatea, aspiră tălre tolenanța, se framinta clum.it mereu de îndoieli, suferă din pricina conflictului cu instinctele și sentimentele, dar simte și nevoia unor momente de răgaz – să se topească în mulțime pentru a-și împrospăta energia, pentru a-și regăsi curajul și t n „loa. În b. Bhotecă tati „e9te doar câțiva pietoni admt abihDanvin Bergson sau Russel. Aici, în acest cort imens

43

49

se află însă mii de prieteni. Îi par întrucâtya temerari și fără minte; și totuși, întrunirea lor dă expresie celor mai multe sentimente, care au avut întotdeauna greutate în mersul evenimentelor și al istoriei. În viitoarea acestei vieți ajunge sa iubească și să deteste, să simtă mulțumire și să dea frâu liber mâniei, chiar dacă totul îi pare lipsit de finalitate. De fiecare dată când îl cuprinde vârtejul acestor contradicții, so simte copleșit de neliniște. De fapt, nu crede să existe vreun moment în viața lui lipsit de contradicții și fr amin tari neliniștea. Aiungând pentru el aproape o stare permanenta, l injește după o unitate armonioasă, în care perfecțiunea sa se îmbine cu fericirea. Dar unde să găsească o astfel de armonie: Își dă seama prea bine că nu va scăpa de îndoieli cât va trai, dai toate sentimentele ascunse și înăbușite îndelung îl împing sa aspire spre viața tumultuoasă care nu cunoaște îndoiala și care i se pare a fi limanul. Asta și face ca mulțimea din jurul lui să-i pară atât de minunată. Inima îi zvâcnea cu putere, așteptând ivirea liderilor. Abd el-Mun’im și Ahmad își făcură loc în apropierea lui, în vreme ce Ridvvan și Hilmi Izzat se plimbau pe culoarul din mijlocul cortului, oprindu-se din când în când la intrare pentru a discuta cu

organizatorii. „Înseamnă că nu sunt fiecine!” Șoaptele mulțimii se contopeau într-un vuiet nestăpinit, ’ întrerupt de lozinci pe care le strigau grupuri de tineri îngrămădiți într-un colț sau altul. Sub cupola cortului răsunară aclamații puternice, venind dinspre intrare. Lumea se ridică îu picioare ca la comandă, iar tumultul aclamațiilor nu conteni minute în șir. Mustafa en-Nabhas urca la tribună, răspunzând potopului de aplauze cu zâmbetul lui luminos, ridicând brațele vânjoase deasupra capului în semn de salut. Ochii lui Kama! Stăruiră îndelung asupra lui și pentru o vreme dispăru din ei orice urmă de îndoiala. Se pomeni întrebându-se cum poate să creadă în acest barbut după ce și-a pierdut credința în toate. Să fio oare pentru ca acest om este simbolul independenței și democrației? Oricare ar *h* motivul. Această consonanță iute el și popor merită toată admirația. Ea reprezintă neîndoielnic o forță ce poate avea un rol istoric în formarea și întărirea sentimentului național egiptean. Entuziasmul nu putea fi stă pin it. Se străduiau din răsputeri să facă liniște, iar cel ce recita Coranul își întrerupea din loc în loc psalmodierea cu îndemnul „Oo, Profet[24], îmbărbătează-i pe credincioși în luptă!”. De câte ori se auzea îndemnul, văzduhul vuia din nou de aclamații și aplauze. Câțiva mai austeri insistau să păstreze liniștea din respect pentru Cartea lui Allah. Vorbele lor îi stârniră în suflet amintiri de demult, când sobrietatea îl caracteriza și pe el și se lăsă furat pe aripa unui zâmbet stins în trecut. Amintirea scoase din nou la suprafață lumea lui plină de contradicții, care îi apăru de data asta tulbure și pustie. Liderul se ridică și-și începu discursul. Vocea lui pătrunzătoare se întipărea în inimi. Cuvântarea, dură cam două ceasuri și se încheie cu chemarea deschisă la revoluție. Înflăcărarea ajunsese la paroxism: mulțimea se urcase pe scaune, ovaționând în delir. Ramai se lăsă prins în potopul de entuziasm, uitând că este profesor. Se închipui întorcându-se la zilele

24t Vtîncarc populară egipteană, un fel de păsat din -griş.,

glorioase de odinioară, când vârsta îl împiedicase să se avinte în luptă. Să fi avut discursurile și pe-atunci aceeași forță:'! Oare și atunci fuseseră întâmpinatc cu același entuziasm? Probabil că din acest motiv moartea părea atât de neînsemnată!? La fel trebuie. Să fi simțit și Fahmi, fără îndoială. Și pe urmă s-a aviniat spre moarte! Spre veșnicie șuti spre piei re? *l* a" o un în cop! Șit de îndoieli, ca el. Ar fi în st, re de sacri! Fiul suprem' Cine și i..! Probabil că sentimentul patrie! Ie are, ca și iubirea, o i'; la eovirșitoare.

Niciodată nu mai asistase la o revărsare de entuziasm, atât de înălțătoare. Lozincile pline de îndemnuri nu mai conteneau. Scaunele se zgilțiiau sub picioarele asistenței. Care va fi pasul următor? Se trezi pe neașteptate cu mulțimea îmbulzindu-se spre ieșire. Își părăsi locul, căutându-i cu privirea pe nepoții săi, dar nu-i mai văzu. Se strecură printr-o ieșire laterală și porni cu pași largi și spornici pe strada Qasr el-Ayni, pentru a depăși șuvoiul. În drum, trecu pe lângă Casa Națiunii. De fiecare dată când ajungea în fața ei, își amintea momentul încleștării la care asistase în copilărie. Își plimbă privirile între balconul devenit istoric și piața din față – martoră și ea la acele întâmplări dureroase. Iată, acolo stăteasaad, iar aici se aflau Fahmi și tovarășii lui. Chiar pe strada pe care merge el acum, s-au năpustit gloanțele pentru a curma vieți tinere. Poporul său e nevoit să fie mereu pregătit pentru revoluție, căci numai astfel va putea ține piept valurilor de teroare ce-i amenință aspirațiile spre renaștere. Samavolnicia este că o boală endemică, iar dezlănțuirile ciclice ale forței populare sunt doze puternice dintr-un vaccin care-o anihilează treptat. Participarea la adunarea comemorativă reușise să-i aducă
0 undă proaspătă în suflet. Simțea că nu-l mai interesează nimic altceva în afara unui răspuns ferm la declarația lui floor, o lovitură fermă, decisivă. Ramai continua să înainteze semeț, cu capul sus, iar când ajunse în fața

Universității Americane porni să calce și mai apăsat, închipuind u-și fapte mărețe. Sunt momente când se cuvine să se revolte și dascălul împreună cu elevii lui. Surâse trist. Un dascăl cu capul că. T o baniță, condamnat să-i învețe pe alții buchea limbii engleze. Forța lui reprezintă o picătură într-un Oi an, dar închipuirea lui olocoțioși, o tot timpul, chmuhidi: se să d'cz! Ge tainele li îi. Dimineața. Întrebările lui se leagă d Sensul cuvintelor și literele care le alcătuiesc, dar noaptea roiesc în jurul existenței lui cea mai mare dintre toate enigmele. Dimineața, sufletul
1 se zbuciumă de revoltă împotriva englezilor, iar noaptea se simte chemat de, spiritul frăției universale în lupta comună pentru dezlegarea marilor enigme ale firii. Clătină din cap cu putere, ca și când ar fi vrut să alunge închipuirile ce nu-i dădeau pace. Când se apropie de piața El-Ismailiyya, îl întâmpină larma manifestanților și-și dădu seama că au ajuns și ei în strada Qasr el-Ayni. So simți o clipa ispitii să so oprească și să-i aștepte pentru a se prinde și el în șuvoiul demonstrației. Patria rabdă de atița vreme, primind lovitura după lovitură. Astăzi Tawf'iq en-Nasim, ieri Ismail Sidqi. Alaltăieri Mu hammad Mahmud – un lanț sinistru de tirani, care se prelungește înapoi până în preistorie. Orice scelerat orbit de setea de putere își imaginează că este tutorele ales pentru a cirmui poporul neștiutor.

Ia ascultă! Freamătul crește! Clocotește! Dar ce-i asta!' Kamal privește înapoi neliniștii. O pocnitură ciudată îi izbise timpanele și inima îi tresări. Ciuli urechile și din nou îl izbi acel sunet sec și ciudat ca o plesnitură. De data asta nu mai avu nicio îndoială. Împușcături! Li zări pe demonstranți, de la distanță, agitându-se într-o învălmășeală confuză, dar nu pricepu exact ce se petrece. Mulțimea începu să se risipească în grupuri – unele alergau spre piață, altele spre străzile lăturalnice. *Constable*-Iii englezi alergau pe străzi într-un valvârtej nebun. Lozincile continuau să se înalțe în văzduh,

amestecindu-se cu glasurile mânioase, țipetele și împușcăturile care se întețeau. Kamal se întrebă cu inima tulburată ce s-o fi întâmplat c. U Abd el-Mun'im, Ahmad și Ridwan. Privi îngrijorat în juru-i, simțind că se pierde cu firea, și o luă în fugă – fără a mai sta pe gânduri – spre cafeneaua de la primul colț de stradă. Se strecură prin ușa întredeschisă și când se văzu înăuntru își aduse aminte de dugheana cu *basbusa*[25] din El-Husein, unde auzise pentru prima oară șuieratul gloanțelor. Agitația se întinse cu repeziciune peste întregul cartier, împușcăturile se întețiră, dar după o vreme începură să se rărească. Auzi apoi zgomot de geamuri sparte, nechezat de cai și vuietul neîntrerupt al grupurilor de revoltați care se deplasau cu repeziciune fulgerătoare dintr-un loc în altul. Un băltind se strecură în cafenea și porni să povestească fără să-l întrebe nimeni: „Gloanțele *constable*-lor englezi s-au năpustit asupra studenților. Numai Allah știe ci ți au căzut răpuși..." Se așeză să-și tragă sufletul și continuă cu glas tremurat: „S-au purtat mișelește față de niște oameni nevinovați. Dac-ar fi vrut doar să-i sperie și să-i împrăștie pe demonstranți, ar fi tras numai în aer, rămânând la distanță... Dar ei au stat la pândă pe la colțurile străzilor și când le-a venit la îndemână, au scos pistoalele și-au început să tragă în plin, fără pic de milă... Bieții copii au fost duhoriți la pământ, zvârcolimiu-se în sânge... Englezii sunt niște sălbatici, și nici soldații egipteni n-au fost cu nimic mai buni. Măcelul a fost pus la cale cu bună știință. „Am avut eu semne... tot timpul mi-a șoptit inima că ziua de azi nu va trece cu bine..." bolborosi un glas din fundul cafenelei. „Ziarele astea nu prevestesc nimic bun... Lumea se aștepta să se întâmple evenimente grave după declarația lui floor... Vă asigur că vor urma și alte lupte.

---

25 Arbust *(Laiysonia inermis)* din ale cărui frunze se extrage o vopsea roşie, folosită în cosmetica tradiţională din Orient.

Un soi de iasomie *(Jasminum sambac)* cu flori mari şi albe, foarte parfumate, cultivată mai ales în ţările arabe din Nordul Africii, ca plantă decorativă.

Adăugă alt glas.

— Și victimele cad de fiecare dată din rândurile studenților. Cei mai buni fii ai națiunii!

— Parcă nu mai trag, nu-i așa? Ia ascultați!

— Adevărata demonstrație este la Casa Națiunii… Lupta mai durează acolo încă multe ceasuri, o să vedeți…

Peste piață se Așternu tăcerea, dar minutele încărcate; de încordare se scurgeau anevoie. Se lăsă întunericul și-n cafenea se aprinseră becurile. Nu se mai auzea niciun zgomot, ca și când peste străzile din jur ar fi pogorât moartea. Ușa cafenelei se deschise la perete; drumul era pustiu. Nu se zărea nici urmă de trăsuri sau trecători. Într-o clipă, apăru un șir de polițiști călare, cu căști de oțel, urmându-și cu mutre umjle șefii englezi. Ivamal sta ca pe ghimpi, întrebându-se tot timpul ce se întjmplase cu nepoții lui. Când lumea începu să umble din nou prin piață, își luă inima în dinți și părăsi cafeneaua, înainte de a porni spre casă, trecu prin Es-Sukkariyya și Q, asr eș-Șawq pentru a se liniști în privința lui Abd el Mun’im, Ahmad și Ridwan.

Ajuns în cele din urmă acasă, se opri direct în bibliotecă și rămase singur, cu inima plină de amărăciune și revoltă. Nu putea să-și vină în fire;. Nu era în stare nici să citească nici să scrie măcar un cu vin’t. Rătăci cu mintea aiurea, când la Casa

Națiunii, cinci la floor, când la discursul plin de revoltă, la lozincile și aclamațiile mulțimii, la șuieratul gloanțelor și țipetele victimelor. Apoi tot păienjenișul se risipi brusc și se trezi apăsatxle un singur gând sâcâitor: încerca să-și amintească cum se numea stă-pânul dughenei cu *basbusa*, în care găsise adăpost atunci, demult, în copilărie. Dar memoria refuza să-l ajute.

Alunad Abd el-Gawad avea bine întipărită în minte imaginea casei lui Muhammad’Iffat din El-Gamaliyya și – de ce să nu recunoască? – îi era chiar familiară și plăcută. Poarta masivă din lemn semăna cu intrarea într-un

caravanserai vechi, iar peste zidul înalt ce împrejmuia curtea nu se puteau zări decât vârfurile câtorva copaci bătrâni. Grădina umbrită de duzi și sicomori, arbuști de *hinna*\ lămâi, *fulF* și iasomie, era un paradis. M inunate erau și arteziana și bazinul cu apă din mijloc și veranda din lemn, care se întindea pe toată lățimea casei. Muhammad Iffat îl aștepta pe scară, îmbrăcat î'ntr-o *aba, 'a* de casă, pe care și-o ținea strâns să nu i-o fluture adierea ușoară. Ali Abd er-Rahim și Ibrahim el-Far sosiseră înaintea lui și se așezaseră pe două scaune alăturate. Ahmad își salută prietenii și-l urmă pe stăpânul casei spre canapeaua din mijlocul verandei, pe care căzură amândoi, ca la comandă. În afara lui Muhammad Iffat, toți se îngrijiseră să mai slăbească în ultima vreme. Doar el părea puhav, iar fața-i era roșie, congestionată. Ali Abd er-Rahim mai avea doar ci te va fire de păr pe cap. Toți patru încărunțiseră, iar pe obrajii, odinioară netezi, apăruseră zbârcituri scorojite. Ali Abd er-Rahim 1 și Ibrahim el-Far păreau a fi cei mai împovărați de ani, iar chipul împurpurat al gazdei stârnea îngrijorare. Ahmad, chiar dacă mai slăbise și căruntise, își păstrase înfățișarea chipeșă și senină de totdeauna. Întâlnirea cu prietenii îi era la fel de dragă ca și grădina ce se întindea până la zidul înalt dinspre El-Gamaliyya. Rămăsese cu capul pe spate, privind printre gene, ca și cum ar fi vrut să îngăduie nasului uriaș să se desfete cu parfumul de *full,* iasomie și *hinna.* Din când în când, închidea ochii, îmbătat de trilurile păsărilor ascunse printre crengile de sicomor. Inima însă îi era copleșită mai mult ca niciodată de sentimentul prieteniei ce-l lega de bărbații aceia. Ochii lui mari și albaștri măsurară fețele celorlalți schimbate de bătrânețe, apoi alunecară în gol, oglindind amărăciunea și compătimirea care-i împovărau sufletul – pentru ei și pentu el deopotrivă. Se simțea mai legat decât toți ceilalți de trecutul comun și de amintirile lui. Îl cucerea tot ce-i amintea frumusețea și aventurile tinereții, pasiunile ei năvalnice. Pe neașteptate, parcă

smuls de o mână nevăzută de pe scaunul lui, Ibrahim el-Far se îndreptă cu pași grăbiți spre măsuța din colț de unde se întoarse cu o cutie de table.

— Cine face o partidă cu mine? Întrebă el cu o voce lipsită de entuziasm.

— Eu cred că trebuie să ai răbdare; ar M mai nimerit să mai aștepți și tu puțin cu izbitul zarurilor, îl mustră Ahmad. De-abia ne-am întâlnit și nu se cade să ne pierdem vremea cu tablele și să uităm de noi.

El-Far se înduplecă și puse cutia la loc în aceeași clipă se ivi un nubian purtând o tavă pe care se aflau trei păhărușe cu ceai și un pahar mai mare cu whisky, diluat foarte puțin cu soda'. Muhammad Iffat întinse mâna spre paharul cel mare, iar ceilalți își luară resemnați păhărușele cu ceai. Riseră cu înțeles, așa cum se Intim pla aproape în fiecare seară, când soarta făcea această repartiție nedreaptă.

— Allah să vă ierte pentru zilele trecute, care s-au răzbunat pe voi! Murmură Muhammad Iffat, făcând un femn spre păhărușele lor cu ceai.

— Hle s-aurăzbunat pe tot își io primul firul pe tine, îngăimă Ahmad, of tind; Numai că tu nu prea și îi de buna cuviință…

În decursul aceluiași an, primiseră toți patru, la diferite intervale de timp, același sfat medical – să renunțe complet la alcool. Numai doctorul lui Muhammad îffat se dovedise mai îngăduitor: îi dăduse voie să bea, dar nu mai mult. De un pahar pe zi. Ahmad Abd el-Gawad, socotindu-se per secutăt de doctorul lui, alergase cu sufletul plin de speranțe la cel care-l consultase pe prietenul său, dar și aici s-a lovit de aceeași împotrivire. „Nici rm strop! Suferi de eu totul alt-' ceva decât prietenul tău!" l-a avertizat doctorul. Toți aflaseră de această întâmplare și făcuseră atunci mult haz pe seama lui și multe comentarii răutăcioase..

— L-ai tors bine. Pe doctor ca Să-ți îngăduie paharul

ăsta. Nu-i așa:’ zise Ahmad, încercând să facă haz de necaz.

— Aproape că i-am uitat gustul, zău așa! Se laraentă Elhar după ce oftă, cu ochii țintă la paharul din mina lui Mohammad I fiat.

— Cu vorbele astea ți-ai stricat penitență, pui de lele! Îl mustră Vii Abd erRahim în glumă.

— Slavă lui Allah!… bombăni El-Far resemnat, cerând mai întâi îndurarea Celui-de-Sus;

Am ajuns să fiu invidiat pentru un pahar! Unde-slut petrecerile noastre?…

— Dacă vreți să vă căiți pentru ceva, atunci plângeți-vă păcatele, pui de câini, nu faptele bune! Îi dojeni Ahmad Abd el-Gawad, străduindu-se să-și ascundă zâmbetul.

— Ești ta fel ca toți predicatorii – una spui și ta alta-ți stă gândul…

— Dar ce ziceți, oarpeni bani, de Mustafa en-Nahhăs? Întrebă Ali Abd er-Rahim cu vocea lui pițigăiată, încercând să schimbe vorba. Lacrimile bătrânului rege bolnav n-au reușit să-l înduioșeze și n-a renunțat în ruptul capului la cererea lui supremă – revenirea la constituția din 1923!…

Bravo lui! Exclamă Muhammad If fat, plesnind din degete. E mai dârz chiar și decât Saad Zaghlul!… Gine și l-ar fi pututînchipui pe rege bolnav și plângând și pe el îndirjindu-se și re pe tind neînduplecat voința națiunii care-l împuternicise sa vorbească în numele ei: „Mai întâi Constituția din 1923!” Și ia ta că s-a revenit la ea! Cine și-ar fi putut închipui una ca asta:’!

Imaginați-vă un tablou ca asta! Întregi Ibrahim eb Far, clătinând din cap cu uimire. Regele lui ud1, doborât de boală și de bătrânețe, Cu mina pe umărul lui Must. Affj enNahas, străduindu-se să-l înduplece, rugându-l să alcătuiască un guvern de coaliție. Dar nimic nu l-a putut clinti din hotărârea lui pe liderul credincios națiunii și răspunsul lui răspicat a dovedit-o: „Mai iutii Constituția din 1923, Maiestate!”.

— Sau mai întâi teapa, Maiestate! Îndrugă Ali Abd cm Rahim, schimonosindn-și vocea ca să-l imite.

Jur pe Allah că sân tem uiște bărbați demni de toată admirația, de vreme ce suntem în stare să ne abținem și să nu ne atingem de sticla de whisky din tata noastră.;. Îndrugă Ahmad. Abd el-Gawad, izbucnind în hohote.

Vasăzică, suntem iu anul 1933. Au trecut opt ani de la moartea lui Saad și cincisprezece ani de la revoluție... Și englezii continuă să fie prezenți peste tot: în cazărmi, în poliție. În armată, în toate ministerele... Privilegiile acordate străinilor continuă să fie în vigoare... iar ei stnt pretutindeni stă pi ni de temut. Trebuie sa se sfirșească odaia cu situația asta care a devenit insuportabilă!

— Nu trebuie să-i uiți pe călăii de teapa lui Ismail Sid i sau Muhammad Mahmud sau Fi-Abrași!

Dacă pleacă englezii, niciunul dintre a știa nu mai face două parale și-io. Să se termine și cu loviturile militare...

...Așa-i Mar dacă o să i se năzare regelui să-și mai vâre coada, n-o. Să mai aibă niciun sprijin![26]

— Regele va fi nevoit să aleagă una din două: sau respectă Constituția sau adio tron! Conchise Muhammad Iffat.

— Și crezi că englezii n-o să-i sară în ajutor, dacă o să le ceară protecția? Întrebă Ibrahim el-Far cu jumătate gură,

— Dacă vor accepta evacuarea, la ce bun să-l mai protejeze pe rege?

— Și chiar crezi că englezii vor îi de acord cu evacuarea? Insistă El-Far.

— Declarația asta a lui Hoor a venit pe neașteptate, Replica au fost demonstrațiile în timpul cărora au căzut noi

---

26 tn aim! 1933 regele Fu'ad 1 s-a îmbolnăvit şi a fost numit un locţiitor *(qa'irnmaqam* — caimacam) care să so ocupe (le treburile palatului, in această situaţie, englezii au. cerut ...ca fiul regelui, minor — Faruq -să fie trimis în Anglia pentru un stagiu de iniţiere şi instruire. La 28 aprilie 1930 a survenit moartea lui Fu'ad şi pînă la majoratul lui Faruq ţ29 iulie 1937) (cînd a împlinit optsprezece ani) a fost numit un consiliu de regenţă.

martiri, Allah să fie milostiv cu ei! Îi răspunse Muhammad Iffat, mândru de cunoștințele lui politice. A urmat chemarea la coaliție, după cum bine știți, și revenirea la Constituția din 1923. Sunt convins că englezii ar accepta acum să poarte negocieri... Este într-adevăr greu de crezut că englezii vor pleca și că influența acestor *khwaga*1 va lua sfârșit. Încrederea noastră în Mustafa en-Nahhas n-are însă margini...

— Crezi că ocupația asta care durează de cincizeci și trei de ani. Poate să ia sfârșit cu câteva vorbe în jurul unei mese?

— Nu uita că înaintea acestor câteva vorbe a curs mult sânge nevinovat!...

— Chiar și așa...

— Situația internațională este atât de gravă și de complicată incit n-o să mai aibă pe unde scoate cămașa, insistă Muhammad Iffat, privind la ei cu un aer semeț de atot știutor.

— Dar vor găsi oricând pe cineva ea să le vină în ajutor... Nu uita că Ismail Sidqi trăiește... N-a crăpat încă...

— Am discutat cu oameni bine Informați și mi s-au părut deosebit de optimiști, continuă Muhammad If'fat cu aceeași siguranță. Umblă vorba că lumea este amenințată de un război pustiitor și că Egiptul s-ar afla în gura tunului. Așa Incit ambele părți ar fi interesate să se ajungă la o înțelegere...

Își mângâie pântecele proeminent și întregi la fel de calm și încrezător:

— Am o știre foarte importantă pentru voi; mi s-a făgăduit că la viitoarele alegeri voi fi candidat în circumscripția El-Gamaliyya. En-Nuqrași[27] în persoană mi-a promis...

Chipurile prietenilor se luminară într-un zâmbet

---

27 Termen cu care în Egipt musulmanii se adresau nemuls ulrnanilor şi mai ales europenilor, eehivulînd cu „domnule".

nestăpânit și imediat începură comentariile.

— Wafdul ăsta al nostru n-ar avea niciun cusur, dacă n-ar propune din când în când drept candidați niște lighioane ce-și zic pe urmă deputați, începu Ali Abd er-Rahim cu un ton cât se poate de serios.

— Ce zici că face-Wafdul? Se amestecă și Ahmad Abd elGawad, ca și când ar fi vrut să ia apărarea partidului favorit. El vrea să reprezinte întreaga națiune, numai că ea este alcătuită atât din oameni cinstiți cit-și din ticăloși. Cine altcineva ați vrea să-i reprezinte pe ticăloși decât tot niște lighioane?

— Bătrân netrebnic! Izbucni Muhammad Iffat, înghiontindu-l. Semeni leit cu Galila! Amândoi sunteți bătrâni și clevetitori…

— Eu aș fi mai încântat să candideze Galila. La o adică, ea poate să-i întindă *milaya2* chiar și regelui în persoană…

— Apropo, am dat alaltăieri nas în nas cu ea la intrarea, ulicioarei unde-și are casa, schimbă vorba Ali Abd er-Rahim, surâzând cu înțeles. Tot ca o litieră arată, dar mi s-a părut cam gârbovită.

— Acum e mare patroană! Se apucă să-i lămurească ElFar. Casa ei e deschisă zi și noapte. Cimpoierul e pe ducă, dar degetele îi aleargă mai departe pe fluier…

— Când am ajuns în fața casei cu pricina, am zărit un bărbat strecurându-se înăuntru, închipuindu-și probabil că

'Mahmud Fahmi en-Nuqrași, personalitate de seamă a mișcării wafdiste, membru pentru foarte scurtă vreme în cabinetul condus de Saad Zaghlul. Treptat el a devenit exponent al orientării extremiste din partidul Al-Wafd, care opta pentru metoda asasinatului politic.

A Bucată de pân/. Ă, de obicei neagră, pe care femeile din Egipt o înfășurau peste îmbrăcămintea obișnuită pentru a-și acoperi corpul, eventual și fața.

Nu l observă nimeni, își reluă Ali Abd er-Rahim relatarea pe îndelete. Cine credeți că era? Kamal *efendi* Ahmad – dascăl la Școala Spătarului! Răspunde tot el, făcând mutre

către Ahmad Abd el-Gawad.

Muhammad Iffaț și El-Far izbucniră în râs, în vreme ce Ahmad Abd el-Gawad rămăsese cu ochii holbați, neștiind ce să creadă.

— Kamal? Băiatul meu, vrei să spui? Bâigui uluit.

— Întocmai! Era îmbrăcă! În obișnuitul lui pardesiu și cu ochelarii aurii pe nas. Pășea grav și țanțoș cu mustața, lui stufoasă de parcă nu-ți venea să crezi că e fiul Im agă bufonul… Și cu aceeași gravitate a cotit spre casa ei, ca și cum s-ar fi îndreptat spre sfânta moschee. „Calcă mai domol, fiu de ciubotă!” i-am zis eu în gând.

Hohotiră cu toții până la lacrimi. Ahmad Abd el-Gawad nu-și putea reveni din uluială, dar socoti că e mai nimerit să se lase prins în torentul râsului general ca să scape de înțepăturile lor.

— Ce ți se pare ciudat în asta? Întrebă Muhammad îffat, privindu-l în ociii cu tile. Nu e prăsila dumitale? Cu cine-ai vrea să semene?

— Eu îl credeam cuminte și la locul lui, mai ales că pare o fire atât de adormită. Toată vremea nu face altceva decât să-citească și să scrie singur ca un huhurez în biroul lui. Vă mărturisesc sincer că mi se făcuse milă de el, văzându-l atât de singuratic, cufundat într-o muncă inutilă.

— Cine știe? S-o fi deschis o filială a Bibliotecii Centrale în casa Gabiei și-a dat de curând peste ea, glumi Ibrahim el-Far. ’

— Cine știe ce minunății face cât stă acolo închis în biblioteca lui? Adăugă Ali Abd er-Rahim. La ce să te aștepți de la uh bărbat care și-a începiut viața publicând un-articol în care pretindea că omul se trage din maimuță?

Glasurile tuturor se uniră din nou în hohote de râs și se lăsăși Ahmad purtat de vârtejul lor. Viața îl învățase că

/

dacă în astfel de momente se incăpălinează sa rămână serios, va stârni și mai mult hazul celorlalți.

— De-aia uu-i trece blestematului prin gând să se

însoare… Iar eu. Săracul de mine, îl socoteam vrednic dimilă și-mi făceam tot felul de griji pentru el…

— Citi ani are odrasla ta acum:’

— Păi să tot aibă douăzeci și nouă…

Se cam întrece eu saga! Trebuie să i găsești o fată! De ce nu vrea să se însoare?

— Așa i moda acum! Sări să răspundă Muhammad tffat în locul lui, după ce râgâi și-și mângâie burdihanul satisfăcut. Tinerii de azi nu mai vor să se însoare…

— Nu i vorba numai de modă! Nn vedeți că străzile sunt pline de fete? De-aia nu mai au băieții încredere… Ați auzit doar noul cântec al lui Ilasanein: „îți văd ochii lucruri care te smintesc/ Și boierul și cucoana se ferehezuiese…”.

— Și-apoi nu trebuie să uităm de criza economică și de posibilitățile atât de limitate ale tineretului. Cei care termină Universitatea încep să lucreze cu zece lire pe lună, în cazul fericit că găsesc o amărâtă de slujbă…

— Mă tem să nu afle băiatul că Galila mi-a fost cândva prietenă sau, și mai rău, să afle ea că el e odrasla mea, mormăi Ahmad Abd el-Gawad încruntat.

— Da’ ce-ți închipui că-i chestionează pe clienți despre bunicii lor? Întrebă Ali Abd er-Rahim, rânjind eu înțeles.

— Dac-ar ști cine este, spurcata nu s-ar sfii să-i povestească isprăvile lui tată-său, se amestecă în vorbă și Muhammad îffat, făcând semn cu ochiul către ceilalți.

— Ba să mă ajute Allah să nu se întâmple una ca asta! Bolborosi Ahrnad Abd el-Gawad, oftând adânc.

— Îți închipui că un învățat care a descoperit că strămoșii lui au fost maimuțe nu e în stare să afle că tată-său a fost un desfrânat? Se grăbi Ibrahim el-Far să pună și el paie pe foc.

Muhammad îffat rise cu mare poftă. ApC-i tuși, dregându-și. Glasul și adăugă:

— Înfățișarea lui Kama este destul de înșelătoare. Pare serios, liniștit, grav… Așa cum se cuvine să fie un dascăl.

— Să aibă parte de sănătate și de viață lungă!… Cel care

seamănă cu tatăl lui nu se cuvine să fie ocărât! Încercă Ali Abd er-Rahim să-i liniștească.

— Ar fi interesant să aflăm dacă-i la fel de iscusit ca tată-său, insistă Muhammad ll'fat. Mai exact, aș vrea să știu dacă se pricepe să se poarte cu femeile și mai ales să se impună ca el?

— Nici pomeneală! Se grăbi Ali Abd er-Rahim să-i răspundă. Mai degrabă înclin să cred că după ce-a închis ușa în urma lui, rămâne la fel de grav, aruncându-și hainele și îmbrăcându-se la loc cu aceeași sorbietate, ca și cum ar fi ținut o lecție foarte importantă!…

— Se întâmplă deoseori ca prăsila unui bărbat iscusit să fie un nătâng… întări Iffat.

Ahmad Abd el-Gawad se întreba de ce-o fi dând atâta atenție acestei știri când ar fi mai nimerit să simuleze o indiferență totală. Văzându-l pe El-Far cu tablele în mină, își zise fură să mai șovăie o clipă că a sosit momentul potrivit să joace și să schimbe astfel subiectul. Dar închipuirile nu-i dădeau pace. Strânse din umeri și încercă să se consoleze cu gândul că el s-a ocupat de creșterea băiatului până ce a terminat studiile și a devenit un profesor respectat, iar acum n-are decât să facă ce-i poftește inima. Probabil că o fi știind el prea bine să se distreze, chiar dacă arăta ca un băț îmbrăcat și are capul cât o baniță și nasul eu o trompă de elefant.. Dacă soarta ar fi fost dreaptă cu el, s-ar fi căzut să se fi însurat Kamal de câțiva ani buni, iar pezevenghiul de Yasin să nu se mai fi însurat niciodată! Dar cine are puterea să dezlege asemenea taine?

— Când ai văzut-o pe Zabida ultima oară? Îl întrebă

El-Far așa tam-nisam. Â

— Cred că în ianuarie trecut, răspunse Ahmad, după ce se gândi puțin. Deci cam acum un an… Venise la mine la pră-, vălie cu rugămintea să-i găsesc un client șă-i cumpere casa.. *!

— A cumpărat-o Gaâila, îi lămuri Ibrahim el-Far.

Pe urmă n-a mai găsit zănatica altceva mai bun de făcut decât să se încurce cu un birjar care i-a tocat toți banii. Acum locuiește într-o odăiță pe terasa casei cântăreței Sawsan. E într-atât de ramolită că-ți vine să-i pllngi de milă.

— Sultana într-o odăiță pe terasă! Bombăni Ahmad Abd el-Gawad, căinând-o. Nu-mi vine să cred!

— LTn sfârșil destul de trist, dar nici nu te puteai aștepta la altceva… adăugă Ali Abd er-Rahim.

— Allah să fie îndurător cu cei care știu să se pună la adăpost în această lume! Îngăimă Muhammad Iffat, zi inbind compătim it or.

El-Far îl îmbie pe Muhammad Iffat la o partidă de table, iar ceilalți se grăbiră să-și apropie scaunele de masă, ușurați parcă de schimbarea subiectului.

— Hai să vedem cine are norocul Galilei și cine are norocul Zabidei! Adăugă cineva într-o doară.

G

Kamal se așezase împreună cu Ismail Latif la o masă dintr-un separeu în cafeneaua lui Ahmad Abdo. Era același separeu în care se instala cu Fu’ad e!

— Hamzawi la începutul tinere, ții sale. În ciuda frigului de decembrie, atmosfera din interior era destul de plăcută, încăperea fiind complet izolată de lumea di; la suprafața pământului. Aerul se încălzea simțitor, numai că umiditatea ridicată cerea un timp de acomodare. Cafeneaua lui Ahmad Abdo nu-l incinta deloc pe Ismail Lui if, iar dacă accepta să coboare în subsolul întunecos, o făcea numai de batirul lui Kamal. Continuaseră să se întâlnenscă destul de des, chiar și atunci când nevoia de a-și câștiga existența îl obligase pe Ismail să lucreze o vreme ca expert la Fanta[28], după absolvirea Școlii Comerciale. De fiecare dată când venea prin Cairo, telefona la Școala

28 *Oraş* de mărime mijlocie (reşedinţa guvernoratului de Veşţ), situat po braţul Raşid (Rosette), cum la jumătatea distanţei dintfo Cairo şi Alexandria, principalul nod al reţelei rutiere si feroviare din Delta Nilului.

Spătarului și se întâlneau în acest colț de lume cu iz de antichitate părăginită. Ramai privea uimit la vechiul său prieten, minunându-Se cum de a putut bărbatul. Spătos și colțuros din fața lui să devină atât de sobru și așezat, soț și tată model, după ce, cu ani în urmă, fusese un exemplu tipic de necuviință, destrăbălare și grosolănie.

— Mi se pare că nu-ți prea place cafeneaua lui Ahmad Abdo? Începu Ramai timid, în timp ce-i turna ceai în pahar.

— Da, e cam ciudată! Nu pricep de ce nu alegem și noi un loc la suprafața pământului? Răspunse Ismail, dându-și capul pe spate cu obișnuita lui aroganță.

— În orice caz, mi se pare a fi locul cel mai nimerit pentru oameni ca tine, care vor să meargă numai pe calea cea dreaptă…

Ismail surâse cu înțeles, cu un gest aprobator, ca și când ar fi vrut să sublinieze tranformarea de care se mira și el uneori.

— Foarte bine! Toată ziua sunt la birou, iar noaptea mi-o petrec în familie, cu soția și cu copiii…

— Copiii ce mai fac?

— Slavă Celui-de-Sus! Trudim ca să le fie lor bine. În orice caz, n-am de ce să mă plâng!…

— Și ai găsit în ei adevărata fericire, așa cum pretind cei mai mulți P îl descusu Ramai, îmboldit de curiozitatea pe care o stârnea în sufletul său orice conversație despre la* milie.

— Să știi că așa este, într-adevăr!

*~ Cu toate greutățile și neplăcerile pe care le aduc?

— Cu toate greutățile și grijile de pe lume!

Curiozitatea lui Ramai spori, îăcând să-i strălucească privirile. Băi bătui din fața lui devenise cu totul alt om; nu mai avea nimic comun cu Ismail Latiî care îi ținuse tovărășie în urmă cu vreo zece ani, într-o perioadă pe care n-o va’ uita niciodată. Pe atunci, nu trecea nicio clipă fără să aibă parte de o bucurie adâncă sau de o durere sfâșietoare, Trăise din plin sentimente profunde,

clocotitoare: prietenia sinceră pentru Husein Șaddad, iubirea nevinovată pentru Aida, entuziasmul nemărginit față de flacăra luminoasă a revoluției egiptene. Fusese în același timp sfâșiat de încercările violente în care îl aruncaseră îndoielile și pasiunile. Ismail Latif îi fusese călăuză tocmai când îl cuprinsese deznădejdea și rămăsese într-un fel simbolul acelor ani. Dar ce mai reprezenta el astăzi în comparație cu anii aceia?

— Numai că există destule lucruri care ne dau bătaie de cap – ba noii angajați, ba oprirea avansărilor, ba suspendarea alocațiilor. Și tot așa... Or tu știi foarte bine că în vremea când trăia tata n-aveam niciun fel de griji. Când s-a prăpădit, nu ne-a lăsat niciun fel de moștenire, iar mama de-abia se descurcă cu pensia rămasă de la el. Numai ca să-mi. Câștig existența, am acceptat să lucrez la Tanta. Crezi că altcineva ca mine ar fi consimțit la așa ceva?

— Altcineva ca tine n-ar fi consimțit să facă nimic! Se repezi Ramai, izbucnind în râs.

Ismail tăcu, lăsându-se purtat pe aripa amintirii în trecutul de care era mândru și la care renunțase de bunăvoie.

— Și chiar nu te mai simți ispitit să te mai întorci din când în când la viața, dinaintea căsătoriei? Întrebă Ramai cu aceeași curiozitate nestăpânită. Nu-i duci deloc dorul?

5 – Ea – Sukkaryya, voi. Î

— Nicidecum! M-am săturat de toate! Aș j utca zice că nu m-am plictisit câtuși de puțin de noua mea viață. Cel puțin deocamdată! Tot ce mi se cere este să fiu atât de abil incit să pot smulge din când în când câțiva gologani de iu mama. Și tot cam așa trebuie să se descurce și novașlă-mea cu tatăl ei. Ce vrei, nu pot renunța cu una, eu două la viața ușoară cu care am fost obișnuit...

— Ne-ai inițiat și pe urmă ai apucat alt drum... bombăni Kamal dus pe gânduri.

Ismail izbucni în hohote. În clipa aceea, Kamal putu

descifra pe chipul prietenului său, ca în lumina unui fulger, multe din însușirile firii lui de odinioară.

— Regreți chiar atât de mult că nu-ți mai țin tovărășie? Nu-mi vine să cred! Tu rămâi credincios acestui fel de viață dintr-o ambiție caraghioasă, căci altfel te și iu a fi un om destul de cumpătat. Și dacă vrei să știi adevărul, atunci află că eu m-am distrat în acești câțiva ani, înaintea căsătoriei, cât n-o s-o faci tu toată viața… (Apoi, cu un ton serios:) Eu te-aș sfătui să te însori și să-ți schimbi felulde viață…

— O să mai cuget la treaba asta… răspunse Kamal în doi peri.

Au trecut zece ani și Ismail Latif devenise alt om. Ar merita să fie vizitat de amatorii de miracole. Oricum, el este singurul prieten care i-a mai rămas. Pe ilusein Șaddad i l-a răpii Occidentul și, tot așa, Hasan Selim a ales viața printre străini. Așadar, nu mai are niciun motiv să le păstreze un loc în inima lui. Ismail Latif nu-i fusese niciodată un prieten spiritual, dar rămăsese singura amintire vie din trecutul atât de îndrăgit. Mă mândresc cu el pentru statornicia lui, gândea Kamal. Prietenia lui nu-mi oferă nicio satisfacție spirituală, dar el este singura mărturie că trecutul acela nu a fost o simplă închipuire. Și țin să cred că acest trecut a existat aievea la fel de mult cum țin la viață însăși. Ce-o mai fi făcând Aida. Oare? Și unde se va fi aflând acum? Cum de-a reușit inima să mi se lecuiască de dragostea aceea năprasnică? Toate astea au fost adevărate minuni!

— Te admir, domnule Ismail! Ești vrednic să ai parte numai de succes!

Ismail aruncă o privire în jur, petrecându-și ochii peste tavanul scund și boltit, peste felinare și separeuri și peste chipurile visătoare sau aprinse ale celor cufundați în conversație. I

— Ce ți-o fi plăcând ție în cafeneaua asta, nu pricep! Murmură parcă numai pentru el.

— N-ai auzit? Întrebă Kamal cu părere de rău, fără să dea atenție vorbelor lui. În curând va fi demolată și în locul ei se va înălța un bloc. Monumentul ăsta va trebui să dispară pentru totdeauna!…

— Adio și n-am cuvinte! Să dispară cât mai repede cavoul ăsta și să văd ridicându-se în locul lui o construcție modernă!

O fi având dreptate? Cine știe? Inima are însă ciudățeniile ei. Cafeneaua asta este și ea o bucățică din sufletul meu. Aici am visat și am meditat îndelung. Aici a venit și Yasin ani de-a rândul, aici se întâlnea și Fahmicu tinerii revoluționari, plănuind și acționând pentru o lume mai bună. Îmi place tocmai pentru că este plămădită din visele noastre. Dar la ce mai folosesc toate astea? La cel bun să tânjesc după trecut? Probabil că trecutul este un fel de afion pentru cei care au inimă. Și nimic nu-i mai jalnic decât o inimă și-o minte care tânjesc. De vreme ce nu credem nimic, putem spune orice!

— Ai perfectă dreptate! Ba eu aș propune să dărâme chiar și piramidele dacă blocurile lor de piatră vor putea fi o temelie solidă pentru viitor?

— Piramidele? Ce legătură au ele cu cafeneaua lui Ahmad Abdo?

— Am spus și eu așa… Vreau să zic vestigiile… în general. Vreau să zic să dărâmăm tot ce-i vechi, dacă asta folosește la ceva bun pentru ziua de azi și pentru ziua de mâine…

Ismail Latif izbucni în râs și-și întinse gâtul, așa cum făcea de obicei când răspundea la o provocare.

— Am impresia că ceea ce scrii contrazice ceea ce-mi spui, bombăni el. Din când în când mai răsfoiesc și eu revista *El-Fikr,* din respect pentru tine, se-nțelege! Și ți-am spus foarte sincer care-i părerea mea. Articolele tale sunt destul de complicate. De altfel, întreaga revistă mi se pare – te rog să nu mi-o iei în nume de rău! – extrem de aridă

— Nu-nteleg. Ce vrei să spui?

și sofisticată. Nu m-am abonat la ea, fiindcă soția o găsește, a' nrinteresantă. Iartă-mă, dar ți-am reprodus vorbele ei întremai! Ziceam că adeseori articolele pe care le scrii contrazic afirmația ta dinainte. De altfel, nici nu pot pretinde ca pricep prea mult din ceea ce scrii. Între noi fie vorba nu pricep mai nimic! Mă întreb dacă n-ar fi mai nimerit să scrii și tu ca alți autori îndrăgiți de publicul cititor. Dacă ai proceda așa, sunt sigur că ai avea mare succes și ai câștiga mult mai bine…

Mai demult ar fi disprețuit o astfel de părere, ba chiar J-ar îi revoltat, O mai disprețuiește de fapt și acum, dar nu-l mai revoltă. Se pare că nimic nu-l mai revoltă! Are momente când se îndoiește chiar și de acest dispreț. Și asta pentru că se îndoiește uncrori chiar de valoarea lucrurilor despre care scrie. Ba ajunge să se îndoiească și de îndoielile lui.) Apoi recunoscu față de el însuși că de fapt s-a plictisit de toate și că această lume îi pare un cuvânt vechi, al cărui sens nu-l mai poți afla.

— Întotdeauna ai căutat tu chichițe. Niciodată u-ai fost mulțumit de felul meu de a gândi!..'.

— Ți-aduci aminte? Întrebă Ismail, izbucnind în hohote ce zde au fost!

Bine zici! Au fost și s-au dus! Focul lor nu mai arde dar ele stau ascunse ca tăciunii în cenușă; stau păzite asemeni cutiei cu bomboane primită la nunta Aidei…

Ai mai auzit ceva despre Husein Șaddad sau despre Hasan Selim?…

— Apropo, mi-ai adus aminte! Îi luă Ismail Latif vorba din gură, arcuindu-și sprâncenele stufoase. Anul trecut, trăit de mine departe de Cairo, s-au întâmplat multe lucruri. (După o pauză scurtă, continuă cu un interes sporit:) Când m-am întors de la I anta, am aflat că s-a isprăvit cu familia Șaddad…

Ramai simți o curiozitate tiranică cotropindu-i mintea. So chinui îndelung să se calmeze. Apoi întrebă, încercând

să pară detașat:

— Am aflat chiar din gura mamei că Șaddad *Bek*[29] a dat faliment. Bursa i-a mistuit totul, până-ntr-un capăt de ață.

S-a isprăvit cu Șaddad… Iar când n-a mai fost în stare să suporte șocul, și-a pus capăt zilelor. J

— Ce lucruri ciudate îmi spui! Și când s-a întâmplat asta?;

— Acum câteva luni… A pierdut până și seraiul cel mare, cu parcul în care am petrecut clipe de neuitat…

Ce clipe! Ce palat!"Și ce parc minunat! Ce amintiri frumoase ne leagă-de ele! Ce durere uitată și ce uitare dureroasă i Familia aceasta de rang ales și bărbatul acela atât de semeț!

Și visele lor îndrăznețe, uluitor de îndrăznețe! Dar de ce te-ai tulburat atât? Nu crezi că e mai mult decât s-ar cădea?

Și inima de ce-ți bate cu atâta neastâmpăr? Nu ți se paie că e prea mult pentru niște amintiri peste care s-a așternut uitarea?

— *Bek-u*| și-a pus capăt zilelor… îngăimă Ramai cu sufletul strivit. Și s-a dus și seraiul?! Dar ce știi de soarta familiei lui?

— Stăpâna – mama prietenului nostru comun – trăiește dintr-o rentă de cincisprezece lire pe lună. O duce destul de rău… Abia își ține zilele… S-a mutat într-un apartament modest în El-Abbasiyya. L-a făcut mama o "vizită și i-a povestit plângând despre starea jalnică în care se zbate. Doamna obișnuită să trăiască într-un paradis ți-aduei aminte? – locuiește acum într-un apartament sărăcăcios!

Își aduci aminte, de bună seamă! Cum își poate închipui că a’uitat?! Parcă vede aievea și parcul și chioșcul – întregul paradis străbătut de muzica adierii ușoare. Își

---

29 *Brk* (rostirea egipteană a cuvînlului turcesc *bey)* şi *başa* (tc. paşa) — titluri nobiliare în Egipt, pe vremea cînd făcea parte din Imperiul Otoman şi în timpul regimului monarhic, abolite odată cu revoluţia din 1952,’cînd a fost proclamată republica. Cele două cuvinte conţii.uă să fie folosite si astăzi ca termeni de adresare în vorbirea familiară.

aduce aminte perfect – toate bucuriile și toată tristețea. Ba în clipa asta este îndurerat de-a binelea și simte că stă să-i dea lacrimile. După ce-a aflat vestea asta nu mai are mol v sa tânjească după cafeneaua lui Ahmad Abdo, de vreme ce toate se răstoarnă cu susul în jofe sau dispar fără urmă.

E tare trist tot ce mi-ai spus. Și ceea ce mi se pare și mai trist este faptul că noi n-am putut să le aducem nici macar un cuvânt de mângâiere. Husein s-o fi întors din Franța nu știn? ’ ’

— Fără îndoială că s-a întors când s-a întâmplat tra*euia. A venit și Hasan Selim împreună cu Aida… Dar acum nu se mai află niciunul din ei în Egipt.

Și cum a fost Husein în stare să plece din nou și s-o lase pe mamă-sa singură în halul ăsta? Și-apoi de unde mai are el hani pentru toate capriciile după nenorocirea asta?

— Am auzit că s-ar fi însurat acolo. Nu-i exclus să fi găsit și ceva de lucru în timpul șederii îndelungate în Franța. Dar nu știu nimic precis. E numai o presupunere. Nu l-am mai văzut de când ne-am luat împreună rămas bun de la el. Lățr ani au trecut de-atunci? Să tot fie vreo zece, nu-i așa? Și eu am fost mâhnit adânc când am aflat ce năpastă i-a lovit.

Kama! Nu-și putea reveni din uluială. Lacrimile continuau să-i apese pleoapele, stânjenindu-l. Izvorul acesta nu se mai deschisese din vremea aceea de demult și părea că secase cu totul din pricina timpului. Simți că inima i se strânge de amărăciune. Pe neașteptate își aduse aminte de zilele când inima îi sângera de durere. Vestea îl cutremurase at it de adânc incit era gata să uite prezentul și să devină din nou jucăria valurilor capricioase de iubire și tristețe. Acesta să fie sfârșitul vechiului vis? Falimentul și sinuciderea? Poate că i-a fost scris să primească această lecție de la familia unor zei căzuți! Falimentul și sinuciderea! Fără îndoială că Hasan Selim, cu poziția lui, îi asigură A idei o viață confer- tabila, lipsită de griji, dar ce se va fi întâmplat cu orgoliul ei? Dar sora ei? Nu cumva

întâmplările astea o aruncaseră la marginea lumii?

Dar Husein mai avea și o soră mai mică... Or cum o chema?... Din când în când îmi amintesc numele ei, dar acum parcă-i un făcut...

— Biulur! Ah, Budur locuiește împreună cu mamă-sa, împărțind amândouă necazurile noului trai...

Im'aginează-ți familia Aidei ducând o viață sărăcăcioasa, asemeni acestor oameni din jurul nostru. S-ar putea ca Budur să îmbrace într-o zi un ciorap cârpit? S-ar putea ca într-o bună zi să se mărite cu un funcționar amărât? Dar ce-l mai interesează pe el toate astea? Nu, nu! Nu trebuie să te amăgești! Ești la fel de îndurerat și astăzi, oricare ar fi părerea ta despre clasele sociale și deosebirile dintre ele. Din pricina acestei răsturnări simți o prăbușire cumplită. Nu-ți vine deloc ușor să vezi că visele tale se zvârcolesc în colb. Acum te-ai putea bucura că n-a mai rămas nimic din vechea ta iubire. Chiar, ce-a mai rămas de fapt din ea? Și totuși, dac-ai spune că n-a mai rămas nimic, ar însemna să te. Minți, căci inima-ți tresare și sufletul te doare la auzul oricărui cântec desuet din acele zile, chiar dac-au ajuns acum banalități pentru toată lumea. Cum îți explici asta? Dar las-o rrai moale, nu trebuie să te mai gândești atâta. De data asta nu mai e vorba de iubire, ci doar de amintirea ei! Ne place ideea că iubim în toate împrejurările și mai ales, atunci când dragostea nu mai are niciun suport real. În liț a asta, d pildă, simt cum aleargă spre mine într-o goană nebună valuri venind din largul vechiului ocean ce mă învăluia atunci; ea o boală latentă care pândește momentele de slăbiciune pentru a-și reactiva veninul. Ce i de făcut, când îndoiala cea mare, care a clătinat toate adevărurile stă neputincioasă în fața iubirii?

Ismail reveni fascinat la tragedie și se apucă să-i înșire toate amănuntele. Kamal nu mai suportă și în cele din urmă îi întrerupse

— Doar Allah este veșnic! Spuse într-o doară, încercând

să pună capăt discuției Este regretabil, într-adevăr, dar nu mai putem face nimic…

Kamal nici nu voia să afle mai multe, l-ajungeau cele povestite. Simțea nevoia de liniște pentru a reflecta Plângea în tăcere cu lacrimi nevăzute. Rămase destul de surprins, căci crezuse mai de mult că s-a tămăduit de boala cea veche. Au trecut nouă sau zece ani! Se mustră el, mirându-se. Ce mult și totuși ce puțin! Cum o fi arătând Aida *At.* 7ea f’° Pnveascâ îndelung, pentru a încerca să laft secretul acelui trecut fascinant. Și poate chiar secretul fâ1"1 fu! Nu”1 mat apare acum decât ca o scânteiere fugara dintr-o zi însorita sau o imagine părelnică de pe o eolama luminoasa și se pomenește șoptindu-și, tresărind: Asta e ea! Dar ce reprezintă de fapt? O imagine compui din trasaturile unei eroine de roman sau unui star de cinema

InLV? 1’ n a. MmțiriȘ furișată? Nu mai putea rămâne în locul acela. Jinjea după o călătorie în lumea nepătrunsului, ndicându, soPC ”’ D’° putca faco decât sin8ur și se pomeni loc ~ Sv, iiicfa6 invtitja) ia mea la im Paliar, undeva într-un loc agieabil și discret? Îl propuse lui Jsmail pe neașteptate.

T. M’ Pare rău, nu pot! Mă așteaptă soția ca să mergem în vizita la o mătușă, răspunse Ismail fără să stea pe gânduri și izbucni în râs cu gura până la urechi.

Părăsiră cafeneaua, continuind o conversație fără nicio Jegatura cu discuta de piuă atunci. Ne plinim! d aostatunci clnd ea există, iar dacă s-a dus îi simțim lipsii! își zio hamal în sinea lui. Ciiul singur.

7

Minunat loc, nimic de zis! Numai că nu-mi prea dă mina! Din locul asta destul de călduț poți să vezi și cine pleacă î cine vine. Dinspre strada El-Faruq1, din El-Muski* și din

Egiptului CP PUrta nume, e Pri"fu, ui moștenitor și viitorului rege a)

2 Vechi cartier comercial și meșteșugăresc al orașului Cairo care poarta numele unuia din urmașii lui Salah ad-Din – ’Izz ad-Din Mask.

El-Atuba1… și spre ele… Dacă n-ar fi frigul ăsta înțepător de ianuarie, un om dornic să nu-i scape nimic – cum sunt eu n-ar fi părăsit în ruptul capului colțul minunat al cafenelei de pe trotuar pentru a se ascunde aici în spatele ferestrei zăbrelite. Dar o să vină ca și primăvara. O să vină într-adevăr, numai că nu mi prea mai dă mina. Șaisprezece ani sau chiar mai bine și eu n-am reușit să trec de cateooria a șaptea. Dugheana din El-Hamzawi ara dat-o pe nimic… imobilul din El-Ghuriyya2 nu-nn aduce decât cițeva lire deși e o hărăbaie, iar casa din Qasr eș-Șaxvq e locuința mea si'adăpostul meu… Dacă Rid van are un bunic destul de înstărit, Karima în schimb nu are niciun sprijin în afara de mine… Să susții o familie și să fii și amorez! Din păcate, nu-mi prea mai dă mina…

Urmărind absent siluetele care treceau, ochii îi căzură asupra unui tânăr înalt și deșirat, cu mustață stufoasă și ochelari cu ramă aurie, îmbrăcat în obișnuitul pardesiu negru, grăbind țanțoș dinspre El-Muski spre El-Ataba Zimbi, îndreptându se în scaun ca și cum s-ar fi pregătit să se ridice, dar se răzgândi. Dacă nu l-ar vedea atât de grăbit, poate că s-ar repezi în stradă și l-ar invita să-i țină de urât. Hamal e un bun partener de conversație la supărare. Are aproape treizeci de ani și nici nu-i trece prin cap să se însoare. De ce m-oi fi pripit eu, nu pricep. Mai ales nu înțeleg cum de-am căzut cu atâta ușurință în plasă a doua oară, înainte să mă fi dezmeticit bine după primul divorț. Dar cine nu se plânge în ziua de azi? Și becherii se plâng la fel ca și cei însuîmpteună cu cartierul vecin Khan el-Khalili alcătuiește și astăzi principalul *suq* (bazar) al capitalei Egiptului……

1 Stradă și cartier vestii în partea de vest a vechiului centru al

°rașalzonaadin jurul porții Al-Milwalli sau Zmvayla, care și-a împrumutat acest nume ele la Al-Așraf Qansu al-Ghuri – penultimul sultan fi.500–1516) din dinastia Mamelucilor – care a construit aici o moschee și un mausoleu, socotite și

astăzi drept, unul din cele mai ml resante ansambluri arhitectonice ale orașului Cairo.

A Stradă care poartă numele guvernatorului și viceregelui Egiptului, Muhammad Ali (1805–1849), considerat fondator al statului egiptean modern și al dinastiei ereditare hedivale și regale, care a condus Egipt u până în anul 1952.

NUi. Pp vremip i, Fl-Azhakiyya[30] era un refugiu încântăuv! 'nc*s"-a ffR P? A» l de ea, iar astăzi nu mai vezi pe-aeolo decât oamenii cei mai de jos – pleava… Ce altă plăcere ți-a mai rămas deci! Să te instalezi la răspântia străzilor si să pindești un virat ieftin?! Cel mai potrivit vânat pare să fie o servitoare egipteancă din cele care slujesc prin casele eurew penilor. În majoritatea cazurilor, au o înfățișare agreabilă f sunt destul de curățele. Cele mai multe pot fi întâlnite la tarabele cu legume din Piața de Flori.

Terminase cafeaua și-acum sta în spatele ferestrei, pefi'ecând cu ochii lacomi toate femeile care treceau, îmbrăcate în pai desiu sau cu milaie strânse pe corp. Le măsura mai iutii cu privirea de sus în jos și de jos în sus și pe urmă pornea să le cerceteze cu de-amănuntul, cu o 'răbdare ce nu cunoștea margini. Uneori sta la pândă până la ora zece, alte01 i mirna* cât își sorbea cafeaua și pe urmă se ridica, pornind pe urmele vânatului, atunci când adulmeca unul mai ieftin începea să semene cu un negustor de vechituri. De cele mai multe ori se mulțumea doar să privească sau o lua agale după vreo femeie fără niciun țel precis. Numai rareori, minat de o dorință irezistibilă își lua inima în dinți și se ținea după o slujnică ușuratică sau o văduvă trecută de patruzeci de ani. Nu mai era bărbatul care fusese! Hotărâl lucru! Nu numai pentru că greutățile se înmulțiseră și nu se mai prea ajungea cu

30 Al cincilea calif (768—809) din dinastia Abbasizilor. Renuroele său deosebit se datorează pe de o parte numeroaselor războaie purtat, împotriva Imperiului Bizantin, iar pe de altă parte înfloriri] economice şi culturale pe care a cunoscUt-o califatul din Bagdad în vremea lui.

banii, dar și din pricina vârst'ei, căci împlinise de-acum patruzeci de ani, cu toate că nu și-i dorise.

1 n adevăr înfiorător! „Și mai e și firul ăsta alb, care mi s-a ivit la tâmplă! I-am cerut frizerului de nenumărate ori să-mi Iacă rost de-un leac. Un fir nu contează – mi-a răspuns el – dar în curând o să te trezești că ți-a încărunțit tot capul! Blestemați să fie! Și frizerul cobitor și părul cărunt-! Mi-a zis sări vopsesc, dar n-am mâncat lauri să fac așa ceva!

1 a ta nici la cincizeci de ani nu avea vreun fir alb! Dar mă polrivesc eu cu tata?! Și asta nu numai în privința părului

' Parc, teatru și cabaret în zona centrală a orașului Cairo, în imediata vecinătate a vechii opere.

Cărunt! La patruzeci de ani el era încă tânar! Ba chiar și la cincizeci! Pe când eu, jalnică figură!... Și nu pricep de ce. că doar n-am abuzat mai tare ca el de viață!" Mai bine uită-te la femeia asta care trece și lasă glodurile! Nu-ți \ mai bate atâta capul! Și mai ales nu-ți mai face inimă rea!

Oare, să fi fost Ilarun ar-Rașid1 chiar așa cum spun poveștile? Ce-i Zenoba pe lângă haremurile pe care le-a avut el! 1 Fiica de câine poartă toată vina în căsătoria asta! Cumnecum a izbutit să te ademenească, iar tu te-ai lăsat păcălit și ai ales s-o duci așa până la capătul zilelor. Și-acum – om în toată firea – te trezești hoinărind pe străzi, jinduim! După cine știe ce muiere! Dacă tinerețea-i un blestem, apoi maturitatea face cât o mie de blesteme! Unde mai găsești tihna inimii? Dar cea mai mare nenorocire n-a venit încă..

Ce-o să fie în ziua când o să te întrebi ce-i cu tine și ce-ai ajuns?... „ „.

Pe la nouă și jumătate ieși din cafenea. Străbătu LlAtaba, îndreptindu-se agale spre Muhammad Air. Se abătu *f* spre taverna *En-Nagma*i * și-l salută pe Khalo – proțăpit ca de obicei în spatele barului. Îi răspunse cu zâmbetul lui până la urechi, ce-i dezvăluia dinții galbeni și

rari, și-i făcu semn spre salonul din fund, ca și când ar li vrut să-i spună că prietenii s-au adunat de mult și-l așteaptă cu nerăbdare.

Din fața barului, un mic coridor ducea spre trei salonașe.

Yasin trecu indiferent pe lângă primele două, de unde se ridica o larmă cumplită, și se opri la ultimul, care avea doar o singură fereastra cu zăbrele ce dădea spre fundătura EJMawurdi. În colțuri erau aranjate trei mese. Două erau libere iar în jurul celei de a treia se așezaseră prietenii lui. Îl întâmpinară cu urări vesele de bun venit, ca în fi cam seară când se abatea pe acolo. În ciuda tângu ie Iilor, Yasin arata mai tânăr decât toți. Cel mai în vii stă ei a un pensionar burlac. Lângă el stătea un secretar șef de la *waqf-uii.*[31] Urmau apoi șeful personalului administrativ de la Universitate Șț un avocat care nu profesase niciodată, arând în vedere că bunurile imobiliare îi aduceau venituri suficiente. Abuzul de alcool se putea ghici cu ușurință pe mutrele lor; în privirile stinse ale unora și pe tenul foarte palid sau stacojiu al altora. Soseau la tavernă între opl și nouă scara și n-o mai părăseau decât cu ultima strajă a nopții. Comandau cele mai proaste și mai ieftine băuturi. Nu se întâmpla decât foarte rar ca Yasin să le țină companie toată noaptea. În mod obișnuit rămânea cu ei numai două-trei ceasuri, retrăgându-se dev eme.

Bine-ai venit, *hagg~* Yasin! Îl întâmpină bătrânul celibatar, imediat ce dădu eu ochii de el.

Insista să-i spună *hagg* din respect pentru numele lui binecuvântat.[32]

Ai cam întârziat, viteazule! Îl mustră în glumă avoeatul,

---

31 Aşezămintcle .și bunurile religioasejslamice. Instituţie (minister departament, direcţie) existentă în ţările arabe, care se ocupă de achni- nistrarea aşezămintelor şi bunurilor religioase.

32[s] Deferire la etimologia numelui propriu Vasin, provenit din alăturarea literelor Y şi S, care dau titlul celei de a XXXYI-a *sură* cora- rucă. In mod obişnuit cele două litere sînt tratate in acest context ca un titlu mistic al profetului Muhammad.

Care părea să se fi ofilit cel mai tare din pric ina alcoolului.

Am băgat de scamă că lipsești. Pesemne că iar a dat peste vreo femeie – ne-ara zis noi – și n-o să mai avem plăcerea să-l vedem noaptea asta…

ya să zică numai o femeie poate desparți doi bărbați…

Filosofă bătrânul burlac, vrând să tălmăcească vorbele avocatului…

— Nu mai ai niciun motiv să te temi în privința asta… glumi Yasin, în vreme ce se așeza între el și secretarul șef de la *waq-mi.*. W „

Cine știe? Diavolul își mai vira coada citcouat/ăț bolborosi bătrânul, ducându-și paharul la gură. S-ar putea, să mă mai ispitească și pe mine o fetișcană de vreo paisprezece ani.…

— Cum de nu! Poate în gând… îl lua secretarul șef peste picior.

Nu pricep ce trăncănești…

— Nici cu nu pricep!

Apăru Khalo aducând un pahar și o farfurioară cu boabe de lupin..

— Vedeți ce ianuarie am avut anul asta *1* întreba iasm încercând să schimbe vorba.

— Allah le rânduiește pe toate! Îndrugă șeful personalului administrativ. Ianuarie a adus ger mare, dar l-a dus și pe Tawfiq en-Nasim fără întoarcere…

— Scutiți-mă de atâta politică, bombăni avocatul. Am tot discutat’despre ca în fiecare seară… Simt că nu mai suport… Vă rog să schimbați subiectul…

— De fapt, viața noastră la atâta se reduce: cloar la politică și nimic altceva, îngăimă șeful personalului administrativ…

— Tu ești un biet șef peste niște funcționari și n-ai decât categoria a șasea…’Ge treabă ai tu cu politica?

— Categoria a șasea cu vechime, te rog, protestă șeful. De pe vremea lui Saael!…

— Și eu am categoria a șasea, dar de pe vremea lui

Mustafa Kamil1, bolborosi burlacul. De-atunci o am și am i șst ia pensie eu ea, ca să-mi aduc mereu aminte de el... la ascultați-mă! N-ar fi mai nimerit să ne vedem de pahar și să cântăm ceva?

Mai întâi să bem, taică! Propuse Yasin, pjregătindu-se să dea paharul peste cap.

Yasin nu se legase în viața lui de cineva printr-o prietenie profundă, dar avea amici în toate cafenelele și tavernele orașului. Se apropia foarte ușor de oameni și se făcea repede plăcut. De clnd alesese taverna asta – odată cu diminuarea veniturilor sale – îi găsea aici pe tovarășii săi de petrecere ori de câte ori avea chef să stea cu cineva de vorbă. Dar – lucru ciudat! – nu se întâlnise cu niciunul dintre ei în atara tavernei. De fapt, ceea ce-i aduna pe toii era numai cheful de băutură și nevoia de a găsi un local ieftin. Șeful personalului administrativ de la Universitate avea cea mai bună situație financiară dar avea și mulți copii, iar avocatul ajunsese aici atras de faima tavernei pentru băuturile ei tari. Yasin se porni să bea zdravăn și să pălăvrăgească, aruncându-se cu toată ființa în viitoarea larmei care plutea în local, alergând dintr-un colț în altul. Bătrânul celibatar îi era, indiscutabil, cel mai simpatic. Diată vremea glumea cu el; mai ales glume deocheate. Bătrânul îl prevenea mereu să nu exagereze, reamintindu-i îndatoririle sale de familie. „Neamul nostru pentru așa ceva a fost creat. Și tata, și bunicul au fost la fel", îi răspundea Yasin mândru. Cu aceleași vorbe se lăudă și la petrecerea din seara asta, dar se trezi cu avocatul nitam-nisam, luându-l peste picior:

— Și maică-ta? Și ea a fost la fel?

La remarca avocatului izbucniră cu toții în hohote. Se lăsă și Yasin prins în valul de veselie; rise și el, dar mai mult în silă, căci inima-i tresări imediat și peste ea se așternu un zăbranic. Întrecu măsura bind de necaz și la un moment dat i se năzări că se prăbușește: nici locul nu mai era al lui, nici paharul nu mai era paharul lui, nici ziua nu-i

mai aparținea. „Toți își dau coate și fac haz pe seama mea… E o diferență ca de la cer la pământ între mine și tata! Nu există nenorocire mai mare decât să-ți sporească anii și să-ți scadă banii… Noroc cu licoarea asta care te-ajută să uiți de toate necazurile… Zi mai bine: Ce fericit sunt! Nu se mai întoarce leacul ce-am pierdut și nici tinerețea ce-am avut… Elixirul ăsta o să-ți fie cel mai credincios tovarăș toată viața! Am sorbit cu nesaț din el în floarea tinereții și uite-l că-mi ține de urât și-acum când sunt om în toată firea. Și-o să se bucure de el și capul meu încărunțit… Mâine, când Ridwan o să fie bărbat, iar Karima o să meargă legănându-se ca o mireasă, eu o să stau frumos într-un colț uitat din El-Ataba și-o să golesc paharele amărăciunii și bucuriei. Ce fericit sunt!”

Grupul se pomeni pe neașteptate îngânând în cor: „Sclavului iubirii de nimic nu-i pasă”. Pe urmă începură să cânte „Vecină din vale…”, cu glasuri mai înțepite. Li se alăturară și alte voci din celelalte salonașe și hărmălaia crescu. La final, se opriră brusc și se așternu o tăcere apăsătoare. Șeful personalului administrativ folosi prilejul și aduse vorba din nou despre demisia lui Tawfiq en-Nasim și despre povestea complicată a Tratatului[3334], care ar fi urmat să protejeze Egiptul împotriva Italiei, înfiptă bine în Libia vecină. Grupul de cheflii refuză cu încăpățânare subiectul, răspunzându-i cu versuri din c. Întecul abia isprăvit: „Lasă jos perdeaua la fereastra noastră… Cel mai bun vecin vrea să ne lovească…” Cu toate că întrecuse de mult măsura, bătrânul protestă vehement la răspunsul lor

---

33 [1] *Mustafa Kami!* (1874-1908),unul din iniţiatorii mişcării naţionale egiptene, militant pentru abolirea ocupaţiei britanice şi’dezvoltarea culturală a ţării. în anul 1907 a întemeiat’Partidul Naţional care a jucat un rol de seamă în viaţa politică a Egiptului, îndeosebi în perioada premergătoare înfiinţării Wafdului.

34 Tratatul de prietenie şi alianţă care urma să fie semnat în vara anului 1936, avea în opinia Marii Britanii şi menjrea de a proteja Egiptul şi Sudanul împotriva unor eventuale invazii din partea trupelor italiene, care ocupaseră deja Libia (1912) şi Etiopia (1935).

zeflemitor și se porni să-i ocărască. Cântecele lor aveau răspunsul promt asigurat și de data asta: „Mustrarea ta-i adevărată, sau dear o glumă este*i*“ Nemai având încotro, se alătură și năzurosul veseliei generale care părea să-i molipsească și re vecini.

A asin părăsi taverna cam pe la miezul nopții și pe la ora unu ajunse în sfârșit acasă în Qasr eș-Șawq. Trecu din camera în cameră, așa cum făcea în fiecare noapte când sosea târziu. Pe Ridwan îl găsi în odaia lui, învățând. Tânărul ridică ocini îngustați de pe paginile unui tratat de drept și schimbă un zâmbet înțelegător cu tată-său. Se iubeau foarte tare, iar Ridwan îl respecta mult, deși știa că la ora aceea nu se putea întoarce decât amețit zdravăn. Yasin admira frumusețea și inteligența băiatului și mai ales silința deosebită a fiului.au. ți era drag ca lumina ochilor. Întrezărea în el pe viitorul procuror, care avea să-i mângâie orgoliul și să-l consoleze pentru multe necazuri.

— Cum merg lecțiile? Întrebă tatăl.

Ridwan arăta cartea din ochi, ca și când ar fi vrut să spună „Suntem hi datorie!” Apoi zâmbi cu seninătate, făcându-l pe \asin să tresară dureros. Ochii mari și negri îi aminteau chipul ITaniyyei, bunica băiatului.

’0 deranjează dacă dau drumul puțin la patefon? Mai întrebă tatăl.

Pe mine nu… Dar mă tem că e cam târziu și vecinii dorm la ora asta…

Să doarmă sănătoși! Bombăni Yasin, îndepărtându-se în vârful picioarelor.

Se opri apoi în dormitorul copiilor: Karima era cufundată într-un somn adânc în pătucul ei, iar în cealaltă parte a camerei patul gol al lui Ridwan își aștepta stăpânul. Îi trecu prin gând s-o trezească pe fetiță și să se joace cu ca, dar își aminti imediat protestele ei când e deranjată noaptea târziu și renunță, îndreptându-se spre dormitorul său. Cea mai frumoasă noapte în casa asta era noaptea de vineri – binecuvântată zi de odihnă. Indiferent la ce oră se

întorcea acasă, în noaptea de vineri îi invita pe Ridwan în salon. Apoi, le trezea pe Karima și pe Zenoba, dădea drumul la patefon și stăteau la taifas până în fapt de ziuă, când începeau cocoșii să-și dea binețe. Ținea nespus la familia lui și în mod deosebii la Ridwan. Adevărat că nu se prea ocupa – sau mai bine zis, nu avea timp să se ocupe – de îndrumarea lui, lasând totul în scama Ze-nobei și a norocului. Oricum, respinsese din capul locului ideea de a face pe zbirul cu el, așa cum făcuse stăpânul. Îl îngrozise întedeauna gândul că în inima lui Ridwan și-ar putea face loc spaima pe care o simțise el ori de câte ori se trezise față în fața cu tatăl lui. De fapt, ce sa mai vorbim, n-ar fi putut face așa ceva nici dacă ar fi vrut! Când se adunau în jurul lui, după miezul nopții, nu știa cum să le arăte mai bine dragostea. Glumea, sta ele povești cu oi și se pornea să le spună toate anecdotele auzite la tavernă, fără să-i pese nici măcar de efectul pe care-l aveau asupra nevinovăției lor și fără să dea nicio atenție protestelor Zenobei și semnelor ei disperate cu care încerca să-l oprească. Părea că*uita cu totul de sine și nu mai era în stare să-și pună frâu limbii.

In-dormitor o găsi pe Zenoba dormind iepurește, așa cum făcea de obicei. Înainte de a intra în odaie o auzise sforăind, iar când ajunsese în mijlocul camerei, se pomenise cu ea foindu-se cu ochii deschiși. „Slavă lui Allah că ești teafăr! Mormăi ea cu ironie, mimând îngrijorarea. Pe urmă se ridica și-l ajută să se dezbrace și să-și orânduiască lianele. În cămașa de noapte părea mai în vârstă decât era în realitate. De multe ori i se păruse că ar fi cli ar de vârsta lui. Oricum ar fi fost, ea izbutise să-l strunească și fusese singura care reușise să-i păstreze un cămin. Nu-i mai puțin adevărat că la început, căsnicia lor trecuse prin momente critice, dar nimic n-o clintise pe Zenoba din hotariroa de a avea un cămin a. Ei. Trecuse timpul, adusese pe lume un băiat pe care-l pierduseră curând. Urmase apoi Karima… Asia o făcuse sa se ngațc și

mai \lrtos d* viața de Familie, mai ales când inte* lesese în sfârșit că frumusețea a început să se ducă. Timpui o povățuise să se înarmeze cu răbdare, cu multă răbdare și îngăduință, și să se străduiască să se poarte cu o adevărată „doamnă. Și-a călcat pe suflet renunțând la găteli ai suiimanuri și în cele din urmă a ajuns să câștige simpatia celor din Bayna el-Qasrein și din Es-Sukkariyya. Buna chibzuință o îndemnase să fie foarte atentă cu Ridwan, cu toate că nu-l avea deloc la suflet, mai ales după ce unicul băiat pe care-l adusese pe lume se prăpădise. Anii își lăsaseră urmele pe fața Zenobei, dar nu pregeta o clipă să se ocupe de înfățișarea ei. Yasin o urmări zâmbind cum își aranjează părul în fața oglinzii. Cu toate că se supăra sau se înfuria uneori pe ea, își dădea prea bine seama că locul soției în viața lui ajunsese atât de însemnat incit n-ar mai putea renunța la ea. Își adusese un șal bogat cu care se înfășurase strâns. Stând zgri buliță pe marginea canapelei.

— Ce ger cumplit! Se văietă ea. Cred c-ar trebui să-ți lie milă de tine și să renunți la petreceri în timpul iernii…

— Băutura te face să nu mai știi în ce anotimp te afli, răspunse Yasin ironic, De ce te obosești să te mai scoli din pat?

— Mă tem că tu ești cel obosit, mai ales că vorba îți pare destul de ostenită și limba ți se împleticește, mormăi ea, ridicând din sprâncene.

Îmbrăcat în *ghilbdb*, Yasin părea un balon gata să se ridice spre tavan. Își mângâie burta, contemplându-se în oglindă, foarte împăcat cu înfățișarea lui. Ochii lui negri aruncau scântei.

— Dacă ai Arndea cum mă salutăj soldații! Se grozăvi ei, zâmbind unei scene închipuite. Soldații din ultimaj strajă a nopții, vreau să zic… Am. Ajuns să ne împrietenim…

— Nu mai spune! Bombăni ea, oftând și zâmbind cu îngăduință.

Înfățișarea lui Ridwan Yasin. Pășind agale prin El-

Ghuriyya stârnea admirația trecătorilor care-i ieșeau în cale. Avea șaptesprezece ani, ochi mari, negri și catifelați, statură mijlocie dar mândră; începuse să se împlinească puțin și se îmbrăca întotdeauna elegant. Obrajii rumeni îi moștenise de la familia Iff at. Păreau că radiază strălucire și lumină, iar gesturile sigure și reținute lăsau să se vadă că era conștient de frumusețea lui. Când ajunse în Es-Sukkariyya, își întoarse ușor capul spre casa în care locuiau mătușă-sa Khadiga împreună cu cei doi veri – Abd el-Mun im și Aâimad – dar își continuă drumul nepăsător. Nu se simțise niciodată ispitit să lege o prietenie adevărată cu verii săi. Curând după aceea, trecu de poarta El-Mitwalli și coți pe Calea Roșie, continuând să meargă agale până când a ninse în fața unei porți vechi. Bătu și după câteva clipe apăru în deschizătură Hilmi Izzat – prietenul său din copilărie și colegul de la Facultatea de Drept. Era la fel de chipeș ca Ridwan. Hilmi îl întâmpină surâzând și se apropiară, îmbrățișându-se și sărutându-se – ritual obișnuit de câte ori se întâlneau. În vreme ce urcau scara, gazda începu să-i laude cravata, observând cât de bine se asortează cu cămașa și ciorapii. Era tocmai motivul pentru care-l socotea pe Ridwan model de eleganță și bun gust. Nu e mai puțin adevărat că aveau același interes și pentru politică și pentru studiu. Ajunseră într-o cameră spațioasă cu tavan înalt. Era în același timp și dormitorul și biroul lui Hilmi. Nu de puține ori învățaseră împreună în această odaie până noaptea târziu și adormiseră în patul cu picioare înalte și negre, acoperit cu plasă de țânțari. Faptul că rămânea noaptea într-o casă străină nu-l deranja pe Ridwan, fiind obișnuit încă din vremea copilăriei să-și petreacă din când în când câteva zile în casa bunicului Muhammad If fat din El-Gamaliyya sau în casa mamei sale din El-Munira, care nu mai avusese parte de alt copil după ce se recăsătorise. Așa slând lucrurile, nu întâmpinase nicio obiecție din pa’tea tatălui sau a Zenobei când rămăsese la prietenul său. Ba mai mult, soția tatălui său

era chiar fericită să-l mai vadă dispărând din preajma ei. Nici lilmi Izzat n-avusese parte de o soartă mai bună. Tatăl său, *via'mur*[35] la o secție de poliție, se prăpădise cu vreo zece ani în urmă. În răstimpul ăsta, cele șase surori se căpătuiseră, care cum putuse, iar el rămăsese doar cu bătrâna sa mamă în toată casa. La început ea izbutise cu chiu cu vai să administreze casa, dar cu timpul lilmi devenise adevăratul stăpân. Își duceau traiul din mica pensie rămasă de pe urma tatălui și cu chiria câștigată din parterul imobilului. Viața nu mai fusese la fel de ușoară ca pe vremea când trăia tatăl, dar lilmi reușise în cele din urmă să ducă școala până la capăt și să se înscrie la Facultatea de Drept, fără să știe ce sunt privațiunile. Când se în Iii nea cu Ridwan, bucuria lui nu cunoștea margini, l-ar fi plăcut să fie tot timpul împreuna – ca și când aveau de învățat și în clipele de răgaz. Se entuziasma ca întotdeauna la sosirea prietenului său și-l invită să se așeze pe canapeaua din fața balconașului, grăbindu-se să i se alăture. Rămase puțin pe gânduri, neștiind cu ce să înceapă discuția, mai ales că aveau at ițea să-și spună, dar observă imediat privirea abătută a lui Ridwan, care „parcă trist și cu ghidul aiurea. Entuziasmul i se risipi; se uită la Ridwan puțin descumpănit, pe urmă șopti, crezând că intuiește pricina:

— Bac pariu pe orice că te-ai abătut pe la mamă-ta

Ridwan răspunse cu un gest aprobator fără să scoată o vorbă.

— Le mai facer1 îl întrebă lilmi, ezilând.

— F.seolent... (Apoi, oftind:) Numai dacă n-ar fi Muhammad Ilasan ăsta... fu nu-ți dai seama ce înseamnă ca mama ta să aibă un alt soț decât tatăl tău!

— Ce să-i faci? Sunt destul de multe situații complicate... încercă Kilmi să-l consoleze. Nu-i nimic condamnabil în asta... Și pe urmă, povestea e atât de veche!

---

35 Diferite funcţii în administraţia egipteană. în contextul de fată, comandant al unei circumscripţii de poliţie.

— Nu, nu, nu, nicidecum! Izbucni Ridwan, pierzându-și firea. Tot timpul stă proțap în casă! Nu lipsește decât pentru slujba de la minister. Niciodată n-o găsesc și eu singură! Și-și mai arogă și rolul de părinte și de sfătuitor. Îmi vine să-l fac fărâme! Și – colac peste pupăză! – de fiecare dată când mă vede, ține cu tot dinadinsul să-mi amintească de funcția lui și că e șeful tatălui meu la Direcția Arhivelor. Și nu se sfiește să vorbească urât despre el în prezența mea… Dar nici eu nu-mi mai pot ține gura și i-o cam retez!

Se opri pentru câteva clipe, încercând să se liniștească, dar își reluă șirul nemulțumirilor cu și mai mult năduf.

— Mama a fost o proastă! Nu trebuia să accepte în ruptul capului să se mărite cu bărbatul ăsta! Era de o mie de ori mai bine dacă se întorcea la tata!

— „După dragoste tânjeam eu!…” fredona lilmi într-o doară, căci știa destul de multe despre năravurile lui Yasin.

— Chiar și așa! Protestă Ridwan îndârjit. Capriciile femeilor sunt greu’ de înțeles. Ea pare destul de mulțumită de omu ăsta nesuferit și ăsta este pentru mine lucrul cel mai grav…

— Nu pricep de ce te încăpățânezi tu să alergi cu tot di nadisnul tocmai după lucrurile neplăcute care-ți tulbură seninătatea…

— Ciudat, într-adevăr! Exclamă Ridwan. Dar ăsta nu-i singurul motiv de mâhnire. Îl urăsc pe bărbatul mamei, dar să știi e a n-o iubesc mai mult nici pe nevasta lui taică-meu! Nici ebn-a făcut o alegere mai pricopsită! Dar ce pot să fac? Femeia asta cel puțin se poartă frumos cu mine, deși nu cred că mă iubește… Și toate se sparg în capul meu. Câteodată simt că viața asta e de neîndurat…

Intră o slujnică bătrâr. Ă, aducându-le două păhărușe cu e ai. Ridwan, care suferise tot drumul din pricina vântului aspru și uscat de februarie, începu sa se simtă mai bine. A-

mestecă zahărul în tăcere. Înfățișarea i se schimba pe neașteptate, iar fața care i se lumina treptat vestea

sfârșitul acelei povești triste. ’.

— M-am obișnuit să învăț împreună cu tine și nu mai sunt în stare să fac nimic singur… zise Hilmi, bucuros să schimbe subiectul.

Zâmbi și Ridwan mulțumit de ideea pr ietenului său.

— Ai auzit de chestiunea cu decretul?… Decretul referitor la alcătuirea unei delegații în vederea negocierilor?[36] Întrebă Ridwan pe neașteptate.

— Am auzit! Dar să știi că cei mai mulți nu sunt deloc optimiști în privința condițiilor în care vor avea loc negocierile astea… Se pare că tocmai Italia, care ne amenință frontierele, insistă pentru negocieri. Pe de altă parte, ne mai amenință și englezii, dacă nu se va ajunge la niciun rezultat.

— Sângele martirilor nu s-a răcit încă și am impresia că va curge din nou sânge…

— Astea-s vorbe! Vorbe goale! A încetat lupta și-au început poveștile! Replică Ililmi, clătinând din cap cu dezamăgire.

— În orice caz, Wadful are o majoritate zdrobitoare în delegație. Află că l-am întrebat și pe Muhammad Hasan ce părere are despre situația asta și mi-a răspuns cu un ton plin de ironie: „îți închipui într-adevăr că englezii ar putea să părăsească Egiptul?” Âsta-i bărbatul pe care l-a acceptat mama să-i fie soț!…

— Și crezi că tată-tău are o altă părere? Îl întrebă Hilmi, râzând cu poftă.

— Știu foarte bine cât de mult îi urăște tata pe englezi și nu-mi trebuie altă dovadă!

— Chiar îi urăște din adâncul inimii?

— Adevărul e că tata nu poate nici să iubească nici să

---

36 La 13 februarie, regele a semnat decretul referitor la constituirea unei delegaţii care să poarte negocieri cu reprezentanţii guvernului britanic în legătură cu reglementarea problemelor rămase în suspensie după declaraţia guvernului britanic din 28 februarie 1922. Delegaţia a fost condusă de Mustafa en-Nahhas şi din ea au făcut parte o serie de personalităţi reprezentînd diverse partide şi orientări politice.

urască din adâncul inimii!

— Ei bine, eu te întreb care-i părerea ta. Tu ești optimist?

— De ce nu? Până când o să rămână problema asta nerezolvată? Sunt cincizeci și patru de ani de când stau pe capul nostru! Vezi că nu sunt numai eu nefericit!

— Mi se pare că ai început să vorbești cu înflăcărarea asta de când a pus ochii pe tine… insinua Hilmi Izzat, sorbind cu sete ultima înghițitură din pahar.

— Cine să pună ochii? Ce sunt vorbele astea fără noimă:

— De fiecare dată când te înflăcărezi, ți se îmbujorează prea mult obrajii și-atunci frumusețea ta iese în evidență, continuă Ililmi cu același zâmbet șiret. Într-o clipă ca asta te-a văzut el, cu siguranță. Trebuie să fi fost în ziua când s-a dus delegația studenților la Casa Națiunii… Atunci, în problema unirii… Nu-ți mai aduci aminte ziua aceea?

— Ba da! Dar despre cine vorbești? Insistă Ridwan cu mult interes.

— Abd er-Rahim Pașa! sa!

— L-am văzut o singură dată-n viață și încă de la distanță… bombăni Ridwan, după ce stătu puțin pe gânduri. Nici nu mi-l amintesc bine…

— Și el te-a văzut tot o singură dată, chiar în ziua cu pricina.

Pe chipul lui Ridwan se putea citi descumpănirea.

— După ce-ai plecat și-am rămas doar eu cu el, mi-a cerut insistent să i te prezint cu prima ocazie, îl lămuri Hilmi.

— Acum, hai, nu te mai codi! Spune tot ce ai de spus!

— M-a tras de-o parte și-m-a întrebat cu hazul lui obișnuit – și pentru că veni vorba, să știi că are un farmec nemaipomenit: „Cine-i tinerelul chipeș cu care te-am văzut?” l-am spus că e un coleg de la Drept și un vechi prieten, care se numește așa și așa… „Și când o să mi-l prezinți și mie?[37]’ m-a întrebat fără ocolișuri. „Dar pentru,

37 Salon de zi pentru primirea musafirilor, specific arhitecturii

ce, Excelență? ” am întrebat eu, prefăcându-mă că nu pricep unde vrea s-ajungă „Ca să-i dau o lecție de religie, fiu de câine ce ești”, a izbucnit el, făcând pe furiosul, căci așa se manifestă farmecul lui câteodată. Am izbucnit într-un râs cu hohote, de nu mă mai puteam opri.

Pentru câteva clipe se așternu o tăcere absolută, care făcea să se simtă vuietul șfichiuitor de februarie. Apoi auziră o n fereastră izbindu-se cu putere de perete.

— Se spun fel de fel de povești pe seama lui… rupse Ridwan tăcerea într-un răstimp. O fi chiar așa cum vorbește lumea?

— Ba e și mai și…

— Dar e destul de bătrân…

— Ce importanță are?! Îl întrerupse Hilmi zâmbind hits u. E un om cu poziție înaltă, cu stare, simpatic, influent… Și la urma urmei – cine știe? – bătrânețea lui s-ar putea să-ți folosească mai mult decât tinerețea altora…

— Și unde locuiește? Se interesă Ridwan, ascunzindu-și zâmbetul.

— Are o vilă liniștită în Ilelwan1.

— Aa, dar acolo s-au adunat oameni de tot soiul…

— O să ne numărăm și noi printre discipolii lui. De ce nu? El este destul de versat în chestiunile politice, pe când noi suntem niște novici…

— Și soția și copiii lui cu ce se ocupă? Întrebă Ridwan circumspect.

— Ce năuc ești! Îl luă gura pe dinainte pe llilmi. E burlac, omule! N-a fost niciodată însurat! Detestă modul ăsta de viață! A fost unic la părinți și trăiește singur, numai cu servitorii lui… Parc-ar fi un copac răzleț de un soi ciudat. Când o să-l cunoști, n-o să mai vrei să-l mai părăsești niciodată…

1 Mie oraș și stațiune balneară, cu ape sulfuroase în apropiere de Cairo, pe malul drept al Nilului, în anul 1956 a fost inaugurat aici un important combinat metalurgic.

---

otomane şi împrumutat de arhitectura arabă din Egipt.

Se priviră îndelung, zâmbind cu înțeles.

— Aștept să mă întrebi când îi facem o vizită, îl ispiti Hilmi cu un fel de teamă în glas.

— Ei bine, când îi facem o vizită? Murmură Ridwan, micșorând ochii și concentrându-și privirea asupra firicelelor de ceai rătăcite pe fundul paharului.

9

Casa lui Abd er-Rahim Pașa Isa, situată pe colțul străzii Salvării din Hehvan, părea extrem de simplă și cochetă – o vilă cu un singur nivel, înalt cam de vreo trei metri, cu un selamlic1 ce da într-o grădină inundată de flori. Peste casă și grădină, ca și peste împrejui îmi, domnea o tăcere adâncă, odihnitoare. Pe banca de la intrare așteptau portarul un nubian chipeș cu siluetă zvletă – și șoferul un vlăjgan în floarea tinereții cu obrajii rumeni.

— Pașa s-a ținut de cuvânt, șopti Hilmi Izzat. La urechea lui Ridwan, cu gitul întins spre selamlic. Astăzi sinteni singurii lui musafiri.

Portarul și șoferul, care îl cunoșteau pe! lihni Izzat, se ridicară în picioare poliiicoși, iar când acesta le aruncă în treacăt o vorbă de duh, izbucniră amândoi în râs ca la comandă. Afară era un frig înțepător și uscat Când trecură pragul casei, Ridwan se trezi într-un salon luxos în care orice mișcare se estompa în puful covoarelor. În mijlocul peretelui' din față alinia un tablou mare al lui Saad Zaghlul în costum de ceremonie, llilmi Izzat. Se întoarse spre oglinda care ocupa peretele, din dreapta piuă la tavan și zăbovi îndelung în fața ei, eereetindu-și ținuta. Ridwan i! Imită fără să stea pe gânduri.

— Sântern ca două luni pline ce poartă costume și tar bușe[38], își dădu Hilmi părerea, zâmbind satisfăcut, fără pic de modestie. Acela căruia îi este dragă frumusețea Profetului se cuvine să se roage pentru el!…

Se așezară unul lângă altul pe o canapea aurie, pe care

38 Fes purtat mai ales în Egipt, care pe la mijlocul secolului al XlX-lea a înlocuit turbanul, socotit simbol al conservatorismului.

fusese întinsă o husă de un albastru sidefat. După câteva minute, simțiră mișcare în spatele unei draperii trase peste ușa mare de sub portretul lui Saad. Ridwan întoarse capul în direcția ei, neputându-și învinge curiozitatea. Stăpânul casei se ivi într-un costum negru, elegant, răspândind un parfum rafinat. Avea tenul brun, fața proaspăt rasă, statura înaltă, talia subțire și trăsături bine conturate, puțin ascuțite de bătrânețe, cu ochii înguști, obosiți. Tarbușul îi alunecase pe frunte, aproape atingându-i sprâncenele. Inaintă calm și sobru, cu pași înceți și rari, inspirând siguranță și încredere. Nu scoase niciun cuvânt înainte de a ajunge lângă cei doi tineri care se ridicaseră respectuoși. Îi măsură de sus până jos cu o privire cercetătoare, care poposi îndelung asupra lui Ridwan, până ce pleoapele începură să-i tremure. Pe neașteptate, fața i se lumină, înseninată de un zâmbet plin de afecțiune care părea să șteargă distanța ce-l separa de ei. Hilmi întinse mina și Pașa i-o prinse', țuguindu-și buzele spre el, rămânând în așteptare. Ililmi îi oferi obrazul să i-l sărute. Apoi Pașa se întoarse spre Ridwan, vorbind foarte încet, aproape în șoaptă:

— Iartă-mă, fiule, așa obișnuiesc eu să salut…

Ridwan îi întinse mâna cu sfială și după ce i-o strânse,

Pașa îl întrebă cu un zâmbet șăgalnic în colțul ochilor:

— Și obrazul nu mi-l dai?…

Ridwan se înroși ca para focului, dar Hilmi îi sări imediat în ajutor:

— Vă rog să vă adresați mai întâi tutorelui, Excelență…

Abd er-Rahim Pașa zâmbi larg, cu înțelegere și apoi râse din toată inima, fără să lase mâna lui Ridwan. Îi invită să ia loc și se afundă și el în plușul moale al unui fotoliu uriaș, alături de canapeaua aurie.

— Tutorele tău e un afurisit, Ridwan!… Parcă acesta e numele tău, nu-i așa? Bine-ai venit! Te-am zărit o dată în tovărășia ștrengarului ăstuia și am apreciat în mod deosebit buna ta cuviință… De-atunci am dorit să te

cunosc… Și uite că nu m-ai privat de plăcerea asta…

— Sunt nespus de fericit că am avut ocazia să, vă cunosc, Excelență… murmură Ridwan cu tact și cu o politețe reținută.

— Doamne, ferește, fiul meu! Exclamă bărbatul, jucându-se cu piatra mare a inelului. Nu trebuie să folosești asemenea titluri pompoase… Nu-mi plac vorbele mari… Pe mine mă interesează spiritul ales, sufletul curat și devotamentul! Cât despre „Excelența Voastră, Pașă!” sau „Excelența Voastră, Beiule!”, astea-s vorbe goale. Toți coborâm din Adam și Eva… Adevărul este că mi-a plăcut firea ta delicată și de aceea am ținut să te invit la mine… încă o dată, bine-ai venit! Ești coleg cu Hilmi la Facultatea de Drept, nu-i așa?

— Da, domnule! Sântern colegi și prieteni nedespărțiți din clasele primare… Amândoi am învățat la școala Khalil Aga…

— Colegi și prieteni din copilărie, vasăzică, repetă bărbatul, ridicând din sprâncene admirativ. (Apoi, clătinând din cap:) Frumos… frumos!… Și probabil că locuiești ca și Hilmi în cartierul El-Husein?…

— Da, domnule!… Am venit pe lume în casa bunicului meu, domnul Muhammad Iffat, din El-Gamaliyya, iar acum locuiesc împreună cu tata în Qasr eș-Șawq.

— Astea sunt cartierele autentice ale orașului Cairo! Aprecie bărbatul, extaziindu-se. Astea-s adevăratele cartiere! Ce-ai zice, dac-ai afla că și eu mi-am petrecut o bună parte din viață tot cam pe-acolo? Am locuit împreună cu răposatul tata în Bir Juwan… Nu m-a avut decât pe mine… Eram un diavol și jumătate… câte ori nu i-am adunat pe copiii de virata mea într-o ceată mare ca într-un cortegiu de nuntă, coimdind din uliță hi uliță și stârnind un tărăboi greu de închipuit. Era vai de cel care ar fi cutezat să ne iasă în calei… Iar bietul tata își pierdea firea și pornea cu joarda pe urmele mele… Și zici că Muhammad Ilf at ți-e bunic, fiule?

— Da, domnule! Răspunse Ridwan mândru.

T~ Cr (jd ca întâlnit o dată în casa deputatului din El-Damaliyya, își aminti pașa, după ce stătu puțin pe gânduri. Da. Un bărbat distins și un patriot adevărat! A fost pe punctul de a-și depune candidatura pentru apropiatele alegeri. A renunțat în ultima clipă în favoarea fostului deputat cu care! him prieten. Ultimul acord ne-a obligat să renunțăm la o serie de candidaturi ca să câștige și frații noștri liberal-constituționaliști câteva locuri. la să zică ești coleg cu Ililm la Drept? Frumos!... Dreptul este cea mai bună facultate, dar Hi trebuie o inteligență scânteietoare ca s-o poți duce la capat... În privința viitorului nu trebuie să-t î faci nicio grijă!

Ai nevoie numai de tenacitate!

Ultimele cuvinte îi dădură lui Ridwan curaj, simțind că i crește inima în piept și-l copleșește un val de entuziasm.

T Nm n-am cunoscut încă niciun insucces de când am început școala și până acum! Îndrăzni el să se laude.

Bravo! Asta-i esențialul! După ce terminați, vine procuratura, apoi magistratura... O să se găsească întotdeauna cineva care să deschidă ușile pentru cei perseverenți. Iar viața de magistrat e minunată! Cu condiția să ai tot timpul inteligența treză și conștiința vio! M-am numărat și eu printre slujitorii ei devotați, da" mi s-a cerut s-o abandonez pen tru a mă dedica exclusiv activității politice. Interesele patriei impun câtcodată să renunți la o activitate, oricât ți ar! de dl' «ghDar chiar și astăzi mai poți întâlni oameni care ne socotesc exemplu de dreptate și onestitate. Sure aceasta trebuie sa tinzi. În rest, în v iața ta particulară ești liber să taci Cfc-ți poftește mima. Achită-te de îndatoririle de serviciu *1* ye.st P° să faci ce-ți place! Dacă-ți nesocotești aceste îndatoriri însă, lumea nu-ți găsește decât cususuri. Nu i auzi pe clevetitori? Ministrul cutare are cutare meteahnă... pootul cutare are cutare viciu... Dar nu toți cei care au cusurun sunt miniștri sau poeți. Așa incit mai întâi trebui ' să ajungi

ministru sau peret și-apoi n-ai decât să faci ce-ți place, fără să-ți pese de ce zic unii și alții. Ține minte povațaasta, ustaz Ridwan!…

— E mai bine ca omul să fie curat și cinstit și-ațune-i n-o să-imai caute nimeni cususuri, nu-i așa, Excelență? Interveni Ililmi Izzat cu ton maliții os.

— Ah, desigur, desigur! Aprobă pașa grăbit, aplecându-și capul pe umărul drept, Slavă Celui-de-Sus, singurul care nu are niciun cusur! Omul este o ființă foarte slabă, Ridwan, dar e bine să compenseze acest defect prin marile împliniri, înțelegi? Dacă-i luăm la rând pe toți marii oameni de stat, o să constați că niciunul nu este scutit de slăbiciuni… Dar o să discutăm pe îndelete și-o să studiem împreună lecție cu lecție pentru ca s-avem parte numai de împliniri și bucurii…

— Nu ți-am spus că prietenia cu pașa este o comoară ine puizabilă? Zise Ililmi, întorcându-se și privindu-l fix pe Ridwan…

— Iubesc știința, viața și lumea deopotrivă, continua, \)(1 er-Rah'im Isa, adresându-se tot lui Ridwan, care nu-și luă nicio clipă ochii de la el. Am obiceiul să-l ian pe cel nuc de mină și să-l ajut până când se face om de vaza. Ce poate fi mai plăcut decât iubirea și prietenia pe lumea astar Dacă întâmpinăm vreo greutate la studii, trebuie s-o rezolvam împreună… Dacă ne gândim la viitor, trebuie să chibzuim împreună… Dacă simțim nevoia odihnei, s-o căutăm împreuna… N-amântâlnitun bărbat mai înțelept decât Hasan Bek lmad… El este astăzi unul din diplomații noștri bum, care de altfel pot fi numărați pe degete. Trebuie să-i recunosc meritele, măcar că face parte din grupul adversarilor mei politici… Când se apuca de-o treabă, n-o lăsa până n-o ducea la capat[39]

39x *Ahmad Şaivqi* (1868-1932), poet şi prozator supranumit „emirul poeţilor*[1], autor al citorva roma , **matice** în versuri cu subiecte [lsl]®Jl[c].[e]‘ t egiptean, autor a numeroase poeme inspirate din viaţa politică şi **socială** a Eg ptulu, dt la început
şi articole adunate în volumele *Al-Abarat* („Lacnm)

și rar o făca cineva mai bine – dar și când sp distra „; n chibzstșiVatotntT8 *7° plăcută’ cu condiția să fii cnidzuit și sa ai o înțelegere larga, cuprinzătoare a lucrurilor cum judeci lucrurile, Ridwan? Tu ai o astfel de înțelegere

— Dacă: ° areL suntem gata să-l ajutăm ca să și-o corecteze. Se grăbi sa răspundă Hilmi în locul lui.

Chipul pașei se lumină de un zâmbet copilăresc ce trăda dorința nestăvilită de a se desfăta.

— Băiatul ăsta e un drac și jumătate, Ridwan! Dar ee-ns ma1 putea eu sa fac? E coleg și prieten cu tine din vremea copi-’

adunSler,T *" Primuț. Care spune că cin-saseamănă aduna… Poate ca tu ești un diavol chiar mai afurisit decât sacu/nână la6f mit Rldwan’ cine ești tu? M-aî lăsat să desert fracul până la fund și sa vorbesc în neștire, iar t, u ai tăcut toat a rraszttascei mai “ «mnspoE

Ș 7, Ș Ș1 eu ce P ace ce nu-ți place ție, Ridwan?! *M Li* cbpa aceea se ivi servitorul purtând tava cu cafele Era un flăcăiandru imberb, aducând la înfățișare cu portarul și (u șoferul. Mai întâi goliră paharele cu apă de flori.

. ~ APa, f? Ori e băutura cartierului El-Husein nu-i așa?

Încerca pașa din nou să-l facă să vorbească.?

Zâmbindntr adevăr’ a? A estC’ domnule! Murmură Ridwan,

Hus7inasp1â’tâci marii bă7a’i pe ; are ia dat cartierul Eluscin se extazie pașa, olatinând din cap admirativ

Izbucniră cu toții în hohote. Schiță și servitorul un zâmbet și se îndrepta cu pași grăbiți spre ușă.

. ~ place ție, Ridwan? Insistă pasa. Și ce nu-ți ninco?

I, ™oh, de-t, «tfetul, Ridwan! Să ta K&2S

r Delr1feân amândoi Parte din comintetul studențesc

(„Reflecţii")^ ia oUmologia numolui *el-gamaliyya,* derivat dinsubstan-tiVUl *8umm* £,”(1898-1975), renumită cîntăreaţă egipteană de muzică populara. (**973-1058**?), unul dintre cei mai mari „oetSJlMtei gînditor'V moralist elevat (a ridiculizat dogme e SmuTui), sceptic şi mizantrop extremist (a predicat absurditatea existenţeil.

răspunse II, lm, Izzat, ajutându-și din nou prietenul. ’ ’

E foar te bine! Asta-i primul lucru care ne unește Dar literatura te interesează? Untșie… uar

— Îi plac deopotrivă ȘawqP, Hafiz* și El-Manfuiutr..

Sări iarăși Hilmi, neputându-se stapim.

— Nu ți-am spus să-ți legi limba: d dojeni pa,

să-i deschid gura, frate… să aud ștglasidlui… Fpman.

— Sunt, într-adevăr, mort după Șawqi, Ha faluti… grăi liniștit Ridwan, după ce risera cu toții

— „Sunt mort după”… repetă pașa admimhv. \°rba asta n-o auzi decât în El-Gamaliyya. O li denvind de la ce zici, Ridwan? Vasăzică îți plac poeznle Argint și au. „În noaptea când a rămas singur… „Cine u ’” .

Îl poartă, ramuri îl coboară…”. Mmunat! Mm «naV! Aste i un alt lucru care ne unește, Gamaliyya… Dar cântecul îți plac.

— E chiar îndrăgostit de…

Ridwan, râzind, respectmd picub Mie m. Cântăreții mai vechi dar toat „cântecele sunt minunate… îmi place «c7eu și cm ujoi, cum zice Al-Ma’arri6. Sau „sunt mort după ele, cum zici rtum neata… Foarte frumos!… Noaptea asta o sa fie minunata…

Sună telefonul, iar pașa se ridică și răspunse.

Alo! Salutare, salutare, Excelență..’.

— Și de cete mai miri încă? Nu face și Ismail Sidqi parte din delegația care participă la negocieri1 în calitate de reprezentant și lider al Patriei?

Nu, Excelență! Eu mi-ara spus o dată părerea… I am spus-o chiar liderului iu față… Și asta este și părerea lui Mahir[40] și a lui En-Nuqrași…

---

40 ^‘j[l] începutul lunii mai 1936 au avui loc alegeri parlamentare în urma cărora Mustafa en-Nahhas a constituit un nou cabinet wafdist. încă din 13 februarie 1936, regele semnase un decret de constituire a unei delegaţii care să poarte negocieri cu guvernul britanic în scopul reglementării problemelor rămase în suspensie în urma publicării Declaraţiei din 28 februarie 1922. în urma eşecului tratativelor purtate de lordul Milner cu Saad Zaghlul, la 28 februarie 1922, guvernul

— Îmi pare rău, pașă, dar nu pot. Nu pot să uit că regele Fu’ad1 în persoană s-a opus cândva avansării mele… Și se știe doar că regele Fu’ad era omul cel mai puțin îndreptățit să vorbească de morală… în orice caz, te văd mâine la club… La revedere, pasă… Ea revedere…

Se întoarse cu fața posomorâtă, dar imediat ce dădu cu ochii de Ridwan își recăpăta buna dispoziție și reluă conversația.

— Așadar, acum am făcut cunoștință, domnule Ridwan! Și încă ce cunoștință plăcută! Te povățuiesc sa fii silitor și să nu abdici niciodată de la datorie și de la idealurile înalte. Numai după ce vor fi împlinite, ai voie să te gândești la fericire…

În clipa aceea, Ridwan se uită semnificativ la ceas.

— Aa, nu… asta în niciun caz! Îl preveni pașa eu semne de teamă și de protest. Ceasul este cel mai mare vrăjmaș al întâlnirilor dintre prieteni!

— Dar am întirizat mult, pașă… Ora e cam îna ntată…

---

britanic a dat publicităţii o declaraţie unilaterală prin care anunţa anularea mandatului britanic asupra Egiptului şi pregătirea ţării pentru o guvernare constituţională. Această declaraţie lăsa nerezolvate patru chestiuni importante: Canalul de Suez şi apărarea Egiptului, apărarea intereselor străine în Egipt, protejarea minorităţilor naţionale şi Sudanul Problema relaţiilor cu Sudanul fusese reglementată prin acordul din 19 ianuarie 1899 şi un acord adiţional din 19 iunie 1899, care stipulau Î**41** principal anularea suzeranităţii turceşti si instituirea unui eondomi- mu angîo-egiptean asupra acestei ţări. Delegaţia alcătuită pentru negocierile din 1936 era condusă de Mustafa en-Nahhas si cuprindea o serie de personalităţi politice egiptene de diferit» orientări, printre care Muhammad Mahmud, Ismail Sidqi, Abd el-Fatlali Yaliva. Wnsif Butrus Ghali, Ahmad Mahir. Aii aş-Şamsi. Osman Mahran, Makram Obeyd, Mahmud en-Nuqraşi şi alţii.

“In urma refuzului Wafduhii de a participa la ' un guvern de coaliţie, la începutul anului 1986 regele Fu'ad i-a încredinţat lui Aii M.ihif sarcina alcăluirii unui cabinet neutru. Acesta a organizat alegerile de Iu începutul lunii mai acelaşi an, în urma cărora s-a constituit guvernul wafdist condus la Mustafa en-Nahhas, Mahir a rămas legat de palat, servindu-1 cu credinţă pe rege, iar în octombrie 1937 a fost numit de către linărul monarh Faruq (fiul regelui Fu’ad, care murise la 28 februarie 1936) şef al cabinetului regal, jneînd în această calitate un rol important iu viaţa politică egipteană în anii următori.

— Am intârztat… Ora e înaintată… Ce vorbe-s astea? Poate vrei să zici că eu sini cam înaintat în vârstă… Dar te înșeli, fiule! Pe scurt, îmi plac petrecerile, frumusețea și cântecul după miezul nopții! Petrecerea nici n-a început! Nici vorbă! N-am rostit decât „în numele lui Allah ce milostiv și bun”… Mută-ți ghidul de la plecare! Mașina vă stă la dispoziție până dimineață. Știu de la Hilrni că poți înnopta în afara casei, atunci când învățați amândoi. De data asta o să învățăm împreună! De ce nu? O să-mi facă mare plăcere să discutăm unele chestiuni de drept public sau de *șari'ut-.* Fiindcă veni vorba, cine vă ține cursul de *șart'at?* Șeihul Ibrahim Nadim? Allah să-i dea sănătate! E un mare căpitan! Nu te mira! O să vorb'm în fiecare zi despre câte unul din marii bărbați ai epocii noastre! Trebuie să înțelegi totul! Noaptea asta va fi însă o noapte a iubirii și a prieteniei. Ia spune, Dibui, care

1 Fu'ad 1 (18681936), suveran al Egiptului între 1917 1936;

În anul 1922, când Marea Britanic a acordat formal independența acestei țări, și-a luat titlul de rege.

— Es – Sukkaryya, voi. I

8 Legea „revelată” sau canonică musulmană, dogma coranică.

Este băutura cea mai potrivită pentru o petrecere ca a noastră?

— Whisky și soda și-o friptură fragedă! Se grăbi Ililmi să-i răspundă, fără să ezite o clipă.

— Friptura e o băutură, măi hâtrule?! Îi mustră pașa. Râzând din toată inima.

10

În fiecare joi după amiază, Ibrahim Șawkat se întllnea în salon cu fiii săi Abd el-Mun'im și Ahmad. Din când în oând. Lăsa și Khadiga treburile și se așfeza lângă ei, făcându-și de lucru cu o broderie. Ibrahim rezistase timpului, luptându-se din răsputeri, dar în ultima vreme începuseră sa se ivească pe chipul lui semnele bătrâneții, chiar dacă

mai putea îi încă invidiat pentru sănătatea lui de fier. Firele albe răzlețe se înmulțiseră, transformându-se în șuvițe, iar obrajii îi atârnau puhavi. Trăgea tacticos din țigara de foi cu obișnuita-i nepăsare în priviri. Tinerii nu conteneau cu discuțiile lor aprinse; de cele mai multe ori vorbeau doar ei doi, părinții intervenind foarte rar eu câte o remarcă timidă. Khadiga îi urmărea fără. Să-șiridice ochii de pe lucru; în ultima vreme ajunsese'im morman de grăsime fără formă. Acum nu-i mai tulbura nimeni liniștea, căci nu mai avea cu cine să-și dispute întiietalea în casă după ce soacră-sa dispăruse. Îngrijea de gospodărie cu o râvnă ce mi cunoștea osteneala, iar grăsimea continua să reprezinte pentru ea esența frumuseții. Se ocupa eu același interes de bărbatul ei cât și de cei doi băieți. Soțul îi cânta în strună, dar Abd elMun'im și Ahmad își croiau drum în viață fiecare cum îl tăia capul – fără să le pese de vorbele ei. De vreo câțiva ani izbutise să-l înduplece pe Ibrahim să-și facă rugăciunile și să țină postul. Cei dpi tineri respectaseră încă din copilărie aceste Obiceiuri, dar. Cu vreo doi ani în urmă Alimad le părăsise, evi tind în fel și chip să dea vreo explicație. Tatăl era cu inima

Împăcată și nu pregeta să se mândrească cu cei doi băieți ai lui, ori de câte ori avea ocazia. Abd el-Mun'im era acum student la Facultatea de Drept, iar Ahmad mai aveaputin și termina liceul.

— Toate astea sunt rodul grijii mele, se lăuda Khadiga, când venea vorba despre succesul copiilor, Dac-ar fi fost după tine, nu s-ar fi ales nimic de capul lor…

În ultima vreme, Ibrahim constatase că ea nu mai știa nicio buche din ce învățase cu mulți ani în urmă și făcuse mare haz pe seama ei, dar băieții îi săriseră în apărare, oferindu-se s-o ajute să-și reamintească câte ceva din ceea ce uitase, ca recunoștință pentru grija deosebită pe care le-o purta și de care îi plăcea să facă atâta caz. La început se mimase puțin, dar pe urmă făcuse și ea haz de necaz.

— La ce-i mai folosește unei femei să scrie și să citească,

de vreme ce nu mai trebuie să izvodească nicio scrisoare de dragoste? Glumi Khadiga pentru a scăpa din încurcătură.

Părea să fie destul de mulțumită de familia ei. Doar lipsa de apetit a celor doi băieți o îngrijora întru câtva; i se năzărise că ar fi prea firavi și n-o putea clinti nimeni din bănuială asta.

— Y-am spus de o mie de ori că trebuie să beți ceai de mușețel ca să vă faceți poftă de mâncare, ’âi mustră ea într-o zi ca din senin. Trebuie să mâncați mult și cu poftă! Luați pilda tatălui vostru…

Tinerii zâmbiră și ridicară ochii mirați către tatăl lor,

— Nu înțeleg de ce nu le dai pilda ta, căci atunci când îngurgitezi skmeni cu o moară care înghite sacii de grăunțe în neștire?! O repezi Ibrahim, mai în glumă mai în serios.

’ – Prefer să-i las pe ei să judece și să aleagă, răspunse ea eu glasul mai moale, surâzând cu înțeles.

— M-ai deocheat, măi femeie! Se văietă Ibrahim, De-aia mi-a zis doctorul să-mi scot toți dinții din gură…

— Nu trebuie să-ți pară rău… încercă Khadiga să-l consoleze, plecându-și privirea. S-ar putea să nu te mai plângi de niciun fel de dureri după ce-ai scăpat de ei…

— Chiriașul nostru de la etajul unu ne roagă să-l păsuim eu plata chiriei până luna viitoare, interveni Ahmad, schimbi nd vorba. S-a întâlnit cu mine pe scară și m-a rugat să vă spun eu…

— Și tu ce i-ai răspuns? Sări mamă-sa ca arsă, uitându-se la el încruntată.

— L-am promis c-o să vorbesc cu tata..»

— Și-ai vorbit cu tată-tău, mă rog?

— Uite că vorbesc acum cu dumneata!

— Și îi ce, băiete, noi nu împărțim apartamentul cu el și nici el nu se cad e să împartă câșt igul cu noi! Dacă o să fim îngăduitori acum, luna viitoare o să ne trezim și cu cel de la parter că ne face aceeași propunere. Tu habar n-ai

cum e lumea și-ai face bine să nu te mai amesteci unde nu-ți fierbe oala…

— Dumneata ce părere ai, tată? Insistă Ahmad, întorcându-se spre Ibrahim.

— Fii bun și nu mo bate pe mine la cap cu lucruri de-asteaî… Uite-o pe mamă-ta aici!… Cu ea trebuie să vorbești!

— N-o să ajungem noi muritori de foame, dacă o să ne arătăm înțelegători cu niște oameni necăjiți, îndrăzni Ahmad, privind de data asta întrebător spre mamă-sa.

— Mi-a zis și mie nevastă-sa și m-am învoit să-i păsuim, așa că încetează cu treaba asta! Îi tăie vorba răstit. I-am dat de înțeles însă că banii pentru chirie sunt la fel ca cei pentru mâncare. Am greșit, cumva? Mi-a umblat vorba că n-am nicio prietenă printre vecine. Cine cunoaște lumea, să-i mulțumească lui Allah, dacă poate să n-aibă de-a face cu nimeni…

— Și oare noi om fi mai buni decât restul lumii? Întrebă Ahmad, făcând un semn cu ochiul spre ceilalți.

— Sigur că da! Se grăbi Khadiga să-i răspundă fără să stea pe gânduri, privindu-l pe sub sprâncene. Numai dacă tu ai altă părere în ce te privește…

— Nici vorbă! Sări Abd el-Mun’im. El are impresia că e cel mai bun dintre toți. Nimeni nu poate avea o părere mai hună decât a lui! Într-un cuvânt, el este întruchiparea înțelepciunii!

— Și după părerea lui, oamenii nici n ar mai trebui să plătească chirie pentru casele în care stau, nu i așa? Continuă Khadiga să-l ia peste picior.

— Ba mai mult decât atât, susține că unii oameni n-ar fi cu nimic îndreptățiți să aibă case… insistă Abd el-Mun’im, punând paie pe foc.

— Numai un calic poate gândi așa, bombăni Khadiga, dând din cap cu indignare.

Ahmad privi la fratele său înciudat, dar Abd el-Mun’im ridică din umeri nepăsător și continuă să-l înfrunte:

— Mai bine ți-ai revizui purtarea decât să te înfurii pe alții!…

— Ba cu zic c-ar fi mai nimerit să-și țină fiecare limba-n frâu! Protestă Ahmad.

— Ar fi nimerit să aștepți și tu până mai crești și-o să mai capeți minte…

— Ce să zic? Ai doar un an mai mult decât mine și vrei să spui că ești mai mare…

— Tu nu cunoști proverbul? Cel care este mai mare ca tine cu o zi știe mai multe decât tine cu un an…

— Eu nu cred în proverbul ăsta!

— Știi ce? Toate ca toate, dar pe mine mă interesează să te întorci la rugăciune împreună cu noi…

— În privința asta fratele tău are perfectă dreptate! Interveni Khadiga, clătinând din cap mustrător. Pe măsură ce cresc, oamenii devin mai înțelepți, dar la tine se întâmplă invers. Nici nu știu ce să mai cred. Chiar și tată-tău își face rugăciunile și postește… Nu știu ce-i cu tine, măi băiete! M ai pus pe gânduri. Mă frământ și ziua și noaptea…

— Dacă vreți să știți părerea mea, eu cred că e nevoie să i se curețe capul pe dinăuntru, Glăsui Abd el-Mun’im răspicat.

— El vrea…

— Ascultă, mamă, se repezi Abd el-Mun’im, ignorându-l total pe Ahmad, fratele ăsta al meu este un păgân. Asta e convingerea mea!

— De unde știi tu ce este în sufletele celorlalți oameni;’ protestă Ahmad, fără să-și piardă curajul.

— Faptele îți trădează gândurile, păgân ce ești! Îl apostrofă Abd el-Mun’im, rânjind stăpânit.

— S-ar putea să-ți învinovățești fratele pe nedrept! Interveni Ibrahim Șawlcat cu obișnuitul său glas împăciuitor și molcom.

— Nu-ți face ponos cu fratele tău și nu-i răpi lucrul cel mai scump de pe lume! Adăugă și Khadiga cu ironie,

adresându-se lui Abd el-Mun'im și privindu-l de sus pe Ahmad. Cum ar putea să fie păgân? Rudelor mele nu le lipsește decât turbanul ca să fie printre cei mai mari slujitori ai religiei, l-am văzut în casa noastră rugându-se cu pioșenie și slujindu-l pe Allah cu atâta cuviosie încât credeai că te afli într-o moschee…

— Da, da! Mai ales pe unchiul Yasin… mormăi Ahmad, prinzând din nou curaj.

Nu se mai putu stăpâni nici Ibrahim Șawkatși pufni în râs.

— La seama cum vorbești despre unchiul tău! Se răsti Khadiga cu o mânie prefăcută. Ce vrei să spui? Sufletul lui e plin de evlavie, să știi! Domnul să-l îndrume pe calea cea bună! Uită-te la bunicu-tău și la bunică-ta!…

— Și la unchiul Kamal… mai adăugă Ahmad timid.

— Unehiu-tău Kamal este unul din adepții lui El-llusein, dar nu habar n-ai… nu te pricepi la nimic…

— Așa-i, mai există și oameni care n-au habar de nimic! Mormăi Ahmad ca un ecou.

— Să presupunem că toată lumea ar nesocoti religia: îți folosește asta la ceva? Îl întrebă Abd el-Mun'im îndârjit.

— Oricum, poți să stai liniștit, căci n-o să tragi niciodată ponoase pentru păcatele mele! Îi răspunse Ahmad calm.

— Ajunge cu ciorovăiala! Îi dojeni Ibrahim Șawkat iu cele din urmă. Aș vrea mai degrabă să vă văd ajungând ca vărul vostru Ridwan…

Privirea vrăjmașă pe care o scăpără Khadiga lăsă să se vadă că nu-i era deloc pe plac nici să gândească cineva că Ridwan ar putea fi mai presus decât copiii ei.

— E un băiat destul de isteț, care a intrat în legătură cu oameni politici de seamă, adăugă Ibrahim Șawkat, vrând să se facă mai bine înțeles. Are un viitor strălucit înaintea lui.

— Ai vorbit și tu ca să nu taci, izbucni Khadiga indignată de-a binelea. Ridwan, pe care-l dai exemplu, este un nefericit, ca orice băiat lipsit de ocrotirea unei mame.

Zenobei *hanern* puțin îi pasă de el. Pe mine nu mă poate înșela grija falsă pe care i-o arată și care aduce cu grija englezilor pentru bieții egipteni. De aceea nu-și găsește locul sărmanul și doarme prin străini nopți în șir. Cât despre legăturile cu oamenii de vază, ele nu fac nici doi bani! E un student la fel ca Abd el-Miin'im și ca toți ceilalți din același an cu el. Nu găseai și tu să le dai un exemplu mai fericit?

Ibrahim se uită la ea pieziș, ca și cum ar fi vrut să-i zică: „Tu n-ai putea nici în ruptul capului să fii de aceeași părere cu mine!" Apoi continuă să-i explice:

— Tinerii nu mai sunt astăzi așa cum îi știam noi. Politica s-a vârât în toate și toți cei mari trebuie să aibă discipolii lor. Iar dacă cineva dorește să-și croiască drum în viață, trebuie de bună seamă să apeleze la unul din acești maeștri, 'fatal tău se bucură de poziția pe care o are tocmai datorită relațiilor cu astfel de oameni mari.

— Tata? Să știi că alții umblă după el! Ripostă Khadiga cu o mândrie arțăgoasă în glas. El n-a umblat niciodată după nimeni! Cât despre politică, fiii mei nu au și nu trebuie să aibă de-a face cu ea în niciun fel. Dacă ar fi fost cu putință să-l cunoască pe unchiul lor care și-a sacrificat viața, sunt sigură că ar înțelege mai bine tâlcul vorbelor mele. Între „Tos cu nu mai știu cine!" și „Trăiască nu mai știu care!" pier o mulțime de copii nevinovați. Dacă bietul Fahmi ar fi rămas în viață, ar fi astăzi unul din cei mai mari judecători…

— Fiecare cu soarta lui! Conchise Abd el-Mun'im. Noi nu imităm pe nimeni! Dacă-am fi vrut, puteam să fim și noi ca Ridwan…

— Bravo! Îl aprobă Khadiga cu entuziasm.

— Tu semeni leit cu mamă-ta, iî zise Ibrahim, zâmbind, dar amândoi la un loc nu faceți două parale.

În aceeași clipă se auzi o bătaie ușoară în ușă. Apoi apăru slujnica, anunțându-i că vecina de la parter ar dori să i spună ceva stă pin ei.

— Ge-o fi vrând de lamine? Se întrebă Khadiga în vreme ce se ridica furioasă, aruncându-și lucrul. Dacă și-asta o îi având de gând să-mi ceară s-o păsuiesc cu chiria, cred c-o s-ajungeiu la, circumscripția de poliție din El-Gamaâiyya…

11

El-Muski nu cunoscuse niciodată o îmbulzeală mai mare; străduțele înguste erau intestate de lume; locuitorilor cartierului, care sunt și așa prea mulți, încât nimeni nu le cunoaște numărul, li se adăugau nesfârșitele torente omenești care se revărsau dinspre El-Ataba. Soarele scăpărător de aprilie arunca flăcări. Abd el-Mun'im și Ahmad își croiau cu greu drumul prin vălmășagul de lume, lac de sudoare.

— La spune-mi, tu ce-ai simțit? Îl îndemnă Ahmad pe fratele său să vorbească, ținându-l insistent de braț.

— N-aș putea să-ți spun exact, zise Abd el Mun'im, după ce stătu puțin în cumpănă. Dacă moartea este un fenomen înspăimântător în general, atunci ce-aș putea spune despre moartea unui rege? N-am văzut niciodată atâta lume înghe suindu-se să privească un cortegiu. N-am văzut nici funeraliile lui Saad Zaghlul ca să pot face o comparație, dar am avut impresia că cei mai mulți oameni erau impresionați cu adevărat, iar unele femei plângeau de-a binelea. Oricum, noi egiptenii suntem un neam atât de sentimental!…

— Bine, dar te întrebam ce-ăi simțit tu, personal?

Abd el-Mun'im rămase din nou pe gânduri, ferindu-se instinctiv să nu se izbească de trecători.

— Nu l-am iubit! Mărturisi el în cele din urmă. Nul regret, dar nici nu mă bucur de moartea lui. Am urmărit catafalcul cu privirea fără să simt nimic, ca și când n-aș fi avut inimă. N-am fost nici cu el, nici împotriva lui. Este adevărat i a am simțit întrucâtva o emoție la vederea unui rege pe catafalc. Ar fi fost cu neputință să nu mă impresioneze cât de cât un tablou ca ăsta. Allah este stăpân peste toată firea! Doar el rămâne veșnic viu! Ce

bine-ar fi, dacă toată lumea ar ști lucrul ăsta! Dar poți fi sigur că foarte mulți ar fi chiuit de bucurie dacă regele s-ar fi prăpădit înainte de a se fi schimbat situația politică… Ei, dar ia spune, tu ce-ai simții? Întrebă Abd el-Mun'im, devenind dintr-o dată curios.

— Eu nu-i iubesc pe tirani, indiferent de situația politică! Zise Ahmad categoric și chipul i se lumină de un zâmbet răutăcios.

— Ăsta-i un lucru bun, dar vreau să știu cum ți s-a părut tabloul morții? Insistă fratele său.

— Atunci trebuie să știi că nu-mi place nici romantismul morbid…

— Așadar, trebuie să înțeleg că te-ai bucurat?

— Aș vrea să pot trăi până ce voi vedea întreaga lume eliberată de tirani, indiferent ce nume și ce titluri poartă aceștia…

Tăcură un timp. Oboseala începuse să-i copleșească.

Și ce crezi c-o să se-ntâmple după asta? Reluă Ahmad discuția.

Știu și eu? Faruq e încă un copiladru![41] N-are nici pri cperea, nici experiența tatălui său! Răspunse Abd el-Mun'im, (întărind situația cu siguranța și seriozitatea care-l caractei izau. Dacă lucrurile merg bine și negocierile ajung la rezultatele așteptate, înseamnă că Wafdul o să vină la putere, o să se termine cu uneltirile și o să avem parte, în sfi'rșit, de stabilitate. Se pare că sunt perspective bune…

— Și cu englezii ce-o să se întâmple?

— În cazul în care negocierile au sorți de izbândă, englezii ne vor deveni prieteni și vor renunța la alianța lor cu seraiul împotriva poporului, iar regele n-o să mai aibă încotro și-o să respecte Constituția…

— Oricum, Wafdul o să fie mai bun decât toți ceilalți.

— Fără îndoială! Până acum n-a stat prea mult la putere

41 La moartea tatălui său, în 1936, Faruq — moştenitorul tronului şi ultimul rege al Egiptului — avea cincisprezece ani.

ca să ne dăm seama de ce este în stare, dar am impresia că în curând o să putem vedea care-i sunt adevăratele posibilități... Sunt de acord că el este mai bun decât alții, dar aspirațiile noastre nu trebuie să se oprească aici... „

— De bună seamă! Și eu sunt convins că guvernarea Waf1 ului nu va fi decât începutul unei etape de prefaceri mult mai adânci. Cam așa stau lucrurile. Întrebarea pe care mi-o pun însă este dacă vom reuși într-adevăr să ne înțelegem cu englezii.

— Sau ne înțelegem cu ei sau revenim la vremurile lui Sidqi. Rezerva de trădători ai națiunii noastre e inepuizabilă! Sunt gata să osândească Wafdul, dacă acesta va îndrăzni să spună englezilor „Nu!" Tot timpul stau la pândă, chiar dacă momentan vor să lase impresia că s-au amestecat cu poporul. Sidqi, Muhammad Mahmud și alții de teapa lor stau la pândă, asta-i, tragedia...

Gând ajunseră în Calea Nouă, se treziră față în față cu bunicul lor, domnul Ahmad Abd el-Gawad, care se îndrepta solemn spre Es-Saglia. Se apropiară de el și-l salutară reverențios.

— De unde și încotro? Îi întrebă zâmbind.

— Ne-am uitat și noi la cortegiul regelui Fu'ad,

— Bravo vouă! A meritat truda! Le răspunse bunicul cu tonul lui repezit și puțin ironic, care te punea de obieci pe gânduri.

Apoi le întinse mâna și-și văzură fiecare de drumul lui.

— Bunicul se ține destul de drept, ba aș zice că e chiar grațios, aprecie Ahmad, după ce-l petrecu puțin cu privirea. Ai băgat de seamă ce undă de parfum a lăsat în urma lui?

— Oh, dar *nina*[42] povestește tot felul de minuni despre autoritatea și samavolnicia lui din tinerețe...

— Nu mi-l pot închipui samavolnic.. Așa ceva mi se pare de necrezut.

— Nu uita că și regele Fu'ad s-a arătat spre sfârșitul ch

42 Cuvînt care în limbajul familiar egiptean înseamnă „mamă[11].

inuirii sale destul de cumsecade… zise Abd el-Mun’im în glumă și zâmbi cu înțeles.

Se abătură spre cafeneaua lui Ahmad Abdo, râzind amândoi cu poftă. În salonul din fața fântânii arteziene, Ahmad zări un șeih bărbos, perorând și plimbându-și privirea pătrunzătoare peste tinerii din jurul lui, care-i sorbeau cuvintele.

— Iată-l și pe prietenul tău, șeihul Ali el-Munufi, șopti Ahmad, oprindu-se brusc. Iar bate câmpii… Eu te-am lăsat!

— De ce nu vii și tu cu mine?! Îl invită Abd el-Mun’im. Aș vrea să-l auzi cum vorbește. Poți să discuți orice cu el. Mulți dintre cei adunați în jurul lui sunt studenți la Universitate…

— Ba nu, frate! Eu tocmai asta nu vreau, răspunse Ahmad categoric, eliberând brațul fratelui său. Numai puțin a lipsi! Odată să mă iau la harță cu el. Nu suport habotnicii! Te-am salutat!

— La revedere! Răspunse Abd el-Mun’im nemulțumit, aruncându-i priviri mustrătoare. Domnul să te călăuzească pe calea cea bună!

Abd el-Mun’im se apropie de șeihul Ali nl-Munufi, directorul școlii primare Al-îlusayn. Bărbatul se ridică să-l întâmpine și odată cu el se ridicară și tinerii care stăteau cunună în jurul lui. După ce-l îmbrățișă pe noul sosit, șeihul se așeză din nou și după el luară loc și învățăceii.

— Ieri ai lipsit, îi reproșă șeihul, cercetându-l cu ochii lui scormonitori.

— Am avut mult de învățat.

— Străduania e o scuză acceptabilă. Dar fratele tău de ce s-a despărțit de tine așa deodată?!

Abd el-Mun’im surâse, fără să-i răspundă.

— Domnul nostru este călăuzitorul!… mormăi Ali el-Munufi. Să nu vă mirați de el! Șeful confreriei noastre[43] a

43 Profetul Muhammad (570 sau 571—631) întemeietorul religiei monoteiste a islamului, important legislator, reformator social şi orga-mzator politic a reuşit in ultimii douăzeci şi doi de ani din viaţa să convert ească la noua credinţă cea mai mare parte a populaţiei

dat peste mulți ca el și totuși ei se numără astăzi printre cei mai zeloși adepți ai chemării sale. Și as! A pentru că atunci când Allah

1 Asociația *Frații Musulmani (Al-Ikhaan al-Muslimnm)* a fost fondată în anul 1928 îm o-așul egiptean El-Ismailiyya de către îl as an elbanna'. Dacă în prima fază a existenței sale activitățile religie; se sociale și culturale erau predominanta, începând din anul 1933, când sediul central al confreriei se mută la Cairo, devin din ce în ce mai clare și obiectivele sale politice: unitatea arabă, unitatea islamică, realizai n prin crearea unui stat musulman condus de un calif etcMisionari special pregătiți de fondatorul și „ghidul suprem" *(al-murrșid al-'amm)* al mișcării încep să predice în moschei și în alte locuri publice. Coranul și Tradiția despre Profet *(hadis)* reprezentau în conformitate cu doc;» trina confreriei ce) mai perfect îndreptar pentru organizarea vieții private și publice. Hasan el-Banna' declara că „islamul este dogmă și cult, patrie și naționalitate, religie și stat, spiritualitate și acțiune, Coran și sabie". Perioada ani'or 19361952 din istoria asociației este dominată de activități po'itice și de expansiune. Egiptul este împânzii de o rețea de „celule", „frății" sau „familii". Organizația și-a creai ramificații în Siria țeea mai puternică după Egipt), Palestina, Liban, Iordania', Irak și alte țări arabo. Ea și-a pus la punct un aparat propriu de propagandă (revista *Ad-Da'wa* („Chemarea") devenind oficiosul organizației), și-a creat o armată și o poliție secrel a proprii. Organizațiase implică din ce în ce mai evident în treburile politice ale Egiptului, la 28 decembrie 1948 punând la cale asasinarea primului ministru saadisf Mahmud Fahmi cn-Nuqrași. Drept răspuns, la 12 februarie 1949 este asasinat Hasan el Banna'. Programul Ofițerilor Liberi care au organizat revoluția din 23 iulie 1952 a avut multe puncte comune cu

Peninsulei Arabe, întemeind un stat arab unitar şi croind premisele pentru viitorul ''• • difal. care avea să devină unul din cele mai mari imperii din istoria omenirii.

cel al Fraților Musulmani, îndeosebi în ce privește chestiunile de ordin social. O serie de ofițeri participanți la revoluția care a dus la înlăturarea monarhiei erau membri sau simpatizanți ai Asociației Fraților Musulmani. Așa se explică faptul că în vreme co toate partidele politice au fost dizolvate la 16 ianuarie 1953, mișcarea Fraților Musulmani este considerată o asociație nepolitică și i se permite să-și continuu' activitatea în mod legal. Dar atentatul eșuat la viața lin Gamal Abd en-Naser, care a avut loc la 26 decembrie 1954, pus la cale deeonfreri, este urm\t de numeroase arestări și condamnări, ca și o conspirație antiguvernamentală din vara anului 1955. Activitatea asociației a foM inte z să, darpracticeaa continuat și continuă și astăzi în condiții de cundjstimtate atât în Egipt cât și în alte țări arabe, fiind principalul adversar ai regimurilor progresiste din aceste țări.

Vrea să călăuzească un neam pe culca cea hună, satana nu mai are nicio putere asupra lui. Noi suntem oștenii lui Allah! Băspândim lumina lui și luptăm împotriva vrăjmașilor lui! Spre deosebire de ceilalți oameni, noi ne-am dăruit lui sufletele. Fericiți veți fi voi, oșteni ai lui Allah!…

— Și totuși împărăția satanei este mare… șopti cu timiditate unul dintre cei adunați în jurul șeihului.

— Priviți la cel care se teme de satana, cu toate că Allah este cu el, grăi Ali el-Munufi cu glasul său prefăcut. Ce trebuie să-i răspundem unuia ca el? De ce să ne temem, de vreme ce suntem eu Allah și Allah este cu noi? Care dintre oștenii acestei lumi mai au puterea voastră? Și ce sabie ar putea să aibă tăișul mai ascuțit decât a voastră? Englezii, francezii, germanii sau italienii se bizuie mai ales pe civilizația lor materială, în vreme ce voi vă bizuiți pe adevăr ta credință! Credința învinge și oțelul! Credința este forța cea mai puternică din lume! Umpleți-vu inimile curate cu credință și lumea va fi a voastră..

Noi avem credință, dar suntem o națiune slabă, își dădu

părerea un alt tânăr.

Dacă te simți slab, înseamnă că pe undeva credința ta este șubredă, iar tu nici nu-ți dai seama, strigă șeihul, frământându și pumnii. Numai credința este izvor de'forță, numai ea este adevăratul stâlp și mobil al puterii. Bombele sunt făcute de niște mâini ca ale noastre și ele sunt un rod al foiței înainte de a fi un motiv al el. Cum a izbândit Profetul asupra locuitorilor necredincioși ai Peninsulei? Și cum au cucerit arabii întreaga lume?

— Credința… credința!… izbucni Abd el-Mun'im extaziat.

Dar de unde au avut englezii – care sunt un neam de necredincioși – forța să-și facă un imperiu? Întrebă un alt glas din mulțime.

— Toți cei puternici au o credință! Continuă șeihul să bolborosească, zâmbind perfid, în vreme ce-și trecea nervos degetele, prin barbă. Ei cred în patria lor și mai ales în interesul lor. Dar credința în Allah este mai presus de orice și prin urmare cei care cred în Allah trebuie să fie fără doar și poate mai puternici decât cei care cred în lucruri ce țin de lumea și de viața asta pământească… în mâinile noastre, ale musulmanilor, se află o comoară pe care trebuie s-o scoatem la lumină! Islamul trebuie să reînvie și să devină ceea ce a fost la începuturile lui! Noi am ajuns musulmani doar cu numele, dar trebuie să fim musulmani cu trup și suflet! Allah ne-a binecuvântat cu Cartea lui, iar noi am luat-o în deșert și ne meritățm umilința. Să ne întoarcem, așadar, la litera Cărții! Asta-i deviza noastră: „întoarcerea la Coran!". Asta a fost chemarea șefului nostru la El-Ismailiyya. Și din clipa aceea chemarea lui cutreieră prin sate și cătune, pătrunzând în toate inimile.

— N-ar l'i oare mai înțelept să nu ne amestecăm în poli lină? Se auzi un glas din spatele grupului.

— Nicidecum! Religia este credință, *sari'at* și politică. Allah este mult prea milostiv ca să fi lăsat cele mai

importante lucruri ale omenirii fără legi și fără îndreptări. De fapt, tocmai la asta se referă lecția noastră de astăzi…

Șeilml se înflăcărase grozav. Metoda lui consta în prezentarea unei stări de lucruri, urmată de întrebările prozeliților, cărora le răspundea aducând de cele mai multe ori ca argument, citate din Coran și *hadise.*[44] Vorbea fără să-și strunească glasul, ca și când ar fi rostit un discurs pentru toți clienții cafenelei. Îl auzea și Ahmad, care se așezase la o masă destul de îndepărtată, sorbindu-și pe îndelete ceaiul verde, cu un zâmbet ironic, încremenit pe față. Se îngrozi de-a binelea când se gândi la prăpastia care-l despărțea de droaia aprinsă de habotnici și-și simți inima înecată de mânie și dispreț. După o vreme se înfurie într-atât încât se stăpâni cu greu să nu-i ceară șeihului să vorbească mai încet ca să nu tulbure liniștea clienților. Renunță la o asemenea intenție numai la gândul că în cercul acela se afla și fratele lui. În cele din urmă cu mai putu suporta și se ridică, fierbând de furie, părăsind cafeneaua fără să mai privească înapoi.

12

Abd el-Mun’ im se întoarse abia seara acasă în Es-Sukkariyya. Dogoarea din timpul zilei se potolise, lăsân. D în văzduh doar o boare blândă de primăvară. Lecția la care asistase căpăta rădăcini în mințea și în inima lui, dar truda gândurilor începuse să-l cam obosească. Traversă curtea prin beznă, iar când ajunse lângă scară, prin ușa deschisă de la parter, zări în raza îngustă de lumină o umbră strecurându-se afară. Trase ușa după ea și o luă înaintea lui în sus pe scară. Simțea cum i se zbuciumă inima și sângele îi aleargă prin vine ca o gâză agitată din pricina arșiței. Când ajunse pe religioasă și de ritual, precum și la conduita care trebuie adoptată în diferite situații ce apar în viața de zi cu zi, fiind considerat a doua sursă de bază a

44 Ca termen comun, *had is* (sau *hadith)* î nseairnă „ştire", dar ca termen religios, cuvîntul s-a specializat pentru desemnarea relatărilor despre spuse şi fapte atribuite Profetului Muhammad, al căror corpus alcătuieşte Tradiţia despre Profet. Else referă la chestiuni de doctrină

dreptului canonic musulman, după Coran. Acesic relatări au o schemă stereotipă, alcătuită din două părți: lanțul transmițătorilor *(isnad)* și textul propriu-zis *(ma'in).* În primele secole ale erei musulmane au fost întocmite sute și sute de culegeri de hadise. Ele constituie o sursă importantă pentru cunoașterea organizării politice, economice și sociale a unei perioade esențiale din dezvoltarea civilizației arabe și au avut un rol important în stimularea studiilor de lingvistică și filologie la începutul islamului.

prima odihnă, se trezi față în față cu ea. Se miră în sinea lui cum reușesc cei-mici să-i păcălească cu atâta ușurință pe cei mari. Fata părăsise casa, sub pretextul unei vizite la vecini și probabil că va trece pe la ei, dar mimai după ce se va prinde într-o aventură primejdioasă aici pe odihna scării învăluită în întuneric. Deodată își simți capul gol de orice gârid. Frământările, care până atunci nu-i dădeau pace, îl părăsiseră într-o clipită și nu mai simțea nimic în afara unei dorințe tiranice care-i biciuia nervii. Credința cea adevărată părea să-l fi părăsit răzbunătoare sau să se fi cufundat undeva în adâncuri, lăsând în urmă-i trena de mustrări. Glasul ei surd se topea cu totul în văpaia focului ce-i alerga prin vine ca un plumb încins. Să fie oare fata care i-a fost menită?! Mărturie stau cotloanele curții, casa scării și colțul terasei dinspre Es-Sukkariyya. Pândise îndelung la fereastra, așteptând întoarcerea lui. Și toată truda asta numai pentru el! Îi simți parfumul părului și respirația grăbită care-i gâdila gâtul. O mângâie pe umăr, șoptindu-i:

— Hai să urcăm pe odihna următoare… Pare mai sigur…

O luă înaintea lui fără un cuvânt, iar el o urmă călcând cu grijă. Pe podesta următoare se opri, rezemându-se de perete. Când o cuprinse în brațe, fata încercă pentru o secundă să i se împotrivească în virtutea obișnuinței, apoi se cuibări în brațele lui, mlădiindu-se.

— Iubita mea…

— Te am așteptat îndelung la fereastră… Mama e tare ocupată cu pregătirile pentru *şamm en-nasim*[45]*…*

— La mulți ani, iubito! Lasă-mă să simt mireasma buzelor tale…

Dorul îi contopi într-un sărut prelung.

— Dar unde-a-i fost? Întrebă ea pe neașteptate.

Lecția de politică a islamului îi trecu prin minte ca o ful gerare, dar alungă imediat amintirea ei și după o scurtă ezitare îngăimă:

— Am fost cu câțiva prieteni la cafenea…

La cafenea, când nu mai ai decât o lună până la examen? Îl mustră ea.

— Nicio grijă, eu îmi știu prea bine interesele… Hai să te mai sărut o dată drept răsplată pentru părerea proastă pe care ți-ai făcut-o despre mine…

— Mă tem că vorbești cam tare… Ai uitat unde ne aflăm?

— Dar unde ne aflăm? Doar suntem în casa noastră… În camera noastră… Podesta asta e camera noastră!…

— După masă, când am plecat la mătușă-mea, am privit în sus, spre apartamentul vostru, sperind să te văd la fereastră, dar ochii mei s-au întâlnit cu ochii mamei tale, care cerceta ulița… Cred că în clipa aceea am început să tremur de frică.

— Dar nu pricep de ce te-ai speriat?

— Mi s-a părut că și-a dat seama pe cine caut din priviri și mi-a descoperit secretul…

— . Vrei să spui că ne-a descoperit secretul… E un lucru care ne leagă pe-amândoi de-acum… Nu suntem acum o singură ființă?

O strânse la piept cu violență și cu aceeași dorință chinuitoare. Simți șfichiuirile unor vâlvătăi și o forță amețitoare care-i cuprindea pe amândoi într-un vârtej

45 Numele unei sărbători populare egiptene (care ar putea fi tradus aproximativ prin „promenadă"). Ea are loc în lunea următoare Paştilor greco-copte, în intervalul dintre sfîrşitul lunii martie şi începutul lunii mai.

năpraznic.

Tăcerea fu spintecată de un oftat scurt, urmat de respirația lor sacadată și în cele din urmă avu impresia că devenise din nou *el* și *ca* devenise iarăși fetișcana de pe scară, iar întunericul învăluia acum două umbre.

— Ne întâlnim și mâine? Întrebă ea în șoaptă cu glasul rugător și sugrumat de sfială.

— Da… da… răspunse el precipitat, străduindu-se să-și ascundă tulburarea. O să afli din vreme.

— Ba nu! Spune-mi acum!

— Nu pot să știu acum cât timp o să am inline! Încercă el să se eschiveze de la un răspuns clar, în vreme ce tulburarea creștea, strivindu-i pieptul.

— De ce?

— Du-te, acum! La revedere! Cred că am auzit un zgomot!…

— Nu, nu-i adevărat! Nu s-a auzit niciun zgomot!

— Dar știi prea bine că nu trebuie să ne vadă nimeni aici!

O bătu ușor pe umăr, apoi se desprinse din brațele ei cât putu mai gingaș, luând-o în sus pe scări cu pași grăbiți. Părinții lui ascultau la radio în salon. Ușa biroului era închisă, dar luminată – semn că Ahmad își pregătea lecțiile. Spuse în fugă un „bună seara” și se îndreptă spre dormitor să se dezbrace. Își făcu un duș, apoi obișnuitul ritual al abluțiunii’. Și pe urmă se întoarse în dormitor pentru rugăciune. Se așeză pe covoraș cu picioarele strânse sub el și căzu într-o meditație adâncă. În ochi îi stăruia o privire tristă, pieptul îi ardea de amărăciune, iar sufletul sta gata să izbucnească în plâns. Îl rugă fierbinte pe Domnul să-l alunge pe diavolul care-i iese în cale, luând chipul și înfățișarea unei tinere pentru a-i stârni o dorință tiranică și-l imploră să-l ferească de ispită, întotdeauna mintea lui îi spunea „nu”, iar inima îi spunea „da”, pentru ca în cele din urmă să-l copleșească acea luptă înspăimântătoare, care se sfârșește mereu cu înfrângere și

căință. Fiecare zi îi aduce o experiență și fiecare experiență e un infern! Când o să se termine cu chinurile astea?! Toată lupta lui spirituală este amenințată cu prăbușirea. Parcă ar construi castele din nisip. Păcătosul care înoată în tină nu poate avea parte de liniște! Ce minunat ar fi dacă pocăința ar putea întoarce clipele care-au zburat!…

1 Abluțiunea sau spălarea rituală este obligatorie înainte de fiecare din cele cinci rugăciuni zilnice și înainte de rugăciunea din ziua de vineri de la moscheea congregațională, precum și pentru purificare, după relații intime. În absența apei, cele patru doctrine principale aleislamului acceptă ca abluțiunea să fie înlocui tu prin frecarea mâinilor și a feței cu nisip, cenușă sau alte substanțe pulverulente.

În cele din urmă Ahmad Ibrahim Șawkat dădu peste sediul revistei *Al-Insan al-Gadid*[46]*,* situat pe strada Ghamra, cam la jumătatea distanței dintre două stații de tramvai. Se afla într-un imobil cu două nivele și un subsol. După rufele atârnate într-un balcon înțelese că la etaj trebuie să fie locuințe. Pe ușa de la intrare zări o tăbliță modestă cu numele revistei. La subsol fusese instalată tipografia; își dădu seama de asta privind mașinile care se zăreau printre zăbrelele de la ferestre. Urcă repede cele patru trepte până la ușa parterului, cu un fior de mulțumire, și-l întrebă pe primul om care-i ieși în cale – un lucrător cu un vraf de șpalturi în brațe – unde se află biroul maestrului Adli Kerim, proprietarul revistei. Acesta făcu semn cu capul spre ușa din capătul culoarului. Se apropie de ușă și citi pe o tăbliță mică: *Redactor șef.* Privi stingherit în dreapta și-n stingă, în căutarea unui ușier, dar nu dădu cu ochii de nimeni. Șovăi o clipă, apoi ciocăni cu sfială și așteptă până ce un glas dinăuntru îl invită: „Intră!” Deschise ușa și se strecură cu pași șovăitori. Din fundul încăperii îi pri veau doi ochi enormi, nestăpânit și luminoși, fixându-l de sub

46 în traducere: *Omul nou*.

sprintenele stufoase, încărunțite. Închise ușa, încercând să se scuze:

— Iertați-mă… Doar un minut vă rețin…

— Poftim! Îl încurajă bărbatul cu amabilitate.

Ahmad se apropie de biroul aglomerat cu teancuri de cărți și hârtii. Maestrul se ridică să-l întâmpine. Îl salută respectuos și când acesta îl invită să ia loc, îi mulțumi, așteptind să-l vadă mai întâi pe el așez, indu-se. Privea cu mândrie și încredere la bărbatul care-i fusese maestru în ultimii trei ani, iransmițându-i prin scrierile și prin revista sa lumină și știință. Se uita încremenit la chipul palid, copleșit de semnele bătrâneții. Doar ochii adânci, luminoși, cu sclipiri inteli- genie păreau a fi rămas tineri. Așadar, acesta este maestrul sau părintele lui spiritual, cum îi plăcea să-l numească. Se afla deci în camera revelației, în care rafturile cu cărți se ridicau piuă la tavan, amenințând s-o strivească și ascunzându-i adevăratele dimensiuni.

— Bine-ai venit! Începu maestrul, schițând un gest interogai iv din priviri.

— Am venit să-mi achit abonamentul… murmură Ahmad cu glas insinuant.

După ce se convinse că vorbele lui făcuseră impresie bună, continuă:

— Și să mă interesez de soarta unui articol pe care l-am trimis revistei acum vreo două săptămâni…

— Care e numele dumitale? Îl întrebă maestrul Adli Kerim, cu un zâmbet luminos pe chip.

— Ahmad Ibrahim Șawkat.

Maestrul rămase câteva clipe pe gânduri, răseolindu-și memoria.

— Da, mi-aduc aminte de dumneata, spuse într-un tir ziu. Ești primul abonat al revistei noastre! Da, da! Și-apoi mi-ai mai adus încă trei abonați, nu-i așa? Acum mi-aduc bine aminte de numele Șawkat. Cred că ți-am trimis și-o scrisoare de mulțumire din partea revistei, dacă nu mă insei…

— Într-adevăr, am primit scrisoarea în care-mi spuneți că mă considerați „primul prieten al revistei[47], se precipită Ahmad înseninat, simțind că i vine inima la loc.

— Așa e! Revista *-El-îngân el-Gadid* este o revistă de principii și ea are nevoie de prieteni credincioși pentru a-și putea crea drum prin noianul de reviste ilustrate și de, monopol. Iar dumneata ești, într-adevăr, unul dintre prietenii revistei. Bine-ai venit! Ai mai trecut pe la noi până acum?

— Nu! De-abia luna asta mi-am luat bacalaureatul.

— Da' ce, ți-ai închipuit că trebuie să ai neapărat bacalaureatul ca să treci pe la noi?! Se miră Adli Karim, râzând.

— Nu, de bună seamă! Răspunse Ahmad, zâmhind și el încurcat. Dar vreau să spun că m-am considerat poate prea mic…

— Cititorii revistei *El-Insan el-Gadid* nu trebuie să-și socotească. Vârsta după anii pe care-i au. La drept vorbind, în țara noastră există bărbați trecuți de șaizeci de ani, dar cu mintea tânără și există tineri în primăvara vieții eu judecata îmbătrânită, cu o minte de o mie de ani sau chiar mai mult… Ce să-i faci, asta-i boala de care suferă Orientul… (Apoi, pe un ton mai calm:) Și ne-ai mai trimis și alte arii cole piuă acum?

— Trei articole care n-au fost luate în seamă. Speram ca acesta din urmă să fie publicat…

— Și despre ce vorbești în el? Iartă-mă, dar îmi trec prin mină zeci de articole în fiecare zi.

— Concepția lui Le Bon[48] despre învățământ și un comentariu propriu asupra ei.

— Mergi la Secretariat – camera de alături – și-o să afli ce s-a-ntâmplat cu el.

Ahmad vru să se ridice, dar maestrul Adli îi făcu semn să

---

47 maimui tor 1 ticrări de psihologie, printre care şi *Psychologic de Viducaiion.*

48 *Gustave Le lion* (1841—1931), medic şi sociolog francez, autor a!

mai stea și continuă:

— Revista are astăzi un fel de zi liberă, așa incit poți să mai rămâi ca să stăm puțin de vorbă…

— Cu toată plăcerea, domnule, murmură Ahmad, încercând o bucurie neașteptată.

— Ai zis că ți-ai luat bacalaureatul anul ăsta, nu-i așa? Câți ani ai?

— Șaisprezece ani…

— Ești foarte tânăr! Bine! Și ce crezi, revista noastră e citită prin licee?

— Din păcate, nu prea…

— Știam lucrul ăsta. Majoritatea cititorilor noștri sunt studenți. Lectura în Egipt este o distracție ieftină.' N-o să progresăm decât atunci când ea o să devină o necesitate vitală. (După o scurtă pauză, urmă:) Și ce fac elevii? Cum gândesc?

Ahmad se uită la el nedumerit, fără să priceapă exact ce anume îl preocupă.

— Mă interesează în mod deosebit orientarea lor politică.

— Majoritatea covârșitoare a elevilor sunt wafdiști…

— Dar se mai vorbește despre niște mișcări mai noi…

„Misr el-Fatat"P[49] Nu cred că o să-și facă loc… N-are nicio șansă… Adepții ei pot fi numărați pe degete. Celelalte partide n-au niciun fel de susținători în afară de rudele conducătorilor lor. Pe urmă, mai'există o categorie o minoritate foarte mică, ce-i drept! – aceia pe care nu-i interesează chestiunile politice și stau cu totul deoparte. Alții – și printre aceștia mă număr și eu – preferă Wafdul. Dar aspiră spre ceva și mai bun.

— De fapt, ăsta era lucrul care mă interesa în primul

49 Filozof grec (469—339 î.e.n.). Influenţa sa considerabilă asupra tineretului atenian şi ostilitatea faţă de guvernarea tiranică din vremea sa au reprezentat adevăratele motive ale condamnării salo la moarte, adueîndu-i-se acuzaţia nedreaptă că ar fi corupt tineretul. El a orientat gîndirea filozofică spre subiect, spre om, spre problemele gnoseologice şi morale.

rând, zise Adli Kerim fără să-și ascundă mulțumirea. Wafdul este într-adevăr partidul poporului. E un pas important și firesc în evoluția națiunii noastre. Partidul Național[50] a fost un partid filoturc, religios și reacționar. Wafdul este catalizatorul naționalismului egiptean, pe care s-a străduit să-l purifice de tot felul de tare – o școală a patriotismului și democrației, într-adevăr. Dar patria nu trebuie să se oprească la această școală. Ea trebuie să treacă la o altă etapă, să meargă mereu înainte. Avem nevoie de o școală socială, căci independența nu este ultimul țel. Ea este doar o cale prin care poporul poate să-și cucerească drepturile constituționale, economice și sociale.

— Ce cuvinte minunate! Exclamă Abmad ca și când toată lumea ar fi fost a lui.

— Wafdul trebuie să fie doar punctul de plecare. Și pentru că ai pomenit de „Misr el-Fatat", trebuie să știi că aceasta este o mișcare fascistă, reacționară, nelegiuită. E la fel de primejdioasă ca și mișcarea reacționară religioasă; e un ecou al militarismului german și italian care se închină în fața forței, se bizuie pe samavolnicie și arbitrar, nesocotind valorile umane și demnitatea omului în general. Reacționarismul este o maladie endemică în Orient, asemenea holerei și tifosului, și ea trebuie cât mai curând eradicată…

— Am observat că revista *El-Insan el-Gadid* militează cu o hotărâre nestrămutată pentru asta… îl întrerupse Ahmad înfiorat.

— Tocmai de aceea revista noastră e ținta atacurilor venite din partea reacționarilor de toate orientările, explică maestrul, strâmbând din nas cu un soi de regret. Ne acuză că stricăm tineretul!

---

50 Asociaţie secretă, înfiinţată Ia Alexandria în 1879, cuprinzînd în rîndurile ei îndeosebi tineretul studios. în deceniul al patrulea a! secolului XX, activitatea ei în rîndurile tineretului se intensifică şi capătă o orientare fascistă. Incepînd din 1937, ea iniţiază şi pune la cale o,serie de acţiuni teroriste.

— Așa cum l-au acuzat cândva pe Socrate1… interveni Ahmad, dându-și frâu liber imaginației.

— Și spre ce intenționezi să te îndrepți? Îl descusu maestrul Adli Kerim, zârnbind satisfăcut. Ce facultate ți-ai ales, vreau să zic?

— Literele…

— Literele sunt și ele una din căile și factorii importanți care contribuie la eliberare și emancipare, murmură maestrul pe gânduri, în vreme ce-și îndrepta spatele. Dar să știi că ele sint un mijloc tot așa de bun și în mâinile reacțiunii, așa incit trebuie să ai grijă cum îți alegi drumul! El-Azhar1 și Dar el-Uium[51] au dat întotdeauna o literatură morbidă, care n a făcut decât să închisteze mințile și să ucidă spiritele multor generații. Oricum ar sta lucrurile – și să nu te mire faptul că-ți spune asta un bărbat socotit a fi și el om de litere tu mei ia vieții moderne este știința! Trebuie s-o studiem pe toate fețele și să ne formăm o mentalitate științifică în toate. Aceia oare ignoră știința nu trăiesc în secolul douăzeci și nu se potrivesc cu el. Este neapărat necesar ca și oamenii de Utere să se îndrepte spre știință și să se străduiască să-i cunoască tainele. Ea nu trebuie să rămână dom un domeniu privat al savanților. Este adevărat că aceștia sunt cei care realizează marile descoperiri, dar este absolut necesar ca toți intelectualii să-și lumineze sufletul la izvorul ei, să-i folosească principiile și metodele. Știința trebuie să ia locul religiei moștenite de la antichitate…

— Acum înțeleg de ce dezvoltarea societății pe baze științifice a devenitmesajul revistei *El-Insan el-Gadid,* întări Ahmad vorbele maestrului.

51‘Una din cale mai impunătoare moschei ale oraşului Cairo., construită în anul 972, în vremea califului fatimid Al-Mu’izz (952 — 975), incepînd din secolul al XlII-lea, în urma decăderii Bagdadului, ea a devenit principalul centru de învăţământ teologic al lumii musulmane. In epoca modernă, ea a primit statutul de universitate, a cunoscut *o* serie de reforme şi pe lîngă ştiinţele traduţionale, în programul ei au fost incluse şi o serie de discipline ştiinţifice.

— Așa este! Sublinie Adli Kerim. Fiecare dintre noi trebuie să-și facă datoria până la capăt, chiar dac-ar fi să se trezească singur pe câmpul de bătălie.

Ahmad înclină capul aprobator, iar maestrul continuă;

— Studiază Literele, așa cum dorești, clar nu te Umila la niște lucruri învățate.pe de rost! Și mai ales nu uita de știință. În biblioteca ta trebuie să se afle – alături de Shakespeare și Schopenhauer – Kant, Darwin, Freud, Marx și Engels. E bine să fii la fel de înflăcărat cum au fost slujitorii religiei, dar nu uita nicio clipă că fiecare epocă are profeții ei și că profeții epocii noastre sunt savanții…

Maestrul schiță un zâmbet, sugerând că a terminat ce avea de spus, Ahmad se ridică, îi întinse mina și părăsi încăperea, radiind de fericire. Gând ajunse pe culoar, își aduse aminte de abonament și de articol și se îndreaptă spre ușa vecină. Ciocăni și intră, cerându-și scuze. Cercetă atent locul, descoperind o cameră largă în care se aflau trei birouri, dar nu văzu pe nimeni în afara unei fete aplecate asupra unor hârtii. Nu se așteptase la așa ceva și rămase descumpănit-. Era o tânără în jur de douăzeci de ani, cu tenul măsliniu, cu părul și ochii neînchipuit de negri. Nasul în vânt, bărbia ascuțită și buzele subțiri trădau hotărârea, dar nu-i diminuau eâtuși de puțin distincția.

— Ce doriți? Îl întrebă ea, măsurându-l atent.

— Aș vrea să-mi achit abonamentul… îngăimă el, dezmeticindu-se.

Plăti și primi chitanța. Între timp se mai reculese, încert nul să-și învingă stânjeneala și începu timid;

— Am trimis un articol la revistă… și maestrul Adli Korim m-a îndrumat să mă interesez la Secretariat…

Îl invită să ia loc pe scaunul din fața biroului și după ce se așeză, îl întrebă:

— Spuneți-mi, vă rog, ce titlu poartă articolul dumneavoastră?

— „Concepția lui Le Bon despre învățământ”, îngăimă .1

fără să fie deloc încântat că trebuie să dea socoteală unei fetișcane.

Aceasta scoase nn dosar și îl răsfoi până când dădu de articolul cu pricina. Inima lui Ahmad porni să bată deznădăj duită. Încercă să descifreze însemnarea cu roșu de pe mar ginea paginii, dar tânăra i-o luă înainte, scutindu-l de trudă:

— „Se rezumă și se publică la rubrica *Corespondențe de la cititori*acesta-i avizul.

Ahmad rămase câteva clipe cu privirea în gol, dezamăgit, fără să scoată o vorbă.

— Și în ce număr o să apară? Întrebă în cele din urmă.

— În numărul viitor.

— Și cine o să-l rezume? Se mai interesă el cu o ușoară ezitare în glas.

— Eu! Răspunse fata foarte firesc.

Și-o să apară semnat de mine? O descusu Ahmad din ce în ce mai dezamăgit.

— De bună seamă! Îl asigură ea cu un surâs stăpânit. În mod obișnuit anunțăm că ne-a sosit o scrisoare de la serii forul (Se opri o clipă, uitându-se la semnătură, apoi completă:) Ahmad Ibrahim Șavvkat. Iar mai jos dăm un rezumat destul de substanțial al părerilor durnitale.

— Aș fi preferat să fie publicat integral, șopti el cu sfială.

— Data viitoare, să sperăm… încercă ea să-l încurajeze, zâmbind cu seninătate.

— Dumneavoastră sunteți angajată aici? Insistă Ahmad după o scurtă pauză, neputându-și învinge curiozitatea.

— După cum vedeți!

Se simți ispitit s-o mai întrebe ce studii are, dar în ultima clipă renunță și se limită la câteva cuvinte protocolare:

— Puteți să-mi spuneți și mie care este numele dumneavoastră, vă rog? Poate am nevoie de ceva și o să trebuiască să vă caut la telefon.

— Sawsan Hammad.

— Vă mulțumesc mult!

Se ridică, schițând un gest de salut și, înainte de a ieși, se mai întoarse o dată, bâiguind prevenitor:

— V-aș ruga să fiți foarte atentă când îl rezumați…

— Fiți sigur că îmi cunosc foarte bine atribuțiile!»«reteză ea, fără să-l privească.

Părăsi biroul cu o mutră spăsită, regretând amaro ie ceea ce spusese.

14

li mm llanafi dădu buzna în camera de lucru a lui Kanml și-l anunță cu sufletul la gură:

— A venit *și* Fu'ad el-Hamzawi. E la stăpânul cel mare…

Kamal, îmbrăcat într-un *ghilbab* larg, coborî scările în fugă'. Așadar, după o absență de un an, Fu'ad se întoarce la Cairo. Revine ca procuror în capitală. În pieptul lui Kama! Porniră să clocotească sentimente vechi, contradictorii, căci prietenia pentru Fu'ad era de fapt un amestec ciudat și complicat de simțăminte ce ascundeau o luptă permanentă între dragoste, antipatie și invidie. Și oricât se străduia să se ridice deasupra acestor sentimente meschine, instinctele îl atrăgeau fără să vrea în jos. În vreme ce cobora scara era încredințat că vizita lui Fu'ad o să-i trezească un șir de amintiri plăcute, dar o să-i scormonească și răni aproape cicatrizate. Când trecu prin salon, le văzu pe mamă-sa împreună cu Aișa și Na'ima adunate în jurul ibricului de cafea ce clocotea încet. Amina tocmai îi șoptea Aișei:

O să ceară mâna Na'imei…

Când își dădu seama de prezența lui Kamal, se întoarse spre el schimbând tonul:

— Prietenul tău este înăuntru. Nu l-am văzut niciodată atât de elegant. A vrut să-mi sărute mâna, dar nu i-am dat voie…

Tatăl său sta pe canapea cu picioarele adunate sub el, Fu'ad pe un scaun dinaintea lui, cei doi prieteni își strânseră mâna.

— Mă bucur să te revăd! Bombăni Kamal. Bine-ai venit! Ești în concediu P

— A fost transferat la procuratura din Cairo, se grăbi să răspundă domnul Alimad, surâzând cu înțeles. După atâta amar de vreme petrecută în Es-Sa'id[52], revine în sfârșit la Cairo.

— Felicitări! Grăi prompt glasul ipocriziei. Înseamnă că de-acum încolo o să ne putem vedea mai des.

— Desigur! Aprobă Fu'ad. La începutul lunii viitoare o să ne mutăm în El-Abbasiyya. Am închir iat un apartament în apropiere de circumscripția El-Wayli.

Nu se schimbase cine știe, ce; se mai împlinise puțin, rumeneala obrajilor trăda o sănătate de fier, iar ochii licări au plini de inteligență.

— Dar nu ne-ai spus ce mai face tată-tău?! Întrebă domnul Ahmad. Nu l-am mai văzut de vreo săptămână.

— Nu stă-tocmai bine cu sănătatea, dar tot timpul regretă că a lăsat slujba. Sper că succesorul lui e un om de treabă!…

— Acum trebuie să stau mereu cu grijă, ăsta-i necazul cel mai mare, se lamentă stăpânul. Când îl aveam pe tată-tău, nu mă durea capul. Știa să se descurce cu toate – Allah să se îndure de sănătatea lui!

Hu'ad se îndreptă în scaun și se așeză foarte degajat picior peste picior. Kamal rămase contrariat de gestul lui, deși domnul Ahmad nu-i dăduse nicio atenție. Vasăzică așa se schimbă lucrurile?! O fi el acum procuror, dar cum

---

52luptele dintre partidele politice egiptene, iar în anii celui de al doilea război mondial a reinstituit practic regimul de ocupaţie. După încheierea războiului, la insistenţa Egiptului, au fost reluate negocierile în vederea anulării Tratatului din 1936 şi acordării independenţei depline, cerîndu-se „evacuarea şi unitatea Văii Nilului". în cele din urmă, Egiptul a adus chestiunea în faţa Consiliului de Securitate al O.N.U. pentru arbitraj, în 1947. Au fost reluate negocierile anglo-egiptene, dar fără folos, şi în anul 1951, sub presiunea opiniei publice, guvernul egiptean a abrogat în mod unilateral Tratatul din 1936 şi acordurile din 1899 referitoare la Sudan.

poate uita cine-i omul care-i stă în față cu picioarele strânse sub el?! Și nu se oprește la atât! În clipa următoare Fu'ad scoase un pachet de țigări, întinzându-l stăpânului. Acesta se scuză, mulțumindu-i. Acum după ce-a ajuns procuror, a uitat de unde-a pornit, dar lucrul cel mai regretabil este că l-a uitat, chiar și pe acela căruia îi datorează camera. Se pare că în ochii lui meritele domnului Ahmad s-au risipit în văz-

1 Egiptul de Sus, cuprins între Cairo și cataractele de la Aswan.

Duh întocmai cum se risipește fumul acestei țigări de lui. Gesturile lui Fu'ad păreau foarte firești. Se purta ca un stăpân obișnuit să aibă plinea și cuțitul în mână.

— Felicită-l și pentru că a fost avansat de la funcția de ajutor la cea de procuror plin, îl îndemnă domnul Ahmad pe fiul său.

— Felicitări! Felicitări! Bolborosi Kamal automat, cu un zâmbet șters. Și-ți urez s-ajungi cât mai curând judecător! …

— Sper ca ăsta să fie următorul pas! Răspunse Fu'ad foarte sigur pe el.

Când o să se vadă judecător, probabil că o să se și pișe de față cu bărbatul care stă acum pe canapea cu picioarele strâns'e sub el! Pe când bietul dascăl rămâne dascăl toată viața, mulțumindu-se cu mustața stufoasă și cu tonele de cărți ce i-au îngreunat capul cât o baniță.

— Cum mai merge politica? Întrebă domnul Ahmad, fixându-l cu ochi curioși.

— S-a produs în sfârșit minunea! La Londra s-a semnat Tratatul care proclamă 'independența Egiptului și abolirea celor patru clauze.1 Nu mi-a venit să-mi cred urechilor, când am auzit știrea la radio. Cine s-ar fi putut aștepta la ușa ceva?!

— Așadar, ești mulțumit de Tratat?

— În ansamblu, da! Rosti el categoric, clătinându-și capul, plin de importanță. Tratatul are însă și adversari:

unii sunt declarați și cunoscuți, alții mai puțin cunoscuți. Dar dacă privim atent în jurul nostru și ne aducem aminte de suferințele îndurate de poporul ăsta în vremea lui Sidqi, fără să se revolte și să se plângă, o să ne dăm mai bine seama de însemnătatea acestui tratat. În primul rând a abrogat clauzele și a pregătit terenul pentru desființarea privilegiilor străinilor, în al doilea rând a limitat ocupația la o anumită zonă și a stabilit un termen pentru lichidarea ei definitivă, ceea ce mi se pare a fi un mare pas înainte.

Entuziasmul domnului Ahmad era mult mai puternic, chiar dacă știa mai puține lucruri în legătură cu prevederile Tratatului. Crezuse că musafirul lui o să-l pună la curent cu detalii mai interesante, dar când văzu că așteptările i-au fost înșelate, se îndârji să-l tragă de limbă.

— Trebuie să recunoaștem totuși că Wafdul a redat națiunii Constituția și independența, chiar dacă n-a reușit s-o facă decât cu o oarecare întârziere…

Kamal căzu pe gânduri. Politica îl lăsase întotdeauna rece pe Fu’ad și probabil că nici acum nu se schimbase prea mult, chiar dacă părea să manifeste simpatie pentru Wafd, pe când el se avântase întotdeauna cu pasiune de partea Wafdului și în final ajunsese să nu mai creadă în nimic. Am pus totul la îndoială, își zise Kamal; și iată – nici politica n-a scăpat de îndoiala mea nesăbuită! Numai inima mea continuă să bată cu aceeași putere pentru patrie, în pofida oricăror gloduri și oricărei rațiuni.

— În perioadele care urmează loviturilor de stat, procuratura bate în retragere și iese în față poliția, căci epocile loviturilor de stat sânt epoci ale forței polițienești, încercă Fu’ad să insinueze cu un surâs palid. Dacă Wafdul va reveni la putere, procuratura își va redobândi locul, iar poliția va fi nevoită să-și vadă de treburile ei. În perioada unei guvernări normale, legea are cuvin tul suprem…

— Cum am putea să uităm vremea lui Sidqi? Porni stăpânul să comenteze cele spuse de Fu’ad. În zilele alegerilor, soldații aduceau lumea la urne sub amenințarea

bastoanelor. Mulți dintre prietenii noștri de vază și-au ruinat casele sau au dat faliment ca preț al perseverenței pentru respectarea principiilor Wafdului. Și în cele din urmă îl vedem pe satana făcând parte din delegația pentru tatative, în straie de național-liberal!

— Alianța a fost impusă de împrejurări, îl lămuri Fu'ad. Și dacă nu aderau la ea – diavolul și acoliții lui – alianța nu putea fi socotită deplină, sau mai bine zis legală. Important este numai ceea ce va urma.

Fu'ad mai rămase un timp în compania stăpânului, sorbindu-și cafeaua în grabă. În acest interval, Kamal avu vreme să-i cerceteze atent costumul elegant de mătase-albă, cu un boboc de trandafir roșu la butonieră și siguranța cu care se purta, pe care i-o conferea desigur funcția, recunoscând în sine că probabil nu i-ar displace dacă ar cere mina nepoatei lui. Fu doar o firavă și trecătoare închipuire, căci lui Fu'ad nici nu-i trecea prin minte să atace un asemenea subiect. Ba avu impresia că nici nu vrea să mai întârzie căci la un moment dat începu să se foiască, dând semne de nerăbdare.

Ui

— Cred oă e timpul să mergeți la prăvălie, zise el, adresându-se stăpânului. Eu mai stau de vorbă cu Kamal și sper să vă mai revăd înainte de a pleca la Alexandria, unde am de gând să-mi petrec restul lunii august și o parte din septembrie.

Se ridică și întinse mina stăpânului, luându-și rămas bun; pe urmă părăsi camera împreună cu Kamal. Urcară la etajul de sus și se instalară în bibliotecă.

— Nu-mi împrumuți și mie o carte? Începu Fu'ad discuția, zâmbind, după ce răsfoi câteva volume aranjate cu grijă în rafturi.

— Cu toată plăcerea! Răspunse Kamal, ascunzindu-și nemulțumirea. Ce citești de obicei în timpul liber?

— Am diwanurile1 lui Șawqi, Hafiz și Mutran[5354], precum și câteva cărți de-ale lui Al-Djahiz1 și Al-Ma’arri. Îmi place mai ales *Literatura lumii și religia*, alături de lucrările scriitorilor noștri contemporani. Mai am și câteva cărți deale lui Dickens și Conan Doyle. Dar trebuie să-ți mărturisesc sincer că lectura lucrărilor juridice îmi ocupă cea mai mare parte a timpului.

Se plimbă printre rafturi, petrecându-și privirile în grabă peste titlurile cărților, apoi se întoarse și remarcă, după ce respiră adânc:

— O bibliotecă plină de cărți de filosofie! N-am nici în din nici în mânecă cu așa ceva! Citesc revista *El-Fikr*, în care apar articolele tale. Le urmăresc, unul după altul, de câțiva ani de zile. Dar nu pot pretinde că le-am citit pe toate sau că mi-ar fi rămas ceva din ele. De altfel sunt convins căarticolele pe teme filosofice sunt genul cel mai greu de citit. Pe urmă, procurorul e un om sătul până pete cap de munca lui și abia așteaptă o clipă de r elaxare.; De ce nu scrii și tu niște lucruri mai atrăgătoare-?

Avusese de-atâtea ori ocazia să audă vorbindu-i-se despre inutilitatea eforturilor lui, așa încât cuvintele prietenului sau nu avură darul să-l întristeze și le primi cu o totală indiferență și un dispreț rece. Îndoiala părea să fi devorat până și tristețea! Ce este faima? Ce înseamnă renumele? Dar atractivitatea. Ee este oare? În orice iaz nu poate decât să se bucure pentru faptul că Fu’ad nu sie în stare să înțeleagă și să se delecteze cu ceea ce scrie el.

---

53 *Ditvan*, culegere care cuprinde întreaga creaţie a unui poet arab clasie sau modern sau doar selecţiuni din ea.

54 *Khalil Mutran* (1871 — 1949), poet libanez stabilit în Egipt. Autor al unor poeme lungi în manieră clasică, dar şi al unor poezii lirice; traducător al unor piese de teatru din engleză (printre cure *Macbeth, Othello* şi *Hamlet* de Shakespeare) şi din franceză.

[1] *Al-Djahiz* (77G — 868), celebru prozator arab clasic, autor de lucrări didactice *(’adab),* de teolologie mu’tazilită şi de polemică politico-religioasă *(Tratatul despre animale, Tratatul despre avari* şi alte numeroase tratate şi dizertrţii). Opera lui furnizează date importante despre epoca sa, viaţa morală şi obiceiurile vremii, într-un stil original în care tonul serios alternează frecvent cu ironia si anecdota.

Și ce înțelegi tu prin „lucruri mai atrăgătoare”? Îl întrebă Kamal după o vreme, cu suficientă ironie în glas.

— Literatura, de pildă!…

Am citit cărți plăcute într-adevăr pe vremea când eram împreună, dar eu nu sunt ceea ce se cheamă un scriitor în adevăratul sens ai cuvântului.

— Atunci n-ai decât să rămâi singur cu filosofia la! Zise ti rad, râzirut. Nu ești filosof?

*

„Nu ești filosof?” Cuvintele "astea i se întipăriseră adine în inimă. Tremura și acum de spaimă la amintirea lor. Așa i se întâmptă intotdeuna când le aude, din clipa când i le-a adresat Aida, ch inuit, în strada Seroiurilor. Izbucni în hohote, incereind să-și ascundă tulburarea. Apoi se lăsă purtat de gânduri, amintindu-și zilele când Fu’ad căuta cu orice preț să-i câșttge prietenia și se ținea după el ca o umbră. Acum tiu-și mai cunoaște lungul nasului. Îl plesnește. În pălărie, privitului de sus. Și socotindu-se probabil atât de important încât să alerge alții după el să-i eâștige prietenia și favoarea. File cu ce m-am ales din toată viața mea!

Fu’ad cerceta atent mustața lui Kamal Izbucni în ns pe neașteptate și exclamă eu nepăsare:

— Și ce dacă!…

Fi» – sulckaryya, voi. *

t at

Kamal îl întrebă din priviri ce vrea să zică și celulat porni să-și depene gândurile cu glas tare;

— Azi-mâine o să împlinim amândoi treizeci de ani… Și iiici tu nici eu nu ne-am însurat! Toată generația noastră e plină de burlaci… Generația crizei!… Tu ai de gând să rămâi ferm pe poziție?

— Absolut! Neclintit!

— Nu-mi dau seama ce anume, dar ceva îmi spune că tu n-o să te însori niciodată!…

— Sigur, tu întotdeauna ai fost un prezicător!…

— Iar tu întotdeauna un egoist! Replică Fu'ad, cu un zâmbet delicat și ipocrit, vrând parcă să-și ceară scuze pentru o asemenea acuzație. Vrei să iii singurul stăpân al vieții tale. Nu uita că până și Profetid s-a căsătorit și asta nu l-a împiedicat să creeze o operă spirituală nepieritoare… (Apoi, urmă, râzind cu poftă:) Iartă-mă că am amintit exemplul Profetului. Uitasem că tu… Dar mi se pare că nu mai ești liber-cugetătorul de odinioară. Ai ajuns să te îndoiești până și de ateism și asta-i un pas câștigat în favoarea credinței…

— Scutește-mă de poliloghia asta, mai ales că ție nu-ți place filosofia și spune-mi mai bine de ce nu te-ai însurat tu până acum, dacă ai o astfel de părere despre burlăcie?'

Regretă imediat întrebarea, temându-se să nu-și închipuie celălalt că vrea să-l ispitească s-o ceară pe Na'ima. Dar după râsul spontan al lui Fu'ad înțelese că nici nu-i trecuse prin cap așa ceva.

Tu știi prea bine că eu am descoperit gustul plăcerilor destul de târziu în comparație cu alții și nu m-am săturat încă…

— Bine, bine! Și după ce o să te saturi, ai să te însori, totuși?

— Dacă tot am așteptat până acum, o să mai aștept un timp, mărturisi Fu'ad, făcând un gest categoric cu palma în aer, ca și cum ar fi vrut să sublinieze sinceritatea vorbelor sale. Până când voi fi avansat judecător, de pildă. Și-atunci o să pot deveni și ginerele unui ministru, dacă țin cu tot dinadinsul.

Ia te uită ce visează odrasla lui Gamil el-IIamzawi! Să ia o fată de ministru și – mai știi? – să aibă parte și de o soaeră franțuzoaică! Îl invit pe Leibnitz să găsească justificarea pentru o pretenție ca asta, chiar dacă nu-i decât lipsa de măsură și neobrăzarea unui parvenit!

— Tu privești căsătoria ca o…

— Oricum e mai bine decât să nuerei să auzi deloc de ea! Îl întrerupse Fu'ad râzând, înainte ca el să încerce să-și

continue ideea.

— Dar fericirea…

— Vorbe goale! Sări din nou Fu'ad.. E doar o iluzie! Mai degrabă ți-o oferă o fiică de ministru! Căsătoria este, domnul meu, un tratat ca cel pe care l-a semnat ieri En-Nahhas. Tocmeli, estimări, machiavelism, ipocrizie, avntaje și dezavantaje! Într-o țară ca a noastră nu poți răzbate decât în acest fel! Săptămâna trecută a, fost numit consilier un bărbat tânăr, care n-a împlinit nici patruzeci de ani, pe când eu s-ar putea să trudesc în magistratură toată viața și să n-ajung niciodată la poziția lui, oricât de priceput și de sârguincios aș fi!

Atunci ce să mai zică un biet dascăl de gimnaziu? O să rămână toată viața cu categoria a șasea, chiar dacă e tohă de filosofie!…

— Bine, dar situația ta te scutește de astfel de aventuri și inconveniente. Nu-nteleg de ce trebuie să-ți pui pielea la saramură?!…

— Dragul meu, dacă n-ar fi aventurile astea, un primministru n-ar avea din cine să-și alcătuiască un cabinet!

— Să-ți spun drept, eu cred că ai avea nevoie de ceva filosofie; cel puțin o doză din Spinoza! Zise Ramai cu tonul lui sec și ironic.

— În niciun caz! Mai bine consumă-ți-l singur și saturăte bine de el! Dar hai să punem punct la discuția asta fără rost! Povestește-mi și mie câte ceva despre locurile de distracție din capitala noastră! La Qana[55] trebuia să gust plăcerile mai mult pe furate și cu mare fereală! Funcția noastră ne obligă să stăm mai tot timpul singuri și să evităm orice anturaj. Iar rivalitatea diffitotdeuna dintee iku și poliție ne obliga la o prudență sporită. Slujbade procuror… pe cât e de importantă pe atât e de obositoare

55 Guvernorat în partea de sud a Egiptului (în care se află numeroase vistigii faraonice — Luxor, Karnak, Valea Regilor) şi reşedinţă cu acelaşi nume a guvernoratului.

și plicticoasă.

„A făcut ce-a făcut și iar a ajuns cu discuția la un subiect care amenință să-mi stârnească amărăciunea. Trebuie să-mi țiu firea cu orice preț”.

— Îți dai seama că împrejurările m-au dus de multe ori în preajma unor oameni cu situație, care s-au simțit onorați să mă invite să-i vizitez la seraiurile lor. Obligațiile’mele profesionale însă sini de asemenea natură incit trebuie să refuz astfel de invitații, pentru ca nimeni să nu poată exercita vreo influență asupra mea. Numai că notabilitățile de provincie nu pot pricepe lucrurile astea. Toți m-au învinuit că aș fi arogant și îngâmfat. Dar tu știi prea bine că eu n-am nici înclin nici în mânecă cu așa ceva…

11a ești și arogant, și infatuat, și invidios până Ja ceri

— A, desigur!… aprobă Ramai cu un gest de convenienţă.

Și tot din același motiv mi-am atras și antipatia aparatului polițienesc. Eu nu agreez în ruptul capului metodele lor întortocheate. De aceea trebuie să mă feresc de toți. Eu ma călăuzesc după lege, pe când ei se călăuzesc după barbaria medievală. Toți mă dușmănesc, dar eu sunt convins că procedez corect și că am perfectă dreptate.

Sigur, sigur; ai dreptate! Ie cunosc de a ti la vreme, doar, și sunt convins că tot ce ini-ai spus e adevărat. Inteligența și onestitatea au fost întoideuna trăsăturile tale esențiale. Dar tu nu iubești și nu poți să iubești! Tu nu te cramponezi de adevăr, așa, de dragul lui, ci din aroganță și din vanitate și mai ales împins de complexul de inferioritate. Mă izbesc de ființe ca tine chiar și în posturi mult mai neînsemnate. Omul plăcut și puterniceste un mâl! Numai că. Tu nu poți să știi valoarea iubirii! Știi tu ce-i idealismul? Și-atitea, si-alîtea altele?!…

Continuată să discute despre una și alta multă vreme. Cirul se pregătea să-și ia rămas bun. Fu’ad se apleacă la urechea lui Kamal și-i zise în șoaptă:

— Știi că cu sunt proaspăt sosit la Cairo… Fără îndoială

că tu trebuie să știi o casă. Ba poate eâtiar mar multe. Mă interesează una ferită, discretă, bineînțelesL „

— Dascălul, dragul meu, ca și procurorul, are grijă în totdeuna să nu-l vadă nimeni…

— Foarte bine! În curând o să ne revedem! Deocamdată eu sunt ocupat cu aranjarea apartamentului, dar cum termin, le caut să petrecem câteva nopți împreună.

— S-a făcut!…

Ieșiră amândoi și-l însoți până la poartă. La întoarcere, o găsi pe mamă-sa așteptindu-l în pragul ușii de la intrare

— N-a zis nimic? O întrebă nerăbdătoare, fără niciun M de introducere.

Kamal pricepu imediat ce-o interesează, dar se prefăcu a nu înțelege despre ce este vorba, cu toate că simțea un nod în gât.

— Despre ce? Întrebă evaziv.

— Despre Na'ima!

— Nu! Răspunse el încurcat. N-a zis nimic

Se priviră un timp în tăcere.

— Bine, dar El-Hamzawi i-a spus clar lui taâă-tău.

— Probabil că erau doar gândurile lui personale fără să aibă încuviințarea lui Fu'ad, bombăni Kamal, ferindu-so pe cât era cu putință să nu-și dezvăluie mânia.

— Da'-ce, suntem copii ca să ne jucăm așa cu vorbele?! Izbucni Amina indignată. Nu i se pare că a ridicat nasul prea sus? A uitat al cui e el și a cui e ea? S-ar fi cuvenit ca ta ta-tău să-i reamintească lucrul ăsta!

— Fu'ad n-are nicio vjină! Probabil că tată-său a făcut-o cu bună intenție, dar n-a cliibzuit îndeajuns înainte de «deschide discuția despre treaba asta…

— Eu n-am nici cea mai mică îndoială că s-a înțeles cu fiu-său, înainte de a vorbi. Oare, să nu fi fost ăsta de acord'? Mucosul ăsta pe care l-am făcut mare *prondor..* Pe care l-*wi făcut om cu banii noștri??…

Revista *A l-Fikr* se afla la parterul blocului de la nr. 21, pe strada Abd el-Aziz. Fereastra cu bare de fier a

redactorului șef Abd el-Aziz el-Asyuti dădea într-o uliță întunecoasă – ulița Darakat – așa încât becurile electrice rămâneau aprinse ziua și noaptea. Parterul întunecos, mobilierul ponosit și atmosfera cenușie îi aminteau lui K.amal locul pe care „gândirea” îl avea în țara lui și locul pe care el personal îl ocupa în societate. Când intră, maestrul Abd el-Aziz îl întâmninȘ cu un zâmbet

15

— Nu cred, mamă, că e cazul să ne facem sânge rău din pricina asta.

— Dar e un lucru de neînchipuit, fiul meu! Nu-și dă seama că nu ne face nicio cinste să ne încurscrim cu el?

— Tocmai de-aceea, n-ai niciun motiv ca să-ți pară rău…

— Nu-mi pare rău, dar sunt necăjită pentru că ne-au umilit…

— Nu-i vorba de nicio umilință… N-a fost decât o neînțelegere la mijloc…

Se întoarse în camera lui trist și jenat și începu să vorbească cu sine însuși. Na’ima este într-adevăr un trandafir frumos. Numai că mie nu mi-a mai rămas dintre virtuți decât ’dragostea pentru adevăr și s-ar cuveni să mă întreb dacă ea este sau nu este potrivită pentru a deveni soția unui procuror, în ciuda ascendenței lui modeste, Fu’ad poate să-și aleagă parteneră de viață o fată cu o cultură aleasă, cu o situație materială mult mai bună și poate chiar și mai frumoasă decât Na’ima. Tatăl lui avusese intenții bune, dar cred că s-a pripit. Fu’ad s-a arătat însă destul de insolent în discuția cu mine. E un bărbat inteligent, onest, capabil, – dar prezumțios și tare insolent. Nu este el de vină. De vină sunt aceste deosebiri care generează în noi un noian de patimi.

Afectuos. Și nu-i de mirare, căci între ei se înfiripase o prietenie statornică din anul 1930, de când revista începuse să publice articolele lui Kamal cu subiecte filozodfice. Trecus» că, așada”, șase ani de când colabora la Al-*Fikr,* fără să primească niciun fel de onorariu. De fapt

niciunul din colaboratorii revistei nu primea nimic – toți scriau numai de dragul artei și filosofiei, bineînțeles.

Abd el-Aziz oferea un loc în paginile revistei tuturor autorilor interesați de problemele filosofice și care nu doreau nimic în schimbul articolelor publicate, inclusiv specialiștilor în filosofia islamului printre care se număra și el. Cu toate, că avea o formație azharită, audiase tot felul de cursuri în cei patru ani petrecuți în Franța, chiar dacă nu dobândise niciun titlu academic. De altfel nici nu urmărea să obțină vreun câștig de pe urma revistei, căci era proprietarul unui imobil ce-i aducea un venit de cincizeci de lire în fiecare lună. Fundase revista în anul 1923 și stăruise cu îndărătnicie s-o scoată cu regularitate, cu toate că nimic nu-i recompensa eforturile depuse. Imediat ce se așeză Kamal, în birou își făcu apariția un bărbat cam de-o vârstă cu el, îmbrăcat într-un costum gri din pânză de in era înalt și subțire, doar o idee mai scund și poate ceva mai plinuț decât Kamal, cu față prelungă și frunte luminoasă, cu buze pline, nas subțire și bărbie ascuțită. Înaintă surâzând, cu pași siguri și întinse mâna maestrului Abd el-Aziz.

— Domnul Riyad Qildis, traducător în Ministerul învățământului, îl prezentă maestrul. Proaspăt colaborator al revistei noastre, căreia i-a adus un suflu nou prin rubrica de teatru și nuvelele sale originale.

Apoi îl prezentă pe Kamal:

— Domnul Kamal Ahmad Abd el-Gawad. Probabil că i-ai citit articolele?…

— Îi citesc articolele cu mult interes de câțiva ani, zise Riyad cu admirație, în timp ce-și strânge.au mâna. Sunt articole remarcabile și serioase sub toate aspectele.

Kama! Ti mulțumi, prânând elogiile lui cu multă prudență. Apoi se așezară pe cele două scaune, față în față. Dinaintea biroului maestrului AM el-Azi z.

— Nu te aștepta, domnule Riyad. Să-ți răspundă la fel și să-ți aprecieze nuvelele, fiindcă el nu citește literatură din

principiu…

Riyad rise cu seninătate, arătându-și dinții perfect aliniați, eu strungăreață la mijloc.

— Va sa zică, nu vă place literatura? Din câte știu, nu există filosof care să nu aibă o părere proprie și despre frunim sețe. Or, asta nu se poate forma decât după cunoașterea artelor și printre ele și literatura, de bună seamă…

— N-aș putea zice că-mi displace literatura, se grăbi Ramai să răspundă, puțin încurcat. Ba chiar m-am plimbat pe îndelete și m-am simțit foarte bine în grădinile poeziei… și chiar în ale prozei. Dar timpul ri&-mi prea mai îngăduie s-o fac…

Înseamnă că ați citit ceva din nuvela și romanul modern, având în vedere că ea se limitează aproape numai la ele și recurge rareori la dramă.

Am citit destul demult în decursul anilor, numai că eu…

Trebuie să-l pui la curent, domnule Riyad, cu ideile dumitale noi, îl întrerupse Abd el-Aziz el-Asyuti, zâmbind eu. Iile. Deocamdată e de-ajuns să știi că el e filosof și că e pasionai numai de gândire și de istoria ei. (Apoi, întorcându-se spre Ramai:) Ai adus articolul pentru luna viitoare?

Kama! Scoase un plic de mărime mijlocie și-t puse pe biroul maestrului fără să spună nimic. Acesta îi luă, îl desfăcu încet și începu să-l răsfoiască.

Despre Bergson?! Murmură el pe gloduri, oprindu-și ochii asupra titlului. Foarte bine!

O prezentare generală a rolului său în istoria gândirii moderne, îl lămuri Ramai. Probabil că vor mai urma și alte articole, în care voi expune lucrurile mai în detaliu…

Riyad Qildis urmărea discuția cu mult interes și se adresă lui Ramai, învăhiindn-l cu o privire caldă:

— Am citit articolele, dumneavoastră de când ați început să scrieți despre filosofii greci. Slut articole foarte diverse și uneori prezintă concepții filosofice care se bat cap în

cap. Am înțeles că vă ocupați în primul rând de istoria filosofiei, dar am încercat zadarnic să descifrez atitudinea dumneavoastră directă față de concepțiile prezentate și doctrina filosofică la care ați aderat.

— La noi interesul pentru filosofie este foarte recent și de aceea am socotit că ar fi mai potrivit pentru început să publicăm niște prezentări generale, încercă să lămurească maestrul. S-ar putea ca domnul Ramai să ne ofere în emirul o doctrină proprie iar dumneata, domnule Riyad, să te numeri printre adepții kamalismului…

Izbucniră cu toții în râs. Ramai își scoase ochelarii și se apucă să-și lustruiască meticulos lentilele. Se lăsa foarte ușor antrenat în discuții atunci când interlocutorul îi plăcea. Atmosfera era senină și plăcută.

— Eu mă plimb printr-un muzeu în care nimic nu-mi apar ține. Istorie și-atât! Nu pot zice că m-aș situa undeva anume. Nu m-am fixat încă…

— Cu alte cuvinte, vă aflați la răscruce de drumuri. Și eu m-am oprit la un moment dat la o astfel de răspântie, înainte de a-mi alege calea. Înclin să cred că e numai o haltă cu tile, fiindcă de obicei cu ea se încheie o etapă și începe alta nouă. N-ați cunoscut mai multe credințe înainte de a face oprire?

Tonul. Și atmosfera discuției îi aminteau un cântec vechi, adânc înrădăcinat în inima lui. Și tânărul și conversația! Au trecut amar de ani fără să mai aibă un priten de suflet. Se obișnuise să-și vorbească sieși, ori de câte ori simțea nevoia să comunice cu cineva apropiat. Nimeni nu mai reușise de atunci să-i răscolească sufletul – nici Ismail Lații, nici Fu’ad el-Hamzawi, și cu atât mai puțin zecile de dascăli plicticoși cu care se întâlnea zi de zi. S-ar putea ca golvd lăsat în sufletul său de Husei a Șacldad să fie în curbul ocupat de altcineva:’ își puse din nou ochelarii și încercă să dea un răspuns, zâmbind.

— E cu mult tilc, într-adevăr! Ca de obicei, am trecut și eu prin faza credinței religioase, apoi am crezut în

adevăr…

— Mi-amintesc că ați prezentat filosofia materialistă cu un entuziasm care îndemna la îndoială și cercetare…

— A fost un entuziasm sincer, dar foarte curând m-am trezit clătinând din cap cu scepticism.

— Poate filosofia raționalistă?…

— Și după ce i-a venit și i-a trecut și ei rândul, tot am clătinat din cap sceptic… Filosofiile sunt niște palate frumoase și tihnite, dar se pare că eu nu sunt potrivit pentru a locui în ele.

— Dar mai există și știința, insistă Riyad. Poate că ea a scăpat de îndoielile dumneavoastră.

— Știința este o lume închisă pentru noi. Nu cunoaștem decât rezidtatele ei foarte apropiate. Pe urmă, am citit despre părerile unor savanți care pun sub semnul întrebării identificarea adevărului științific cu cel obiectiv, apoi despre părerile altora care preamăresc legea probabilității și, în fine, despre alți savanți și mai ciudați care au renunțat să mai pretindă cunoașterea adevărului absolut și din nou m-am trezit clătinând din cap sceptic!

Riyad Qildis râse fără să mai comenteze.

— M-am aventurat chiar și în practicile moderne ale spiritismului și am simțit că amețesc și-mi pierd cumpătul, că mă învârtesc într-un spațiu terifiant. Ce este adevărul? Care sunt valorile? Ce sunt toate astea? Uneori ajung să am mustrări de conștiință pentru o faptă bună, ca și când aș fi comis o nelegiuire!

— Se răzbună religia pe dumneata! Îl tachină Abd elAziz, izbucnind în hohote. Ai părăsit-o, alergând după adevărurile supreme și te-ai întors cu mâinile goale!

— Îndoiala este o atitudine plăcută! Zise Riyad politicos. Privești, meditezi, te bucuri de libertatea absolută de a alege și iei din toate câte ceva, dar fără să te oprești din drum!

— Mai precis, dumneata vrei să rămâi și în modul de a gândi un celibatar incorigibil, așa cum ești în viața de

toate zilele, precizã Abd el-Aziz.

Lui Kamal nu-i scăpă remarca asta aruncată în treacăt. Oare burlăcia lui să fie rezultatul felului de a gândi sau invers? Sau amândouă sunt rezultatul unei a treia cauze, necunoscute?

— Burlăcia e o stare trecătoare și probabil că tot la fel se va întâmpla și cu îndoiala! Răspunse Riyad Qildis în locul lui Kamal.

— Numai că, după cât se pare, el nu vrea să se însoare nici în ruptul capului, explică Abd el-Aziz.

— Dar de ce ar împiedica îndoiala iubirea, nu pricep? Întrebă Riyad, mirindu-se. Nu vad ce l-ar împiedica să se căsătorească pe cel care vrea cu adevărat s-o facă! Încăpățânarea de a rămâne burlac n-are nimic comun cu îndoiala care nu cunoaște îndărătnicia.

— D agostea n-o fi având și ea nevoie de puțină credință? Întrebă Kamal mai mult în glumă.

— Nu! Răspunse Riyad fără șovăire. Dragostea este ca un cutremur care zgâlțâie deopotrivă și geamie, și biserică, și bordel…

Un cutremur? Ce comparație minunată! Un cutremur care dărâmă și învăluie totul în tăcerea morții!

— Dar dumneavoastră, domnule Qildis? Ați preamărit îndoiala! Nu cumva sunteți și dumneavoastră sclavul ei?

— Chiar așa; știi că ai dreptate? Îl aprobă Abd el-Aziz.

Izbucniră din nou în hohote de râs.

— Am trecut și eu prin criza îndoielii, dar am reușit s-o depășesc, recunoscu Riyad. De religie nu mă mai îndoiesc, căci am abjurat-o! Dar eu cred în știință și în artă! Pentru totdeauna, sper… dacă o să vrea Allah!

— Dacă o să vrea Allah în care nu crezi? Precizã Abd el-Aziz, amuzându-se.

— Religia este o invenție a oamenilor – răspunse Riyad Qildis, zâmbind – pe când pe Allah nu-l cunoaștem! Cine poate spune cu convingere „nu cred în Allah!” sau „cred în

A! Îafeî”? Numai profeții pot ’ii adevărați credincioși,

fiindcă ei lran văzut, l-au auzit sau au stat de vorbă cu cei care le an transmis revelația lui!…

— Și zici că dumneata crezi în stiintă și în artă?

— Da!

— Credința în știință are temeiul ei, dar arta?!… E mai simplu să crezi în spirite decât într-o nuvelă, de pildă!

Știința este limbajul rațiunii, iar arta este expres a personalității umane în totalitatea ei! Îi răspunse Riyad calm, arunclndu i o privire mustrătoare.

— Cât de bine seamănă vorbele astea cti poezia!

Riyad întâmpină ironia lui Kamal cu un zâmbet îngăduitor și continuă.

— Știința ti unește pe oameni în nimbul de lumină al ideilor ei, iar arta îi unește într-un sentiment omenesc sublim și astfel amândouă contribuie la progresul civilizației, împingi ti d-o către un viitor mai bun…

„Ce vanitate! Scrie în fiecare lună o povestioară de două pagini și-și închipuie că participă cu ea la progresul omenirii! Probabil că la fel de caraghios sunt și eu, când nu fac decât să rezum un capitol din istoria filosofiei și să pretind că sunt egal cel puțin cu Fu ’ad Gamil el-IIamzawi, procurorul din Calea Roșie. Oricum, fără asta viața ar fi de nesu-portat! Suntem nebuni sau nu? Sau niște oameni pur și simplu? Cine știe? Î“

Și ce părere ai despre savanții care nu au pentru știință nici măcar entuziasmul dumitale?

Nu trebuie să interpretăm nivelul relativ modest al. Științei actuale ca fiind o dovadă a neputinței sau a deznădejdii. Știința este magia omenirii, lumina, călăuza și miracolul ei. Știința este religia viitorului!

Și cum rămâne cu nuvela?

Riyad păru pentru prima oară jignit, dar reuși să-și i s e nn d a n emu I ț urnire a.

Adică, vreau sa zic arta, în general… se corectă Kamal, ca și cum ar fi vrut să-și ceară iertare.

— Este cu putință să trăiești într-o singurătate absolută?

Întrebă Riyad Qildis, inflăoărându-se din nou. Omul are nevoie și de o conversație confidențială, de consolare și de bucurie… De o călăuză… de lumină… de o călătorie în ținuturi mai îndepărtate sau mai apropiate ale lunii și ale sufletului… Asta-i arta!

— Mi-a venit o idee! Îl întrerupse maestrul*Abd el-Aziz. Ce-ar fi dacă ne-am întâlni noi trei, împreună cu alți câțiva colegi o dată pe lună și am discuta despre diverse aspecte ale gândirii, uimind să publicăm un rezumat al colocviilor io paginile revistei, sub titlul „Colocviul lunii… cutare”?

E minunat! Oricum, discuția noastră n-o să se întrerupă aici, sau cel puțin așa aș dori eu, zise Riyad Qildis, invâluindu-l pe Kamal cu o privire prietenoasă, plină de speranță. Ne putem considera prieteni, nu i așa?

De bună seamă! Răspunse Kamal entuziasmat. Sper să avem norocul de a ne întâlni cât mai des!…

Simți că-i copleșește fericirea la gândul înfiripării noii prietenii. I se păru că inima încearcă să se trezească după o letargie îndelungată. Înțelese mai mult ca oricând cât de mare este înrâurirea prieteniei asupra lui. Poate că pentru el prietenia este un element vital, fără de care se pierde asemenea însetatului în deșert.

!

Ea intrarea în El-Alaba, noii prieteni se despărțiră. Kamal se întoarse din El-Muski seara, spre ora opt. Respirind un aer înăbușitor, (and ajunse în dreptul uliței El-Gawhari, își rări pașii, cotind ușor, apoi se opri la a treia ușă pe partea stângă și se strecură înăuntru. IJrcă piuă la etajul al doilea și sună scurt. Ferestruica din mijlocul ușii se deschise imediat și în cadrul ei se ivi chipul unei femei trecute bine de șaizeci de ani, care-l salută cu un zâmbet larg, descoperindu-și dinții de aur. Îi deschise și el înainta fără o vorbă.

— Bine-ai venit, fiul celui care mi-a fost drag! Îl salută femeia ceremonios. Bine-ai venit, fiu al fratelui meu!…

O urmă până în salonașul din care mai multe uși indicau

intrarea în câteva camere. Două canapele erau așezate una în fața alteia, iar între ele era întins un covoraș înflorat; lângă el sta o măsuță joasă și o narghilea, iar din colțuri se ridica un fum subțire de arome arzând mocnit. Femeia planturoasă, cu aspect fragil din cauza bătrâneții, își acoperise capul cu o basma tivită cu paiete, iar ochii încondeiați cu *kuhl1* trimiteau o privire grea, îndepărtată, trădând apăsarea hașișului. Sub ridurile ce-i brăzdau fața se puteau deslușI urmele frumuseții apuse și ale desfrâului. Se așează pe canapea, în fața narghilelei, cu picioarele strânse sub ea și-i făcu semn să ia loc alături.

— Ce mai face *sili*[56] Galilia? O întrebă el, zâmbind, în vreme ce se așeza.

— Zi-mi „tușă”L, protestă ea.

— Cei mai faci, tușă? Repetă Kamal, ascultător.

— Destul de bine, fiu al lui Ahmad Abd el-Gawad… (Apoi, ridicând glasul răgușit:) Nazla! Ia vino pân-aici, fată!…

După câteva clipe apăru servitoarea cu două pahare pline și le puse pe măsuță.

— Bea! Îl invită Galila. De câte ori nu l-am îndemnat cu vorbele astea pe tată-tău, în zilele frumoase de odinioară, care s-au dus fără întoarcere…

— Păcat că am venit prea târziu! Glumi Kamal, surâzând cu înțeles, apoi întinse mâna alene spre pahar.

— Nu ți-e rușine?! Îl mustră ea privindu-l șăgalnic și-l lovi ușor cu pumnul, zornăindu-și brățările de aur ce-i acopereau brațele. Ai fi vrut să-ți irosești norocul unde a îngenuncheat tată-tău atâta amar de vreme? E o deosebire ca de la cer lă pământ între tine și el! Când l-am cunoscut eu, tocmai se însurase a doua oară. S-a însurat destul de timpuriu, cum era obiceiul pe vremuri, dar asta nu l-a împiedicat să-mi țină tovărășie ani îndelungați. Au fost cei mai frumoși ani din viața mea! M-a ținut ca în puf! Pe urmă

---

56 Preparat, cosmetic tradiţional pe bază de sulfură de antimoniu, cu care femeile arabe — îndeosebi în Egipt — îşi colorează sprîncenele, genele şi pleoapele.

m-a schimbat cu Zabida – domnul s-o ajute! Apoi au venit altele și altele la rând – Allah să fie îndurător cu el! Iar tu ești încă burlac și nu-mi treci pragul casei decât în noaptea de vineri. Mai mare rușinea! Unde-i bărbăția de odinioară?! S-a dus și ea!

După poveștile năstrușnice auzite din gura ei, își dăduse seama că tată-său fusese cu totul altfel decât l-au cunoscut ai lui și chiar decât i-l înfățișase Yasin cândva. Nu șba stăpânit pasiunile și n-a știut ce sunt grijile! Într-adevăr, e o deosebire ca de la cer la pământ între el și tată-său! Chiar și în noaptea de vineri, când catadicsește să-i treacă pragul, cum zice ea, „iubirea" nu-i pare prea senină decât după câteva pahare zdravene. Altfel, atmosfera ar fi deprimantă și tristă. N-o să uite nicicând prima noapte petrecută în casa asta. * Se întâlnea cu Galila pentru prima oară. L-a invitat să se așeze alături de ea până când una dintre fete avea să se ocupe de el. Când, din întâmplare, și-a pomenit numele întreg, femeia, a strigat în gura mare: „Vai de mine! Atunci nu ești altul decât băiatul domnului Ahmad Abd el-Gawad, negustorul din En-Nalihasin?!" „Da! Îl cunoașteți pe tata?" „Bine-ai venit! O mie de ani! Auzi, îl cunoașteți pe tata? Îl cunosc chiar mai bine decât tine, căci sudoarea lui s-a amestecat cu a mea!.. Ba, dacă mi-aduc bine aminte, cred că am cântat și la nunta surorii tale!.. Pe vremuri, am fost o cântăreață la fel de renumită cum e Umm Kalthum în zilele astea mohorâte! Pot să-ți grăiască despre mine și pietrele caldarâmului, dacă o să le-ntrebi". „Sunt încântat, *silii...* doamna mea.. " „Alege-ți pe oricare vrei dintre fetele mele... între prieteni nu există rânduială..." Și astfel a ajuns să petreacă prima noapte în casa asta, folosindu-se de faima tatălui său. Bătrâna s-a holbat îndelung la chipul! Lui, pini când a simțit ca i se st. Ringe inima și nu mai e în stare să-i suporte privirile insistente. Puțin a lipsit ca femeia să-și mărturisească nedumerirea stârnită de capul ciudat și nasul lui mare ce nu aminteau nici de departe fața îmbujorată ca o lună plină

pe care o cunoscuse în tinerețea ei. Apoi au îndrugat pe îndelete tot felul de verzi și uscate, iar Ramai a aflat întreaga poveste secretă a tatălui său cu toate aventurile și detaliile ei. „Din pricina asta șovăi eu întotdeauna între flacăra instinctului și adierea autismului..

— Să nu exagerăm, tușă! Răspunse Kamal după o pauză. Eu sunt profesor și dascălilor le place discreția… Și să știi că în vacanță o să trec mai des pe la dumneta și în cursul săptămânii, nu numai vinerea. De altfel am fost pe aici și alaltăieri! O sa trec pe la dumneta de fiecare dată când…

„De fiecare dată când o să fiu descumpănit. Mai degrabă descumpănirea o să mă împingă spre tine decât dorința…”

— De fiecare dată când ce, băiatul mamei?

— De fiecare dată… când ies de la slujbă.

— Astqft-s vorbe de dacă!… Spune și tu ceva mai cu noimă! Vai de noi, de ce vremuri ați avut parted Banii noștri erau de aur! Ai voștri sunt de fier și de aramă… Noi petreceam cu adevărat, pe când voi vă distrați ascultând’glasuri din cutie… Bărbații din vremea mea erau oameni de ispravă! Erau făcuți din coasta lui Adam, iar voi, numai din coasta Evei… Iu ai cuvânt, hoge1 de fete?

Trase o dată din narghilea și începu să fredoneze-

„Hoge. De fete, hoge de fete, învățâ-i să cânte din gură și la instrumente”…

Kamal rise cu toată sinceritatea și se aplecă spre ca, sărutând-o respectuos pe obraz.

— Ai o mustață, fiule, parc-ar fi de ghimpii… Ce ghinion pe biata Atiyya!

— Dar poate că ei îi plac ghimpii…

Fiindcă veni vorba… Ieri a fost la mine ofițerul de la post… A fost ea o nuntă! Nu vreau să mă laud, dar am niște clienți tot unul și unul!… Sau îți închipui că-ți faci pomană cu mine, dacă mă vizitezi?

— *Sitt* Gabia, ești măreață-, într-adevăr!

— Știi că-mi placi când te aghesmuiești nițel? Băutura îți topește gravitatea asta nesuferită și începi să semeni cu

tată-tău! La"spune-mi, îți place Atiyya? Ea zice că te iubește!

Cum ar mai putea să iubească niște inimi împietrite de asprimea vieții? Ce parte a avut el de iubire? Când s-a îndrăgostit de el fata stăpânului micului bufet, a fugit de ea temător, iar atunci când s-a îndrăgostit de Aida, a fugit ea de el N-a cunoscut dintre fețele iubirii decât durerea! O durere ciu dată, care arde sufletul până-l mistuie, lăsând în urmă doar o ruină.

— Să ai parte de sănătate, *sitl* Galila!

— N-a călcat strâmb, sărmana de ea, decât după ce-a lăsat-o bărbat, u-său Așa i-a fost sortit!

— Slavă lui Allah, căci el e singurul căruia i se cuvine laudă chiar și la nenorocire!

— Slăvit să fie Allah pentru toate cele ce se petrec pe Iu mea asta*!

Kamal surâse malițios, iar ea încercă să protesteze,

’Dascăl. Învățător (în dialectul egiptean).

«Joc de cuvinte rezultat din alăturarea numelui propriu Gabia și a sensului său comun („măreață, splendidă, minunată”).

— Mă mustri pentru că-l slăvesc prea mult pe Allah, nu-i așa? Vezi cum ești, fiu al lui Ahmad Abd el-Gawad? Ia aminte la ce-ți spun! Eu n-am pe nimeni pe lumea asta și mi s-a cam urât cu viața!… Și știu prea bine că numai de la Allah îmi poate veni iertarea…

Ciudat, cum vorbele acestei femei repetă întruna aceeași melodie care invocă pocăința! În timp ce sorbea ultimile picături din pahar, trăgea cu coada ochiului spre ea. Licoarea începuse să-i aburească mintea încă de la primul pahar și se pomeni plutind ușor pe aripa amintirii spre un trecut în care paharul îi oferea o bucurie divină. Dar câte alte bucurii n-au fost și s-au dus? La început, dorința fusese o revoltă și o victorie, dar cu trecerea timpului s-a preschmbat într-o filosofie a obișnuinței. Apoi, vremea i-a stins cu totul exaltarea și nu-i mai rămăseseră decât

chinurile celuj care plutește între cer și pământ... Încet-încet îndoiala le-a înlocuit pe toate.

Se auzi soneria de.la intrare-și după câteva clipe se ivi Atiyya. Avea pielea albă și părea destul de mlădioasă, cu toate că începuse să se rotunjească. La fiecare pas, pantofii ei scoteau un scârțâit ușor. Sărută mina cântăreței și pe urmă aruncă o privire surâzătoare peste cele două pahare goale, mustrându-l pe Kamal în glumă:

— M-ai trădat, vasăzică!...

Se aplecă și-i șopti Galilei ceva la ureche, se înclină zâmbind cochet către Kamal și ieși prin ușa din dreapta.

— Du-te, lumina ochilor mei!... îl îndemnă cântăreața pe Kamal, împingându-l ușor cu mina.

Își luă tarbușul și dispăru și el în spatele ușii pe care se strecurase Atiyya. Foarte curând apăru și Nazla cu o tavă, pe care se aflau două pahare și un aperitiv tare anemic.

— Adu-ne doi *rații*1 de curmale presate, căci sunt moartă de foame! Ceru Atiyya.[57]

Kamal își scoase haina și se așează comod, întinzându-și picioarele, apoi porni s-o urmărească pe îndelete. O văzu scoțându-și pantofii și rochia, apoi îndreptându-și furoul și aranjându-și părul în fața oglinzii. Avea trupul întocmai cum îi plăcea lui: alb, catifelat și puțin împlinit. Cum o fi arătând trupul Aidei? Deseori îi trece pe dinaintea ochilor ca o părere, ca și când nici n-ar fi avut trup. Uneori i se conturează în minte câteva din trăsăturile ei; vede deslușit statura ei subțiratică, fața brună și mersul grațios. Dar toate astea îi par niște însușiri abstracte. Ar trebui să ne stăruie în memorie mai mult imaginile formelor ispititoare – pieptul sau gambele rotunjite. El însă nu-și amintește în ruptul capului să fi fost ispitit vreodată de asemenea linii. Astăzi, dacă o femeie cu trăsăturile Aidei ar încerca să-l tenteze, n-ar da nici doi bani pe ele. Pentru ce, atunci, a

57 Veche unitate de greutate arabă, a cărei mărime a variat de la o epocă la alta şi de la o zonă la alta. în Egiptul modern un *rail* este egal cu 0,499 kg.

iubit-o atât de mult? Pentru ce păstrează și acum cu sfințenie amintirea ei, acum când totul i se pare demn de dispreț?

— Uf, dar ce cald e!

— Nu-i nimic, după ce bem ceva și ne ametim puțin, o să ne fie totuna dacă-i cald sau răcoare…

— Și de ce mă privești atât de insistent? Mai bine scoate-ți ochelarii!

Când te gândești că-i divorțată și mai are și câțiva plozi, își ascunde amărăciunea în nopți pătimașe care-i înghit și feminitatea și sentimentele omenești cu indiferența lor înghețată. Pasiunea mincinoasă se amestecă cu dezgustul și asta-i cea mai completă imagine a renunțării. Numai paharul o face să mai uite de gânduri!

Se așeză alături de el, întinse mâna catifelată spre sticlă și umplu încet paharele. Sticla asta se vinde aici cu preț dublu. Toate sunt scumpe aici, în afară de om. Dar ce preț! Dacă n-ar fi această sticlă, n-ar suporta să rămână în casa asta nicio clipă. Se ascunde aici de ochii holbați arjumii, cu toate că lu- mra noastră e atât de plină de toate soiurile de prostituție. Nimic nu scapă neatins; nici ministru, nici scriitor!

Gândurile cont inuau să alerge grăbit spre uitare și liniște. „Femeia asta îmi place de mai multă vreme, dar nu știu’cât o să dureze… Dorința este o forță tiranică, pe când iubirea… Iubirea este cu totul altceva… Ea apare cu altfel fie veșminte, dacă n-o însoțește dorința. Dacă într-o zi vdi avea norocul să le întâlnese pe amândouă îu aceeași ființă omen oscă, voi dobândi și stabilitatea mult ’râvnită. Piuă atunci, viața va continua să-mi pară o aglomerare de elemente hai lice, hui doresc căsătoria pentru viața publică și pentru cea privată deopotrivă. Nu știu care din ele este mai importantă dar suit sigur că sini un nefericit. Sunt ca un tren ce-și ia avânt fără să și ie nici de unde vine nici încotro se duce. Dorința este tiranică. Dar aversiunea nu-ntârzie s-o biruie. Inima continuă să strige în deșert

„căutând în zadar fericirea eternă. 1’Unsul mă însoțește ca o umbră, făcând din viață o mare deziluzie. Trebuie să ne strângem toate puterile și înțelepciunea noastră ascunsă ca să putem suporta această amăgire. Suntem actorul conștient de rolul său mincinos ce continuă să slujească art a cu tot de vot, amentul.“

Dădu peste cap al treilea pahar dintr-o singură înghițitură, făcind-o pe Atiyya să se minuneze. Și ei îi place să bea. Dar dacă nu se oprește la timp, e dezastru.

Licoaroa-i alerga prin vine, clătinându-i imaginile în fața ochilor. Privea la ea fix. Simțind cum i se destine! Trăsăturile într-un surâs straniu. Ea nu mai reprezintă nicidecum o problemă. Ko femeie și-atât! Parcă n-ar mai exista nicio problemă pe lume! Existenta însăși cea mai gravă dintre toate problenâele vieții – a încetat și ea să mai fie o problemă!

— Cât de simpatic ești când râzi așa fără motiv!…

— Dacă rid așa… iară motiv, atunci să știi că motivele sunt prea mari ca să mai poată fi pomenite…

Al îi el-Mun’im porni spre Es-Sukkariyya după căderea îrs’ ăi. Îi „st) îngirdu-și din când în când paltonul în jurulgâtuh i (a să se apere de frigul înțepător al iernii. Când ajunse acasă *i*a o li-nci ic beznă, cu toate, că nu-trecuse de ora șase. Umbra ivaiii asă, are sta în aștepatrea lui, deschise cu grijă ușa apartamentului de la parter și se strecură în coridor de cum îl;: jri! I intnnd. Își auzi bătăile inimii, pornită într-o zbatere deznădăjduită și privi lung, cu ochi scânteietori, ânccrcând să se obișnuiască cu întunericul. ’Urcă’ atent în urma urnit i, pășind ușor pe trepte, ferindu-se să pricinuiască vreun zg met. Se trezi sfâșiat de dorința care-l ispitea sa se predea și voința care-l îndemna să-și stăpânească nervii ce amenințau să-l P edeze. Și-aduse aminte, abia acum că ca îi dăduse întâlnire p ntru astă se ară. Ar fi putut să se întoarcă ceva mai devreme sau mai târziu și să evite încurcătura, dar uitase cu totul. Cât de repede uită! Acum nu mai e timp să

chibzuiască! O să facă asta când va fi singur în dormitorul lui, când o să se sadă triumfător sau… cine știe… înfrânt. Urcă scara în urma ci fără. Să. Fi luat vreo hotărâre, aruncându-se în viitoare la voia întâmplării. Nimic n-ar fi putut să-l facă să uite frământările care-l sfișiau. Când ajunse pe podestă, avu sentimentul că umbra crește brusc, copleșind tot spațiul și timpul.

— Bună seara… îngăimă el, hotărât să-și ascundă cu orice preț zbuciumul și stânjeneala.

— Bună seara… șopti glasul catifelat. Îți mulțumesc că mi-ai ascultat povața și ți-ai pus paltonul…

Gingășia glasului îl mișcă atât de adânc incit vorbele severe cu care se pregătea s-o întâmpine i se stinseră pe buze.

— Mi-a fost teamă că va ploua, răspunse evaziv.

— Cred că va începe foarte curând să plouă, murmură ea, ridicând capul și privind în sus, ca și cum ar fi arătat cerul, Nu se mai vede nicio stea! Te-am zărit cu greu când ai intrat în uliță.

— E tare frig… șopti el, adunându-și toate forțele și încer. Dud s-o prevină. Mai ales atmosfera de-aici din casa scării e cnmplit de rece și de umedă.

— Eu nu simt frigul când sunt lângă tine, îl asigură ea cu seninătate.

Simți un val de căldură năvălindu-i în obraji și-și dădu seama că va aluneca din nou în păcat, cu toată strădania lui de a se feri. Făcu un efort enorm să-și adune voința pentru a stăvili fiorul ce-i alerga prin trup.

— De ce nu vorbești?! Se miră fata.

Îi simți mina apăsându-l ușor pe umăr și nu se mai putu stăpâni – o strânse la piept și o sărută îndelung, până când auzi glasul ei șoptind pierdut:

— Nu maf pot sta departe de tine…

Rămaseră o vreme înlănțuiți, topindu-se unul în brațele celuilalt.

— Aș vrea să rămân aici pentru totdeauna… îi șopti ea în

ureche.

— Nu... nu... E păcat!... bâigui în neștire, strângând-o și mai tare lângă el.

— De ce să-ți pară rău? Nu înțeleg, dragul meu!? Îl întrebă îndepărtându-și puțin capul de fața lui.

— Mi-e teamă pentru păcatul în care ne cufundăm...

— Care păcat? Nu pricep nimic!...

Se eliberă din strânsoare ușor, își scoase paltonul și-l împături. Vru să-l așeze pe balustradă, dar în ultima clipă – o clipă cumplită, plină de tensiune – îl puse pe braț și se trase un pas înapoi. Respira agitat, dar voința mai puternică răsturnă pe neașteptate totul. Mina ei reveni, căutându-l prin întuneric, dar el i-o prinse și rămase astfel, așteptând să i se potolească zbuciumul.

— Ceea ce facem acum e un mare păcat! Grăi trist, silindu-se să pară cât mai liniștit.

— Ce păcat? Nu pricep nimic! Gemu ea cu sufletul strivit.

O fetișcană care n-a împlinit nici paisprezece ani! Te joci cu ea pentru a-ți potoli dorința neîndurătoare, deși o știi prea bine: joaca asta n-o să aibă nicio finalitate și nu face decât să-ți atragă mânia și vrajba lui Allah!

— Trebuie să pricepi! Oare, putem să dezvăluim altora ce facem noi acum?!

— Să mărturisim altora?!

— Vezi cum dai înapoi? De ce te-ai speriat? De ce n-am putea mărturisi altora, dacă nu-i un păcat vrednic de dispreț?

Mâna ei îl atinse prin întuneric și el se retrase imediat, urcând treapta următoare, sigur că a trecut cu bine clipa cea mai primejdioasă.

— Trebuie să recunoști că greșim! Și nu putem persista în acest păcat!...

— Mi se pare ciudat să aud vorbele astea de la tine!...

De ce ți se pare ciudat? E foarte simplu! Conștiința mea nu mai acceptă și nu mai suportă ideea păcatului! Mă

chinuie și nu-mi dă pace!

„Tace! Am necăjit-o, Allah să mă ierte! E dureros, dar nu mai pot să mă întorc la încurcătura din care am scăpat! Trebuie să țin piept! Slavă lui Allah că nu te-ai lăsat ispitit la ceva și mai rău!…”

— Ne-am întrecut cu gluma! Ceea ce ni s-a întâmplat să ne fie de învățătură… Să nu ne mai întoarcem niciodată la așa ceva!… Tu ești prea tânără și-ai greșit! Dar ferește-te să mai greșești și altă dată!

— Ba nu cred c-am greșit cu nimic… se tângui ea. Vrei să mă părăsești! De ce te porți așa?

— Acum du-te acasă! Insistă el, stăpânindu-se cu greu. Să nu mai faci niciodată un lucru de care să te temi și pe care trebuie să-l ascunzi!… Să nu te mai întâlnești cu nimeni în întuneric!

— Mă părăsești? Se tângui ea din nou cu glasul tremurând. Ai uitat ce-ai spus despre iubirea noastră?!

— Mi-am pierdut mintea! Am spus lucruri pe care altfel nu le-aș fi rostit!… Greșești! Să-ți fie de învățătură! Ferește-te de întuneric, căci s-ar putea să-ți afli sfârșitul în el! Ești o copilă; nu știu de unde ai atâta îndrăzneală?!

Tânguiera ei nu izbuti să-i îmblinzească inima îmbătată de plăcerea orgolioasă a victoriei.

— Liniștește-te și ia aminte Ja fiecare vorbă spusă de mine! Bagă de seamă! Dacă eram un ticălos, nu te lăsam fără să te necinstesc… Allah să te aibă în pază!

Respiră precipitat și urcă scara în fugă fără să privească în urmă. A scăpat, în sfârșit, de chinuri și mustrări. Nu va mai fi nevoit să-și muște buzele, regretând. Dar să nu uite ce i-a spus maestrul Ali el-Munufi: Înfrângerea satanei nu va avea loc prin nesocotirea legilor firii! Într-adevăr, nu trebuie să uite lucrul ăsta! Se dezbrăcă în grabă și puse pe el un*ghilbab.*

— Aș vrea să rămân singur cu tata în birou… îi zise lui Ahmad, în vreme ce părăsea dormitorul. Te rog să-ți mai faci de lucru câteva minute pe-aici.

În drum spre briou îl rugă pe 4ată-sâu să-l însoțească.

— Sper să fie o veste bună!?... se amestecă Khadiga, pctrecându-l cu privirea curioasă.

— Mai întâi o să vorbesc cu tata. Pe urmă vine și rândul dumitale...

Ibrahim Șawkat îl urmă tăcut. Tocmai își pusese o proteză dentară nouă și revenise Ja toropeala obișnuită, după ce vreme de șase luni se zbătuse, alergând încolo și-ncoace. Fără niciun dinte în gură.

— Sper să-mi aduci o veste bună... începu Ibrahim Șawkat, cu tonul lui molcom și plictisit, după ce se așezară unul lângă altul pe canapea.

— Tată, eu vreau să mă însor, zise Abd el-Mun'im, fără niciun fel de introducere.

Ibrahim se holbă la el, încruntând sprineenelo, ca și când n-ar fi priceput și clătină din cap nedumerit.

— Să te însori? Întrebă uluit. Foarte bine! Toate la vremea lor! Nu-nțeleg însă ce te-a apucat să aduci de pe-acum vorba despre o treabă ca asta?!

— Păi tocmai asta era nroblema! Fu vreau să mă însor acum!

— Acum? Ce te-a apucat, măi băiete? De-abia ai împlinit optsprezece ani! Trebuie să mai amini cel puțin până când îți iei diploma!

— Imposibil! Nu mai pot amina!...

În clipa aceea se deschise ușa încetișor și se ivi Khadiga.

— Ce se petrece în spatele acestei uși? Întrebă ea oarecum jignită. Există taine pe care lui tată-tău i le poți spune și mie nu?!

Abd el-Mun'im se încruntă nervos, în vreme ce Ibrahim îngăimă, fără să-și dea prea bine seama de ce spune.

— Băiatul nostru vrea să se însoare...

Khadiga îl cercetă cu ochi măriți, ca și când ar fi vrut să se lămurească dacă mai este sau nu în toate mințile,

Ce-mi aud urechile? Întrebă ea pierită de spaimă. Să se însoare, ai zis? Cum adică, vrei să lași Universitatea?

Eu am zis că vreau să mă însor și-atât! Îi lămuri Abd el-Mun'im, ieșindu-și din fire. Mă însor și-mi văd mai departe de studii! Asta-i tot!

— Abd el-Mun'im, tu glumești sau vorbești serios? Întrebă Khadiga, uitându-se când la el, când la tată-său.

— Boaite serios! Întări el.

Mă tom că La deocheat cineva! Se tângui Khadiga, lovindu-și palmele una de alta. Ce s-antâmplat eu mintea ta, fiul meu?...

— Nu s-antâmplat nimic, numai că nu-nțeleg ce-ai căutat dumneata aici!? Zise Abd el-Mun'im, ridicându-se furios. Am vrut să stau de vorbă doar cu tata, iar dumneata ai dat buzna pe capul nostru ca să strici totul! N-ai pic de răbdare! Mori de curiozitate! Atunci vă mai spun încă o dată la amândoi. Ca să știți: Vreau să mă însor acum! Mai am doi ani și termin facultatea... Sper că o să mă mai poți întreține doi ani, tată! Oricum, fii sigur că eu mă țin de cuvânt și n-am să renunț în niciun caz la cererea asta!

Doamne, ferește! Îngăimă Khadiga. l-au luat mințile!...

Adică, cine vrei să zici că mi-a luat mințile?

— Numai Allah știe! Și tu știi chiar mai bine! Și-o să aflăm și noi în curând...

— N-asculta la sporovăială ei, tată! Zise Abd el-Mun'im, adresându-se numai lui Ibrahim. Deocamdată, eu nu știu cu cine anume o să mă însor! Aștept să-mi alegeți voi o fată potrivită! O ice fată vreți voi!

— Adică, vrei să zici că pricina nenorocirii care te-a lovit n-ar fi o fată anume? Îl mai descusu ea nedumerită.

— Nu, nici vorbă! Crede-mă! Alege-mi dumneata pe cine-ți place!...

— Atunci de ce atâta grabă? O să-ți aleg, dar dă-mi și mie un răgaz... Un an-doi... Doar nu arde cămașa pe tine! ...

— Eu nu glumesc câtuși de puțin! Lasă-mă să stau de vorbă numai cu tata și sunt sigur că el o sa înțeleagă mai bine lucrurile astea...

— Dar să știi că nici eu nu pricep de ce atâta grabă! Se apără Ibrahim.

— Nu mai pot să stau neînsurat și pace! Spuse Abd el-Mun'im, plecându-și capul posomorât.

— Dar miile deținere de-o vârstă cu tine cum pot? Insistă Khadiga.

— Eu nu admit să fac ce fac ei! Zise Abd el-Mun'im exasperat, privind semnificativ spre tată-său.

— Pentru acum, de-ajuns! Încheie Ibrahim hotărât, după ce stătu o clipă pe gânduri, vrând să pună capăt discuției neplăcute. O să mai chibzuim și-o să vedem cum e mai bine!…

Khadiga ar fi vrut să mai spună ceva, dar soțul o opri și o conduse în salon. Stătură îndelung la taifas, întorcând chestiunea pe toate fețele. În cele din urmă, Ibrahim înclină să accepte cererea fiului său și reuși s-o convingă și pe Khadiga.

— N-o avem pe nepoata noastră Na'ima? Zise Ibrahim „mirându-se de propria-i descoperire. Nici nu trebuie să ne ostenim ca să-i găsim mireasa cine știe unde…

— Vezi ce bine am făcut când te-am convins să renunți la partea ta de moștenire în favoarea Aișei? N-am nimic împotriva alegerii tale, căci doresc foarte mult s-o știu pe Aișa cu sufletul împăcat, dar nu știu cum o să reacționeze ea, doar vezi bine cât de ciudată a ajuns. Ai făcut de-atâtea ori aluzie la dorința noastră de a o cere pe Na'ima de soție pentru Abd el-Mun'im. Și cu toate astea, am rămas cu impresia că ar fi fost mai încântată de băiatul lui Gamil el-Hamzawi.

— Asta-i poveste veche de-acum… A trecut mai bine de-un* an de-atunci. Slavă lui Allah că nu s-a întâmplat așa ceva! Nu mi-ar fi făcut nicio plăcere s-o văd pe nepoata mea măritându-se cu un individ de teapa lui. După mine, neamul înseamnă totul! Pentru noi o accept pe Na'ima cu toată plăcerea!

— Cu toată plăcerea o vreau și eu! Repetă Khadiga,

oftând și suspinând. Dar stau și mă-ntreb ce-o să zică tata când o să afle de treaba asta?

— Ce să zică? O să se veselească și el laolaltă cu noi! Totul mi se pare ca un vis! N-o să regret nicio clipă! Sunt convins că ignorarea dorinței lui Abd el-Mun'im ar fi fost o greșeală de neiertat, de vreme ce poate fi împlinită într-un mod atât de fericit!

18

În casa cea veche din Bayna el-Qasrein nu se produseseră cine știe ce schimbări, dar vecinii – și printre ei de bună seamă frizerul Hasanein, Darwiș – vânzătorul de ful, lăptarul El-Fuli, Abu Sari' – stăpânul micului bufet și Buyumi – vânzătorul de siropuri – aflaseră într-un fel sau altul că astăzi nepoata domnului Ahmad o să se mărite cu vărul ei Abd el-Mun'im. Domnul Ahmad lăsă și ziua asta să treacă la fel ca toate celelalte, conformându-se vechiului său obicei. Invită doar familia la o petrecere seara. Era cam pe la începulul verii. Odată cu înserarea erau prezenți în salonul cel mare domnul Ahmad Abd el-Gawad eu soția sa Amina. Khadiga cu soțul său Ibr ahim Șawkat, frații Abd el-Mun tm și Ahmad, Yasin cu Zenoba și copiii. Lor-Uidwan *1* Kanma. Na'ima nu apăruse încă; o împodobea Aisa la etajul de sus. Stăpânul, dându-și seama că prezența lui îi stânjenește și ca tinerii nu vor putea fi la largul lor, se retrase imediat după cerși întâmpină. Musafirii, așteptind sosirea *ma dhun*ului „e decisese de cutând să renunțe la negustorie și vânduse pravalia, preferind să se odihnească acum la bătrinețe. O făcuse nu numai pentru că împlinise șaizeci și cinci de am, ci și din pricină că-l părăsise Gamil el-Ilamzawi. Asta îl obligase la un efort îndoit și nu se mai simțise în stare să suporte atâta trudă. Își făcuse niște socoteli și ajunsese la concluzia ca banii obținuți din vânzarea prăvăliei, alături de cei agonisiți de-a lungul vremii îi erau de-ajuns pentru cât mai avea el de trăit. Fusese un eveniment deosebit în viața familiei, pri lejuindu-i lui Kamal zile întregi de meditație asupra

adevăratului rol pe care Gamil el-Hamzavvi îl avusese în viața lui și mai ales în viața tatălui său. Stăpânul rămase singur în cameră, dus pe gânduri, nevenindu-i parcă să creația ca mirele este însuși nepotul său Abd el-Mun im. În prima zi când Ibrahim Șawkat a adus vorba despre căsătoria asta, rămăsese destul de descumpănit, ba chiar îl dojenise puțin pe ginerele său pentru că-i îngăduise» fiului să vorbească ați de îndrăzneț și mai ales să-și impună voința. Voi îi stricați pe copii, de-aia au ajuns așa! Dacă n-ar fi un concurs de împrejurări atât de delicate, s-ar fi opus categorie. Fund la mijloc poziția deosebită a Aișei – care oricum era destul de necăjită – o lăsase și el mai moale. Nu dorea ca biata Aișa sa aibă parte de o noua dezamăgire, mai ales că speranța trezită de Fu'ad el-Ilamzawi se spulberase. Dacă ea are pro simțirea că această căsătorie i-ar putea alina cât de cât durerea, el nu poate să-i stea în drum. Să fie într-un ceas bun! Așa își zisese în sinea lui și-și călcase pe inimă, consimțind ca vin copil să-și impună voința color mari și să so însoare înainte «te ternara» " studiilor. Dar a avut grijă să-l cheme pe Abd eî-Muri un și sa stea de vorbă cu el între patru ochi. Eerândii-i promisiunea solemnă că se va ocupa serios de școală. Băiatul. Se arătase; destul de smerit și-i v orbise eu expresii tare mesteșugpe, adueâimâu-i pe ih asupra și o serie de citate din Coran și din ha*dise, c*eea ce avusese darul să stârnească atât admirația cil și ciuda bunicului. „Ce caraghioșii*! A ajuns să vadă îusurându-se un școlar, în vreme ce lui Kamal nici nu-i trece prin minte să facă așa ceva. Și eâml te gândești că numai cu eițiva am în urmă el însuși refuzase atât de" categoric să aruințe logodna bietului Fabroi – sâvârșăt în pragul tinerești. Gtuar și mimai logodna'! Se pare că lumea s-a întors pe dos. Iar noi am devenit niște străini în familie. Dacă am ajuns să-i vedem pe școlari însurându-se. Cine poate s1i ce surprize ne mai așteaptă mâlne?!

Am eliberat etajul de sus și l-am pregătii ca să-i jn-i

mească în noaptea asta pe cei doi miri așa cum se cuvine, anunță Khadiga solemn, deminând conversația din salon.

V ~ Pe a zice ca ai toate calitățile pentru a li o soa era fă a pereche… o tachina Yasâi. Păcat numai că n-o să-li poți exercita price prea extiaoid nară cu mireasa asta…

— Mireasa asta e fiica mea și a surorii mele… se repezi ea să-J întrerupă, prefăcindu-se că nu pricepe aluzia.

— Khadiga *hm cm* e o doamnă deăsvirșită… se amestecă șr Zenoba în vorbă, încercând să îndulcească răutățile lui Yasin.

Khadiga îi mulțumi, căci se obișnuise să întâmpine cu prefăcută bunăvoință încercări'e Zenobei de a-i intra în grafii. Și asta numai de hatârul lui \asin;. Altfel, nu simțea pentru Zenoba decât dispreț.

Karima avea numai zece ani, dar promitea să fie de o feminitate deosebita, așa cum bine observași' Yasin. Părea puț n timidă, dar observa cu multă atente mișcările celor din jur. Abd ol Mun'im sta de vorbă cu bunica' lui, mai la
0 parte. Amina părea fermecată de evlavia nepotului sau și din când în când se întrerupea, rugându-se pentru ei.

— Peste un an te însori și tu, nu-i așa: glumi Kamal, privindu-l inistent pe Ahmad. „, ,
1 — Da… desigur… îți voi urma exemplul, draga unchiule… îi răspunse Ahmad cu replica lui promptă, ca de ohicci, gala să pufnească în râs..

— Dacă *și* Kamal e de acord, eu îl promit su-i găsesc în câteva zile o soție potrivită, se amestecă îarași în vorba /. Enoba, care urmărea conversația tuturor.

— Eu sunt gata să-ți îngădui să-mi găsești și mie una… interveni Yasin cu mutra lui de vulpoi smerit.

— Tie ți-aiunge de câte ori te-ai însurat! Îl mustra nevasta, dătinând din cap dezaprobator. Ai luat de mai multe ori și partea ta, și partea fratelui tău, și-a altora…w

— Dacă o să izbutești să-l însori pe Kamal, cred ca am sa scot pentru prima oară în viața mea un chiuit… Și-asta va i numai la nunta lui, zise Amina, mult prea interesata de

subiekamal și-o imagină pe mamă-sa chiuind și rise pe sub mustață. Apoi se închipui pe sine însuși așteptindu-l pe *în a diurn* împreună cu ceilalți invitați ai lui Abd el-Mun'im ș. Rămase de-a dreptul stupefiat. Ideea căsătoriei stirnește în adâncul Sufletului său un vârtej, așa cum stirnește iarna umeda năduful suferinzilor astmatici. O respinge de fiecare dată, dar nu o poate nesocoti cu totul, li stă ca un ghimpe în ochi; inima lui e goală, da „golul ăsta îl stânjenește la fel cum îl apasa pe vremuri preaplinul ei. Astăzi, chiar dac-ar vrea sa se însoare, n-ar mai putea urma decât calea tradițională care începe cu petitoarea și se încheie cu copiii și obișnuința vieții familie. Pasiunea lui pentru contemplare și cugetare nu va ma găsi timp pentru meditație. Căsătoria va rațiune pentru el întotdeauna o problemă ciudată, suspendata între dorința și aversiune, iar la capătul zilelor se va trezi singur și tristAisa, în schimb, era atât de fericită cum n-o mai văzuseră parcă 'niciodată. Își pusese veșminte alese și-și împletise parul pentru prima oară după nouă ani. Amina privea fascinata la fiica ei. Îi părea un glob de lumină cu ochi visători Und simțea ca o copleșesc lacrimile, Aișa își întorcea fata la e» mmwtor16' ° da*ă ° P»"!! ™ privise eu * raute din —noasM

— Nu vedeți cât de singură este într-o zi ca asta? Se lamenta Aișa. Aici tu tată, nici tu frate!

— Să fie sănătoasă maică-sa! Bombăni Amina. Domnul sa i-o ț în a pe ea în bună pază, chiar dacă o să se mute la mă-

Și? Ie"fsl! 1— Și-"p0i' „mi, i" * e P' Allah, cea-

„Amintirile morților dragi nu-mi dau pace de cum se m? R8ejw'" murmurăv. Aișa, ' Șfergându-și lacrimile. Mă urmaresc toată vremea chipurile lor… Și după ce pleacă ea, o sa ramin singura cuc…

Cu blândeteântâi ″ n'° S& f" singură0 dojeni Amina soulT că? Să. Pot ipsi de lângă tine, mamă?

Șopti iva ima înfiorata, mingnnd-o pe obraz

A. Gă te-nvețe casa soțului tău cum să poți… răspunse Aișa, zâmbind cu duioșie.

Îmh7rsisă Vii, pe, la T.? 6 în fiecare zi’ încercă Na’ima s-o îmbărbăteze dar glasul n tremura. Ai ocolit atâta vreme casa face i Sllkkariyya’ dar de astăzi înainte n-o s-o mai poți bună seamă!… N-avea nici cea mai mică îndoială! Așa, așa voi iacei…

— Pregătiți-vă, căci a sosit *ma’dhun*-ul! Le îndemnă Kamal apropnndu-se cu timiditate.

Rărnase un timp nedumerit, cu ochii ațintiți asupra Na’imei, adminndu-i frumusețea strălucitoare. Doamne, oare

Săâtsâa U1 t0a, te dorințele și nevoile animale într-o îiința atât de gingașa?

Cirul se anunță scrierea eontraituhvi, toii se fața-zbai să-i felicite *) ini! Îi miri și un chi’ t prelung spintecă tăcerea, vidieinduse pint în țin iile corului „l a to capotele se în rl”.ț-ptai*ă, uluite spre Incul din fundul salonului «Inunde izbucnise chiotul și-o zăriră surprinși pe *i/mni* llanafi de care uitaseră cu toții. Când se așezară la masă și inrepti yrâah.d. Uî, Aișa se pomeni iar gândindu-se ta despărțirea hum. Nta și simți ca *se sufocă, și-i pieri om e pofta de uutieare. (. Urmii, dădu buzna în salon *umm* Hanafi. Vestind în mira mare sosirea șeihului Mitvmili Abd es-Snrutul, care se așezase pe pandnt în mijlocul curții sr ceruse să i se aducă o mâncare consistentă din care să nu lipsească în niciun caz carnea. Sfeăpirvul izbucni în râs și porunci să i se pregătească un platou întreg cu bucale. Apoi își făcu loc până la urechile lor glasul sediului care se rusa pentru „țiul cel di au ai lui Ahmad Aiul el (imwad. Din etnii în când, bătrânui își întrerupea rugăciunea. Jntrehtnd de numele câte unuia din copii, pe care nu și-l mai amintea.

Ce nenorocire! Esclantă stă pinul, zâmbind. Mi se pare ia sediul Xfitwalli v-a uitat numele. Allah să fie îndurator cât butrâni țea!

Tn Imie să tot aibă vreo sută de ani, nu-i așa? Își dădu! lira him Șawkat cu părerea.

Ahmad Abd cl-Gawad răspunse afirmativ.

Vă» implor în mmielc mucenicului El-Husein să-mi dați mai multă carne!, se auzi glasul pițigăiat alșeihului.

\u mai știe sărmanul de el că mai există și alte Muri de mâncare pe lumea asta... comentă stă pinul, râzând din toată inima.

Ai. Șa holuri să meargă în vizită în Es: Sukkariyva chiari doua zi. În ultimii nouă ani nu mai ieșise din casa cea veche decât pentru a merge la cimitir și în casa din Qasr es Șavuj, iad i se prăpădise lui Yasin un copil. Înainte de a intra în casa din Ks-Sukkariyya, se opri puțin, petrecând u și ochii umeziți de lacrimi p'este grădinița din față. Unde alergaseră și se jucaseră cândva Osman și Muhammad, și peste curtea caic îmbrăcase straie de sărbătoare iii ziua nunții ei... Apoi se strecura înăuntru și se opri să scruteze salonul de oaspeți, în caro și petrecea Khalil era mai mare parte a timpului, trăgând din pipă, în vreme ce juca table sau domino. Parfumul unui trecui plin de tandrețe și iu hire care s-a stins. Era (îi vremea aceea fericit a peste lire. Răci nu făcea docil să rida senina din tot sufletul și sa ingine eiutece vesele, cont cm plindus se îndelung în fala oglinzii, în timp ci* soțul i se adresa în șoapta, iar copiii.. E /. Heuruiau prin casă, S au dus zdele acelea! Își. Șterse laerimile pe furiș, pentru ea mireasa să n-o 'udă plânghid. Își trecu palma peste ochii la fel de albaștri a odinioară. Numai genele erau mai rare iar pleoapele mau ofilite. Apartamentul remobilat și proaspăt zugrăvit parcă

19

mint cu picioarele întinse, în dreptul unui bec electric. PurU un *ghilhab* și o *laqiyyc* slinoase, ce păreau să fi fost cândva albe, își scosese sandalele și se rezumase de zid, ca și cum ar fi adormit, pentru a-și odihni burdihanul umflat de prea multă mâncare. Între picioarele lui zări o mică băltoacă și-și dădu seama de la prima privire că șeihul își

scăpa udul ’fără să-și mai dea seama. Respirația lui grea aducea mai degrabă eu un șuierat. Kamal se mai uită o dată spre el cu oroare și milă. Pe urmă îi miji un gând și zâmbi fără să vrea: „Pe la 1B30, probabil că era un copilaș răsfățat 1“

fiind musafirii se pregăteau de plecare, Kamal cobori înaintea lor și-i aștepta în curte, evitând să asiste ta scena despărțirii. Cu toate că nu era vorba decât de o simplă mu tare în Ks-Sukkariyya, momentul avea efectul unui cutremur în inima Aișei sta fiicei sale-. La drept vorbind, Kamal privea eu destul scepticism căsătoria asta, socotind că Na’ima nu este încă pregătită pentru viața matrimonială. În curte dădu peste șeiliul Mitwalli Abd os-Samad. Care se așezase pe păi i ids Sukkaryya, vt» i, t că-i zâmbește de la intrare. Na’ima o întâmpină întiso rochie albă, vaporoasă, cu părul alunecându-i pe spate până mai jos de talie, grațioasă și senină, răspândind în jur efluviile unui parfum îmbătător. Se îmbrățișară cu căldură, îndelung, în timp ce Abd el-Mun’im, în halatul lui elegant peste ghilbabul de mătase, își aștepta nerăbdător rândul ca s-o salute pe mătușă-sa.

— Ajunge, ajunge! Doar suntem tot aici împreună! Pentru ce, atâtea sărutări?

Apoi o îmbrățișa și el pe Aișa și o conduse spre un fotoliu confortabil.

Tocmai vorbeam despre dumneata, tușică… Ne-am înțeles să-ți propunem să te muți aici, la noi.

— Nu se poate, copii! Asta în niciun caz! Răspunse Aișa zâmbind trist. În schimb o să vin să vă văd în fiecare zi… O să-mi mai dezmorțesc și cu oasele, căci am mare nevoie de mișcare.

— Na’ima zicea că n-ai putea să locuiești în casa asta de teama amintirilor, continuă Abd el-Mun’im cu obișnuita lui franchețe. Dar amintirile triste nu-l urmăresc pe cel cucernic. Asta a fost voia lupallah, ce să-i faci?!… A trecut multă vreme de-atunei! Suntem* copiii dumitale! Te’-a

răsplătit Allah cu noi!…

. Tânărul e sincer și de hună credință, dar nu-și dă seama de’efectul vorbelor lui asupra unei inimi rănite.

— Așa o fi, Abd el-Mun’im, cum zici tu, dar eu mă simt mai bine în casa mea… E mai bine așa!

În clipa aceea, se deschise ușa și intră Khadiga urmată de Ibrahim și de Ahmad.

— Dacă știam că asta o să te readucă în mijlocul nostru, i-aș fi îndemnat să se căsătorească înainte de majorat, se precipită Khadiga, îînbrățișându-și sora.

— Aveți o bucătărie comună sau mireasa pretinde să gătească separat de soacra ei; încercă Aișa să glumească, amintindu-și întâmplările de demult.

Khadiga și Ibrahim râseră cu poftă,

— Mireasa pare sa semene cu mamă-sa… Nici pe ea n-o interesează fleacurile… precizâ Khadiga cu subînțeles.

— Între mama voastră și mama mea s-a produs gâlceavă mare din pricina bucătăriei, le explică Ibrahim tinerilor. 1 îă(râna avea bucătăria ei din totdeauna și mama voastră a ținut cu tot dinadinsul s-o aibă și ea pe-a ei…

— Nu pot să cred ce-aud! Te certai din pricina bucătăriei, *riina?* O întrebă mirele nedumerit.

— Dar de ce te miri? Parcă luptele dintre națiuni nu por nesc tot de la bucătăria asta? Zise Ahmad ironic si’izbucni în hohote.

— Mama voastră era puternică, așa cum, este Anglia… urmă Ibiahim, prinzându-se în joc. Pricepeți ce vreau să spun! Pe când biata bătrână – Alinii s-o ierte! – de-abia își mai ducea zilele…

În clipa aceea intră și Karnal. Își pusese un costum’ alb, foa’te elegant „chipul său cu fruntea proeminentă, nasul elefantul și mustața pătrățoasă atrăgând pe dată. Atent ia luțuror. Privea timid prin ochelar îi severi eu ramă aurie, ț inimi pe deget un pachet de lux ce părea să fie un dar prețios;

.

— Fii atent, frate, că dacă nu te hotărăști-să l e însori, o să tot dai la cadouri și n-o să-ți poată nimeni întoarce datoria! Îl avertiză Khadiga, râzând eu. Înțeles, în vreme ce ăâcitarea eu privirea pachetul din mina lui. Azi-mâine o setuzi că se însoară Ahmad, pe urmă vin la firul Ilidwari și Karima și tot așa… Cred că ar fi cazul să chibzuiești serios la treaba asta și să te hotărăști odată!

— A început vacanța, unchiule? Îl întrebă -Ahmad, îneercând să schimbe vorba.

— Mai avem puțin, controlul final și corectarea lucrărilor! Răspunse Karnal, în timp ce și scol.»-a. Lai busul, eu ochii ținta asupra frumoasei mirese.

Na'ima dispăru pentru. E'iteva clipe și se întoarse cu o tavă de argint plină eu bomboane colorate. O vreme nu se mai auziră docât foșnilurile celor care savurau dulciurile, Apoi Ibrahim se apucă să le investească amănunte despre nunta lui ceremonia, cintărețul, dntăreața… Visa îl' ur marea cu un zâmbet trist încremenit, în timp ce pe Kama» părea să-l pasioneze istorisirea ce-i reamintea scene pe care Le întrezărea aievea. Pe deasupra era interesat să mai afle și lucruri care-i scăpaseră în timpul copilăriei.

„PoniI, u Ahmad era la fel ca acum, ha poate și mai îndărătnic… continuă Ibrahim, râzind cu gura piuă la urechi. Dar mama ~ Allah s-n ierte! – a pus piciorul în prag, împotrivmdu-se. În casa lui. Stăpânni are voie să facă ce dorește, car în casa noastră avem voie să petrecem cum ne poftește mima! A zis ea răspicat. În ziua nuntii a venit și stăpânul împreună cu prietenii lui Allah să le dea sănătate! Parcă-) vad si-acum pe domnul Muhammad If fat, bunicul lui Rid vvan. Hi au rămas în salonul de oaspeți, mai departe de larmă.

Luată noaptea ne-a distrat, Gulila. Cea mai vestită cintareață a vremii, adăugă Khadiga.

KiT1in; l1 Pasări Iu numele bătrânei patroane, care continua sa vorbească și acum cu admirație despre tatăl lui și vremurile de demult.

Dar mai aveam și o eâutăreață particulară; vreau să /. Ic numai a casei noastre, întregi Ibrahim, trăgâml cu coada ochiului spre Ai șa. Aș îndrăzni să spun că avea un glas mai trim tos ca al Galilei. Aducea intru cât. Va cu glasul Munirei elMahdiyya1, în anii ei de glorie!…

Glasiil ei s-a stins de multă vreme, murmură Aisa trist ă. A și uitat ce-i cântecul…

Și Na inia. Știi* sa ciut, o, se amestecă în vorbă Kama). JN-ai auzit-o neiodată?

Am aliat că s-ar pricepe și ea, dar n-am auzit-o meioda1. A cintind, pretinse Ibrahim. De fapt, noi am cunoscut-o ca fund o *șriha?* nu o eântăreață… Ieri i-am zis așa în glumă

«Vestita dntăreață egipteană din perioada interbelică. DeosjhU decevâavgasee. Adr°Sa * „Egip' și * arab" «* că soțul ei este *șdhvă* credincioșilor1, dar acum a greșit calea și-o să-și amine și el pentru o vreme rugăciunile și adorația.

Risiâl lor o molipsi până și pe Aișa.

Nu mai rămâne decât s-o ici și pe mireasa ta la Intllnirile cu șeihul Ali el-Munufi, îndrăzni Ahmad să-l ironizeze pe *„șeihul* credincioșilor".

— L Dacă vreți să știți, șeihul nostru a fost primul care „i-a sfătuit să mă însor, zise Ahd el-Mun'im, uluindu-i pe toți…

— Probabil că printre articolele Statutului Fraților se numără și obligativitatea căsătoriei… îl tachina Ahmad.

— Tu erai un ține pe vremea căsătoriei mele, își continuă

Ibrahim șirul gândurilor, adresându-se lui Ramai. Și-avem un păr des ca peria… nu ca acum. Și nu ne puteai ierta în ruptul capului că ți-am furat surorile.. a

Pe-atunci, clmpul de luptă era gol. Nu se ivise încă în meni. Îi aud vorbind întruna despre fericirea și avantajele căsătoriei. Habar n-au ce gândesc soții care se plâng de cătu sele ei! Na'ima mi-e at.it de dragă incit n-aș suporta să știu 'ă o necăjește vreo făptură! Dar în cele din urmă toate se dovedesc a 'fi amăgiri pe lumea asta."

— Credeam eă-ți sân tem foarte dragi și de-aiu nu vrei sa te desparți de noi, adăugă Ivhadiga. Dar cu timpul ne-am con vina că de fapt nu era vorba decât de vechea ta aversiune fată de căsătorie, care a crescut odată cu tine! „…

’ Kamal surâse resemnat și glasurile tuturor se învălmășiră într-un vârtej de râs și veselie. El o iubește pe Khadiga, iar convingerea că și ea îl iubește la fel de mult sau poate chiar mai mult îi sporește această dragoste. Fanatismul mirelui, în schimb, îl scoate din sărite. Pe cât de mult îl prețuiește n i admiră pe Ahmad, pe atât de mult îl îngrijorează Ahd elMun’im. Cât despre sine însuși, ce să mai zică?! Fuge de căsătorie, dar îi place s-o audă pe Khadiga vorbindu-i despre această poveste cu orice prilej. Atmosfera din jurul lui îl impresionă adânc; părea că plutește într-o altă lume. Apoi se simți copleșit de nostalgie fără să-i înțeleagă motivul. De fapt ce mă împiedică să mă căsătoresc? Se întrebă, ca și când atunci i-ar fi venit pentru prima oară acest gând. Să fie teama? Răzbunarea? Dorința de a suferi? Sau e pur și simplu reacția la iubirea din prima tinerețe? Le pot lua pe toate și pe fiecare în parte drept justificare!

— De fapt, știi de ce-mi pare rău că ții cu tot dinadinsul să rămâi burlac? Îl întrebă Ibrahim Șawkat nitam-nisam pe Kama!.

— De ce, mă rog?

— Pentru că eu am presimțirea că, dacă le-ai însura, ai putea fi un soț ideal. Prin firea ta ești un bărbat de casă, ordonat, neademenit de tentații… Apoi ești un dascăl respectat. Sunt convins că undeva în lumea asta se află o fată care ție-e sortită, iar tu îi zădărnicești norocul…

Uneori chiar și catârii rostesc vorbe înțelepte! Undeva pe pământul ăsta se află o fată. Dar unde anume?. Cât: despre bănuiala că nimic pe lume nu l-ar tenta… Aici s-a înșelat Ibrahim. Realitatea e cu totul alta! Sunt un păgân, un destrăbălat, un bețiv și un mare ipocrit! Undeva pe

pământul ăsta se află o fată… în niciun caz în casa Galilei din ulița El.

— Gawhari! Și-atunci, care-i pricina durerilor care-i macină sufletul?. Și-a nedumeririi de care nu găsește scăpare? Toți îl sfătuiesc să se-nsoare, pentru a zămisli copii și a rămâne veșnic. Este foarte adevărat că și-a dorit nespus de mult veșnicia, dar a văzut-o în alte forme și chipuri. Oare îi este și lui sortit să recurgă în cele din urmă la această cale naturală și atât de banală pentru a rămâne veșnic? Sau poate spera ca moartea să-l găsească înaintea unei dureri ce i-ar putea știrbi liniștа veșnică? Moartea care i s-a părut întotdeauna înspăimântătoare și lipsită de sens! Cât de minunați sunt oamenii care-și petrec zilele cercetând tainele vieții în laborator cât de minunați sunt acei conducători înflăcărați care se aruncă de bunăvoie în focul luntei pentru a apăra liberta-

IG6.

Tea! Cei care amețesc din pricina nedumeririi, îndoielilor și suferinței nu fac însă nici doi bani! Își petrecu privirea peste Ahmad și Abd el-Mun’im cu admirație și bucurie. Generația tânără își croiește anevoie drumul, dar se îndreaptă către on țel clar, fără îndoială și fără nedumerire. Care să fie pricina durerii mele nefaste?

— Joia vi toare cumpăr bilete pentru o lojă la Er-Rihani, zise Ahmad pe neașteptate. Invitații mei sunt cei doi miri, tata, mama și mătușa.

— Er-Rihani? Întrebă Khadiga nedumerită.

— Vrea să zică, la Kușkuș Bek[58]… îi explică Ibrahim.

— Ia te uită!… exclamă Khadiga uimită. Și când te gândești că tata a vrut să-l alunge pe Yasin din casă pentru că a îndrăznit curând după nuntă să se ducă la Kușkuș Bek într-o seară, împreună cu *iwwi* Ridvvan…

— Erau alte vremur’! Spuse Ahmad categoric. Acum – fie vorba între noi! —bunicul nu s-ar mai împotrivi nici dac-am propune să meargă mama-mare la Kușkuș Bek!

---

58 Numele unui vestit teatru popular egiptean din perioada inter bclică.

— La i pe tinerii miri și pe tată-t. Ău să te însoțească! Se eschivă Khadiga. Mie una, mi-e deajuns ce-aud la radio!..

— Oh, ș mie mi-e de-ujuns să văd casa voastră… adăugă și Aișa.

Apoi, Khadiga se apucă să depene de-a fir a păr povestea lui Yasin la Kușkuș Bek. Când privi la ceas, Kamal își aminti de întâlnirea cu Riyad Qildis, se ridică, își ceru scuze și se retrase

20

— Cum poți să to bucuri cu adevărat de frumusețea luiturii când știi că te mai despart doarcâteva zile de examene? Întrebă un student.

Gel întrebat era și el în aceeași situație. Stăteau amâhdoi întinși pe iarbă, într-un grup mai mare așezat în semicerc pe o movilită înverzită, pe vârful căreia se afla un chioșc de lemn, ocupat de alte grupuri de studenți. În fața lor se întindeau pilcuri de palmieri și straturi de flori, iar printre eh șerpuiau aleile ’pavate cu mozaic,

— La urma urmei, așa cum se poate bucura Abd el-Mun’im de proaspăta lui căsătorie „când știe că examenele bat la ușă. Ne putem și noi odihni puțin ochii, că n-o fi foc… răspunse cel întrebat-, zâmbind maliții os.

În grup se aflau și frații Ahmad și Abd el-Mun’im Șawkut.

— Căsătoria, interveni Abd el-Mun’im, nu-i chiar așa cum vă închipuiți voi. Ea li oferă tânărului student cele mai mari șanse de succes.

Asta se întâmplă numai ciad soțul face parte din organizația Fraților Musulmani, preeiză Hilmi lzzat, care stătea lipit de Ridwan Yasin, la marginea grupului.

Ridwan zâmbi afectat și ironic, expunându-și șiragul de perle al dinților perfecți, cu toate că, de fiecare dată când se discuta despre căsătorie, o stare de neliniște îi cotropea sufletul și se întreba dacă se va simți vreodată capabil să se încumete la acest pas. I se părea a fi o aventură pe cât de temerară, pe atât de necesară, dar foarte departe de

spiritul și de trupul lui.

Dar ce sunt de fapt frații ăștia musulmani? Se interesă un alt glas.

Ei, dar cum se poate să nu știi? Se miră Ililmi lzzat. O asociație religioasă care-și propune reînvierea islamului ca știință și ca acțiune. N-ai auzii de filialele ei care au apărut ca ciupercile peste noapte în toate cartierele?

— Vrei sa spui că sunt altceva dec'it Tinerii musulmani?[59]

— Bineînțeles!

Și care-i deosebirea mire unii. Și alții.

— Întreabă-l pe „fratele" aici de față, se strâmbă Ililmi, făcind semn cu capul spre Abd el-Mun'im Șawkat.

— Nu suntem doar o asociație de învățământ și de educație, răspunse Abd el-Mun'im foarte serios, ci ne străduim și să înțelegem islamul așa cum l-a creat Allah. Ca religie-, ca viață, ca sistem juridic, ca sistem de guvernare…

— Aste a-s vorbe de spus în secolul douăzeci?

Chiar și în secolul o sută douăzeci! Rosti Ahmad pat tic. Străduindu-se să nu ridă.

— Nu eram destul de încurcați, pendulmd între curentele democrației, fascismului și comunismului! \ mai apărut și țoapa asta!

— Ei, da! Dar asta-i o țeapă divină! Sări Ahmad, de dala asta pufnind în râs.

Mulți dintre cei de față izbucniră în hohote, în vreme ce Abd el-Mun'im i! Privea indignat pe fratele său.

— Țoapa mi se pare un cu vini nepotrivit, ! Interveni Rid van, meoreind să atenueze gâlceava.

— Și-aveți de gând să-i lapidați pe cei care sini de altă

---

59 Referire la asociaţia do orientare fascistă Misiei Patat, care începuse să se bucure de sprijinul palatului, prin intermediul lui Aii Mahir şi al altor conducători do partide politice. în urina atentatului fa viaţa lui Mustafa en-Nahhas {28 noiembrie 1937), comis de un tinăr membru al acestei organizaţii, guvernul wafdist începe să ia atitudine împotriva ei.

părere? Insistă studentul care deschisese discuția.

Tineretul este amenințat de rătăcire și de descompunereamorală. Ar merita chiar mai mult devii lapidarea, dar noi călăuzim cu sfatul și eu pilda potrivită. Dovada cea mai bună e faptul că deși a-m un frate care ar merita să fie lapidat, el se află a ie' printre voi și se veselește lucind glume pe scama (Creatorului nostru – slavă și mărire lui!

Ahmad nu se putu stă-pâni și izbucni din nou în râs.

Dacă te simți amenințatde fratele tău, te invit să locuiești cu mine în Calea Roșie... îl luă Ililmi lzzat peste picior.

Nici tu nu ești mai breaz!

E adevărat, dar noi wafdistii sinteni lotuși mai to lerănii. Primul consilier al liderului nostru este copt...[60] Așa gântem noi.

— Cum de mai puteți propovădui niște* stupidități ca astea în luna când au fost abolite privilegiile străine?[61]

---

60 ***El-Ghiza*** **este rostirea egipteană a numelui oraşului Kl-.Djiza (Gi'zeh), situat pe malul stîng al Nilului, în dreptul oraşului Cairo, de caţe este legat prin numeroase poduri, alcătuind împreună capitala statului egiptean. Totodată, El-Ghiza (El-Giza) este reşedinţa guver- npratului .cu acelaşi nume, în care se află numeroase vestigii ale IŞgipţuliu aulic. ;**

171

i ■ .

61 Copţii sînt o minoritate etnică şi.religioasă din Egipt, estimată în Paza umii'recensămînt din 1976 la 6 milioane persoane.'Numele acestei etnii şi ar avea originea în numele grecesc al Egiptului. Descendenţi ai vechilor egipteni, creştinaţi în primele secole alo erei noaslre,- copţii au fost toleraţi de către cuceritorii musulmani, care, în schimbul capi-' trţieile-au acordat statu'ului de „neam protejat". Ca urmarea procesului de'arabi zare, care a avut loc în decursul veacurilor, limba coptă a fost înlocuită de către arabă, ca supravieţuind doar ca limbă liturgică a bisericii creştine egiptene {care arc un patriarh propriu). Propovăduind egalitatea între toţi fiii ţării, partidul Wafd a avut numeroşi aderenţi si chiar fruntaşi politici de origine copt ă. Constituţia din 1922 a consacrat egalitatea în'drepturi pentru toţi cetăţenii ţării, indiferent de apartenenţa etnică sau religioasă. Acest*statul a fost garantat minorităţi*' creştine din Egipt şi de către legislaţiile caro s-au succedat pînă în zilele noastre.

Întrebă primul glas.

— Și-acum ce-ai vrea? Să ne abolim și noi religia de hatârul străinilor? Întrebă Abd el-Mun'im nedumerit.

— Privilegiile au fost anulate. Lasă-i acum și pe cei care au criticat Tratatul să-și spună părerea… se amestecă Padwan, pe neașteptate.;'

— Dar criticii ăștia nu sunt deloc cinstiți. E vorba doar' de dușmănie și de invidie Independența adevărată și deplină nu va putea fi dobândită decât prin luptă! Nu se putea spera să obținem prin vorbe mai mult decât am obținut!

— Mai bine, dați-mi voie să vă întreb ce perspective avem? Strigă un glas îridirjit.

— Nu e cazul să-ne. Întrebăm, ce perspective, aveln chiar acum în iurta mai, când suntem în pragul examenelor. Lăsa-'

ți-mă în pace! De astăzi încolo n-o să mă mai vedeți pe la facultate. O să stau acasă cu burta pe carte….

— Las-o mai moale! Să știi că nu ne așteaptă posturile grămadă!… Ce șanse au absolvenții de la Drept și de la Litere?! Or să bată pe la toate ușile și-or să găsească în cel mai fericit caz niște slujbe de conțopiști amărâți. Ar fi mai bine: să vă întrebați ce ne așteaptă…

— Acum că s-au anulat privilegiile, o să se deschidă toate porțile, nu credeți?

— Porțile, zici? Să știi că sunt mai multe guri decât porți!

La celălalt capăt al parcului se ivi un grup de patru fele;'

plecaseră de la Universitate, îndreptindu-se spre El-Ghiza1. Băieții amuțiră brusc și toate capetele se întoarseră ea la comandă spre fetele care înaintau agale pe aleea ce cotea spre stânga, la câțiva pași de ei. Nu le puteau distinge încă, dar așteptau cu speranța aprinsă în suflet să le vadă de aproape. Când se puteau distinge clar, câțiva dintre ei pomeniseră deja numele și facultățile lor: una este la Drept, iar, celelalte trei la Litere. „Alawiyya

Sabri'! își zise Ahmad în gând. Nu se mai simți în stare să-și ia ochii de la ea și rămase rătăcind printre imagini care nu-l mai părăseau de la o vremea O fată da care frumusețea turcească se îngemăna cu liniile grațioase egiptene: statura potrivită, subțirică, pielea albă eonirastând cu părul nefiresc de închis, ochii negri și mari cu arcade înalte, sprâncenele arcuite împreunate, maniere aristocrate și gesturi distinse. În plus, mai este și colega Tui la secția pregătitoare și a aflat – el care se face luntre și punte să: afle, atunci când îl interesează ceva – că a optat, asemenea lui, pentru speciali taica sociologic. Navusese încă prilejul sa schimbe vreo vorbă cu ea. Dar i-a stârnit interesul de la prima vedere. Cercetase de mullo ori cu atenție trăsăturile Na'ime. I, dar de nu-i răscoliseră nicio clipă sufletul și nu reușeau să-i spună nimic, pe când fata asta ar putea fi o prietenă apropiată a minții și inimii lui'!

În cutând, Facultatea de litere o să fie numai a lor, bombăni JKlmi lzzat, tind grupul fetelor dispăru.

— Să nu aveți nicio încredere în prietenia studenților de la Drept, care sini pe culoarele facultății voastre în toate pauzele dintre cursuri! Îi avertiză Ridwan pe tinerii de la litere. K cu ochi și cu sprânc-ene de ce stau toată ziua pe capul vostru!

Izbucni într-un râs forțat care se stinse brusc, căci povestea asta despre fele nu făcu deed să-l tulbure și să-l amărască.

De fapt, de ce se înghesuie fetele la Facultatea de Litere! 1 întrebă cineva.

Fiindcă învățământul este meseria care li se potrivește ci mai bine. Răspunse un altul.

Ăsta i un aspect, adăugă Mii lui lzzat. Căci mai sunt și altele. Studiul literelor însuși este un studiu specific feminin; rujul, manichiura, *kuhl*-vd sunt și ele că te va din capitolele lui, la fel ca poezia și ca proza…

Replica lui Hilmi st inii risul general care-i molipsi și pe

băieții de la Litere, deși la început erau gata să protesteze.

— Cred că această judecată nedreaptă e valabilă mai degrabă pentru medicină, căci meseria de asistentă medicală este practicată de multă vreme de femei, observă Ahmad. Lucrul esențial însă, pe care nu l-am înțeles noi încă așa cum trebuie, este egalitatea bărbatului cu femeia.

— Mu știu dacă este un elogiu sau un blum să le spunem femeilor că sunt egale cu noi, își exprimă Abd el-Mun'im dezacordul, cât putu mai elegant.

— Dacă e vorba de drepturi și îndatoriri, este un elogiu tară doar și poate. Nu este în niciun caz un blam…

— Să știți, sări Abd el-Mnrt'im, că islamul pune femeia pe același plan cu bărbatul, mai puțin când e vorba de moștenire…'

— Până și în privința sclaviei îi pune pe același plat*-… completă Ahmad cu ironie.

— Tragedia este că voi nu vă eunbo. Șleli religia! Îi mustraAbd el-Mim'im înverșunat.

Tu ce știi despre islam? Îl întrebăHilmi pe Ridwan.

— Dar tu, ce știi? Întrebă Ridwan eu același ton nevinovat.

Dar tu, tu ce știi? Se rățoi Abd el-Mrtn'iui. O știi tu despre "-, ca să poți vorbi în cunoștință, de cauză?!

Pentru mine e simplu! Știu că este o religie și asta mi-* de-ajtms! Răspunse Ahmad calm. Fu nu cred iu religii!…

Ai vreo dovadă că religia nu exprimă un adevăr ' îl întrebă Abd el-. Vlun'im indignat.

Dur tu ai vreo dovadă că exprimă un adevăr?

Ku? Sigur că ara! Foți credincioșii au! Dar du-mi voie mai iutii să te întreb cum trăiești tu? Întrebă Abd el-. Mun'inipe un ton a UI, de violent, încât linărul care ședea între ei tresări, uilindn-se nedumerit când la unul când la celălalt.

Liăiesc prin credința mea proprie! Credința în știință, în umanism și în ziua de iniine… în obligațiile față de rare sunt angajat și care tind în ultimă instanță să pregătească

terenul pentru înălțarea unui edificiu nou.

Ai disti ns tot ceea ce îl face pe om să fie om…

Mai bine ai recunoaște-e» dăinuirea unei credințe mai bine de o mie de ani este o frână, o dovadă a umilirii unor oameni și nu a forței ei. L-iste împotriva st osului vieții care se reînnoiește mereu. Lucrurile care mi se potrivesc ciad sini copil, nu mai merg când am deveni» bărbat, în toată firea și.

1 Corali ni cuprinde numorwso reglementări în privința, succesiunii (îndeosebi în capitolul IV *Surat an-ni va'* – „Sura femeilor". Î; și cazul tie față, referirea se face probabil ta versetele) I și 176 din această *sura* care precizează că „bărbatul arc parte! din m-oșten-irc cât. Dană femei".

Trebuie să le schimb cu altele. Omul a rămas vreme îndelungată sclavul naturii și al dogmelor sale. Dar el s-a opus sclaviei naturii prin știință, tot așa cum s-a opus dogmelor prin ideile noi, progresiste. În plus, religia este cea mai puternică frână în calea libertății și emancipării omului!

— Ateismul este o soluție ușoară! Replică Abd el-Mun'im cu dispreț. O soluție facilă! Fuga de de obligațiile pe care un bun credincios le are față de Domnul lui, față de sine și față de lume. Nu există argument al ateismului care să poată fi socotit mai puternic decât dovada credinței!

— Nu cred că e cazul să vă aprindeți într-atât încât să uitați de voi, se amestecă Ridwan, încercând să-i potolească. Ca frați, ar fi fost mai nimerit să faceți parte din același partid.

— Credință… umanism… ziua de mâine… se trezi Hilmi bombănind, căci avea și el din când în când crize de revoltă confuză. Toate sunt vorbe goale!… Nu există altă soluție în afara unui sistem clădit pe știință. Trebuie să credem într-un singur lucru – necesitatea de a eradica slăbiciunile (menești în toate manifestările lor, cricât de necruțătoare și dură ni s-ar părea știința, dacă vrem să

conducem omenirea către un ideal pur și durabil.

Astea-s noile principii după care se călăuzește Waf* dul în urma semnării Tratatului?

Hilmi Izzat izbucni într-un râs straniu, revenind la obișnuita sa atitudine de zeflemea.

— Hilmi este un wafdist convins, explică Ridwan, dar din când în când îl bântuie niște gânduri ciudate și ptopovăduiește uciderea în masă. S-ar. Putea să fie din pricină că n-a dormit bine noaptea trecută…

Cu asta discuția aprinsă se domoli și se lăsă o tăcere adâncă. Ridwan se bucura ca scandalul se oprise aici și porni să urmărească o vreme eu privirea rătăcită un uliu ce făcea rotocoale în văzduh, apoi rămase eu ochii ațintiți la un pââo de palmieri. Toți își declară convingerile în gura mare chiar dacă trebuie să-l atace pe creator. Numai el nu poate mărturisi ce mocnește în adâncul sufletului său ș va răniâne că o taină înspăimântătoare ce-l va amenința într-una. Parcă l-ar urmări cineva fără încetare! Se simte ca un înstrăinat Cine o fi împărțit oamenii, socotindu-i pe unii normali și pe alții anormali? Cum să fii și parte adversă și judecător imparțial în același timp? Nu ne-am bătut joc atâța vreme de cei necăjiți?…

— RNu fii supărat! Se adresă Ridwan lui Abd el-Mun’im, încercând să schimbe vorba. Religia are un stăpân care o păzește, iar tu peste cel mult noua luni o să fii tată!.o

— Adevărat?…

— Mai degrabă m-aș expune mâniei lui Allah decât mâniei tale! Zise și Ahmad în glumă, încercând să-l îmbuneze pe fratele său.

. „Se îndârjește sau nu, când ajunge în Es-Sukkaviyya a să-l ihțâmpine cineva eu duioșie, își zise Ahmad. Oare nu s-ar putea ca într-o bună zi să mă aștepte și pe mine Alawiyya Sâbri la parterul casei din Es-Sukkariyya?”;:

V Zâmbi pieziș, fără ea nimănui să-i poată trece prin minte adevărat ul motiv.

21

Casa lui Abd er-Rahim Pașa Isa cunoștea o animație neobișnuită. O mulțime de oameni stăteau de vorbă în grădină, iar un număr mai restrâns luaseră loc pe scaunele din verandă. Era un du-te-vino neîntrerupt. Când ajunseră aproape de casă, Hilmi Izzat lovi ușor brațul lui Ridwan Vasin și făcu un semn cu capul spre grădină.

— Vezi că nu ducem lipsă de susținători, cum pretind ziarele lor? Întrebă cu vădită satisfacție.

Începură să-și croiască drum spre intrare, atenți la câțiva tineri care strigau „Trăiască solidaritatea!" Ridwan își: simți obrajii îmbujorați de emoție. Era la fel de entuziasmat și de revollaț ca și ei, dar se pomeni iutrebindu-se dacă nu cumva exiși» și unii care pe îndoiesc de caracterul politic al vizitelor lui. O dată i-a împărtășit temerile sale lui Hilmi. Clar acesta ta grăbit să-l liniștească:.. Numai fricoșii șovăie! Mergi cu capul sus și cu pasul sigur! Cine se pregătește să intre în viața publică nu trebuie să dea mare atenție la ce. Birfoste* lumea în jurul lui".

În salon, uiți bărbați, așezați în fotolii și pe canapele. Printre ei recunoscură câțiva studenți, muncitori și membri u organismului wafdist. În mijlocul lor trona Abd 'er Rahim Pașa Isa, încruntat și sobru cum nu I văzuseră niciodată, înconjurat de aureola unui personaj politic important. Când M văzu apropiindu-se. Se ridică grav, le strânse mina și i invită să ia loc alături.

— Lumea a fost nespus de șocată când a aflat numele m-rlor minișin și mai ales când a constatat că printre ele nu se află cel al lui En-Nuqrași1, își continuă tirada cineva, care stătea în apropierea pașei și fusese întrerupt de sosirea celor doi tineri.

— La prezentarea demisiei, ne așteptam să se ini împle. Ceva, mai ales că divergențele deveniseră într-atitde acute incit se vorbea despre ele și la cafenea. Dar En-Nuqrau nu este un membru oarecare al VVafdului. Au fost excluși

alifia alții și n-au scos un cuvânt. Cu En-Nuqrași este însă cu totul altceva. El are altă greutate în partid. Să nu uităm că En

Nuqrași e mină în mină cu Alimad Mahir2. Ei sârit Wafdul adevărata mină forte... Întrebați spânzurătorile, închisorile:» bombele. Chestiunea nu se mai reduce acum la cine pe cine

1 în unuu unor disensiuni, Mustafa en-Nahhas a folosii prilejul' preluării prerogativelor constituționale de către noul guvern. Lutru a proceda, în septembrie 1937, la o remaniere a guvernului El a înlocuit patra membri ai cabinetului, printre care și pe Mahmud Falirnt *W* F? Arle cru'uid după aceea. En-Nuqrași a fost exlus și din

Vtedd cu un Singur vot împotrivă, cel al lui Ahmad Mahir.

Ahmcut Mahir a fost. Adept al orientării extremiste din WaM

M f, artepentJU4irarl, imâ' compromite. Este vorba de onestitetea regimului și de bombe Iar dacă se va întâmpla nenorocirea și Wafdul se va scinda, alunei să știți că Wafdul va ieși din arenă, nu En-Nuqrași..

Și nici Mahir.....

' Makram Obeyd' și-alepădat iu'sfirșif masca, arat influ-ș)

adevărata față!. „....

Intimele cuvinte sunară foarte ciudat în urechile un Ridvvan, căci i se părea de neconceput ca un lider al Waldu lui să fie atacat atât de direct din partea unor vvaf'diști auten Aici.

Makram Obeyd e vinovat de toată nenorocirea, pașa, adăugă un alt glas.

Mai silit și alții, nu e singurul!... aprecia Abd er Daliim

Lașa.

Dar el nu suportă să știe că mai exista și alți concurenți. Ei ar vrea să fie singurul favorit al lui En-Nahhas... Dacă ar scăpa de Mahir și En-Nuqrași, nu i-ar mai sta nimeni în

drum…

Ba dacă l-ar putea îndepărta și p «Ln-Nahhns, im s ur da în lături nici de la asta…

Vă rog. Domnilor.. Să nu vă întreceți cu saga: zise un bătrân cufundai într-un fotoliu. Poate că apele or să revină la matcă…

— După ce s-a alcătuit cabinetul fără Eu Nuqrași. Orice este posibil…

A sa ceva ar fi fost cu putință pe vremea lui Saad. En-Nabhas însă e un om tare îndărătnic și-apoi, dacă î a intrat un lucru în cap…

— I Personalitate prezentă în viața politică egipteană în limnul tratativelor purtate de Saad Zaghtul. Fiind cooptat în delegația alcalini» de ac sta în ianuarie 1921 El a fost colaborator apropiat ații al Im saad Zaghtul cât și al lui Mustafa en-Nahlias, fiind al doilea lider al partidului sau, în orice caz, imul dintre conducătorii lm cei mai întiu inti Printre motivele părăsirii partidului de către Alimad Mal'ir ș Bn-Nuqrasi s-a aflat, și invidia pe care aceștia doi o nutreau fața de Makram Obeyd în 1942 a fost însă și el exclus din VVaid.

În clipa aceea, intră în salon tm bărbat cu sufletul la gură. Pașa se ridică, venindu-i în întâmpinare, și se îmbrățișară eu căldură.

— Când te-ai întors? Cum stau lucrurile la Alexandria? Îl întrebă pașa fără nicio altă introducere.

— Excelent! Excelent! Poporul i-a făcut lui En-Nuqrași o primire greu de descris în gara Sidi Gaber[62]. Intelectualii și tineretul studios au ovaționat îndelung pentru el. Toată lumea era revoltată la culme. S-a strigat în gura mare: „Trăiască onestul En-Nugrași! Trăiască En-Nuqrași, fiul lui Saad!" Ba unii au strigat chiar „Trăiască En-Nuqrași „conducătorul națiunii!"

Bărbatul vorbea cu glas. Tare și mulțimea repeta lozinca

62 Numele gurii principale din Alexandria, împrumutat dă la moscheea din apropiere.

auzită, jncât Abd er-Rahim Pașa se văzu nevoit să le facă semne cu mâinile, invitându-i să-și păstreze calmul. ’

— Opinia publică e total nemulțumită de noul. Cabinet și de-a dreptul furioasă pentru demiterea lui En-Nuqrași. En-Nahhas a suferit o pierdere imensă, acceptând să-l sprijine pe satana împotriva unui înger nevinovat…

’ ’ – Slnțein în august, începu hotărât Abd er-Rahim Pașa, după ce chibzui câteva clipe. În octombrie, încep cursurile la Universitate. Trebuie să facem din deschiderea cursurilor universitare un moment hotărâtor! Trebuie să începem de pe-acum pregătirile pentru demonstrații. Dacă.’ En-Nahhas nu-și vine în fire, trebuie făcut să priceapă că noi sân tem lil stare să-i retezăm unghiile…

— Pot să vă asigur de pe-acum, excelență, că mulțimile de studenți se vor revărsa spre casa lui En-Nuqrași, promise I fi îmi solemn.

— Dar totid trebuie să fie bine pus la punct, îl preveni Abd er-Rahim Pașa. Întâlniți-vă cu ceilalți lideri ai studenților care simpatizează cu noi și pregătiți totul așa cum se cuvine. După informațiile de care dispun, majoritatea covârșitoare a deputaților și senatorilor sunt alături de noi…

— Nu uitați că En-Nuqrași este creatorul comitetelor Wafdului… Zi și noapte sosesc pe adresa lui telegrame de loialitate și sprijin.

Ce se întâmplă în lumea asta? Se întreba Ridwan deconcertat. Se va scinda oare Wafdul din nou? Și chiar o fi Makram Obeyd vinovat de această amenințare? Și oare noua scindare a partidului, care vreme de optsprezece ani și-a îndeplinit menirea, va sluji ea interesul patriei? Discuția se prelungi mult. Participanții studiară diverse propuneri în legătură cu propaganda și pregătirea demonstrațiilor. Pe urmă începură să se retragă unul câte unul și în cele din urmă rămaseră în salon numai Pașa, Ridwan și Hilmi Izzat. Se mutară pe verandă, în jurul unei măsuțe rotunde și imediat li se aduseră răcoritoare. Nu

trecu mult timp și în ușă se ivi un bărbat de vreo patruzeci de ani. Riwdan îl cunoscuse într-una din vizitele anterioare. Se numea Ali Mahran și era un fel de vechil al Pașei. Înfățișarea lui trăda o înclinare pronunțată spre glumă și viața ușoară. Venise în compania unui tânăr de vreo douăzeci, de ani, cu obraji rumeni, părul zulufat, favoriți lungi și cravată lată. Părea să fie un artist. Ali Mahran se apropie zâmbind de Pașa și-i sărută mina. Li salută pe cei doi prieteni și pe urmă îl prezentă pe tânărul care-l însoțea:

.

— Domnul Atiyya Gawdat, un cmlureț începător, foarte talentat și care promite un succes răsunător.. V-am mai vorbit despre el, excelență…

Pașa își luă ochelarii de pe masă, și-i potrivi pe nas și-l cercetă pe tânăr cu mare atenție.

— Rine-ai venit, *și* Atiyya! Am aflat multe lucruri despre dumneata… Poate că de data asta o să-ți auzim și glasul..

Pașa îl invită pe tânăr să ia loc, în-vreme ce-Aii Main an se aplecă la urechea lui, întrebându-l:

— Ce mai face unehiu'?

Asta era formula eu rare i se adresa Pusei în afara proto e, olului.

De o mie de ori mai bine decât fine! Răspunse Pașa oi» același zâmbet straniu.

— La barul Anglo se vorbește în șoaptă despre un ea binet național condus de En-Nuqrași, anunță \li Mahran pe un ton serios de data aceasta.

Dar sper că nu ne numărăm și noi printre miniștrii lui… completă Pașa cu un zâmbet șiret în colțul buzelor.

— Cum vine asta? Întrebă Ridvvan eu interes și îngrijorare. Nu-mi închipui că En-Nuqrași ar fi în stare să pună la cale o lovitură ce forță, așa cum au făcut Muhammad Mahmud sau Ismail Sidqi.

— Lovitură, în niciun caz! I) asigură Ali Mahrnn. Chestiunea ar consta în atragerea majorității senatorilor și

deputaților de partea noastră. Și-apoi, nu uita că și regele este eu noi! Ali Mahir procedează eu înțelepciune și f'-nacitate…

Cu alte cuvinte, în cele din urmă vom deveni oamenii seraiului? Stărui Ridwan.

— Expresia ar fi aceeași, numai că sensul i s-a schimbat… explică Abd er-Rahim. Pașa. Faruq este altfel clocit Fu'ad! Apoi, și condițiile sini altele! Regele e un tânăr patriot înflăcărat. Și el e victima atacurilor samavolnice alo Ini FnNalihas!

— Și oare clud o să-l felicităm pe Pașa cu ocazia numirii într-un post de ministru? Întrebă Ai Mahran, frecându-și palmele satisfăcut. Sper să-mi dați și mie acolo în ministerul Excelenței Voastre o slujbă de adjunct… Așa cum m-ați ales reprezentant al afacerilor dumneavoastră…

— Ba o să te numesc director general al închisorilor, căci locul tău potrivit ar fi într-o temniță… zise Pașa, râztnd.

În temniță? Vai de mine! Dar se zice că închisoarea ar fi pentru zurbagii!

— Pentru ei. Dar și pentru alții, fii liniștit!…

Brusc, Pașa schimbă tonul 1'âeând fie inimosul:

— De-ajuns cu politica! Vă rog să schimbați subiectul! (Se întoarse spre noul musafir, întrebându-l:) Cu ce o să ne delectezi în seara asta?

— Să știi că Pașa este un meloman rafinat și dacă o să-i placă, toate porțile studiourilor îți sini deschise. Îl încuraja Ali Mahran pe tânărul artist.

— Am compus recent muzica pentru un eântec intitulat.. „M-au înlănțuit și l-au înlănțuit". Textul îi aparține domnului Mahran.

— Ce vorbești, domnule?! Și de când le-ai apucai, mă rog, să compui cântece? Îl luă Pașa peste pick* pe vechilul eău.

— Păi degeaba am petrecut eu șapte ani îulre zidurile Universității el-A/har? Mi s-a făcut lehamite de *mnfa'ilu* și

fa'alatan..

— Așa o fi, dar nu pricep ce treabă are Universitatea'

el-Âzhar cu cântecele astea deocheate M-au înlănțuit și l-au înlănțuit?'... Nimic n-am înțeles... Cine pe cine, domnule

„vecin1'?[6364]

— Adică. Excelență... Cum să vă explic?... E vorba de barba Pașei...

— Ce pui de lele mi-ești!...

Ali Mahran strigă după sufragiu, dar Pusa îl întrebă puțin încurcat:

— De ce l chemi?

— Ca să ne pregătească petrecerea!...

— Mai ai puțină răbdare, să-mi fac și eu rugăciunea de scară! Îl opri Pașa.

— Abăuțiunca Excelenței Voastre nu ne anulează bucuria? Îl întrebă Ali Mahran, zâmbind malițios.

Ahmad Abd el Gawad părăsi casa, târându-și picioarele greoi și sprijinindu-se în baston. De când vânduse prăvălia nu mai ieșise din casă decât o dată pe zi, pentru a-și cruța inima de efortul cumplit impus de urcatul scării. Cu toate că era abia septembrie, socotise potrivit să-și pună haine de lină, căci trupul său slăbit nu mai suporta nici răcoarea blândă a începutului de toamnă, care însemna pentru el, cu ani în urmă, o adevărtă desfătare. Bastonul, de care nu se despărțise din fragedă tinerețe, purtându-l pretutindeni – ca, semn al bărbăției și eleganței – devenise un reazem, ajutându-l să-și tragă picioarele tot mai domol cu fiecare zi ce' trecea. Altfel, părea la fel de distins și de elegant ca întotdeauna; purta haine scumpe și răspândea în jurul lui un parfum fin, bucurându-se de respectul tuturor. Gând ajunse în dreptul prăvăliei, privirea i se abătu instinctiv în direcția ei. Firma care purtase ani îndelungați numele lui

---

63' Două picioare din cadrul sistemului prozodici arabe.

64Poreclă dată tinerilor care frecventau cursurile Universităţii Al Azhar si alo oilor instituţii de învătămînt teologic musulman din F.igpt,

și al tatălui său fusese înlocuită; se schimbase chiar și specificul negoțului; devenise acum un atelier unde se confecționau, se călcau și se vindeau tarbușe. Pe trotuarul din fața prăvăliei fumega un fier de călcat, lângă o mulțime de calapoade de aramă. Închipuirea lui însă imagina o altă firmă și o altă vitrină, pe care nu le vedeau decât ochii săi; imagini care vesteau că vremea lui s-a dus – – vremea râvnei, a luptei, dar și a bucuriilor. Acum părăsise lumea speranțelor, întimpinând o altă lume, alcătuită din bătrânețe, suferințe și așteptări plicticoase. Simțea cum i se strângea inima care alergase nebună și care mai rătăcea chiar și-acum după bucuriile acestei lumi. Credința însăși devenise pentru el una din bucuriile și plăcerile care-l mai țineau legat de viață. Într-adevăr, prăvălia nu mai este a lui, dar nu poate alunga amintirea ei. Fusese centrul preocupărilor lui, punctul de atracție și locul de întâlnire cu prietenii și cu cei dragi, izvor de jnindrie și putere. „Trebuie să te consolezi, spunându-ți: mi-am măritat fetele, mi-am făcut băieții mari, am trăit să-mi văd și nepoții, am destui bani ca să-mi duc restul zilelor fără griji. Am gustat din plăcerile vieții ani și ani… Se cuvine să-i aduc lui Allah mulțumiri și prinos de recunoștință… Mereu… Veșnic… Dar cum să scap de nostalgie? Și-apoi, timpul! Timpul a cărui curgere nu se oprește nicio clipă! Ne viclenește întruna! Dar vai, cum ne mai viclenește! Dacă pietrele astea ar putea grăi, le-aș implora să-mi vorbească despre trecut, să-mi mărturisească dacă acest trup a sfărâmat cu adevărat munți, dacă această inimă bolnavă a bătut cu putere fără să încetinească o clipă, dacă zâmbetul a dispărut chiar și numai o zi de pe buzele mele, dacă această simțire s-a lăsat vreodată pradă durerii?! Oare toate inimile cunosc o astfel de nostalgie? Încă o dată și încă o dată, lăudat fie Allah!…

Când se trezi în ușa moscheii Al-llusayn, își scoase panto – fii1, își făcu loc prin mulțime, îngânând *Al-Faliha*2 și se

îndreptă spre *minbar*[6566], unde-i găsi așteptându-l pe Muhammad If fat și pe Ibrahim el-Far. Își făcură împreună rugăciunea de asfințit și apoi părăsiră moscheea, îndreptându-se spre EtTumbakșiyya pentru a-l vedea pe Ali Abel or-Rahim. Toți trei se retrăseser-ă din slujbă, pentru îi se îngriji de sănătate, dar se pare că prietenul pe care voiau să-l viziteze era mai suferind decât ei, de vreme ce mise mai putea ridica din pat

— Am impresia că în curând n-o să mă mai pot duce la moschee decât cu birja sau cu taxiul, se plânse domnul Ahmad, după ce oftă adânc.

1.32

lit::

— Nu cred că o cazul să te temi într-atât, se grăbi unul. Din prieteni să-l liniștească.

— Mi-e frică să n-ajung să bolesc în put ca domnul Ali, se mai tamentă el. MS închin lui Allah să-mi curme zilele, decât s-ajung așa…

— Allah să ne ferească de belele și pe tine și pe noi…

— Ghoneim îi arai de a zăcut în pat damblagii, aproape un an, iar Sadiq el-Mawurdi a bolit câtevaluni lovit de-aee lași beteșug, explică domnul Abmad tot mai speriat. Mu rog ție, Doamne, să-mi iei zilele grabnic, când o fi să mi se împli nească sorocul…

— Dacă te-ai lăsat copleșit de gândurile negre, ni ajun* ca o muiere îl Iun Muhammad lffat la refec. Spune mai hm că Allah este unic și nu te mai văieta'.

Cirul ajunseră acasă la Ali Abd er lâahim. Fură conduși direct în dormitorul acestuia.

— Am început, să intru la idei. Văzând ci întârziați, le-o luă gazda înainte cu teamă în glas. Allah să fie înduratei cu voi!

În; hii lui se vedea clar elf de greu suporta *ă se vadă

65 în timpul color cinci rugăciuni z.ilriicc, ca şi la intrarea în moschei, credincioşii musulmani trebuie să-şi scoată pantofii-.

66 Un fel de amvon îri interiorul moscheii, de la care se rosteşte piedica în ziua de vineri.

ținutuit la pat. Nu mai știa ce-i zâmbetul decât în prezenta lor.

Nu fac decât s-ascult la radio cât e ziua de lungă, se phase el. Nu știu cum aș fi fost în stare s-o duc dacă nu se inventa minunea asta și n-ajungea și-n Egipt... îmi plac aproape tot ce ascult, inclusiv conferințele, chiar dacă de multe ori nu pricep mare lucru din ele. Și totuși, nu sintem atât de bâta ini Incit să suportăm astfel de chinuri. I a vârsta asta, strămoșii noștri se mai însurați...

— Strașnică idee! Le-ar fi dacă ne-am mai însura și noi o dată? Întrebă Ahmad Abd el-Lawad. Ri/ând. Poate că

’ Recunoașterea existenței unei singure divinități consacrată de formula. „Mărturiesc că nu există lui alt zeu în afară de Allah și a Muhammad este trimisul sau”, precum și de Su*ra c*redinței pure țeapho lut 112), cunoscută și sub numele de su*ra u*nicității ’ este prima! Și cel mai important dintre colo cinci prcccpit* de bază alo islamului asta o săne aducă tinerețea înapoi și-o să ne scape de beteșuguri...

Ali Abd or-Rahim zâmbi. În ultima vreme, evita să rida pe cât era cu putință de teama unor accese de tuse primejdioase pentru inimă.

N-am nimic împotrivă! Mormăi el. Gasiți-mi o mireasa, dar spuneți-) din capul locului că mirele n-are voie să – mișle. Rămâne să se descurce ea...

Ahmad Abd el-Gavad o să aibă în c-urând un strănepot, se amestecă El-Far în vorbă, ca și când și-ar fi adus aminte pe neașteptate de acest eveniment,

Felicitări anticipat, fiu al lui Abd el-Gawad!

Na’ima e însărcinată, într-adevăr, dar eu nu sunt. Delta liniștit în privința ei, bombăni Ahmad posomorât. Tot timpul am încercat să uit ce mi-a spus doctorul despre inima ci atunci când s-a născut mititica, dar fără folos...

Ce pâgân le-ai făcut, măi omule! De când ui ajuns sa crezi în prezicerile vracilor?

Auzi! De când! Dacă am luat o înghițitură din ceva fără

recomandarea lor, nu mai închid ochii țoală noaptea, bombăni Ahmad, râzind.

Și îndurarea domnului nostru:' întrebă Ali Abd ei Itahim.

Slavă lui \llah, stăpânul lumilor'! (Apoi. Adăugă): N-am uitai nicio clipă de îndurarea lui Allah, dar teama nu stârnește decât teamă… De fapt, să știi, Ali, că sunt mai îngrijorai din pricina Aișei decât a Na'imei. De grija ei mă frământl Nefericita o să fie pierdută, dacă cămine singură pe lumea asta…

A Cel de al doilea verset din *Surat al-Fatiha.* Expresie» „stăpânul lumilor" i s-au dat în exegeza coranică interpretări diferite, cea mai uzuală dintre acestea fiind cea care distinge o lume a oamenilor de o lume a îngerilor și o lume divină.

— Mai există și Cel-de-Sus și el este apărătorul suprem! … îl asigură Ibrahim el-Far.

Pentru un timp, se așternu o tăcere apăsătoare.

— Pe urmă, vine rândul meu să-mi văd strănepotul, mormăi Ali Abd er-Rahim, rupând tăcerea.

— Mai bine n-am fi avut fete! Adăugă domnul Ahmad trist. Ele ne îmbătrânesc înainte de vreme.

— Bătrâne! Strigă Muhammad If fat. Recunoaște că ai îmbătrânit și nu te mai ține atât de măreț!

— Te rog să nu ridici glasul! Mi-e teamă că te-aude ini ma și-o ia strâmb… Cel puțin inima mea a ajuns ca un copil răsfățat…

— Ce an păcătos a fost ăsta care-a trecut! Se tângui Ibrahim el-Far, clătind din cap cu părere de rău. A fost tare neîndurător cu noi!… Niciunul n-a scăpat teafăr!… Parcă neam fi înțeles!

— Vorba lui Abd el-Wahhab1: „Să trăim împreună, să murim împreună…"..

Izbucniră cu toții în hohote de râs, uitând de toate precauțiile.

— Credeți că e bine. Ce-a făcut En-Nuqrași? Întrebă Alt Âlxter-Rahim, vrând să schimbe subiectul discuției.

— Ne am legat atâtea nădejdi de el și de reintrarea apelor în matcă! Murmură Ahmad Abd el-Gawad cu chipul posomorât. Allah cel mare să fie îndurător cu noi!

Frăția. Luptei sfinte de-o viață ti dispărut fără urmă!

— În ziua de azi toate faptele bune dispar fără urmă!

De nimic nu mi-a părut atât de rau ca de ieșirea lui

F.n-Nuqrași! Adăugă Ahmad Abd el-Gawad. Vrajba nu trebuia să ajungă până aici!.

— Și cum vă așteptați să se termine lucrurile?

Sese un frig pătrunzător. Riyad Qildis nu avusese nicio obiecție când Kamal îi propusese să se întâlnească în cartierul A, l-Husayn. Cu toate că nu-i era deloc familiar, se arătă interesat să colinde prin ulițele și cafenelele lui. Trecuse mai bine de un an și jumătate de când se cunoscuseră la revista *Al-Fikr* și în tot acest răstimp se întâlniseră în fiecare săptă mină o dată sau de două ori. În vacanțe, se văzuseră aproape în fiecare seară – când la revistă, când în casa din Bayna el-Qasrein sau în casa lui Riyad Qildis din Manșiyya el-Bikri, când în cafeneaua din Imad ed Din sau marea cafenea din apropierea moscheii Al-Husayn, în care se refugiase Kamal, după ce tirnăcoapele se năpustiseră asupra cafenelei lui Ahmad Abdo, ștergând-o pentru totdeauna de pe fața pământului. Părea că amândoi sini incinta ți de noua prietenie. „Am simțit lipsa lui Husein Șaddarl ani de zile și iată ă în cele din urmă Riyad Qildis i-a luat locul[67], constată Ramai într-o bună zi. În prezența lui, inima îi tresărea tot timpul, efuziunea stârnită de comunitatea gândurilor presi himbându-se într-o stare de încântare permanentă. Niciodată nu dăduseră glas sentimentelor. Nici unuia nu-i trecuse prin minte să declare celuilalt „Tu ești prietenul pe

---

67‘ priirăî) partid politic, din istoria Egiptului modern, întemeiat în anul 1907 de Mustafa Kamil. Mililînd peni ni retragerea I rimelor britanice din Egipt, Partidul Naţional s-a bucurat de o **mare** populari talc în rtruhirite naţiunii **egiptene.** Ii olul său pe scena vieţii politice a ţării a scăzut în urma creării Wafdului. A tost dizolvat dupu revoluţia din 197*2

care-j căutam” sau „Nu-mi pot imagina viața fără prietenia ta” * *u.*. Toate că întâlnirile și discuțiile lor însemnau foarte mult pentru amândoi. Frigul din atmosferă nu-i împiedică să meargă pe jos până la cafeneaua din Imad ed-Din, chiar dacă Riyad Qildis nu era într-o dispoziție prea bună în seara aceea.

— Criza constituțională s-a încheiat așadar cu înfrângerea poporului! Începu el discuția dezamăgit. Demiterea lui En-Nahhas[68] echivalează cu o înfringere a poporului în lupta sa istorică împotriva palatului…

1 La 30 decembrie 1937, ca urmare a accentuării neînțelegerilor dintre palat și guvern, regele decide să demită cabinetul condus de Mustafa en-Nahhas, încâlcind prevederile Constituției. În aceeași zi i

— Acum a devenit foarte limpede că și Faruq este la fel ca tată-său, adăugă Kamal cu regret în glas.

Nu numai Faruq o de vină. Tot dușmanii tradiționali ai poporului au tras sforile, ea întotdeauna. Aici mina lui Ali Mahir și Muhammad Mahmud1. Mai dureros mi se pari faptul că dușmanilor cunoscuți li s-au alăturat și doi din cei pe care-i consideram fii ai poporului. Mă gândesc firește fu Mahir și la En-Nuqrași. Dacă n-ar fi existat trădători, regele s-ar fi trezit dintr-o dată izolat și n-ar fi îndrăznit să suprime drepturile poporului… (După o scurtă pauză, continuă-:? De data asta n-au mai ieșit engleziiîn arenă. Poporul se află față în față cu regele. Independența nu e totul! Mai există și dreptul sacru al poporului de a se bucura efectiv de suveranitate și de libertățile sale. De a duce o viață de oameni, nu de sclavi.

Kamal era mai puțin preocupat de politică decât Riyad. Dar îndoiala nu reușise să-i distrugă sentimentul puternic de dreptate. Inima lui credea cu putere în drepturile poporului, chiar dacă rațiunea nu se simțea în stare să le

---

68 în ianuarie 1:938 i s-a alăturat lui En-Nuqraşi şi Ahmad Mahir. exclus, de asemenea, din YVat'd. Cei doi au fondat împreună cu ciţiva partizani şi prieteni Partidul Saadist. care a pretins a fi mai fidel

precizeze conținutul. Uneori susținea cu tărie drepturile omului, alteori se trezea gândindu-se că „nu supraviețuiește decât cel mai bun, iar masele nu sunt decât mulțimi în voia soar tei”. Ba se întrebase uneori chiar dacă nu cumva „comunismul n-ar fi și el o experiență care ar merita să fie încercată? 1’. Cu inima, în schimb, rămăsese întotdeauna alături de popor. Aceste sentimente l-au însoțit din copilărie, contopindu-se cu amintirea lui Fahmi. Pentru Riyad, însă, politica era csen ța veritabilă a gândirii sale.

— Cum am putea uita umilința la care a fost expus Ma* krarn în piața Abidin? Reluă Riyad firul discuției. Și demiterea asta sfidătoare? Ocară, defăimare și provocare aruncate în obraz națiunii! E trist că ura îi orbește pe unii într-atât, făcându-i să jubileze la o asemenea rușinel

— Tu ești așa de Indii jit din pricina lui Makram? Mormăi Kamal într-o doară și mai mult în glumă.

— Toți copții sunt. Wafdisti! Răspunse Riyad fura sa șovăie. Și asta pentru că YYafdul este partidul naționalismului pur și nu un partid religios filoturc, asemenea Partidului Național1. Este partidul naționalismului care aspiră să transforme Egiptul într-o patrie iiberă a tuturor egiptenilor, indiferent de etnie și de religie. Și dușmanii poporului au înțeles prea lene luciul ăsta. Tocmai tl’ aceea au fost copții ținta mur persecuții fățișe în toată perioada guvernării lui Sidqi… Din păcate, același regim îl vor avea și de astăzi înainte…

Cui Kamal îi plăcu această sinceritate, apreciind-o ea o dovadă a tră’nieiei prieteniei lor. A junseseră în dreptul str ăzii Al-Azhar, unde vântul înghețat se năpustea eu \ olența.

Se apropiară de o dugheană cu basbusa și Kamal îl invită pe Riyad sa între. Luară câte o farfurioară și se strecurară într-un colț ca să mănânce nestingheriți.

— Eu sunt liberal, dar și copt în același timp! Zise Riyad printre înghițituri. Ba mai mult. Decât atât, sunt și liber cugetător și copt totodată. Uneori am impresia că pentru

mine creștinismul este o patrie și nu o religie. Probabil că rațiunii mele nu i-ar veni deloc la îhdemână dac-ar ști de acest sentiment. Dar, spune-mi, nu crezi că ar fi o lașitate să uit de neamul meu? Cred că numai contopirea în naționalismul egiptean pur – așa cum îl dorea Saad Zaghlul – m-ar putea face să uit, acest conflict. En-Nahhas este într-adevăr musulman, dar în același timp este un naționalist în adevăratul sens al cuvântului. În fața lui nu suntem decât egipteni! Nici musulmani, nici creștini! Sigur că aș putea trăi liniștit, fără să mă las furat de astfel de gânduri, dar eu socotesc că o viață adevărată presupune și o mare răspundere.

Kamal înfuleca de zor dus pe gânduri, simțind cum se ștârnește furtuna sentimentelor sale contradictorii. Trăsăturile egiptene pure ale prietenului său îl făceau să rătăcească cu gânduJ la chipurile faraonice. „Fără îndoială că atitudinea lui Riyad este corectă. Personalitatea mea a fost întotdeauna scindată între rațiune și sentiment. La fel se întâmplă și cu el. De ce o minoritate să fie asuprită de majoritatea în mijlocul căreia trăiește? \ aloarea mesajelor divine se măsoară de obicei după fericirea pe care ele o asigură oamenilor și în primul rând după ajutorul dat celor oprimați.11

Jar l a-mă! Rosti Kamal cu glas tare. Eu am trăit fără sa ma ciocnesc de problema discriminărilor. Mama m-a învățat de mic să-i iubesc pe toți oamenii la fel. Tinerețea mi-am petrecut-o în atmosfera înflăcărată a revoluției, ferită de manifestările de fanatism și n-am avut cum sa cunosc problema asta.

— Ar li minunat dacă nici n-ar exista o astfel de problemă, zise Riyad trist, în vreme ce se îndreptau spre cafenea. Îmi parc rău ca trebuie să-ți mărturisesc lucrul acesta, dar eu am crescut iu case din care nu lipsesc amintirile triste. Nu sini fanatic, dar socotesc că cel care ignoră drepturile unui om fie el și de la capătul pământului ignoră drepturile tuturor oamenilor…

Vorbele tale sini foarte frumoase. N’u-i de mirare că mesajele adevăratului umanism provin deseori din mediile minorităților sau de la oameni preocupați de interesele minorităților, dar trebuie să recunoști că se găsesc urlotdea urm și fanatici...

Întotdeauna și pretutindeni! Doar omul este nou. Răul și prostia sunt ații de vechi!... Voi ne socotiți ghinuri blestemați, iar noi vă considerăm necredincioși uzurpatori, demonstrând că suntem descendenții regilor vechiului Egipt „și-am reușit să ne păstrăm religia plătind g*ir/la*...1

Noi spunem într-un fel, iar voi pretindnli exact pe dus! Strigă Hamal, izbucnind într-un râs sarcastic. Poți crede cu adevărat că motivul real al acestei neînțelegeri este religia sau natura omenească ciudată care caută tot timpul discordia?! Nici musulmanii nu sunt uniți între ei. Nici creștі fiii.

— Constatăm zilnic că există neînțelegeri și conflicte grave între știiți și sunniți, 2 între locuitorii lied jazul ui și cei din

/Arabii au împrumutat dila Bizantini și de ta Sasanizi sistemul agitației, pe care trebuia s-o achite tiemiisulinanii din teritoriile cuce rite, în schimbul dreptului de a-și păstra religia și al asigurării proiecției Capitația, care se achita în bani sau în natură, a Cost instituită prin Coran, versetul 29 din *sura* IX *(Sura. Câinici)* Imperiul Otoman a continuat practicarea capitațâoi. În timpurile moderne această practică a fost, abolita în statele islamice, ca urmare a proclamării egalității mt.ro roligâi și modificării sistemelor iinancitite.

— .. Scindarea comunității islamice în colo doua mari socle sunnită și șliită – datează de la începutul islamului, evidențiind profund*-le divergențe socialo și politice din cadrul tinerei comunități . „/j; ir „originea în rivalitatea pentru califat dintre diversele clanuri, Pupă asasinarea celui deal doilea și a celui de al treilea calif. I mai (. Gtâ4 644) și l (lliman (614 656), cablatul a fost preluat de Ali

656–660). Vărul și ginerele Profetului Muhammad, care conform părerii legitimistilor „p f* trebuit sa devină succesorul lui Muhammad încă de ta moartea acestuia 63-). Iu anul fif. N, Ali a fost consirins:ă renunțe ia conducerea[69]

Irak, la fel ca între wafdiști și constituționaliști, între elevii de la uman și cei de la real, între suporterii Clubului Național și cei ai Arsenalului, și în ciuda acestei situații, pe toți ne doare sufletul când citim în ziare despre un cutremur devastator în Japonia. Ascultă-mă! De ce nu tratezi subiectul ăsta în nuvelele tale?

— Problema copților și musulmanilor?!… (Riyad Qildis tăcu un timp, apoi continuă:) Mă tem să nu fiu greșit înțeles. (După un alt moment de tăcere, întregi:) Cu toate nenorocirile care se întâmplă, ne putem socoti în epoca noastră de aur. Ți-aduci aminte că șeihul Abd el-Aziz Gawiș propunea mai demult ca musulmanii să-și facă ghete din pielea noastră?…

— Și cum crezi că s-ar putea eradica maladia asta?

— Din fericire, ea a devenit o problemă a întregului popor. Problema copților este astăzi o problemă a poporului egiptean în general. Dacă el este oprimat, înseamnă că și noi vom fi oprimați, iar dacă el își va dobindi libertatea, și noi vom deveni liberi…

Cablatului în favoarea lui Mu’awiya, întemeietorul dinastiei umayyade, instalate la Damasc, iar în anul următor a căzut victimă unui atentat. Situația nu s-a liniștit nici după moartea lui Ali, căci acesta a lăsat urmași, printre care și cei doi nepoți ai Profetului: Al-Hasan și Al-Husayn, iar concepția despre putere a adepților săi a căpătat treptat un conținut doctrinal, atât politic cât și religios. În felul acesta a luat naștere șiismul, al cărui nume reflecta la început atașamentul față de Aii’ și partidul *(și a)* lui. Șiiții au rămas în continuare adepți ai descendenților lui Ali, refuzând să admită legitimitatea

69 — Es — Sukkaryya, voi. I

califilor umayyazi și abbasizi și revendicând puterea pentru imamii aii zi. Ei s-au răspândit în toate regiunile cabfatului arab și au întemeiat câteva dinastii domnitoare în Nordul Africii: Fatimizii, Idrisizii, Almohadizii (în Maroc și Spania)……

Sunniții au fost adepții *sunnei,* adică ai cutumei provenite de ia Profet, și s-au considerat'depozitarii și executorii doctrinei ortodoxe a islamului. Ei au contestat descendenților lui Ab orice drept la condu cerea. Cabfatului. Sunniții reprezintă marea majoritate a comunității musulmane din zilele noastre (circa 90), în timp ce știi ții reprezintă doar aproximativ 10.

— Nu se pot termina decât într-un singur fel! Unde sunt El-Basil[70] și Eș-Șamsi2? Adevăratul bărbat s-a sacrificat, dar l-a călcat în picioare și pe Ahmad Mahir.

— Nu vreți să terminați odată cu povestea asta? Îi întrerupse Muhammad Iffat enervat? Eu unul m-am săturat de politică până peste cap!

— Dacă vom fi nevoiți să rămânem în pat ca domnul Ali – mă rog lui Allah să nu se întâmple așa ceva! – cum o să, ne mai întâlnim oare și cum o să mai stăm de vorbă? La asta nu vă gândiți?!

— Allah hotărăște asupra viitorului, nu tu! Îl repezi Muhammad Iffat.

— Dacă se va întâmpla nenorocirea asta, insistă domliul Ahmad, o să vorbim unul cu altul prin radio, așa cum stă de vorbă Moș Sakham cu copiii!…

Riseră cu poftă. Apoi, când îl văzu pe Muhammad Iffat scoți ud ceasul și privindu-l atent, Ali Abd er-Rahim îi rugă speriat:

— Rămâneți, vă rog, cu mine până vine doctorul ca să

---

70 se încredințează lui Muhammad Mahmud sarcina alcătuirii unui nou cabinet, din care fac parte Ismail Sidqi. AM el-Fattah Yaliya şi alt.» lideri ai opoziţiei de diverse orientări, fără o platformă politică unitară şi fără un sprijin de masă. Noul guvern a dizolvat parlamentul şi a organizat noi alegeri, manevrate in aşa fel incit Wufdul n-a mal reuşit să obţină deeît 12 locuri iu noul organism legislativ. Puterea este din ce in ce mai mult concentrată în mîinile palatului, ceea ce prevesteşte o stare de instabilitate politică.

auziți cu urechile voastre ce spune. Blestemat să fie acum i-n veci de veci!...

Pe strada El-Gliuriyya dughenele își trăseseră obloanele; câte un trecător apărea rar ici și colo. Era pe la mijlocul lui decembrie, dar iarna venise mai devreme ca de obicei și adu-

5 *Hamd el-Basil* a fost unul dintre primii aderenți la grupul fondatorilor Wafdului, în anul 1918. Colaborator apropiat al lui Saad Zaghlul în timpul tratativelor de la Paris și Londra, în urma unor divergențe survenite în cadrai Wafdului, el a părăsit această formațiune politică în aprilie 1921.

** Ali eș-Șamsi,* colaborator al lui Saad Zagidul, cooptat în Delegația alcătuită de acesta în ianuarie 1921, apoi membru al cabinetului condus de Saad Zaghlul, deținând portofoliul finanțelor.

„Fericirea și pacea... Esto visul după c; v tânjești ds-attta vreme! Doar inima trăiește din iubire. Rațiunea însă, când își va găsi calea potrivită? Când voi putea spune și eu. Cu siguranța nepotului Abd el-Mun'inx:.. Da, da! Prieteniacu Hi vad m-a ajutat să-i-citesc și să-i înțeleg nuvelele, Dar cum să cred în artă, după ce-am constatat că filosofia însăși este un palat în oare nu se poate locui?"

— La ce te gândești. În clipa asta? Îl întrebă Riyad pe neașteptate, pvivindu-l insistent, i'e rog sa nu mă minți!

— Mă gândeam la nuvelele tale, recunoscu Kamal.

— Xu te deranjează sinceritatea mea?

— Nu! Doamne ferește!

Ai citit ultima mea nuvelă? Îl întrebă Riyad, surâzând misterios, vrând parcă să-și ceară iertare.

Da! Interesantă!... Și mai ales simpatică! Șitotuși am impresia că arta nu-i o activitate prea serioasă. Cu precizarea că nu știu ce estemai important pentru viața omenirii: sriozitatea sau gluma? Tu ai o cultură științifică solidă. Probabil că, exceptându-i pe savanți, te pricepi destul de bine la treburile științifice. Dar preferi să-ți

irosești timpul scriind nuvele… Uneori stau și mă întreb ce folos ai tras tu de pe seama, științei?

Am împrumutul de la științărespectul pentru adevăr și încrederea absolută în el. Înfruntarea lui curajoasă – oricât de amar ar fi – judecata onestă și obiectivă, înțelegerea absolută față de oameni… se înflăcăra Iliynd.

Vorbe mari! Dar ce legătură au ele cu lipsa de seriozitate a scriitorului? Riyad.îl măsură pe Ramai cu sprâncenele încruntate și pe chipul lui se citi îndoiala, dar continuă:

Tu ai o părere total1 greșită despre știință și slujitorii ei, dar mă consolez cu gândul că nimic din lumea asta n-a scăpat de îndoiala ta. E-adevărat că judecăm totul cu mintea. Dar nu uita că trăim grație inimilor noastre. Tu. Ce pilda, în ciuda atitudinii tale sceptice, iubești, in' i în relații cu oamenii și contribui în felul tău la viața polăt ea a tării. În spatele fiecăruia din aceste aspecte se află un pr neipiu – conștient sau inconștient – cel puțin la fel de puternic ca și credința. Arta exprimă și ea lumea în care trăiesc oamenii, în plus, există scriitori care au contribuit prin cărțile lor la confruntarea mondială de idei, arta devenind în felul acesta, unul din instrumentele importante ale luptei ideologice la nivel mondial… Nu, cu siguranță, arta. Și literatura nu pot fi o activitate lipsită de seriozitate și temei!

Pledoarie pentru artă sau pentru valoarea artistului? Dacă vânzătorul de semințe ar avea posibilitatea să-și exprime opiniile sale, fără îndoială că și el s-ar strădui să 'demonstreze cât de important este rolul său în viața oamenilor. Orice lucru își are măsura valorii sale! Câte milioane de oameni își dau ultima suflare în clipa asta? În același timp, se înalță plânsul unui copil care și-a pierdut o jucărie sau glasul unui îndrăgostit care-și destăinuie nopții și universului durerea inimii sale… Să rid sau să plâng?, '.

— Le-ai referit la lupta ideologica, la confruntarea mondială de idei, începu Ramai după o clipă de ezitare. Dă-

mi voie să-ți spun că e prezentă peste tot și că ea se reflectă în miniatura până și în familia mea; am un nepot, eu frații musulmani și altul – fratele primului cu comuniștii!

— Mai devreme sau mai târziu ea trebuie să se manifeste în fiecare casă. Noi nu mai trăim închiși într-un șip! Tu n „u le-ai gândit niciodată la lucrurile astea' până acum?

— Am citit despre comunism, când am pregătit, un articol despre filosofia materialistă. Am citii cărți întregi până și despre fascism și despre nazism.

— E foarte bine că citești, dar nu-i de-ajuns! Trebuie sa și înțelegi! Un istoric fără istorie!… Aș vrea să socotești ziua în care ai sa renunți la această atitudine drept fericita sărbătoare a renașterii tale.

Ramai fu de-a dreptul indignat de replica amicului său; te de o parte pentru că era o critică usturătoare, iar pe de alta pai te pentru ca afirmația nu era li-psita de adevăr.

— Dar nici comunistul, nici fratele musulman din familia mea nu cunosc nici de departe adevărata față a lucirilor în care cred, răspunse Kamal ignorând ultima remarcă a lui Riyad.

— Credința este voință, nu știință! Chiar și cel mai umil creștin din zilele noastre știe despre creștinism mai multe lucruri decât au știut mucenicii la vremea lor. Și sunt convins că la fel stau lucrurile și la voi în islam…

— Dar tu, personal, crezi în vreuna din doctrinele astea?

— Fără îndoială că nu pot să am decât dispreț pentru fascism, nazism și toate sistemele dicatatoriale, ocoli Riyad răspunsul direct. Cât despre comunism, el mi se pare a fi singurul sistem capabil să făurească o lume Ipsită de tragediile generate de divergențele rasiale și religioase și de conflictele de clasă. Numai că pe mine mă interesează în primul rând arta mea.

— Bine, dar islamul a creat lumea asta, despre care vorbești tu, cu mai bine de o mie de ani în urmă, glumi

Kamal.

— Islamul este o religie și comunismul o știință. (Apoi adăugă, zâmbind:) Și pe urmă noi n-avem de-a face cu islamul, ci cu musulmanii…

Strada Fu'ad era destul de aglomerată, în ciuda frigului.

— Ce părere ai de? O cină cu macaroane și-un vin bun? Îl întrebă Riyad, oprindu-se brusc.

— Nu beau în localurile cu multă lume. Dacă n-ai nimic împotrivă, ți-aș propune să mergem la cafeneaua Ukașa.

— Cum de poți să fii atât de sobru? Întrebă Riyad Qildis, ascunzându-și zâmbetul și nedumeirea. Ochelari, mustață și tradiții! Ți-ai eliberat mintea de toate cătușele, dar trupul tău continuă să fie ferecat în fiare. Dacă mă uit bine la tine, cred c-ai fost special creat pentru a fi dascăl.

Aluzia la înfățișarea lui îi aminti un incident neplăcut. La aniversarea zilei de naștere a unui coleg, toți cei prezenți băuseră în neștire, până cinci unul din ei începuse să se zgîiască la nasul și la scăfârlia, lui, făcând glume pe seama lor și stârnind risul general. De câte ori își amintea treaba asta, nu putea să nu se gândească la Aida și la zilele de demult. De fapt, povestea nasului său este creația A idei. Dar lucrul cel mai trist este că iubirea se stinge încetul cu încetul și nu mai lasă în urma ei decât aceste relicve jalnice.

— Hai să bem un vis și să schimbăm câteva cuvinte despre aria nuvelei! Insistă Riyad, apucându-l de braț. Și pe urmă, ne strecurăm cu fereală în casa Galilei din ulița El-Gavhari, iar dacă tu îi zici „tușă", eu ara să-i zic „lele"….

9,4

Casa din Es-Sukkariyya era într-o mare vânzoleală; cel puțin așa părea după apartamentul lui Abd el-Mun'im Șawkat. În jurul patului Na'imei din dormitorul elegant se îngrămădiseră Amina, Khadiga, Aișa, Zenoba și o felceră, Iar în salon se adunaseră pentru a-i ține de urât lui Abd el-Mun'im tatăl său Ibrahim, fratele său Ahmad, Vasin și Kamal.

— Trebuie să-ți faci socotelile de-așa manieră încât următoarea naștere să nu mai aibă loc în preajma examenelor, îl avertiză Yasin pe nepotul său, cu obișnuitul lui ton he zi iu.

Era spre sfârșitul lunii aprilie. Abd el-Mun'im părea pe cât de obosit și agitat, pe atât, de fericit, în ciuda țipatelor ascuțite ale viitoarei mame, ce răzbateau în valuri din spatele ușii.

— Este istovită, sărmana de ea! Șopti Abd el-Mun'im. Nu mai avea nicio picătură de sânge în obraji!…

— E ceva obișnuit, bombăni Yasin, vrând să-l liniștească. Toate femeile sunt la fel…

— Mi-aduc și-acum aminte de nașterea Na'imei, adăugă și Kamal, zâmbind. N-a fost deloc ușor pentru Aișa, care a suferit cumplit. Dacă nu mă înșel, și-atunci am așteptat tot în salonul ăsta, împreună cu răposai ui Khalil.

— Să înțelegem din ce-ai spus că și chinurile nașterii sunt ereditare? Întrebă Abd el-Mim'im.

— La El se află salvarea! Murmură Vasin, arătând cu degetul în sus.

— Am adus o felceră bine cunoscută în cartierul nostru, se apucă Abd el-Mun'im să le explice. Mama înclina s-o aducem pe moașa, care a asistat nașterea noastră, dar eu am insistat s-o chemăm pe felceră, care-i mult mai curată și mai pricepută.

— Bine-ai făcut, chiar dacă nașterea depinde până la urmă numai de grija lui Allah!… se încăpățâna Yasin s-o țină pe-a lui.

— Chinurile facerii au început înainte de faptul zilei și acum trebuie să fie trecut de ora cinci, aprecie Ibrahim Șawkat, aprinzându-și o nouă țigară. Mai; e puțin și; se întunecă… Și este atât. De subțire! Ca; o, umbră, sărmana de ea! Domnul s-o ajute!…

Pe urmă își petrecu privirea lenește peste cei de față, oprindu-se mai stăruitor asupra băieților: Abd el'-Mun'im și Ahmad.

— Ce bine-ar fi dacă omul ar ține minte chinurile care i-au însoțit venirea pe lume! Declară, parcă reproșându-le celor doi tineri.

— Cum să țină; fătul minte așa ceva, bată?? Se minună A bnlăd.

— Dacă vrei să-ți arăți recunoștința, nu trebuie să te bizui numai pe memorie-, răspunse tatăl pe un ton mustră, lor, cu fața din ce în ce mai întunecată.

Țipetele se întrerupseră și peste camera închisă se așternu tăcerea. Toate capetele se îndreptară întrebătoare spre ușă. Într-un răstimp, Abd el-Mun'im simți că-și pierde răbdarea și se ridică brusc de pe scaun, seapropie de ușă și îndrăzni să ciocane ușor. Când se ivi fața plină a Klntdigăi. O întrebă din ochi ce se întâmplă și încearcă să-și vire capul înăuntru, dar eaîntinse palma și-l opri:

— Allah n-a îngăduit încă liniștea…

— Bine, dar a trecut atâta timp! Poate că n-a venit încă sorocul!?

— Felcera știe mai bine decât noi. 1 âniștește-le și roagă te ca totul să se termine cu bine!

Ușa se închise și tânărul se întoarse dezamăgit la locul lui, alături de tată-său, care se simți dator să-i justifice agitația:

— Trebuie să fim îngăduitori cu el, căci asta este prima naștere la care ia parte…-

Kamal scoase din buzunar ziarul *Al-Balagh1,* îl despături tacticos și începu să-lrăsfoiască, încercând să-și omoare nerăbdarea.

— Rezultatele finale ale înfruntării electorale au fost anunțate la radio, zise Alunad. (Apoi, zâmbind ironic:) Ce farsă!

— Și câte locuri aucâștigat wafdiștii? Întrebă tată-său cu aceeași voce plată și indiferentă.

— Parcă treisprezece, dacă mi-aduc bine aminte… (Pe urmă, adresându-se lui Yasin:) Probabil că dumneata te bucuri, unchiule, pentru Ridwan…

— Nu văd de ce-ar trebui să mă bucure sau să mă intereseze toată povestea asta, de vreme ce el nu e nici ministru, nici deputat, ing'ăimă Yasin, ridicând din umeri cu indiferență.

— Wafdiștii și-au închipuit că a trecut vremea măsluirii alegerilor, se amestecă Ibrahim Șawkat cu un zâmbet șters în colțul ochilor. Dar Șihab ed-Din e mai ticălos declt frate-său!

— Se pare că ceea ce ar trebui să fie excepție a devenit regulă în Egipt, adăugă Ahmad cu indignare.

Chiar și En-Nahhas și Makram au fost înfrinli în ale* guri. \u vi se pare că e prea cu ochi și cu sprâncene?

Dar nimeni nu poate nega că s-au purtat mizerabil și ca au dovedii o totală lipsă de politețe față de rege, protestă Ibrahim Șawkat mânios. Regii au și ei demnitatea lor! Nu așa se eirmuiesc treburile!

´ în traducere, *Comunicatul.*

— Țara mai arc și ea nevoie, din când în când, și de astfel de gesturi de impolitețe față de rege! Numai așa poate că o să se mai trezească și ea din amorțeala îndelungată, își susținu Ahmad părerea.

— Dar câinii vor s-o împingă înapoi spre o guvernare absolută sub paravanul unui parlament alcătuit prin alegeri măsluite, întări și Kamal. Și în cele din urmă o să ne trezim că Faruq a devenit mai samavolnic decât Fu'ad! Și – lucrul cel mai regretabil! – toate astea se întâmplă în numele patriei!

— Kamal i-a iubit în copilărie pe englezi. Întocmai ca Șahin, Adli, Sarwat[71] și llaydar... Dar cu trecerea timpului

---

71 Adli Yakan a alcătuit un „cabinet de încredere[14] în martie 1921, care a purtat tratative cu englezii în legătură cu relaţiile egipteano-britanice în urma primului război mondial.în timpul tratativelor purtate la Londra, cabinetul a fost condus de Abd el-Khaliq Sarwat, ministru de interne. Saad Zaghlul a acuzat acest cabinet de „trădare" a intereselor naţionale şi la 5 decembrie 1921 primul ministru a fost nevoit să-şi prezinte demisia. Cei doi oameni politici au mai condus sau au mai făcut parte şi din alte cabinete.

se pare că a devenit și el wafdist, zistf Yasin, rizând, ca și cum ar fi vrut să tălmăcească vorbele fratelui său.

— Alegeri măsluite! Insistă Kamal, privind mai ales la Ahmad, fără să dea atenție vorbelor lui Yasin. Toată țară știe că au fost măsluite! Și totuși, rezultatele lor au fost recunoscute în mod oficial și țara e cârmuită în numele lor. Asta înseamnă că poporul este perfect conștient de faptul că deputații sunt niște hoți, care au dobândit locurile în parlament prin fraudă... Și că miniștrii sunt niște impostori, c; (re au ajuns în cabinet prin înșelăciune, că autoritățile și guvernul sunt prin urmare mituite și că hoția, falsul și impostura au ajuns la rang de lege. Și în cazul ăsta trebiue să-i fie iertat omului de rând dacă a ajuns să nu mai creadă în niciun fel de principii și norme morale, ci numai în fals și oportunism!

— Lasă-i să cârmuiască! Tună Ahmad, înflăcărându-se. Tot răul e spre bine! E preferabil ca poporul să fie astfel umilit, decât să fie păcălit de un regim în care și-a pus toată încrederea și apoi constată că spearnțele i-au fost înșelate! Am meditat îndelung la treaba asta și am ajuns la concluzia că merită să salutăm și guvernele tiranice, de felul celor conduse de Muhammad Mahmud și Ismail Sidqi...

— Tu ce părere aii' îl chestionă Kamal pe Abd el-Mun'im, când băgă de seamă că tânărul e prea mohor! T. Și îngrijorat.

— Azi mă mulțumesc să ascult... zise Abd el-Mun'im, cu un zâmbet încremenii.

— Trebuie să fii și tu puțin mai vesel, că altfel viitorul moștenitor se răzgândește și se întoarce de unde a venit, bălmăji Yasin, râzând forțat, cu gura până la urechi.

Apoi făcu un gest nerăbdător din care Kamal înțelese că e gata să nventeze un pretext pentru a-i părăsi. Era vremea când se întâlnea de obicei cu prietenii la cafenea și nimic nu bar fi putut face să renunțe la petrecerea de fiecare seară, Kamal își zise că n-are rost să mai rămână

nici el și aștepta cu nerăbdare ca Yasin să facă primul pas. Dar tocmai în clipa aceea, Na'ima urlă ca din gură de șarpe; era un țipăt sfâșietor care ascundea în el toate spaimele ce sălășluiau în adâncul sufletului omenesc. Urmă apoi o cascadă de țipete la fel de violente. Și din nou se făcu liniște și toate capetele se întoarseră temătoare spre ușa dormitorului.

— Să sperăm că au fost ultimele, șopti Ibrahim imlorator.

Așa să fie? Nici vorbă! Strigătele continuară exasperant și chipul lui Abd el-Mun'im începu să pălească. Din nou se așternu liniștea, dar numai pentru scrută vreme. Acum erau adevărate vaiere. Porneau dintr-un gâtlej răgușit, care părea că se luptă cu moartea. Yasin își dădu seama după înfățișarea lui Abd el-Mun'im că nu mai poate suporta. Încercă să-l îmbărbăteze:

— Așa e de când lumea și pământul! E un lucru obișnuit pentru o naștere mai grea.

— Mai grea, ma. I grea! Repetă Abd el-Mun'im terorizat. Da de ce trebuie să fie atât de grea?

Ușa se deschise și imediat se ivi Zenoba. L'oți ochii se ridicară întrebători spre ea. Se apropie de Yasin și se opri la un pas de el, vorbind precipitat:

— Totul este în regulă, dar pentru mai multă siguranță felcera a cerut să-l chemați și pe doctorul Sayyid Muhammad.

— Fără îndoială că situația cerea să-l aducem și pe doctor, se bâlbâi Abd el-Mun'im, sărind în picioare. Spune-mi ce-i cu ea?!

— Totul e în regulă, repetă Zenoba cu un ton ce voia. Să pară liniștit și sigur. Dar ca să nu ne facem niciun fel de griji, fugi și cheamă-l pe doctor!

Abd el-Mun'im alergă la el în cameră, își aruncă ceva pe umeri și ieși cu inima strânsă, urmat de Ahmad.

— Ce se întâmplă? Insistă Yasin.

— Este extenuată, sărmana de ea! Răspunse Zenoba și

pe chipul ei se putea citi pentru prima oară teama. Allah s-o ajute!

— Și felcera ce spune?

A cerut să vină doctorul urgent! Adăugă Zenoba grăbită, apoi dispăru din nou în dormitor, lăsând în urma ei o trenă apăsătoare de neliniște.

— Doctorul ăsta o fistând departe? Se pomeni Yasin intrebind.

— În blocul din El-Ataba, în care se află și cafeneaua ta, explică Ibrahim Șawkat

Iarăși se înălță un țipăt și limbile amuțiră. Ghid o să vină doctorul? Un alt țipăt la fel'de sfișietor. Încordarea ajunsese la paroxism.

Dar ăsta-i glasul Aișei! Remarcă Yasin înspăimântat.

Își ciuliră urechile și recunoscură îndată vocea Aișei. Înțel'egind că înăuntru se petrec lucruri ciudate, Ibrahim alergă spre dormitor și porni să izbească în ușă cu putere. Deschise Zenoba cu fața galbenă și împietrită.

— Ce-i cu voi? Întrebă el cu ochii holbați peste măsură. Ce s-a intim plat eu Aișa *hancm?* N-ar fi mai nimerit să iasă din cameră?

— Nu… ezită Zenoba, înghițind în sec. Situația e foarte gravă, și Ibrahim…

— Ce s-a întâmplat? Spune odată!

— NVarn pomenit pe neașteptate că ea… Ooh, privește!

Într-o clipită cei trei bărbați erau în ușă și se holbau încremeniți. Na'ima era acoperită până sub bărbie. Mătușa, bunica și felcera se așezaseră în jurul ei în pat, în vreme ce mamă-sa rămăsese în picioare în mijlocul camerei, privind îngrozită, cu fața răvășită ca și cum și-ar fi pierdut mințile. Na'ima ținea ochii închiși; toracele i se ridica și cobora convulsiv, în vreme ce restul trupului îi încremenise, iar fața căpătase o paloare cadaverică.

— Doctorul! Strigă felcera în gura mare.

— Doamne, doamne!… în găini a Amina.

— Na'ima, întoarce-te la mine! Bolborosi Klmdiga

înspăimântată.

Aișa, în schimb, nu scotea niciun cuvin! de parcă chestiunea n-ar fi interesat-o.

— Ce se întâmplă aici? Întrebă Kamal. Ce se întâmplă? Repetă întrebarea uluit, întorcându-se spre fratele lui.

Dar nu primi niciun răspuns. Ce naștere grea! Își petrecu privirile de la Aișa la Ibrahim și pe urmă la Yasin. Simți apoi brusc cum își pierde curajul pe măsură ce întrezărea nenorocirea dincolo de vorbele fără nicio noimă.

Apoi dădură cu toții buzna în cameră. Nu mai era o sală de naștere. Dacă ar fi fost așa, n-ar fi cutezat să intre. Aișa era complet pierdută, dar nimeni nu-i adresă un cuvânt. Na'ima deschise ochii stinși și făcu o mișcare, ca și cirul ar fi vrut să se ridice. Bunica o sprijini, ajutând-o să se ridice puțin și o îmbrățișa eu căldură.

— Mamă… eu mă duc… mă duc… îngăimă cu glas stins, după ce oftă adânc.

Capul îi alunecă apoi pe pieptul bunicii și camera se umplu de vaiere. Khadiga începu să se plesnească peste obraji cu amândouă palmele, Amina rosti *șahada*[72], iar ochii Aișei rămaseră țintă la fereastra ce dădea spre Es-Sukkariyya.

— De ce, Doamne P porni ea să bocească cu glasul sugrumat ce aducea cu horcăitul dinaintea morții. Ce faci, Doamne?… De ce?… Pentru ce?… Vreau să pricep și eu…

Ibrahim Șawkat se apropie de ea și-i întinse mina. Dar ea o respinse cu o mișcare bruscă, urlind îngrozită:

Să nu mă atingă nimeni!… Lăsați-mă!… Lăsați-mă în pace!…

Continuă cu voce răgușită, aruncându-le priviri vrăjmașe:

— Ieșiți, vă rog!. Nu-mi spuneți nimic!… Credeți că vorbele voastre ar mai putea folosi la ceva?… Vorbele nu-mi mai folosesc la nimic! După cum vedeți, Na'ima s-a petrecut din lumea asta. Era tot ce-mi mai rămăsese!…

---

72 Mic parc cu plante exotice situat în faţa Universităţii Cairo.

Acum nu mai am nimic pe lume… Plecați, vă rog!…

*

înserarea împăienjenise orașul când Vasin și Kamal porniră cu pași șovăielnici spre casa din Bayna eî-Qasrein.

— Îmi vine neînchipuit de greu să-i dau tatei o asemenea veste, mormăi Yasin într-un târziu.

Așa o! Încuviință Kamal, ștergându-și lacrimile.

— Nu mai plânge! Te rog, nu mai plânge! Simt că nici pe mine nu mă mai țin puterile!…

— Am ținut atât de mult la ea! Șopti Kamal, oftind. Nu pot să cred! Îmi pare atât de rău!… Și de ea, și de biata Aișa!…

— Asta-i nenorocirea cea mai mare!..'. Aișa! Toți o să uităm, numai ea nu va uita niciodată!

» I°ți o să uităm! Nu știu dacă am să uit vreodată chipul ui, cu toate că am o experiență extraordinară în materie de

1 Formula sacramentală musulmană constând în mărturisirea credinței într-un singur Dumnezeu.

Uitare! Uitarea ar fi o mare binefacere, dar esențial rămâne să-și poată oferi balsamul!"

— Am fost destul de pesimist când s-a măritat t rrrreptrYasin cu glas tremurat, nemaiputând suporta tăcerea. Dacă ți-aduci aminte, doctorul i-a prezis în ziua când s-a născut că inima n-o s-o ajute mai mult de douăzeci de ani! Și cred că n-a uitat nici tata prevestirea asta…

— Eu nu știam așa ceva… Mie nu mi-a spus nimeni! Oare Aișa știa?

— Nu! E o poveste veche… Nu i-ar fi folosit la nimicVoia lui Allah trebuie să se împlinească.

— Câte nenorociri a trebuit să suporte biata Aișa!

— Într-adevăr, e tare nefericită sărmana!

25

Ahmad Ibrahim Șawkat sta aplecat asupra cărții din fața lui, în sala de lectură a facultății. Nu mai rămăsese până la examene decât o săptămână. Era cufundat în citit, când simți pe cineva intrând în sală și așezându-se chiar în

spatele lui. Se întoarse curios și privirea lui o descoperi pe Alawiyya Sabri. Chiar ea! Probabil că a cerut o carte și așteaptă să i se aducă. Privirea lui întâlni într-o fulgerare ochii ei mari și negri. Reveni la cartea de pe masă cu inima îmbătată de fericire. Fără îndoială că-l cunoaște, cel puțin din vedere. Trebuie să știe și că e îndrăgostit de ea; astfel de lucruri nu pot rămâne multă vreme ascunse. Îl surprinsese de mai multe ori, fie în sălile de cursuri, fie în parcul El-Orman1, trăgând cu coada ochiului spre ea. Nu se mai simțea în stare să se concentreze pentru a urmări firul lecturii; bucuria lui întrecea orice închipuire. Nu se putuse apropia de ea în cursul anului pregătitor, clar se mângâia cu gândul că va reuși s-o cunoască în anul următor, mai ales că aflase de opțiunea ei pentru specializare în domeniul sociologiei. Nu stătuse niciodată atât de aproape de ea ca acum, ferii de ochii indiscreți ai colegilor. Se simți ispitit să se ridice și să meargă până la rafturile cu cărți sub pretextul consultării unui dicționar și în drumul lui s-o salute. Privi în jur și constată că în sală nu se aflau decât cili va studenți răzleți – îi puteai număra pe degete – risipiți ici și colo. Își luă inima în dinți și se ridică fără să mai stea pe gânduri. O luă pe culoarul dintre mese iar când ajunse în dreptul ei și ochii li seântilniră în treacăt, o salută înclinindu-și capul politicos. Își dădu seama după chipul ei că nu se așteptase la o astfel de surpriză, dații răspunsese la salut cu un semn discret și apoi continuase să privească drept înainte. Se întrebă dacă nu cumva greșise. Dar de ce să greșească? Sunt colegi de un an de zile și este de datoria lui să o salute, și mai ales dacă se trezesc față în ață ca acum, într-un loc unde nu-i vede aproape nimeni. Își continuă drumul cu pas liniștit și se opri la rafturi; luă un volum dintr-o enciclopedie, pe care se porni să-l răsfoiască la intim pare, fără să vadă un eu vin t. Satisfacția ’ pentru răspunsul ei nu avea margini. Are o expresie atât de distinsă! Ahmad rămase într-o stare de extaz, uitând pentru vin timp de tot ce-l lega de lume.

După toate aparențele, pare sfj. Jie „de neam”, cum se zice. Îl cuprinse o umbră de teamă la gândul că în realitate ea s-ar putea să fi moștenit aroganța neamului ei și că doar bvmacuviință o obligase să-i răspundă. Dacă \ îi fi nevoie, o să-i dostăinuie că și el se trage tot dintr-o familie aleasă. Da’ ce, familia Șawkat nu e „de neam”? Sigur că da! Are și ceva acareturi! Într-o bună zi o să se trezească și cu o rentă frumușică, în afară de salariu. Zimbi ironic, din colțul buzelor. Rentă.».’ salariu… neant… Și cu principiile ce-o să Iacă? Ge-o să se întâmple cu ele? La gândul ăsta simți un fel de jenă. Dar inima e atât de capricioasă; ea mi ține seama de principii. Oamenii uită complet de principii când v ine vorba de dragoste și de căsătorie. Toți se adap~ loază la partenerii de viață, întocmai ca niște călători prin țări străine care trebuie să vorbească limba acestora pentru a supraviețui. Și la urma urmei, clasele și proprietatea sunt două realități pe care nu le-a inventat nici el, nici tatăl și nici chiar bunicul lui. Nu se face el vinovat de existența lor. Știința și luptasunt în stare să șteargă aceste bazaconii și absurdități care-i despart pe oameni. S-ar putea să se schimbe sistemul claselor sociale, dar cum va fi el în stare să schimbe adevărul că aparține unei familii cu venituri destul de frumoase?! Și la urma urmei principiile democratice nu vin de fel în contradicție cu o iubire aristocratică! Cea mai bună dovadă este că însuși Mar\ s-a căsătorit cu Jenny von Westwalen, nepoata ducelui de Brunswick. I se zicea.. Fermecătoarea prințesă” și „regina dansului”. Alawiyya va fi poate și ea o altă prințesă fermecătoare, iar dacă ar dansa ar putea fi și o altă regină a dansului. Puse tomul la locul lui și se întoarse, desfătându-și privirile cu minunata imagine pe care i-o oferea frumoasa fată, atât cât o putea zări: spatele drept, gâtul lung și delicat, arcuit, ceafa umbrită de părul brun sirius într-un coc mare. Simți cum îi invadează toate gândurile când trecu pe lângă ea cu pas elastic, revenind la locul său. Dar numai după câteva clipe auzi pașii ei ușori

apropihulii-se fără zgomot. Tresări șiseîntrista la gândul că ar putea pleca și nu mică îi fu mirarea când își întoarse capul și o văzu venind spre el. Ajunsă în dreptul mesei lui/se opri puțin încurcată. Tot nu-i venea să-și creadă ochilor.

— Iartă-mă, te rog! Începu ea, ezitind. Tu ai toate cursurile de istorie?

— Bineînțeles! Îi răspunse, fără să stea pe gânduri nici un moment și sări în picioare, luânvl poziția de drepți ca un soldat.

20(i

— Eu mi l-am putut urmări prea bine pe profesorul englez și vni-au scăpat o serie de lucruri importante, explică ea, de parcă ar fi vrut să-și ceară scuze. Nu consult bibliografia docil pentru disciplinele în oare urmează să mă specializez. Nu-mi ajunge timpul s-o mai parcurg și pentru celelalte materii.

— Înțeleg… Sigur… înțeleg…

— Am auzit că ai niște notițe foarte bune și că le-ai mai împrumutat și altor colegi ca să și le completeze pe-ale lor.

— Așa este! Dacă socotești că-ți pot fi de folos, mâine ți le aduc!

— Îți mulțumesc mult de tot! (Apoi, zâmbind:) Să nu-ți faci o părere greșită despre mine. Nu sunt comodă, dar cunoștințele mele de engleză sunt de un nivel mediu…

— Nu-i nimic! Cunoștințele mele de franceză sunt chiar sub nivelul mediu… Poate că voi avea și eu nevoie de ceva… Dar iartă-mă, poftim, ia loc! Poate te interesează cartea asta. O introducere în sociologic…

— Îți mulțumesc! Am consultat-o de mai multe ori. Ziceai că franceza ta e sub nivelul mediu. Nu vrei notițele mele de psihologie?

— Ți-as rămâne foarte îndatorat, dacă ai putea să mi le împrumuți, răspunse el fără să șovăie.

— Atunci, ne-am înțeles! Mâine facem schimb de notițe.

— Cu plăcere! Dar, iartă-mă, majoritatea cursurilor la

secția de sociologie vor fi în engleză.’.’.

— Deci știai că am ales secția de sociologie? Se prefăcu ea mirată, ascunzându-și zâmbetul.

Surâse și el, încercând să-și ascundă încurcătura. Își dădu seama că-l luase gura pe dinainte.

— Da! Răspunse destul de sigur pe el, ferindu-se să dea alte explicații.

— Și prin ce întâmplare ai aflat?

— Am întrebat și eu, pur și simplu…

Își strânse buzele de carmin șr spuse hotărâtă, ca și cinci n-ar fi auzit răspunsul lui:

— Deci, mâine facem schimb de notițe.

— Mâine dimineață!

— !… revedere și-ți mulțumesc!

— Sunt încântat! La revedere!

Rămase în picioare și nu se așeză declt după ce fata dispăru în spatele ușii. Își dădu seama că ochii curioși ai câtorva dintre studenții din sală îi urmăriseră tot timpul, dar nu le dădu nicio atenție, căci ny-și putea reveni din beția fericirii. Apropierea asta neașteptată s-o fi datorând oare admirației pe care o descoperise în privirile lui sau nevoii de notițe? Nu i se oferise nicioată până atunci prilejul să stea de vorbă cu ea. Tot timpul o întâlnise în compania colegelor. Asta a fost prima ocazie fericită care i-a permis să-i vorbească. Și iată că a dobândit ca prin miracol lucrul la care râvnise atât de mult. Lin cuvânt rostit de buzele ființei dragi poate să facă din lucrurile cele mai banale adevărate minuni.

26

Yasm arăta destul de neliniștit. Se prefăcuse îndelung că nu-l interesează nimic – nici gradație, nici-salariu, nici chiar guvernele care vin și se duc întruna. Simulase indiferența nu numai față de ceilalți funcționari, ci și față de el însuși. Cât o să câștige în piu dacă va fi avansat la categoria a șa-, sea? Doar două lire pe lună! Mai nimic în comparație cu ce-a pierdut el! Se zice că din referent ar

putea deveni șef de birou. Dar pe Yasin nu l-a interesat niciodată să ajungă șef! Lucrul care-l neliniștea pe el nu era avansarea în sine. Zbuciumul începuse când a aflat că Muhammad Efendi Hasan, șeful direcției și soțul Zeynabei *unim* Ridwan, fusese chemat la ministrul adjunct. Printre funcționarii de la registratură se zvonise atunci că ministrul îl invitase ca să-l consulte pentru ultima oară înainte de a semna lista avansărilor. Muhammad Hasan?! Cel care a luat-o de nevastă pe Zeynab după ce-a lăsat-o el! Dacă n-ar fi fost la mijloc domnul Muhammad Iffat, n-ar fi avut nicio șansă! Se îndoiește că omul ăsta ar putea să spună un singur cuvânt bun despre el! Când mi se mai afla nimeni în biroul directorului, alergă la telefon și ceru Facultatea de Drept. Era pentru a treia oară când lua legătura cu Facultatea și-l căuta pe Ridwan.

— Alo! Ridwan? Sunt eu. Tată-tău!..

— Noroc, tată! S-a aranjat, totul e în ordine! Îi răspunse glasul de la celălalt capăt al firului, plin de încredere.

Fiul intervine pentru tatăl lui.

— Lista se semnează acum?

— Fii liniștit! Te-a recomandat ministrul în persoană. Au vorbit eu el vreo câțiva deputați și senatori și le-a spus la toți să n-aibă nicio grijă.

— N-ar fi mai bine să-i mai reamintească cineva?

Nu mai e nevoie! Pașa m-a și felicitat azi-dimineață. Nu-mi mai fac niciun fel de griji.

— Îți mulțumesc, băiete! La revedere!

— La revedere, tată! Felicitări, anticipat!

Lăsă receptorul și când ieși din birou dădu nas în nas cu Ibrabim Efendi Fatli Allah, colegul și concurentul lui la postul propus pentru avansare, care venise să ia niște hârtâi. Se salutară destul de rece.

— Să socotim rivalitatea dintre noi ca și cum ar fi o întrecere sportivă, Ibrahim Efendi! I se adresă Yasin încrezător. "Și să primim, rezultatul cu sânge rece!

De acord, dar să fie o întrecere cinstită! Îi răspunse

0 e lălăit p o so în or i t.

Adică ce vrei să spui?

— Știi foarte bine ce vreau să spun. Avansarea trebuie făcută pe merit și nu prin intervenții!

Ciudată părere! Se poate dobândi ceva pe lumea asta fără intervenții? Fiecare face tot ce poate și-o să câștige cel mai norocos! Își dădu Yasin părerea, prânzind aripi.

Toată lumea știe că am o vechime mult mai mare decât
1 ine.

Amândoii avem vechime. Un au în plus sau în minus nu mai contează.

— Așa crezi? Într-un an se nasc și mor atâtea suflete.

— Se nasc și mor, zici?! Fiecare cu soarta lui…

— Bine, dar competența?!… Priceperea?…

— Competență? Repetă Yasin stânjenit. Da ce, noi construim aici poduri sau uzine electrice? Auzi, competență! Crezi că trebuie să ai cine știe ce ochi într-o activitate ca a noastră? Niște contopiși!! Amândoi am terminat școala primară. În plus, eu sunt un om cult…

— Cult?!… rise ironic ibrabim Efendi, llai salut, *ni* Ciiltu! …. Te socotești un om cultivat pentru simplul motiv că știi și tu niște versuri pe de rost? Sau pentru că te chinui să meșteșugești scrisorile direcției, de parcă ai da din nou examenul de primară la Compunere? Știi ce, mai bine hai s-o lăsăm baltă!—.

După acest schimb de cuvinte foarte puțin prietenoase, cei doi se despărțiră și Yasin se întoarse în mese lui. Era o încăpere spațioasă și înaltă, cu două rânduri de mese așezați’ mia în fața celeilalte și cu pereții ticsiți de rafturi cu dosare. Câțiva funcționari erau cufundați în Iviri îi, iar ceilalți se luaseră cu vorba și trăgeau din țigări pe îndeleteFata mea își ia bacalaureatul anul ăsta, spuse destul de încet vecinul lui Yasin. O înscriu la Institutul Pedagogic și-am scăpat de griji. Niciun fol de cheltuieli și nicio bătaie de, cap în privința slujbei după terminarea studiilor…

E cel mai bun lucru, întări Yasin-

— Tu cerni hotărât în privința Karimei? Îl descusu celălalt. Te-ntreb așa, doar că veni vorba, cili ani are fata?

— Merge pe unsprezece. Nicio grabă… Vara viitoare sper să ia examenul de primară. (Apoi, numărând pe degete:) Suntem în noiembrie. Exact peste șapte luni-

— Dacă reușește la primară, o să reușească și la secundară. Astăzi, mai sigur ești de fete decât de băieți!

2t «

Secundară? La ce bun? Zenoba așa ar vrea, dar el nu concepe s-o vadă pe fata lui raergând pe stradă cu sinii tremurau!

— Și pe urmă, asta ar însemna să se înhame la cheltuieli serioase, nu glumă!

’ Iu familia noastră fetele nu merg la secundară. De ce? Fiindcă n-avem nicio nevoie ca să intre în serviciu, să so întrețină singure…

— Astea mai sunt vorbe de rostii în anul 1938?

— Familia noastră o să le spună și în 2038!…

— Ar fi mai cinstit să recunoști că nu te ține punga ca să cheltuiești și pentru ea și pentru tine! Se amestecă în vorbă un alt glas, izbucnind în bobote* Ce să-i faci? E tare greu și cu cafeneaua din El-Atăba, și cu taverna lui Muhammad Ali, și cu drăguțele… Lasă-mă pe mine cu poveștile! Ăsta-i adevărul, băiete!

— Domnul s-o aibă în pază! Bolborosi Yasin, râzând prostește. Așa cum am spus: clar și hotărât! Fetele din familia noastră nu merg mai departe de primară.

Din ungherul îndepărtat de după ușa de la intrare se ridică o tuse seacă. Yasin privi fix la locul de unde venise sunetul și rămase o clipă pe gânduri, ca și cum și-ar fi adus brusc aminte de un lucru important. Apoi se apropie tiptil de biroul celui care tușise. Acesta nu-l simți decât în clipa când ajunse lângă el și tresări surprins.

— Mi-ai promis o rețetă, îi șopti Yasin, aplecându-se mult spre el.

— Ge-ai zis? Întrebă omul jenat, ciulindu-și urechile.

Yasin se înfurie pe bărbatul cam fudul de-o ureche, dar se slii să-vorbească mai tare. Numai că în clipa aceea se înălță din mijlocul biroului un glas ostentativ:

— Pariez că se interesează iarăși de rețetă. Rețeta aia cu care o să ne duci pe toți la groapă.

Yasin renunță. Și se retrase înciudat.

Să-ți spun despre ce e vorba, țipă în gura mare bărbatul fudul de-o ureche, fără să-i pese că-i stânjenește pe toți. Iei niște coji de mango și le fierbi bine-bine, până ce seA'ace un fel de sirop gros ca mierea. Ici în fiecare'dimineață câte o linguriță pe stomacul gol…

Râscră cu poftă, dar Ibrahim Fath Allah folosi prilejul pentru a-l înțepa din nou:

— Eu zic c-ar fi mai nimerit s-aștepți până când o să iei categoria a șasea și-o să vezi cum te întărești atunci…

— Crezi că folosește categoria la așa ceva? Întrebă Yasin râzând.

— Dacă ar fi vreo legătură între una și alta, s-ar cădea ca *amin* Ilasanein, omul nostru de serviciu, să fie numit ministru al învățământului, grăi un altul.

— Fraților, omul ăsta e bun, e simpatic, e cumsecade, dar cam atât, urmă Ibrahim Fath Allah, plesnindu-și palmele și arătând spre Yasin. Când e vorba de treabă, nu mai face doi bani. Spuneți voi dacă n-am dreptate?!

— Ai, n-ai, un lucru e sigur; un minut de muncă la mine face cât o zi întregă la tine, îl luă Yasin peste picior.

— Chestiunea e că directorul se arată deștul de bine-, voitor cu tine și că te bizui numai pe fiul tău, în vremurile astea tulburi.

— Nu numai în vremurile astea, ci întotdeauna am sa iac așa, continuă Yasin să-l necăjească. Astăzi mă bizui pe fiul meu, inline – când o să vina Wafdul din nou la put ere – îi am pe nepotu-meu și pe tata--. Pe când tu?… Iu pe cine ai?

— Eu îl am pe Gel-de-Sus! Răspunse celălalt, ridicând ochii spre tavan-

— Col-de-Susu e și-al meu. Nu este El stăpânul tuturor?

— Numai că El nu-i apără pe clienții lui Muhammad Ali.

— Și crezi că-i iubește mai mult pe cei cu meteahna afionului și manzulului? 1

— Nimic nu-i mai dezgustător pe lumea asta decât omul beat

— Și miniștrii și ambasadorii beau vin. Nu-i vezi în ziare toastând? Dar ia spune-mi, ai văzut vreodată un om politic oferind la vreo ceremonie – de pildă cu ocazia semnării unui acord – o „porție" de alien?!

? Preparat narcotic specific egiptean.

— Sst! Tăceți, măi oameni buni, că altfel riscați să vă petreceți timpul până la pensie la zdup, încercă să-i potolească vecinul lui Yasin, stavilindu-și cu greu râsul-

— Mă bagă la închisoare nevinovat, zău așa! Continuă \ asin. I'ăcind semn cu capul spre rivalul său' Zice că ar avea o vechime mai mare decil mine-

Muhammad Hasan se întoarse de la ministrul adjunct(and aparii în birou, se așternu tăcerea, toți ochii pornind să-l urmărească cu încordare. Trecu pe lângă ei fără să le dea nicio atenție, deschise ușa smucit și intră în biroul lui. Rămaseră amuțiți, uitându-se unul la altul cu nedumerire. Fără îndoială că unul din cei doi împricinați este acum sef de birou. Dar care dintre ei o fi fost norocosul? Capul pleșuv se ivi într-un târziu prin ușa întredeschisă și chemă cu un ton sec:

— Yasin Efendi!

I l upul mătăhălos se ridică de pe scaun și se îndreptă spre biroul directorului cu inima ticăiad.

—, \i lost avansat la treapta a șasea, îi comunicăacesta, măswi indu-l cu dispreț.

Mulțumesc, domnule! Răspunse Yasin cil putu de neutru, simțind că-și iese din piele de bucurie.

Dar trebuie să-ți mărturisesc sincer că dacă nu erau intervențiile, altcineva ar fi fost mai îndreptățit decât dumneata la avansare ș-ar fi avut mai mulți sorți, continuă

directorul cu o voce la fel de disprețuitoare.

\asin simți că-și iese din țițini. Nu era prima dată când își pierdea cumpătul și izbucnea furios împotriva omului din fața Ini

Intervenții? Repetă el, I'ăcind pe nevinovatul. L\u pricep ce vreți să spuneți. Puteți crede că se obține vreun lucru – or ic i t de mare sau de mic ar fi el – fără intervenții;! A fost avansat vreun om în direcția asta și în tot ministerul, inclusiv dumneata, fără intervenții?

Destul… destul! Se înfurie directorul. N-am avut din partea dumitale decât dureri de cap! Ești avansat fără s-o meriți și tot dumneata te scandalizezi pentru o observație făcută pe bună dreptate. Felicitări! Felicitări, domnule! Numai că te rog să iei treaba în serios, fiindcă de-avum încolo ești șef de birou, ai răspunderi!

Văzându-l pe director că bate în retragere, \asin prinse curaj și continuă cu aplomb:.

— Suit în slujbă de mai bine de douăzeci de ani și de curând am împlinit patruzeci și doi. Crezi că nu merit și eu după toate astea categoria a șasea? Puștii o primesc imediat ce-au intrat în serviciu după absolvirea Universității.

— Până una-alta, important e să iei lucrurile în serios. Vreau să mă pot bizui pe dumneata ca pe oricare altul dintre colegi. Pe vremea când erai pedagog la Școala din EnNahhasin, păreai un funcționar serios și dacă n-ar fi fost incidentul acela de pomină și nu te-ai fi făcut de minunea lumii…

— E o poveste at it de veche și nu cred că mai e cazul să se pomenească de ea, mai ales acum! Sări Yasin ca ars. Tot omul greșește.

— Acum ești bărbat în toată firea și trebuie să înțelegi că dacă nu ai o conduită corectă, n-o să te poți achita de obligațiile ce-ți revin. În fiecare noapte chefuri! Cum vrei să mai fii odihnit și apt de muncă a doua zi-' \ reau ca direcția să se poată bizui pe dumneata. Asta este ce vreau

să-ți cer și când îți spun toate lucrurile astea o fac de bună-credință!

— Nu admit nimănui să se amestece în viața mea particulară și să spună vreo vorbă la adresa comportării mele! Izbucni Yasin cu indignare. În afara ministerului siniliber să fac ce doresc!

— Și înlăuntrul lui tot așa?!

— 6 să fac ceea ce fac toți șefii de birou. Cât am lucrat până acum ajunge pentru toată viața!

Se întoarse la colegii lui afectând o bună dispoziție, cu toate că fierbea de furie. Când aflară vestea avansării, se grăbiră cu toții să-l felicțte

Fiu-său! Șopti Ibrahim Fath Allah la îl rochea urnit coieg. Abd er-Rahim Pașa Isa… Pricepi ce vreau să spun!…

27

Domnul Ahmad Abd el-Gawad se instalase într-un fotoliu mare hi balconul zăbrelit și privea când la strada din fata z'aru* *Al-Ahram*[73]*,* pe care-l întinsese în poală. Ghilbabul larg *și taqiyya* lui păreau împestrițate din pricina punctelor de umbră și lumină, pe care orificiile mici ale zăbrelelor le desenau, schimbându-le în permanență, după i eguiile unui joc capricios. Lăsase ușa salonului deschisă ca să poată auzi și programul de la radio. Întreaga lui înfățișare arata că-l ajunseseră zilele; părea vlăguit și neputincios, iar privirea grea din ochi trăda amărăciunea și tristetea renunțării. Părea că descoperă pentru prima oară în viața lui strada privită din balconul casei. N-o mai văzuse nicio ata pi na atunci din locul acela, fiindcă nu stătuse în casă decife în puținele ceasuri de somn. Acum însă rui-i moi rămăsese altceva de făcut decât să asculte la radio și să-și plimbe privirile obosite în dreapta și-n stânga prin orificiile grilajului, Stradai se părea vie, amuzantă și îmbietoare Avea viața și personalitatea ei, total deosebite de En-NabaMn 7 strada pe care o urmărise din prăvălie vreme de

73 Important cotidian egiptean *(Piramidele),* fondat în anul 1875 edit contiilua sa a para şi astăzi.

o jumătate de veac. Dughenele lui Ilasanein – frizerul, Darws – vânzătorul de ful, EI-Fuli – lăptarul, Buyumi – \ înzătorul de siropuri și Ali-Sari' – proprietarul micului bufet alcătuiau decorul. Specific al străzii. Toate dughenele erau cunoscute ca fiind ale ci, iar strada era știută de toți cu numele de strada celor cinci dughene; erau legate pe veci

, i aveau să răiâună așa în memoria trecătorului și după ce vor ti dispărut. Cam citi ani or fi având oamenii ăștia.' hrizerul Ilasanein e destul de vin jos încă, face parte din acei oameni pe care timpul anevoie reușește să-și lase urmele. Dacă mai li început sa încărunțească, ar fi neschimbat, Oricum, trebuie să fi trecut și el de cincizeci de ani! Allah a fost. Destul de îndurător cu bărbații ăștia. Toți sunt sănătoși și zdraveni.

I tar Darwiș? Adevărat că e cam chelbos, dar nu l-am cunoscut niciodată altfel. A fost așa dintotdeauna. Trebuie să aibă și el acum vreo șaizeci ele ani. Dar e destul de viguros. Cam așa trebuie să fi arătat și eu la anii lui, dar acum am șaizeci și șapte! Cum trec anii!... M-am sfrijit atât de tare incita trebuit' să-mi duc hainele la croitor ca să le micșoreze. Iar când mă uit la tabloul din dormitor, nici riu-mi vine să cred c-am fost așa vreodată. El-Fuli trebuie să aibă ceva mai puțin decât Darwiș, dar a ajuns mai rău decât toți ceilalți din pricina bolii de ochi. Dacă nu i-ar da băiatul o mina de ajutor, nu știu cum s-ar mai descurca. Abu Sane moș de-a binelea! Moș, am spus?! Dar el continuă să lucreze. Niciunul dintre ei nu și-a părăsit dugheana. Nu există belea mai mare decât să fii nevoit să lași lucrul. Ce-ți mai rămâne după aceea decât să te târăști prin casă de colo până colo și sa n-o mai părăsești nici ziua, nici noaptea? Ce bine mi-ar prinde să ies și eu măcar un ceas pe zi! Dar n-am de-ales, lrebuie să aștept ziua de vineri! Pe urmă, am nevoie și de bnslom.. Și de Ramai, ca să mă însoțească. Slăvit să fie Allah, stăpânul lumilor! Buyumi e mai tânăr decât toți ceilalți. I cel mai norocos! El

a început cu *umm* Maryam, în vreme ce eu am încheiat cu ea. A ajuns destul de bine. Neașteptа de bine pentru el! Este proprietarul celui mai modern bloc din cartier. Așa a fost să fie soarta casei domnului Ridwan. La parter a deschis un restaurant luminat cu electricitate. Bărbatul devine norocos numai atunci când izbutește sa păcălească o femeie! Slavă celui darnic și înțelept, oat* sa schimbă. Strada este acum asfaltată și luminată cu moui.

Ți-aduoi aminte de vremurile când te întorceai târziu după miezul nopții, bâjbâind prin beznă? Dar ce nopți erau acelea! Fiecare dugheană are acum electricitate și aparat de radio. 1 Toate s-înt noi în afară de mine. M-au ajuns zilele! Am șaizeci: și șapte de ani și nu mai pot ieși din casă decât o dată pe săp-j tămână. Și atunci, ca vai de lume: gifiind, abia tragindu-mi sufletul. Inima! Toate nenorocirile de la inimă mi se trgoi Inima oare a iubit, s-a veselii și a curtat atâta vreme! Acum sunt legat de mâini și de picioare; stau toată ziua în casă fără sa pot schimba o vorbă cu cineva! „Iei picăturile asteaJ im man ieși din casă și respecți întocmai regimul pe care ți l-am recomandat!” ’. Așa îi poruncise doctorul. Bine, binej și dacă fac așa, o să-mi redobindese vigoarea! 1 Măcar citi de cil din vigoarea de odinioară! „E bine că putem să oprimi agravarea bolii și să prevenim complicațiile. Efortul sau! Mișcarea sunt deosebit de primejdioase, “ îl avertizase docil torul… Dar pentru ce Iii atât. De mult să-ți redobândești vigoarea?" l-a întrebat apoi, rizând cu înțeles. Chiar, de ceI oare? E un lucru trist dar stârnește și râsul. „Aș vrea să mal pot mișca încolo și încoace, “ răspunsese într-o doară. „Fio-J care virată-cu bucuriile și satisfacțiile ei. Te odihnești, citești ziarele, asculți la radio și te bucuri de viață împreună cui familia dumitale. Vineri poți să mergi la moscheea El-Tlu-i sein, dar în niciun caz. Pe jos… Atât și nimic mai mult, !" îl avertizase doctorul la sfârșitul discuției. Vrerea Celui-de-Sus® Și când te gândești că Milwalli Abd es-Samad mai bate și-acumi ulițele! „Te ihuouri de viață împreună cu

familia", zicea el. I Dar și Amina e toată. Ziua pe drumuri. S-a schimbat roata!» Acum stau eu în balcon și mă uit lung prin ddhiurile» grilajului, iar Amina colindă prin Cairo, din moschee ini moschee. Kantal trece pe la mine doar din când în când, ca uni musafir scump. Aișa? Vai de sufletul ei! Aproape că nici! Nu-mi mai dau seama dacă trebuie s-o socotesc printre» cei vii sau printre mori, i... Și după toate astea, mai vor ca l inima mea să se odihnească și să se tămăduiaacu.

— Stupine...

IJunimi Ahmad tresări și-și întoarse privirea în direcția, , muie venise glasul, descoperind-o pe *imun* Hanafi purtând im ița, pe care se aflau sticluța cu picături, o ceașcă de cafea ynulă și un pahar cu apă plin pe jumătate.

Doctoria, stăpâne...

Veșmintele cernite ale acestei femei, care ajunsese sa li, socotită unul de-al familiei, răspândeau mirosuri debu. iilă, de stăpânul luă paharul și turnă în ceașcă piuă la juinătale. Desfăcu dopul sticluței și o apleca cu grija, lasiml „se prelingă patru picături în apă. Fața i se crispa înainte ile a simți gustul nesuferit al medicamentului. Apoi dădu reușea peste cap, sorbind licoarea dintr-o singură înghițitură.

— Sănătate, stăpâne!...

— Mulțumesc! Aișa imde-i?

— În dormitor, stăpâne. Allah să-i aline durerea!

— Spune-i să vină până la mine, *umnv* llanali.

Fie în dormitor, fie pe terasă. La atât se mărginea lumea ei \ pana tul de radio își trimitea melodiile în văzduh fără să-i iiese de durerile: și tristețea familiei. Domnul Ahmad fusese „ „rit să mai iasă din casă în urmă cu vreo doua luni. De la moartea Na'imei trecuse un an și patru luni. A-avusese încotro și ceruse permisiunea fiicei sale să deschidă, aparatul, căutând disperat ceva cu care să-și omoare timpul. „Bineînțeles, tatu!" răspunsese cu indiferență. Și îți doresc să mai fie nevoie să stai în easă!" Auzi un foșnet și când se mtoarse dădu cu ochii de fiica lui,

îmbrăcată în negru de sus oină jos, cu uu văl cernit pe cap, coborât și peste fața, în ciuda zădufului din atmosferă. Pielea ei albă avea o tontă vânătă, ciudată. Semnul suferinței, sărmana de ea!

Asează-te pe un scaun, sa stăm puțin de vorba, o invitäel cu blândețe..

— Mă simt mai bine așa, tată, zise ea rămânând iu picioare…

În ultima vreme înțelesese că e mai nimerit sa nu insiste nimeni s-o aliată de la părerea ei.

— Ce făceai când te-am chemat?

Ce să fac, latä? Ce-aș putea eu să fac? Biigui ea cu ochii în bagdadie.

De ce n-o însoțești și tu pe mamă-ta la lăcașurile binecuvântate? N-ar fi mai bine decât să stai singură cuc în casa asta?

— Ș', la ce bun aș merge la lăcașurile sfinte, tată?

Deschise ochii mari, mirându-se de vorbele ei, dar continuă la fel de calm:

— Ca să-l implori pe Allah să-ți aline inima.

— Allah este aici în casă cu noi, răspunse Aisa prompt, ca la școală.

Asta-i adevărat, dar ziceam că ar trebui să mai lași și tu schimnici» asta, Aișa. Mai mergi și tu pe la sora ta, pe la vecini… încearcă să mai uiți de necazuri!

Nu suport să mai văd casa din Es-Sukkariyya și n-am niciun fel de prieteni. Nu mai cunosc pe nimeni și nu mai sufăr să văd pe nimeni.

— *M* vrea să Iii mai îndurătoare cu tine și să le interesezi cât de cât de sănătatea ta, insistă Ahmad, luându-și cu regret privirile de la ea.

Sănătatea mea? Repetă ea, mirându-se.

— Da! Întări Ahmad. Crezi că-ți folosește la ceva doliul ăsta nesfârșit, Aișa?

— Dar nu văd la ce bun ar trebui să mă mai îngrijesc de sănătatea mea atâta vreme cât nu mai am pentru ce trăi

tata!

— Nu cade să vorbești așa, fata mea! Ităsplata lui Allali va fi mare!

— loc mai de aceea vreau să ajung mai degrabă la el, ca să-mi primesc răsplata asta... cutează ca să-l înfrunte, plecându-și capul ca să-și ascundă lacrimile. Oricum n-o să mai pot avea parte de ea pe lumea asta, tată!

Se retrase apoi încet, cu pași ușori, dar când ajunse aproape de ușă se opri și-l întrebă, ca și cum și-ar fi adus brusc aminte de ceva:

— Cum te simți astăzi, tată?

— Slavă domnului! Important e ca tu să fii sănătoasă, Aișa șopti el, zâmbind,

Aișa dispăru cu un foșnet, la fel de slab ca o adiere. Cum jir putea el să aibă liniște în casa asta? Porni din nou să contemple strada și ochii. Îi căzură asupra Aminei care se ininrcea din preumblarea ei zilnică. Era îmbrăcată într-un pardesiu subțire și-și acoperise fața cu un văl. Se mișca destul de anevoie. Îmbătrânise mult în ultima vreme. Judecând după longevitatea maică-sii s-ar fi cuvenit să fie și ea mai vinjoasă, dar părea să aibă cel puțin zece ani peste cei șaizeci și doi pe care-i împlinise. Trecu o bucată bună de vreme până când ajunse la el în cameră.

— Cum se simte stăpânul meu? Întrebă cu glasul frânt.

— Dar tu cum te simți? Răspunse el, privind-o cu ochii măriți. Mașala, mașala![74] De-azi dimineață tot pe drumuri! Mai poți, oare?!

— L-am vizitat pe stăpânii tăi El-IIusdin și Zeynab și m-am rugat fierbinte pentru sănătatea ta și a celorlalți.. Murmură ea cu un zâmbet stins, încercând să-l înduioșeze și să-i aline nemulțumirile...

Întoarcerea ei îi readuse liniștea în suflet. Se simți din nou în siguranță. Avea cu Cine sta de vorbă și de la cine sa ceară orice, fără nicio sfială.

---

74 Expresie cu valoare exclamativă, exprirnînd diverse nuanţe îa funcţie de împrejurări (Iii. „Ce va vrea Allah").

— Nu ți se pare că exagerezi? Cum e cu putință să mă lași de izbeliște atâta timp?.

’ – Ai uitat că mi ai îngăduit, stăpâne? Și n ca n-am lipsit cine știe cât. N-o fac decât de nevoie, stăpâne. *. Știi prea bine cât de mult avem nevoie să ne rugam. L-am implorat să-ți dea sănătate, ca să te poți duce singur încoace și-ncolo, așa cum îți dorești. M-am rugat și pentru Aișa, sărmana!… Și pentru ceilalți…

Apoi apropie un scaun și se așează lângă Ahmad.

— Ai luat picăturile, stăpâne? I-am atras atenția lui *unim* TI anali să nu te uite.

Aș fi preferat să i atragi atenția în legătură eu ceva mai plăcut…

— Îți doresc sănătate, stăpâne! Am ascultat la moschee o predică minunată, rostită de șeihul Abd erRahman. A vorbit despre ispășirea păcatelor și ne-a explicat cum se pot șterge păcatele oamenilor. Vorbe nemaipomenit de frumoase, stăpâne. De-aș mai fi în stare să le țin minte ca pe vremuri, ți le-aș povesti acum…

— Să știi că umblatul ăsta le obosește. Ai fața palidă… Miine-poimâine ne trezim alergând după un doctor și pentru tine.

— Doamne, ferește! Eu nu ies decât pentru a merge la *familia casei*[7576]*…* Cum s-ar putea să mi se întâmple vreo neno-; rocire?… Era să uit, stăpâne, schimbă vorba, aducându-și aminte brusc de ceva foarte important. Toată lumea vorbește despre război. Se zice că *Hikler* a invadat…

— Ești sigură? Întrebă Ahmad cu un intere’s sporit, f

---

75 Expresie prin care se aveau in vedere in Coran şi în tradiţia despre : Profet *(hadis)* sol iile şi descendenţii acestuia. Pornind de la un fragment din versetul :i:j *(sura Tovarăşilor),* in care apare această expresie, i ştiiţii pretind că Patima, fiica lui Muhammad, soţul acesteia, Aii şi I cei doi fii ai lor, Al-Hasam şi Al-IIusayn. s-ar fi bucurat de o favoare - deosebită din partea Ini Alinii.

76 Ziar egiptean fondat în anul 1889, pari ind numele platoului stâncos situat in partea de est a oraşului Cairo.

— Absolut sigură! Am auzit de-o sută de ori, nu o dată vorbele astea: *Hikler* a invadat… *Hikler* a invadat…

— Nu-i de mirare. Era chiar de așteptat să se întâmple lucrul ăsta dintr-o clipă în alta, o asigură Ahmad, înălțând din umeri, cu un ton care lăsă să se înțeleagă că n-a aflat I ceva nou.

— E departe de noi, stăpâne?

— Și pomeneau doar numele lui Hitler? Întrebă Ahmad nerăbdător, ignorând total întrebarea ei. N-au zis ceva și despre Mussolini? N-ai auzit cumva și numele ăsta?

— N-am auzit vorbindu-se decât despre *Hikler…*

Mă întreabă dacă e departe de noi… Cine știe?… Cine mai știe ce înseamnă astăzi aproape sau departe…

— Domnul să fie îndurător cu noi. Dacă-l auziți po vânzătorul de ziare strigând despre apariția unui supliment la *Al-Balagh* sau *Al-Muqaltam*-l, dați fuga jos și cumpărați-mi-l și mie.

— Ca pe vremea lui Ghifyum[77] și Zeppelin[78], bombăni Amina. Ți-adtici aminte-, stăpâne? Slavă, celui veșnic neadormit!…

28

A fost o vizită cu file, așa cum avea să vorbească despre ea Khadiga. Când se deschise ușa apartamentului, în cadrul ei se iv i trupul mătăhălos al lui Vasin, îmbrăcat într-un costum alb din fire de El-Mahalla[79]. Într-o mină avea un trandafir roșu, iar în cealaltă un pămătuf cu mâner de fildeș pentru alungat muștele. După el, intrară în ordine: Ridwan într-un costum de mătase* grozav de

---

77 Rostirea arabă a numelui francez Guillaume. Aici este-vorba de Wilhelm ţi, rege al Prusiei şi împărat al Germaniei {1888 1918), care
a încurajat politica agresivă a cercurilor imperialiste germane, contribuind prin aceasta la declanşarea primei conflagraţii mondiale.

78 *Ferdinant von Zeppelin* (1838 —1917). ofiţer şi induşiriaş german, constructor do dirijabile la înecului secolului XX

79 Soi de bumbac egiptean cirfibră lungă, care şi-a luai numele de la oraşul Mahalla el-Kubra, principalul centru al industriei de prelucrare â bumbacului, situat în Delta Nilului.

elegant, apoi Zenoba – învăluită cu un tob sângeriu-, cu un aer sfios ce părea, la prima vedere, să facă parte din firea ei – și la urmă de-tot Karima – îmbrăcată intern rochie azurie* care-i lăsa gitnl și brațele descoperite. Cu toate că nu împlinise nici treisprezece ani, formele i se conturaseră destul de bine și se putea ședea încă de pe acum că va fi o femeie seducătoare. În întâmpinarea musafirilor erau adunați în salon Khadiga, Ibrahim, Abd el-Mun'im și Ahmad.

— Ați mai auzit una ca asta până acum? Se grăbi Yasiu să dea tonul discuției. Fiul meu este secretar al ministrului, iar eu sunt un biet șef de birou la Registratură în același minister. Tremură podeaua când trece el, pe când mie nu-mi dă nimeni nicio atenție.

Vorbise ca și cum ar fi vrut să-și exprime protestul față de o asemenea situație ciudată, dar toată lumea înțelesese că nu-și mai încăpea în piele de mândrie pentru un fiu blagoslovit cu atâtea merite și onoruri. Ridwan își luase licența în luna mai, iar în iunie primise numirea de secretar al ministrului și categoria a șasea, în vreme ce marea majoritate a absolvenților de la Universitate primeau numai categoria a opta. Abd el-Mun'im își luase licența. Odată cu Ridwan dar nu avea încă nimic aranjat pentru o viitoare slujbă'

— Știm noi că Ridwan e prieten cu cei care-au venit acum la putere, zise Khadiga, zâmbind cu o umbră de invidie.

— Nu l-ați văzut fotografiat împreună cu ministrul, ieri în *El-Ahram?* Întrebă Yasin, fără să-și poată înfrâna orgoliul. Am ajuns să nu mai știm cum să vorbim cu el.

— Băieții ăștia ai mei, în schimb, nu s-au ales cu nimic interveni Ibrahim Șawkat cătrănit, făcând semn cu capul spre Abd el-Mun'im și Ahmad. Și-au irosit vremea în dispute lipsite de sens. Cei mai de seamă bărbați pe care au izbutit și ei să-i cunoască sunt șeihul Ali el-Munuâi – directorul școlii primare El-IIusein – și Adli Kerim–

proprietarul revistei *Ed-Daw'*[80] sau *El-Hibab*2, nici nu mai știu bine cum îi zice…

Ahmad își reținu anevoie minia, simulind indiferența față de infatuarea unchiului și de comentariul penibil al tatălui său. Interesul precis pentru vizita colectivă îl ajută și pe Abd el-Mun'im să depășească momentul critic. În alte condiții ar fi dat un răspuns usturător. Din când în când trăgea cu coada ochiului spre Ridwan, căci inima-i întrezărea un semn bun în apariția lui. Dacă n-ar fi avut de adus o veste bună, probabil că nu s-ar fi ostenit să vină cu tot alaiul familiei după el.

— Dacă vrei să știi care-i părerea mea, află că ai doi băieți minunați, declară Yasin solemn, adresându-se cumnatului Ibrahim. Vorba ceea: Sultan este cel care stă departe de poarta sultanului…

Yasin nu avea nici puterea nici tactul necesar să-și ascundă mândria, după cum nici nu reuși să convingă pe nimeni de seriozitatea vorbelor lui.

— Să aibă parte numai de bine și să fie ferit de rele! Se alintă Khadiga, înclinându-se spre Ridwan.

— Sper ca în curând să te pot felicita, se adresă Ridwan cu solemnitate lui Abd el-Mun'im.

Acesta căută spre ei nerăbdător, cu fața îmbujorată și Ridwan continuă, explicându-i:

— Am promisiunea ministrului că te va încadra la Direcția pentru anchete.

Khadiga și toți ai casei așteptau cu nerăbdare o astfel de veste, dar rămaseră în continuare cu privirile ațintite asupra lui Ridwan, curioși să afle amănunte.

— Cel mai târziu la începutul lunii viitoare, preciza Ridwan.

— E o funcție juridică, explică Yasin. I.a noi, în Direcția Registraturii, au încadrat doi tineri licențiați. Le-au dat categoria a opta cu opt lire pe lună.

---

80 în traducere, *Lumina.*

? In traducere, *Funinginea.*

— Îi mulțumesc lui Allah și-ți mulțumesc și ție, frate! Se entuziasmă Khadiga care intervenise la Yasin să vorbească cu fiul lui pentru angajarea lui Abd el-Mun'im. (Apoi, continuă, adresându-se lui Ridwan:) Și, bineînțeles, îi rămânem recunoscători în primul rând nepotului nostru…

15 – Es – Suklcaryya, voi. L

— El este ca un frate pentru Abd el-Mun'im! Se grăbi Ibrahim să întărească vorbele nevestei. Și încă ce frate minunat!

— Nu încape nicio îndoială că sunt ca și frați, se amestecă în vorbă Zenoba, care până atunci trecuse neobservată.

— Ți-a promis serios? Se interesă Abd el-Mun'im, simțindu-se mai mititel ca niciodată în fața lui Ridvvan.

— Promisiunea ministrului! Ce vrei mai mult? Se*grăbi Yasin să răspundă în locul fiului său. O să urmăresc eu per: sonal chestiunea…

În ce mă privește, o să pun și eu în mișcare relațiile de la Direcția Personal, căci am destui prieteni acolo, chiar dacă se spune că funcționarii de la Personal nu trebuie să aibă prieteni, îl asigură Ridwan.

— Mai bine de noi că ne-a scutit Allah și de slujbă și de slujbași… încercă Ibrabim Șawkat să însenineze atmosfera cu o gluma.

Ai (ins o împărătește, amice, observă Yasin maliții̦os.

Allah să nu condamne pe nimeni să trândăvească! Răspunse Khadiga în locul bărbatului ei.

— Pentru cel care e proprietar și poate să trăiască așa cum trăiește un sultan nu mai este un blestem dacă stă fără' nicio treabă, se amestecă Zenoba ca de obicei, încercând să-l măgulească pe Ibrahim.

— Și unchiul Yasin e proprietar, dar el are și slujbă! Interveni Ahmad cu un surâs stăpânit.

— Proprietar de slujbă și nimic mai mult!… Te rog… protestă Yasin, plesnind într-o toană de râs, încât se zguduia tot. Proprietatea a fost pe vremuri, dar s-a dus. N-

a mai rămas nici amintirea ei. Cum ar fi putut să-și păstreze proprietățile cineva cu o familie ca a mea?!

— Ce vrei să spui? Cred că nu vorbești serios! Izbucni Zenoba mustrător.

— Sper să te putem ajuta și pe line anul viitor când îți iei licența, zise Ridwan, întorcându-se zâmbitor spre Ahmad, cu intenția de a schimba subiectul.

Îți mulțumesc foarte mult, dar eu n-am de gând să mă fac slujbaș „

«— Cuni adică? Și-atunci ce ai de gând să faci? I

— Slujba nu face decât să-i ucidă pe cei ca mine. Prefer' să rărnin liber-profesionist.

Khadiga vru să-i tragă o săpuneală, dar se răzgândi, amânând discuția pentru când va veni sorocul.

— În orice caz, dacă între timp îți schimbi părerea, eu sunt gata să te ajut, se angajă Ridwan, zâmbind îngăduitor.

Ahmad își duse palma la frunte în semn de mulțumire. Servitoarea intră cu o tavă imensă plină cu pahare de citronadă cu gheață. În vreme ce toată lumea era concentrată asupra paharelor, sorbindu-și răcoritoarele în tăcere, Khadiga porni s-o mănânce din ochi pe Karima, de parcă atunci ar fi văzut-o pentru prima oară, după ce și mai revenise din necazul pricinuit de moartea Na'imei.

— Ce mai faci, Karima scumpă? O întrebă, alintându-se.

— Bine, tușică! Răspunse fata cu un glas melodios și plăcut. Bine, mulțumesc!

Khadiga se simți ispitită să-i laude frumusețea, dar se stăpâni la vreme. Zenoba își adusese fata de mai multe ori în vizită în Ks-Sukkariyyn, după ce aceasta terminase școala primară și fusese închisă în casă-. Lucrurile astea se simt plutind în aer, își mai zise Khadiga în sinea ei. Karima e fata Zenobei, în același timp însă e și fata lui Yasin, De aici provenea caracterul tare delicat al problemei. Abd el-Mun'im o cunoștea bine pe Karima, dar se ferea s-o privească prea mult, căi i nu se consolase încă pe deplin după pierderea soției. Ahmad, în schimb, nu avea niciun

chef de așa ceva.

— Karima tot mai regretă că nu s-a înscris la școala secundară, se Irozi Yasin plângându-se.

— Iar cir regret mai mult decât oricine, completă Zenoba, ineruntindu-se.

— M ie mi-e milă de fetele astea care țin cu tot dinadinsul să învețe carte, declară solemn Ibrahim Șwakat. Fata e făcui a să stea acasă. Ca mâine-poimâine o s-o vedem pe Karima plecând după cel căruia i-a fost hărăzită.

„Afurisită limbă poți să ai! Își zise-Khadiga în gând. Ce l-ofi apucat să deschidă o astfel de discuție, despre un lucru atât de delicat fără să cugete la urmări? Ce situație! Ce om imposibil! Karima este fiica lui Yasin și sora lui Ridwan, care are a ti tea și atâtea merite! S-ar putea ca toată neliniștea asta să fie numai rodul închipuirii? Altfel nu pricep de ce ne-ar vizita Zenoba atât de des, târând-o întruna pe Karima după ea! Timpul nu-i îngăduie lui Yasin să cumpănească, pe când fiica adoptivă a tarafului e-nstare să chibztiiască la toate!”

— Vorbele astea se potriveau pentru alte vremuri, șopti Zenoba dusă pe gânduri. Acum toate fetele merg la școală.

— În cartierul nostru sunt două fete care urmează școli superioare, murmură Khadiga. Dar să nu mă întrebați cum arată!

— Nu există și fete frumoase la facultatea ta? Îl descusu Yasin pe Ahmad.

Inima tânărului tresări la acest gând, zărind aievea chipul ce i se înstăpânise în suflet.

— Credeți că știința nu le interesează decât pe cele slute? Răspunse Ahmad, aproape jignit.

— Voința părinților atârnă cel mai greu în cumpănă, îndrăzni și Karima să-și spună părerea, zâmbind cu ochii țintă la tatăl ei.

— ’ Bravo, fata mea! Exclamă Yasin printre hohote. Așa trebuie să gândească o fată cuminte când vorbește despre tatăl ei. Tot așa vorbea și mătușa ta cu bunicu-tău!

— E foarte adevărat ce spui tu! Își aprobă Khadiga nepoata, mai mult în zeflemea. Părerea părinților trage cel mai greu în cumpănă…

— Fata n-are nicio vină! Se grăbi Zenoba s-o întrerupă. Tare-aș fi vrut să-l văd ce-ar mai fi zis dac-ar fi avut numai băieți…

— Îl cunosc prea bine și te înțeleg, îngăimă Khadiga.

— Eu am părerile mele proprii despre educație, pretinse Yasin înțepat. Eu știu să mă apropii de copiii mei. Nu-mi place să fiu un zbir, să tremure copiii când mă văd, așa cum tremur eu și acum, oâteodată, în prezența tatei…

— Allah să-l țină zdravăn și să-l ajute să îndure sechestrarea în casă! Imploră Ibrahim Șawkat, oftind cu ochii spre tavan. Strașnic bărbat a fost domnul Ahmad! El reprezintă toată generația lui! N-am mai cunoscut pe nimeni care să-i semene…

— De ce nu vrei să ai bunătatea și să-i spui chiar lui toate astea? Îl mustră Khadiga.

— Tata reprezintă o întreagă generație, într-adevăr! Întări și Yasin. Dar, din păcate, și el și prietenii lui au fost osândiți să nu se mai miște din casă, iar viața le-a devenit imposibilă.

Ridwan se așezase de-o parte cu Ahmad începând o discuție animată despre politica vremii.

— Primejdia care planează asupra Egiptului a Sporit corn siderabil ca urmare a intrării Italiei în război, își dădu Ridwan părerea cu multă autoritate.

— Se pare că raidurile de intimidare vor deveni curând adevărate.

— Dar englezii au suficiență forță pentru a respinge invazia italiană iminentă. Fără îndoială că Hitler a lăsat în seama lui Mussolini sarcina ocupării Canalului Suez.

— Oare America varămâne deoparte? Se amestecă și Alai el-Mun’im în conversația celor doi.

Cheia problemei se află în mâinile Rusiei, să știți! Declară Ahmad, deosebit de convins de ceea ce spune.

— Dar ce, Rusia este aliată cu Hitler?

— Nici vorbă! Comunismul este principalul dușman al nazismului. De bună seamă că răul care amenință lumea, dacă nemții vor ieși victorioși, este infinit mai mare decât acela generat de victoria democrației!

— Ne-au întunecat lumea, Allah să le întunece viața! Blestemă Khadiga. Am auzit în ultima vreme o grămadă de minuni de care n-am avut habar până acum. Alarmă… tunuri antiaeriene… reflectoare… Toate belelele astea te fac să albești înainte de vreme.

— Oricum, se pare că nimeni din casa noastră n-a albit înainte de vreme, protestă Ibrahim cu o umbră de ironie în glas.

— În ceea ce te privește e foarte adevărat!

Ibrahim avea șaizeci și cinci de ani, dar părea mult mai tânar decât Ahmad Abd el-Gawad, cu toate că diferența de vârstă între ei nu era decât de trei. Ani.

— ’Freci pe la mine pe la minister! Îl invită Ridwan pe Abd el-Mun’im înaintea despărțirii.

— Ai grija, să nu dai buzna în biroul lui fără să-i ceri permisiunea. Îl preveni Ahmad pe fratele său, după ce se închise ușa în urma musafirilor. Măi în Ui ia aminte și cumpănește îndelung cum trebuie să procedezi c-înd mergi în vizită la un secretar de ministru!

Abd el-Mun’im nu-i dădu însă nicio atenție și nu se lăsă provocat ca de obicei. Era năpădit de prea multe gânduri.

2d

Ahmad găsi dest ul de ușor vila din El-Me’adi[81] unde locuia mister. Forster, profesorul lui de sociologie, Când intră, constata ca cei mai mulți dintre studenți sosiseră înaintea lui; toți cei care lusesera invitați ca și el la acest ceai, oferit de profesor eu ocazia plecării definitive în Anglia. Profesorul ilântâmpână și-l prezentă soției ca fiind unul dintre cei mai buni studenți ai secției. După aceea, Ahmad se îndreptă spre veranda, tinde sporovăiau colegii.

81 Numele unui cartier de vile din Cairo.

Se aflau acolo toți studenții secției de sociologie, însă Ahmad era unul din puținii care trecuseră în ultimul an, ’așa Incit avea toate motivele să fie mândru. Nu venise încă nicio studentă, dar era sigur că vor veni și ele; cel puțin prietena lui, care locuia chiar în car (ierul El-Me adi. Aruncă o privire peste grădina umbrită și văzu o masă lungă întinsă pe gazonul verde, bine întreținut, înconjurată de sălcii și palmieri. Pe masă erau rânduite cile va ceainice, vase cu lapte și platouri încărcate cu dulciuri.

— Respectăm manierele englezești sau ne dăm în petic și ne repezim ca vulturii? Întrebă unul dintre studenți, arăt ind spre bunătățile de pe masă.

— Dacă n-ar fi lady Forster, n-am avea de ce să ne sinchisim, dar în prezența ei nu se cuvine, răspunse un altul cu mult regret în glas.

Mai era puțin până la asfințit, dar aerul părea destul de plăcut, cu adieri răcoroase, deși iunie este de obicei o lună căl”uroasă. Curând se iviră și fetele în poartă. Sosiseră toate odată ca și cum și-ar fi dat întâlnire la oră fixă. Erau numai patru și, de fapt, ele erau toate studentelele secției. Alawiyya Sabri înainta cu pas sigur și grațios. Purta o rochie vaporoasă de un alb imaculat „care realiza un contrast minunat cu părul ci negru albăstrui. Ahmad simți cum îl atinge cineva cu piciorul, cu toate că nu mai era nevoie să-i facă nimeni’nici un semn. L oată lumea știa de-acum de povestea lor. Nu-și putu luaocliii de la ele decât în clipa când le văzu așezându-se într-un colț I verandei, rezervat special pentru ele. Mister Forster se apropie de băieți împreună eu soția.

— E nevoie să vă facem noi cunoștință? Îi întrebă lady Forster, arătând spre grupul de fete.

Izbucniră cu toții în hohote.

— Mai degrabă ai putea să mi-i prezinți mic, sări profesorul care era de o vioiciune deosebită, cu toate că bătea spre cincizeci de ani.

Din nou se înălță un val de hohote, dar mister Forster îl

întrerupse imediat, continuând solemn.:

— În fiecare an, pe vremea asta, obișnuiau» să plecăm în Anglia pentru vacanță. Acum nu știm dacă vom mai avea prilejul să mai vedem vreodată Egiptul.

— Nici dacă vom mai vedea Anglia; adăugă soția.

Înțeleseră că se referea la primejdia submarinelor și el leva glasuri se grăbiră să-i răspundă cu urări de bine.

— Vă dorim drum bun, lady Forster! S-aveți parte de o călătorie liniștită!… Și s-aveți noroc!

— Voi pui ta cu mine amintiri frumoase, continuă profesorul, și din viața noastră comună din facultate, și din această zonă liniștită și frumoasă care se numește El-Me'adi… Ca de altfel despre Cairo, în general, și despre voi toți. Și-o să fiu mândru de voi, chiar cirul o să-nai aduc aminte de șotiile și năzdrăvăniile voastre.

— Și amintirea dumneavoastră va dăinui în sufletele noastre. Cu cât vom înțelege mai multe lucruri în viață, cu atât mai des ne vom aduce aminte de dumneavoastră… adăugă Ahmad mai mult în șoaptă, emoționat.

— Îți mulțumesc! (Apoi, Adresându-se soției, cu un zâmbet discret:) Ahmad este exact cum trebuie să fie un tânăr student, numai că are niște păreri care nu se potrivesc deloc cu societatea lui.

— Adică este comunist, explică un coleg.

Lady Forster ridică din sprâncene, surâzând, iar profesorul. Se grăbi să adauge, glumind:

— Nu eu am spus… Colegul lui a spus-o… (Apoi, se ridică în picioare și-și invită musafirii:) Cred că e vremea să mergem la cgai. Să nu ne lăsăm furați de vorbă și înduioșați de amintiri. După ceai avem destul timp pentru discuții și glume…

Ospătarii de la *Groppi*[82] pregătiseră masa și așteptau în

82 Formă de învăţământ în unele ţări, inclusiv arabe, care precede şi condiţionează înscrierea la doctorat. în urma prezentării unei lucrări se acordă un titlu ştiinţific şi dreptul de înscriere la doctorat.

picioare, gata să servească. Lady Forster se așează la mijlocul mesei între fete, iar profesorul vizavi pe latura băieților, explicând în glumă:

— Noi am fi vrut ca fetele să stea printre băieți'. Dar ce să facem? Trebuie să ținem seama de manierele orientale…

— Din păcate! Am observat și noi lucrul ăsta, domnule profesor! Se grăbi să-i răspundă unul dintre băieții mai vorbăreți.

— Numele unui vestit local de lux din Cairo.

Ospătarii turnară ceai și lapte și musafirii începură să se servească în tăcere. Ahmad trase cu coada ochiului spre Alawiyya Sabri și observă încântat că știe mai bine decât toți ceilalți eticheta mesei și că nu este delocstinjonită. Dimpotrivă, părea destul de obișnuită cu viața în societate, simțindu-se ca la ea acasă. Felul în care privea și alegea o prăjitură i se păru lui Ahmad mai plăcut chiar decât prăjitura însăși. Aceasta este deci prietena lui dragă – cugetă Abmad. Cochetează cu el, dar niciodată nu-i îngăduie să se apropie mai mult. Dacă scap din mină ocazia care mi s-a oferit astăzi, adio!

— Sper că dulciurile n-au fost raționalizate din pricina războiului, spuse la un moment dat lady Forster, adresându-se tuturor.

— Din fericire, ceaiul și dulciurile n-au fost încă raționalizate, răspunse un tânăr.

— Cum o să-ți petreci vacanța? Îl întrebă mister Forster pe Ahmad, înclinându-se spre urechea lui. Mai precis, mă refer fu ce ai de gând să citești?

— Intenționez să citesc mult despre economie și c-îte ceva despre politică. Și vreau să scriu neapărat câteva articole pentru reviste.

— După ce-ți iei licența, te sfătuiesc să te înscrii la magisteriu1.

— Cred că mă voi înscrie, dar ceva mai târziu, răspunse Ahmad după ce șovăi câteva clipe. Pentru început aș vrea

să lucrez cât va timp în ziaristică. Acesta ar fi planul meu.

— Foarte bine! Aprobă profesorul încântat.

Prietena lui sta de vorbă cu lady Forster. Se descurca destul de bine în engleză. Progresase relativ repede și acum conversa c. U ușurință. Culorile trandafirilor din grădină dominau totul în jur, invadând aerul cu reflexe și miresme, la fel cum se revărsa acum în voie iubirea în sufletul lui.

.. Într-o țară libera iubirea înflorește la fel ca trandafirii. Dar nu se poate manifesta ca un sentiment firesc decât într-o țară comunistă", gândi Ahmad.

Îmi pare foarte rău că nu mai pot continua studiul limbii arabe, șopti mister Forster. Aș fi vrut să-l pot cili pe Majnun Layla[83] fără ajutorul vostru.

Mare păcat, într-adevăr, că trebuie să întrerupeți studiul…

Cine știe… Decât dacă o să-mi mai îngăduie condițiile.

„S-ar putea să te trezești obligat să înveți germana. Ar fi de-a dreptul comic să auzi că la Londra demonstranții scandează lozinci cerând evacuarea, nu-i așa? Englezii au farmecul lor, într-adevăr, dar prietena lui are un nu știu ce numai al ei, un farmec insolit. Mai este puțin și se lasă întunericul. Vom fi pentru prima oară împreună după căderea nopții. Dacă pierd și ocazia asta, adio!”

— Dar dumneavoastră ce-o să lucrați după ce vă întoarceți la Londră? Se trezi Ahmad ca din vis, întrebându-l pe profesor.

Mi s-a propus să lucrez la radio.

— Minunat! Dar asta înseamnă că o să va auzim vocea în continuare!

„Un compliment care sper să-mi fie iertat la această

---

83 Poreclă cu care a intrai in tradiţia literară orientală poetul arab Qrysibn al-Mulawwah (secolul VII), reprezentant al eroticii ’uzrite, „nebun (de dragoste)[1]' şi mort din pricina iubirii. în jurul ini şi al iubitei sale Layla s-a ţesut un frumos roman de dragoste care a circulat. inoepmd din secolul al X-lea, in mai multe variante, în cîteva limbi orientale.

intilnh*e atât de plăcută, înfrumusețată și de prezența prietenei mele. Noi nu ascultăm de fapt decât emisiunile germane. Poporul nostru îi iubește acum pe nemți și asta numai ea rezultat al urii pe care o poartă englezilor și imperialismului. Întâlnirea cu profesorul nostru începe să mă îndemne la meditație, încercăm să justificăm totul prin considerente de ordin științific, dar există o contradicție ireconciliabilă între dragostea și respectul pentru acest profesor și ura împotriva nației lui.

Să sperăm că războiul o să pună capăt și nazismului și imperialismului. Atunci nu mi-ar mai rămâne decât să mă dedic dragostei…”

într-un răstimp, se mutară din nou pe verandă, unde se aprinsese o ghirlandă de becuri.

— Pianul vă stă ia dispoziție, îi invită lady Forster. Cine dorește să ne cânte ceva?

— Cred că ar fi mai bine să ne cântați dumneavoastră, vă rugăm, se înclină un tânăr spre lady Forster.

Aceasta acceptă, zâmbind. Se așează la pian și deschise o partitură, cu mișcări vioaie și tinerești, deși trecuse demult de vârsta primei tinereți. Apoi începu să alerge ca un fluture cu degetele pe clape. Niciunul dintre musafiri nu se pricepea la muzica occidentală și nu o gusta, dar politețea îi obligă să asculte cu interes. Ahmad încercă să sublimeze iubirea lui într-o forță magică în stare să-i descifreze enigmele acelei muzici, dar când privirile luminoase li se întâlniră la un moment dat, beția bucuriei îl făcu să uite de fot ce era în jur. „Așa e! Dacă scap din mină ocazia asta, adio!” După ce lady Forster își termină aria, se așeză în locul ei la pian un student și interpretă o melodie orientală. Apoi rămaseră îndelung de vorbă. Cam pe la ora opt își luară rămas bun de la profesorul lor și începură să se retragă. Ahmad se desprinse de grup și rămase îți așteptare la o cotitură a străzii iu noaptea ce i se părea neînchipuit de frumoasă și de tulburătoare, ascunzându-se în pata întunecoasă formată de câțiva sicomori semeți.

Când o zări pe Alawiyya întrocându-se singură spre casă, Părăsi ascunzișul și-i ieși în întâmpinare.

— N-ai plecat cu ceilalți? Îl întrebă, oprindu-se în loc surprinsă.

Respiră profund, mai bine-zis oftă din adâncul sufletului, încercând să alunge tulburarea și să-și facă puțin curaj, apoi răspunse, viind să pară cât mai. Calm:

— M-am desprins de caravană ca să te aștept pe tine.

— Și ce vor spune colegii?

— Puțin îmi pasă, răspunse el indiferent.

Alawiyya își încetini mersul și el porni alături de ea.

— Înainte de ajunge acasă, am vrut să te întreb dacă-mi îngădui să mă prezint a-ți cere mina, spuse el pe nerăsuflate, simțind că nu-și mai poate stăpâni răbdarea zilelor îndelungi.

Tresări înfiorată și privi la el cu uimire, nevenindu-i să-și creadă urechilor. Continuă să tacă o vreme. Strada era goală, iar lumina slabă a becurilor era întreruptă din loc în loc de umbrele copacilor.

— Îmi îngădui? Repetă el întrebarea, de data aceasta cu ton rugător dar insistent.

— Așa știi tu să vorbești? Întrebă ea cu glas dezamăgit și plin de reproș. Cum. Poți să spui așa ceva? Și în felul ăsta?! Mă pui în mare încurcătură cu asemenea vorbe, ca să nu spun că mă uimești de-a binelea.

— Iartă-mă, zise surâzând trist, dar mi-am închipuit că vorbele mele n-o să te surprindă, având în vedere prietenia noastră de-atâta timp…

— Vrei să te referi, probabil, la prietenia și colaborarea noastră în domeniul studiului, nu-i așa?

— Eu mă refer, de fapt, la adevăratele mele sentimente, care într-adevăr au luat și forma prieteniei și colaborării în domeniul studiilor noastre, răspunse el vădit contrariat și dezamăgit.

Adevăratele tale sentimente?! Întrebă și mai mirată, cu un zâmbet șters, destul de stânjenită.

— Ca să fiu mai bine înțeles, mă refer la dragostea mea, insistă el hotărât să nu dea înapoi. Iubirea nu poate și nu trebuie să rămână ascunsă… De obicei vorbim despre ea nu de dragul de a o declara, ci pentru că ne simțim fericiți să o’auzitn rostită și să o știm cunoscută…

— Totul este pentru mine o mare surpriză, îngăimă Alawiyya, întârziind răspunsul pentru a se reculege.

— Îmi pare atât de rău să aud asta…

— De ce să-ți pară rău?! Asta-i adevărul. Nu știu deloc ce să-ți răspund…

— Spune-mi că-mi îngădui și lasă restul pe seamă mea! O îndemnă el, râzând plin de speranță.

— Bine, dar… dar… eu nu știu mai nimic… Iartă-mă!… Am fost prieteni, într-adevăr, dar tu nu mi-ai spus nimic despre… împrejurările, vreau să zic, nu ne-au îngăduit să-mi vorbești despre tine.

— Vrei să spui că nu m-ai cunoscut?

— Te-am cunoscut, firește, dar mai sunt alitea alte lucruri pe care trebuie să le știu…

„Te gândești, desigur, la lucrurile acelea care țin ’de tradiții. De bună-seamă… La ce altcerm? Înseamnă că e vorba de niște întrebări ce izvorăsc dintr-o inimă care nu cunoaște încă iubirea!” Nu era deloc. Încântat, dar insistă cu încăpățânate să continue dialogul.

— Toate vin la vremea lor…

— Și nu crezi că acum e vremea să vorbim despre ele? Întrebă ea cu mai mult curaj, simțindu-se stăpână pe sine.

— De fapt, ai dreptate! E firesc. Pe tine te interesează viitorul?!

— Firește! Pe oricine îl interesează!

Acest.. Firește!” îl scoase din sărite. Se așteptase să audă un eântec și-i este dat să audă o conferință în reluare! Dar trebuie să rămână mai departe ferm pe poziție, orice s-ar întâmpla! Iubita lui atât de indiferentă habpr n-are că nu dorește nimic altceva decât s-o vadă pe ea fericită!

— După terminarea facultății, o să-mi găsesc o slujbă… (Șovăi puțin, apoi adăugă:) Și într-o bună zi o să am un venit frumușel.

— Deci. Deocamdată nimic sigur! Preciza ea cu sfială.

— O să am un salariu în limitele cunoscute și un venit în plus de vreo zece lire lămuri el, ascunzânu-și tristețea pentru că era nevoit să atace un asemenea subiect în prezența ei.

Se așternu o tăcere încordată. Probabil că iubita lui socotește lucrurile cu cântar de farmacie. Asta e interpretarea materialistă a iubirii! Visase la o nebunie dulce, dar nici vorbă de așa ceva! Țara asta a noastră e tare ciudată. În politică se lasă minată de sentimente până la extremă, iar când e vorba de iubire, acționează cu o rigoare de contabil!

— Să lăsăm venitul de-o parte! Se auziântr-un târziu glasul delicat. Nu-i frumos să-ți rânduiești viitorul pe seama plecării celor dragi din această lume.

— Nici vorbă! Am vrut să spun că tata are niște proprietăți care ne aduc…

Să fim realiști! Îl întrerupse ea fără să șovăie.

Am spus că voi lua o slujbă… Apoi, o să găsești și tu o slujbă.

— Aa!… Nu! Asta în niciun caz! Eu nu voi lucra! Izbucni ea într-un râs ciudat. Eu n-am făcut facultatea pentru a găsi o slujbă, așa cum vor face colegele noastre…

— Bine, dar nu-i nicio rușine să muncești!…

Așa o fi, dar tala… De fapt toți am fost de acord cu lucrul ăsta. Nu, eu n-am să lucrez!

În adândul sufletului începu să i se adune o temere surdă „și pasiunea cu care pledase până atunci amenința să se stingă.

Fie și așa… Atunci, am să lucrez doar eu.

Domnule Abroad, nu vrei totuși să mai amânăm discuția asta? Încercă să-l înduplece, cu un ton neașteptat de blând. I.asă-mi și mie puțin timp să mai chibzuiesc.

— Credeam că am întors chestiunea pe toate fețele. Tu ai nevoie de timp ea ă pregătești un refuz politicos, probabil, îngăimă el, izbucnind într-un râs amar.

Nn, nu! Dar trebuie să vorbesc și cu tata! Șopti ea cu sfială.

Evident! Dar nu e cu putință să-ajungem la o părere comună, numai a noastră, înainte de asta?

Dă-mi un răgaz, Io rog! Oricât de scurt!

Suntem în iunie… N et pleca la mare și n-o să ne mai întâlnim decât în octombrie, la facultate…

— Am nevoie de un răgaz ca să mai chibzuiesc și să mă consult și eu cu ai mei, insistă Alawiyya.

— Nu înțeleg de ce nu vrei să vorboșt i? De ce nu vrei să-mi spui adevărul?!

— Ții cu tot dinadinsul să-mi afli părerea, domnule Ahmad?! Se hotărî în cele din urmă, oprindu-se din mers și apăsând pe fiecare vorbă. Dar te rog să primești totul cu bunăvoință și cu sânge rece. Să știi că am meditat îndelung la chestiunea căsătoriei. Nu în legătură cu tine, ci în general. Și am ajuns la concluzia – și trebuie să-ți spun că tata a fost de aceeași părere cu mine! – că dacă vreau să duc o viață lipsită de griji, am nevoie de cel puțin cincizeci de lire pe lună…

Simți că mintea-i e cuprinsă de un vârtej. Cruntă dezamăgire! Nu-i trecuse nicio clipă prin gând că pretențiile ei ar putea să ajungă până aici!

— Dar crezi oare că există vreun salariat care să obțină alăta – vreau să zic la vârsta căsătoriei? Întrebă contrariat peste măsură.

De data asta, Alawiyya refuzăsă-i răspundă sau să comenteze în vreun fel.

Da. Înțeleg… Vrei un sol bogat! Conchise Ahmad.

— Lm’i pare foarte rău, dar tu m-ai obligat să-ți spun cum văd eu aceste lucruri.

— E mult mai bine că mi-ai spus. Îâi orice caz, e mai bine pentru mine să știu adevărul decât să rămână totul

încurcat, aprobă Ahmad ca o consolare tristă.

— Îmi pare tare rău, repetă ea. Te rog să crezi că-mi pare tare rău!

Acum simțea că fierbe de inline și doar cu greu izbuti să rămână în limitele bunei-cuviințe.

— Îmi permiți, re tog, să-ți spun și eu ce cred despre aceeași problemă? Întrebă minat de dorința irezistibilă de a i trânti adevărul în obraz.

— Nu! Îl opri ea. Cunosc multe din părerile tale și-aș vrea să rămânem prieteni ca și până acum.

O pmnse pentru situația ei, cu toată înverșunarea care-l cuprinsese. Âsta-i adevărul goi-goluț! Și este valabil pentru orice femeie normală care ar trebui să ia în considerație numai dragostea în ciuda tradițiilor care nu-i îngăduie. Într-o societate imperfectă, dominată de numeroase tare. Totul este răstălmăcit; omul sănătos este considerat bolnav și cel bolnav – sănătos. Ea intuiește, în orice caz, părerea lui și asta îl consolează întrucâtva. Întinse mina spre el pentru a-și lua rămas bun și el i-o prinse și i-o reținu într-a lui, fără să-și poată ascunde amărăciunea din glas:

— Ai spus că n-ai vrut să faci facultatea pentru o slujbă. Frumoase vorbe, într-adevăr! Dar aș vrea să știu la ce ți-a folosit Universitatea?

Înălță bărbia mândru și îndârjit, apoi realiză ridicolul situației, cerându-și scuze.

— Iartă-mi, te rog, stupiditatea! Continuă amar și ironic. Probabil că toate astea se întâmplă din pricină ca tu nu cunoști încă iubirea. La revedere!

Ahmad făcu stânga-mprejur și se îndepărtă în fugă.

30

— Cred că n-am făcut bine aducând-o pe nevastă-mea să nască aici, în nebunia asta, la Cairo, se lamentă Ismail Lat if. Aproape că nu e noapte în care să nu urle sirenele. La Tanta habar n-aveam de grozăviile războiului ăsta blestemat.

— Sini numai niște raiduri de avertizare, îi lămuri

Kamal. Crezi că i-ar putea împiedica ceva, dacă ar vrea cu tot dinadinsul să ne facă vreun rău?

Riyad Qildis rise aprobator. Se întâlneau pentru a doua oară toți trei, de când Ismail îi cunoscuse pe Riyad.

— Uiți că stai de vorbă cu un bărbat care nu știe ce suit răspunderile unui soț, îl avertiză Riyad pe Ismail.

— Da' ce, parcă dumneata știi? I-o întoarse Ismail ironic. – E drept că și eu slut burlac, dar – spre deosebire de el – eu nu sunt un dușman înverșunat al căsătoriei.

Soarele asfințise demult și siluetele celor trei înaintau, făeindu-și loc anevoie prin mulțimea de femei, bărbați și soldați britanici de diferite naționalități, care umpleau strada Fu'ad I, cu toate că întunericul domnea pretutindeni, străpuns ici și colo de luminile palide, camuflate ce se strecurau prin ușile întredeschise ale prăvăliilor. În văzduh pluteau adieri jilave de toamnă, dar lumea nu renunțase încă la veșmintele subțiri de vară.

— E trist și dureros să vezi oameni plecați atât de departe de țara lor ca să ucidă pentru a apăra interesele altora, comentă Riyad Qildis, făcând semn spre un grup de soldați indieni.

— Cum or mai fi putând să rida nefericiții? Se întrebă Ismail Latif.

— Tot așa cum putem și noi să râdem în lumea asta străină de noi și atât de potrivnică, bolborosi Kamal morocănos. Alcoolul… Drogurile… Disperarea…

— Se pare că treci printr-o criză, amice! Îl luă Riyad peste picior. Nu mai crezi în nimic. O luptă dureroasă cu secretele vieții și ale sufletului… Prostii! Plictiseala și lipsa de ocupație. Asta-i! Încep să te compătimesc.

— Însoară-te, frate! Îl îndemnă Ismail Latif fără ocolișuri. Și eu am avut o fază de plictiseală asemănătoare cu puțin înainte de a mă însura.

— Așa! Spune-i și tu! Să priceapă odată! Sări ca ars Riyad.

— Căsătoria este ultima capitulare în această luptă

sortită eșecului… bombăni Kamal, ca și cum ar fi vorbit singur.

„Ismail Latif greșește, – de bună seamă, comparându-se cu el. N-au nimic comun. Ismail nu este decât un animal rafinat. Dar cine știe?! Poate că o vorba numai de vanitate! Dar despre ce vanitate mai poate fi vorba de vreme ce zaci înârânt și dezamăgit? Ismail nu șile ce înseamnă lumea ideilor, dar oare fericirea oferită de muncă, de familie nu se cuvine să fie prețuită? Crezi că nu-i demnă decât de dispreț”?

— Dacă ifitr-o bună zi mă voi hotărî să scriu un roman, zise Riyad, să știi că tu vei fi unul dintre principalele lui personaje.

— Și ce-o să faci din mine? Se intereseze Kamal cu o curiozitate copilărească.

— Drept să-ți spun, nici eu nu prea știu bine, dar trebuie să te obișnuiești cu gândul ăsta, ca să nu te superi, căci uutiți dintre cei care s-au recunoscut în povestirile mele s-au supărat foc.

Și de ce, mă rog?

Știu și eu? Probabil pentru că fiecare om are o anumită părere despre sine. Iar dacă scriitorul îndrăznește să i-o strice, văzându-l altfel, îl deranjează.

Tu ai o altă părere despre mine decât aceea pe care mi-ai declarat-o? Se interesă Kamal impacientat.

Nicidecum! Răspunse Riyad fără ezitare. Dar se poate întâmpla ca romancierul să pornească de la o anumită persoană, iar pe parcursul lucrării să uite de ea și să creeze un non lip uman, care să nu mai aibă nimic comun cu modelul său inițial. Doar al it, că i-a sugerat un persona j. Iar tu îmi sugerezi un bărbat oriental descumpănit, pendulând între Oricui și Occident, care s-a învârtit atât de mult în jurul eului său incit a amețit.

„Vorbește despre Orient și Occident! Dar ce știe el despre Aida? Deprimarea poate avea o mie de motive”.

— De când te știu, li-ai creat singur probleme, insistă

Ismail Latif cu aceeași sinceritate cu care i se adresase și mai înainte. După părerea mea, nenorocirea ți se trage de la cărți. De ce nu încerci să duci și tu o viață normală?

Ajunseră la o răscruce și cotiră pe strada linad edDin. Se treziră față în față cu un grup numeros de englezi și-l ocoliră.

— Să vă ia dracu pe toți! Bombăni Ismail. De unde or fi având atâta optimism, nu pricep?! Oare ei or fi crezând ce spun?

— Am impresia că soarta războiului s-a cam hotărât, opină Kamal. Primăvara viitoare trebuie să se sfârșească.

— Nazismul e o mișcare reacționară și inumană! Izbucni Riyad Qildis indignat, și s\d) pumnul lui de fier nenorocirile lumii vor spori însutit.

— Fie ce-o fi! Adăugă Ismail. Interesant ar fi să-i vedem și pe englezi în situația pe care ei au impus-o unor țări ca a noastră.

— Dar să știi că germanii nu sunt cu nimic mai buni decât englezii, încercă și Kamal să-l lămurească.

— Cum-necum, cu englezii am ajuns la un liman! Zise Riyad Qildis. Colonialismul britanic este destul de imbătrînit. S-ar putea să fie mai îngăduitor în privința unor principii umaniste. Pe când mâine s-ar putea să ne trezim că avem pe cap un colonialism tânăr și viguros, infatuat și lacom să se îmbogățească pe seama războiului. Și-atunci, ce-i de făcut?

— Bem două pahare și visăm la o singură lume, condusă de un singur guvern drept! Propuse Kamal și risc singur de ceea ce spusese.

În cazul ăsta cred că vom avea nevoie de mai multe, nu numai de două.

Se treziră în fața unei taverne noi, pe care o descopereau abia atunci. Probabil că e una din crâșmele acelea diavolești care apar ca ciupercile peste noapte în condițiile războiului. Kamal aruncă o privire înăuntru și constată că patroana era o femeie cu pielea foarte albă și

trup de orientală. Brusc, picioarele îi înțepeniră și nu se mai putu mișca din loc. Prietenii se văzură nevoiți să se oprească din mers și să privească în aceeași direcție în care se holba el. Maryam! Maryam în carne și oase! A doua nevastă a lui Yasin! Vecina lor de-o viață!

Maryam despre care-și închipuise că trecuse de mult în lumea celor drepți.

— Vrei să stăm neapărat aici? Hai! Oricum, văd că refuzi să mergi mai departe! Nu sunt decât patru soldați englezi înăuntru.

Șovăi un timp, dar n-avu curajul să intre.

— Nu!… răspunse în cele din urmă, fără să-și fi revenit cu totul.

Se mai uită încă o dată la femeia în caro recunoștea înfățișarea mamei ei din ultimele zile ale vieții și apoi o porni în tăcere. Când o văzuse, oare, ultima oară? Trebuie să fi fost acum treisprezece sau paisprezece ani. Ea rămăsese unul din reperele trecutului pe care nu le va putea uita niciodată. Trecutul lui… Povestea lui… Identitatea lui… Toate astea se adună și alcătuiesc un singur tot… îl întâmpinase în Qasr eș-Șawq când făcuse ultima vizită în casa aceea înainte ca ea să dispară. Parcă o aude și acum plângându-i-se de apucăturile lux Yasin. Atunci nu fusese în stare să aprecieze urmările plângerii, dar acum e sigur că Maryam se întorsese la vechea poveste cu englezii. Odinioară fusese fiica domnului Ridwan, prietena și subiectul viselor lui din prima copilărie. Toate astea se întâmplau pe vremea când casa cea veche nu cunoscuse decât bucuria și pacea. Maryam și Aișa erau pe atunci doi trandafiri fermecători. Timpul însă este un dușman neînduplecat al trandafirilor. S-ar fi putut întâmpla să dea peste ea și într-o casă ca acelea în care a găsit-o pe *sili* Galila. Nu prea știe cum ar fi ieși! dintr-o asemenea încurcătură. Vasăzică, a început cu englezii și o sfirșoșto. Tot cu ei…

— Spune drept, tu o cunoști pe femeia aceea?

— Da!

— De unde și până unde?

— O femeie dintre acelea… ca toate femeile. Dar probabil cu ea nu-și mai aduce aminte de mine.

— Oho-ho! Gem tavernele de ele. Prostituate de meserie…

Slujnice îndărătnice… Tot felul de tirfe…

— Daa… se poate…

— De ce n-ai intrat? Poate că-și aducea aminte de tine și ne primea ca pe niște musafiri de onoare…

— E cam trecută… Găsim noi altele mai bune…

Timpul a zburat pe nesimțite. Are treizeci și cinci de ani și nicio speranță să știe ce-i fericirea. Iar dacă face o comparație între disperarea de-acum și cea de odinioară, nu-și poate da seama care dintre ele este de preferat. Dar ce mai contează vârsta, de vreme ce el e sătul de viață? Moartea o fi și ea una din plăcerile vieții? Dar ce-i vuietul ăsta?

— Un raid…

— Unde ne ducem?

— La adăpostul de la cafeneaua Rex. E cel mai apropiat.

Nu găsiră niciun loc liber ca să se așeze și rămaseră în picioare. Adăpostul era ticsit cu un amestec de oameni arabi și nearabi, femei și copii. Discutau în tot felul de limbi și dialecte. Țipetele și zgomotele de-afară izbeau timpanele eu violență. Bărbații din apărarea civilă strigau cât îi ținea gura: „Stingeți luminile!… Stingeți luminile!. Riyad era foarte palid. Nb suporta bubuitul tunurilor.

— Sper că n-o să te amuzi pe seama mea în viitorul tău roman, zise Kama! Ca să-l înțepe.

— În adăpostul ăsta omenirea estereprezentată în, procente egale, zise Riyad, trecând ușor peste vorbele lui Ramul. Apoi adăugă, privind nervos la lumea din jur:

— Dacă ar fi și la bine la fel de uniți cum sini acum de frica, s-ar schimba lumea!

— Cred că nevastă-mea coboară acum pe scară, bâjbâind

prin beznă. Mă gândesc foarte serios ca inline să mă întorc la Tarita.

— Deocamdată stai să vezi dac-o să mai trăiești până inline!

— Acum îi înțeleg pe nenorociții care locuiesc la I.urniră!

— Or fi. Dar la drept vorbind, tot ei silit și cauza întregii nenorociri!

Tviyad devenea tot mai livid, dar se străduia să-și ascundă agitația vorbind încontinuu.

— Te-am auzit odată interesându-te de limanul morții, fiindcă voiai să părăsești nava vieții ce ti se părea plicticoasă peste măsură, i se adresă lui Kamal. Acum dă-mi voie să te întreb eu pe tine: Ți-e totuna, dacă ne aruncă san nu o bombă în aer?

Kamal zâmbi, ciulindu-și urechile cu o neliniște crescândă în așteptarea unui bubuit care sa zgâiâie temeliile nopții și să-i străpungă din nou timpanele.

— Nn!… răspunse după o ușoară ezitare. Cred că n-u. (Apoi, ca și cum ar fi întrebat:) Nn știu, poate că mă tem de suferința fizică?!

Deci, tot mai există o vagă speranță de viață ce continuă să tresară în adâncul sufletului tău?

Chiar! De ceuu s-a sinucis? Și de ce în aparență viața lui pare plină de entuziasm și încredere? Sufletul său s-a zbătut toată vremea între dorință și ascetismul sufit, dar nu s-a simțit în stare nici să suporte o viață pură, nici să se lase pradă definitiv plăcerii. Pe de altă parte, a existat întotdeauna ceva în străfundul Sufletului său, care-l chema înapoi spre viață, împ’iedicându-l să se predea complet nihilismului. Probabil că tocmai acest ceva l-a oprit și de la sinucidere. Colacul de salvare de care se agață disperat este și el în totală contradicție cu esența îndoielii sale ucigătoare. Totul se reduce la două cuvinte: descumpănire și suferință.

Deodată tunurile porniră ca o grindină, fără să mai lase

piepturilor niciun răgaz să răsufle. Privirile rătăceau fără țintă și toate limbile amuțiseră. "Fotul dură mai puțin de două minute, care părură un veac. Toți așteptau cu sufletul la gură ca bubuitul terifiant s-o ia de la capăt, dar liniștea se așternu apăsătoare.

— Nici nu vreau să-mi imaginez starea* sărmanei mele soții, se almentă Ismail Lat-if. Când o să se mai termine raidul ăsta?

— Dar războiul când o să se termine? Întrebă Biyad. Se pare că viața la reamintise în aceste clipe întunecate tuturor vanitoșilor cât de mare est e prețul ei, ce nu poate fi comparat cu nimic pe lume.

31

Cu timpul casa cea veche căpătase o înfățișare obosită și! ristă, ce prevestea declinul și prăbușirea. Rânduiala ei se risipise încetul cu încetul, iar obișnuita întâlnire de la cafeaua de după-amiază se pierduse și ea. Or tocmai rânduiala aceasta și întâlnirea obișnuită de la cafea alcătuiau atmosfera ei autentică. În cursul dimineții Kamal era la școală, iar Amina își făcea pelerinajul zilnic pe la moscheile Al-IIusayn și As-Sayyida[84]. *Umm* Hanafi cobora la cuptor, iar stăpânul își făcea veacul pe canapeaua din dormitor sau se tolănea în fotoliul uriaș din balconul cu zăbrele, în vreme ce Aișa rătăcea fără nicio țintă între terasă și dormitorul ei. Aparatul de radio urla de capul lui în salon, fără să-i dea cineva vreo atenție. Spre asfințit, Amina se așeza la taifas cu *umm* Hanafi în salon. Aișa răniinea închisă în dormitor și doar rareori mai asista la dialogul celor două bătrâne. Când se întâmpla să se întoarcă acasă mai devreme, Kamal se închidea în biroul său de la etajul de sus și nud mai părăsea decât seara târziu. La început, izolarea îi păru stăpânukii tare ciudată și tristă, dar eu vremea deveni eva obișnuit și pentru el și

84 Una din cele mai mari moschei din Cairo, care poartă numele unuia dintre soţiile profetului Muhammad,• supranumită Es-Sayyida (Zeinab) „Stupina (Zeinab)", pentru faptele ei de .caritate.

pentru ceilalți, la fel cum păruse la începui insuportabilă și tristețea Aișei, care devenise și ea treptat obișnuită și neglijabilă pentru toți ai casei. Amina se trezea și acum tot prima; alerga dis-de-dimineață s-o deștepte pe *umm* Hanafi, apoi se spăla și-și făcea rugăciunea. Se scula și *umm* llanafi, care era mai zdravănă decât toți, și cobora la cuptor. Deschidea și Aișa ochii grei și se ridica numai pentru a-și sorbi nenumăratele cafele și pentru a aprinde țigară de la țigară, în timp ce dejunul ei se reducea la câteva înghițituri. Ajunsese un schelet îmbrăcat îritr-o piele pergamentoasă, fără nicio picătură de sânge în obraz. De la o vreme, începuse să-i cadă și părul. Ba îi cădea cu atâta repeziciune încât fu nevoită să se adreseze unui medic, de teamă să nu ramină cheală. Toate bolile din lume se năpustiseră deodată asupra ei și doctorul o sfătuise să-și scoată resturile de dinți pe care le mai avea în gură. Nu mai rămăsese decât numele din ceea ce fusese cândva. Mai zăbovea și acum în fața oglinzii, dar fără să vadă vreo imagine înaintea ei. O făcea pur și simplu din obișnuință sau pentru a-și studia tristețea. Uneori lăsa impresia că s-a hotărât să capituleze în fața destinului. Când și când, mai sta cu mamă-sa la taclale, cu un zâmbet încremenit și șters pe fața cenușie, îl vizita uneori pe tată-său pentru a-l întreba ca un automat cum se mai simte, ori se plimba prin grădinița de pe terasă, aruncând grăunțe la găini.

— Cât de fericită sunt, Aișa! Se entuziasma Amina în clipele acelea. De ce nu te pot vedea mereu așa?

— Hai să mergem la bucătărie să pregătim ceva bun! Insista atunci și *umm* Hanafi, ștergându-și lacrimile.

Dar la cumpăna nopții, Amina se trezea în plânsul hohotit al Aișei și alerga în dormitorul acesteia prevenitoare să nu-l trezească pe stfipân. O găsea stând în capul oaselor și bocind cu sughițuri în beznă. Când o simțea pe mamă-sa aproape, se agăța de ea și pornea să se vaiete:

— Să-mi fi lăsat măcar copilul ei! Nu mai am pe nimeni și nimic pe lumea asta…

— Îți înțeleg durerea mai bine decât toată lumea la un loc, îngina Amina, strângând-o la piept. E mult prea mare ca să le pot i mângâia! De ce n-a vrut preaslăvitul Allah să mă ia pe mine în locul lor? Mare este mila și înțelepciunea lui! La ce bun să te mai amărăști, sărmana de tine?

— De cum pun geană pe geană, noapte de noapte mă năpădește, abureala viselor și nu-i văd dec-it pe ei…

— Preamărește-l pe Allah! Am gustat și eu îndelung durerile pe care le încerci tu… L-ai uitat pe Lahmi? Un bun credincios se ciivine să îndure nenorocirile ce l-au lovit, orieit de mari ar fi… Unde ți-e credința, Aișa?

— Credința mea? Urlă ea înverșunată.

— Da! Gândește-te la credință și imploră-l pe Allah să pogoare asupra ta mila și îndurarea lui!

— Îndurare? Care îndurare? Unde i îndurarea asta? Întrebă ea, tremurând toată. — Mila și îndurarea lui nu au margini. Ascultă-mă, copilul meu, și hai cu mine la El-Husein! Atinge mormântul cel slin t și în gin a *El-Faliha* și-o să vezi cum focul tău se va preschimba iu răcoare și liniște, precum focul domnului nostru Ibrahim…[85]

La fel de îngrijorată era Amina și pentru sănătatea Aișei. Aci umbla cu râvnă pe la toți doctorii, părând că se agață cu încăpățânare de viață, aci devenea indiferentă, nesocotind toate sfaturile, ca și când ar fi vrut să se condamne singură la pieire. Nu mai scotea capul în lume decât pentru a merge la cimitir. Era singurul obicei la care nu renunța cu niciun preț. Cheltuia pentru mormânt cu multă generozitate din moștenirea ce-i revenise de la soț și

85 Referire la legenda coranică din *Sura Profeţilor* (XXI), în care Ibrahim (numele arabizat al patriarhului biblic Avraam, considerat strămoş al evreilor şi al arabilor) ar fi distrus un templu închinat idolilor, indemnînd la credinţa în Dumnezeu. Cînd păgînii s-ar fi revoltat împotriva lui şi ar fi încercat să-l ardă, Allah (Dumnezeu) ar fi poruncit focului să se răcească şi să-l protejeze, rostind cuvintele „O, foc, fn frig şi pace peste Ibrahim!“ (versetul 69).

de la fiică, încât locul acela se preschimbase într-o grădină luxuriantă. În ziua când venise Ibrahim Șawkat pentru îndeplinirea formalităților de succesiune, râsese în silă și vorbise în dodii:

— Felicită-mă, mamă! Am ajuns și ziua s-o moștenesc pe Na'ima…

Kama! Se oprea și sta de vorbă cu ea de fiecare dată când o vedea mai liniștită, arătându-se destul de îngăduitor cu ciudățeniile ei. O contempla îndelung, măsurând-o de sus și până jos și i se strângea inima la amintirea chipului ei minunat de odinioară. Nu numai că se sfrijise și arăta nespus de bolnăvicioasă, dar era deprimantă pentru orice ființă. Ba mai găsise— nici el nu știe de unde până unde asemănări între destinul ei și destinul lui. Ea își pierduse copiii, iar el speranțele; niciunul nici celălalt nu se aleseseră cu nimic din viață. Spre deosebire de ea, care avusese niște vlăstare în carne și oase, speranțele lui fuseseră doar amăgiri și năluci.

N-ar fi mai nimerit să vă duceți la adăpost când începe alarma? Îi întrebă Kama! Pe ai săi într-o zi.

Nu-mi părăsesc camera pentru nimic în lume, îi răspunse. Visa ferm.

Sini raiduri pașnice, iar tunurile parc-ar. Azvârli artificii, completă mamă-sa.

Dacă aș avea putere să merg până la adăpost, aș pregeta eu să mă duc la moschee sau până la Muhammad Iffat ca să văd ce mai face? Se auzi și glasul resemnat al stăpânului.

Într-o zi. Amina se pomeni mi, \ișa venind de pe terasă gifiind.

— Mi s-a întâmplat un lucru nemaipomenit! Începu să se destăinuiască mamei.

Aceasta o privi curioasă și bănuitoare.

— Să vezi… Eram pe terasă și urmăream asfințitul, continuă ea precipitat… Mă cuprinsese o disperare mai chiniritoare ca niciodată. Și, pe neașteptate, în cer s-a

deschis o fereastră prin care răzbateau mănunchiuri de raze strălucitoare… Veneau spre mine… Și m-am trezit strigând din răsputeri… „Doamne!”

Amina se holbase la ea uimită, fără să știe ce să creadă. Să fie îndurarea îndelung așteptată sau e o nouă genune a tristeții?

— Poate că e îndurarea Celui-de-Sus, fiica mea. Murmură mama cu ochii plecați.

— Da! Am strigat din toate puterile.. Doamne!" și am văzut lumina inundind lumea…

Căzură cu toții pe gânduri, urmărind schimbarea Aisei cu o îngrijorare crescândă. O vedeau stând Ceasuri în șir la locul ei de pe terasă, așteptând să se ivească din nou razele luminii strălucitoare. „Moartea mi se pare neînsemnată pe lângă un astfel de sfârșit, dacă acesta este sfârșitul”, gândea Kamal. Din fericire, zilele trecură și Aișa uită de nălucirea ei sau pur și simplu nu mai aminti de ea. Se cufundă apoi într-o lume ciudată numai a ei, trăind âtât de singură incit rămânea încuiată în odaie zile în șir. Rareori revenea printre cei din casă, ca și cum s-ar fi întors dintr-o călătorie lungă și curând după aceea își continua drumul. Ce era și mai trist – căpătase în ultima vreme obiceiul de a vorbi singură și asta le sporise și mai mult îngrijorarea. Dar se consolau la gândul că ea se adresa unor morți, în deplină cunoștință de faptul că ei sâut morți, și nu unor fantome.

E un frig cumplit iarna asta. N-a mai cunoscut ir. Viața lui decât o singură iarnă atât de geroasă. În ce an să fi fost? Doamne, unde-i memoria care ar trebui să știe toate amănuntele astea? Inima cea bătrână tânjește după vremurile acelea, căci sunt o parte din trecutul care-i stârnește lacrimile acolo în ascunzișurile lor din adânc. Trecutul acela continuă să fie viu și acum în memoria lui. Se trezea odată cu zorile, intra sub dușul rece fără să-i pese de frigul iernii. Își lua micul dejun pe îndelete și-apoi ieșea afară, mișcându-se vioi și liber în lumea despre care

acum nu mai știe nimic, în afară de ce se îndură alții să-i povestească. Îi vorbesc despre ea ca și cum s-ar afla la capătul pământului. A fost o vreme când putea să șadă pe canapeaua din dormitor sau pe fotoliul din balcon, dar casa i se părea atunci o închisoare. Putea să meargă la baie și să-și schimbe singur hainele, dar blestema fără încetare sechestrarea care-l chinuia teribil. O dată pe săpiamină avea voie să iasă fie sprijinindu-se în baston, fie urcând într-o trăsură. Se putea duce să se roage ia moscheea Al-11 «sayn sau în vizită la un prieten. Și, cu toate astea, se simțea ca într-o temniță și se ruga lui Allah îndelung să-l scape. Astăzi nu mai poate nici măcar să se ridice din pat. Toată lumea lui se limitează acum la o saltea. Piuă și baia trebuie să vină la patul lui. Nu se mai poate duce până acolo. Nu-i trecuse niciodată prin minte că s-ar putea să trăiască într-o astfel de murdărie. Nu-și ascundea nemulțumirea și amărăciunea, dar nu avea de ales. Toată ziua sta lungit pe aceeași saltea pe care noaptea trebuia să doarmă. Pe ea își lua masa și tot pe ea își făcea și nevoile. Așa a ajuns! Cumplit blestem! El care era model de eleganță și lăsa efluvii de parfum în urma lui! În casa care se supusese toată viața voinței sale absolute ajunsese acum să nu întâlnească decât priviri compătimitoare, să se roage pentru orice fleac și să fie dojenit ca un copil. Prietenii s-au stins unul după altul la intervale foarte mici, ca și cum și-ar fi dat întâlnire. S-au dus și l-au lăsat singur. Allah să fie îndurător cu tine, Muhammad Iffat! Ultima oară-s-au întâlnit în selamlâcul dinspre grădină. Era într-o noapte de Ramadan. Își luase rămas bun și plecase însoțit de râsul lui zgomotos până la ieșire. Dar abia ajunsese acasă, în dormitorul lui și cineva a bătut insistent în ușă. Apoi Ridvan a dat buzna înăuntru: „A murit bunicul!… Bunicul!…” „Ce-mi aud urechile? Când? Și cum?… Abia ne-am despărțit… Acum câteva clipe am stat de vorbă și-am făcut, haz împreună!” „A. Căzut cu fața la pământ în drum spre camera lui și acolo a rămas.” Așa se stinsese prietenul

lui de-o viață. Bietul Ali Abd er-Rahim se chinuise în agonie trei zile în șir, fără să-și poată opri tușea, încât ajunseseră să se roage lui Allah să-l scape mai repede de chinuri. Așa se stinsese altul din prietenii cei mai apropiați de suflet. Pe cei doi îi condusese pe drumul cel fără întoarcere, dar pe Ibrahim el-Far n-a mai putut să-l însoțească. Boala îl țintuise la pat și nu-i mai îngăduise nici măcar să-l viziteze. Primise dureroasa veste de la servitorul răposatului. Nu putuse să fio de față la înmormintare, dar i-a rugat pe Yasiif și pe Kamal să meargă în locul lui. Cei mai apropiați prieteni se duseseră să caute îndurarea lui Allah. Înaintea lor, plecaseră rând pe rând Hamido, ElIlamzawi și zeci de alți cunoscuți și amici. Rămăsese absolut singur. Nu mai cunoaște acum pe nimeni. Cine o să mai vină să-l vadă și să-l conducă pe drumul din urmă? Nu mai putea să-și facă nici rugăciunile. Nu mai avea nici mângâierea asta, căci nu mai știa ce-i purificarea[86] decât pentru un ceas-două, după ce venea cineva să-l imbaieze, o dată la câteva săptămâni. Fusese oprii și de la rugăciune cu toate că simțea o nevoie neînchipuită să încredințeze tainele sale celui milostiv. Ar fi fost singura consolare în această singurătate cumplită. Zilele se scurgeau una-după alta aproape neschimbate: asculta aparatul de radio care urla întruna, în vreme ce Amina umbla de colo până colo. Îmbătrânise și slăbise și ea vizibil, dar n-avea obiceiul să se plângă. Era infirmiera lui și-l îngrozea gândul că peste o zi-două ar putea și ea s-ajungă în nevoie s-o îngrijească altcineva. Ea era tot ce-i mai rămăsese. Yasin și Kamal îi țineau de urât cel mult un ceas și pe urmă se duceau fiecare la treburile lui. Ar fi vrut să-i vadă mereu prin preajmă, dar asta era o speranță pe care nu avea curajul s-o mărturisească cu voce tare. Amina era singura care nu-l necăjea. Dacă-și îngăduie să dea o fugă până la Al-Husayn, n-o face decât ca să se roage

86 Ablaţiunea sau spălarea rituală este obligatorie la musulmani înainte de fiecare din cele cinci rugăciuni zilnice, ca şi înainte de rugăciunea colectivă care are loc la moschee în ziua de. vineri.

pentru el. În rest, lumea a ajuns un vid. Aștepta cu multă nerăbdare ziua când venea să-l vadă Khadiga. Întotdeauna o însoțeau Ibrahim Șawkal, Abd elMun'im și Ahmad. Singurătatea din odaia lui se risipea ca prin minune. El nu vorbea decât foarte puțin. Asculta însă toată vremea cu ochi mari și urechi lacome. „Ia mai încetați cir" Sporovăială și mai lăsați-i și «tăpinului rândul la vorbă", îi atenționase Ibrahim într-o zi. „Lasă-i să vorbească… îmi place să-i ascult", șoptise el. Se ruga fierbinte ca fiica lui, soțul ei și cei doi băieți să aibă parte de sănătate și viață lungă. Citea în ochii Khadigăi o duioșie fără margini și-și dădea sema în clipele acelea cât de mult îșI dorea să-l vegheze chiar ea.

— Pe unde-ți mai petreci serile? Îl întrebase altă dată pe Yasin cu alean în glas și curiozitate în priviri.

— Nu mai ai loc de englezi, tată, răspunse el stânjenit. S-au întins iar peste tot, ca pe vremuri…

L'e vremuri! Ce vorbe! Adică vremurile când era în putere și se cutremurau pereții la hohotele lui de râs! Vremurile petrecerilor zgomotoase din El-Ghuriyya și din El-Gamaliyya!… Vremurile unor oameni din care n-au mai rămas decât numele!… Zabida… Cabla… Haniyya… Tu o mai ții minte pe mamă-ta. Yasin? Iată-le pe Zenoba și pe Karima stând alături de băiatul lui! Toată viața voi cere milă și iertare.

— Cine-a mai rămas în ministerul tău dintre vechii cunoscuți, Yasin?

Loți au ieșit la pensie. Nu mai știu nimic despre ei.

Nici ei nu mai știu nimic despre noi. Prietenii de suflet s-au stins. Dar ia uite la Karima! Ce nostimă s-a făcut! Parcă mamă-sa nu arăta chiar atât de bine la vârsta ei… Când te gândești că n-a împlinit nici paisprezece ani! Dar, ți-aduci aminte ce frumoasă era Na'ima?

— N-ar fi rău, Yasin, dac-ai încerca s-o îndupleci pe Aișa să mai vină și ea pe la voi. Ar trebui scoasă din însingurarea care-i face mult rău. Tare mă tem-pentru ea.

Iol I impui am stăruit, tata, sa vină și ea pe la noi prin Qar eș-Șawq. Dar... Allah s-o ajute! Nu mai e nimic de făcut!

În ochii stăpânului se ivi o umbră întunecată.

— Pe șeilx Mitwalli Abd es-Samad l-ai mai văzut? Îl întrebă cu totul pe neașteptate.

— Îl mai văd din când în când pe stradă, răspunse Yasin, zâmbind. Nu mai recunoaște pe nimerii, dar picioarele-i sunt încă zdravene.

Ce viață lungă a avut omul ăsta! Nu s-o mai fi simțit niciodată ispitit să mă vadă? Sau o fi uitat și de mine, așa cum uitase și numele copiilor mei?!

Când prietenii dispăruseră pe rând din viața lui, stăpânul încercase să-i înlocuiască prin Kamal. La început, acesta fusese surprins, dar treptat se obișnuise și se apropiaseră unul de altul piuă într-atât că ajunseseră să-și facă destăinuiri. „Burlac la treizeci și patru de ani' și-și petrece cea mai mare parte a timpului între patru pereți, în biroul lui. Allah să-l apere! [87]— oftase stăpânul cu părere de rău. Dar n-avea de ce să-și facă mustrări, de vreme ce încercase să-l povățuiască, iar el refuzase de la bun început orice sfat și procedase așa cum îl tăiase capul. Și uite-l acum un biet dascăl burlac, claustrat „de bună voie" în odaia lui. Se ferea să-l mai sicrie cu problema căsătoriei sau a lecțiilor particulare și se ruga lui Alah să-i ajute să se descurce cu agoniseala ce-o pusese de-o parte până la ultima suflare, astfel incit să nu fie niciodată nevoit să apeleze la ajutorul fiului îndărătnic.'

— Ce zici de vremurile astea? Îl întrebase într-o zi, curios să-i afle părerea.

K a mal zâmbise puțin descumpănit și se codise să răspundă.

---

87 ***Muhammad Abdo*** **(1849—1905), reprezentant de seama al vieţii spirituale arabe, al mişcării pentru renaşterea religioasă şi politică a lumii musulmane. Exilat din Egipt între 1882—1898, pentru ideile salo generoase, la revenirea în ţară a fost numit mare mufti al Egiptului, Autor al unor lucrări în domeniile teologiei şi moralei, dreptului canonic şi educaţiei, şi iniţiator al unor reforme în domeniile jurisdicţiei şi educaţiei publice.**

— Adevăratele vremuri au fost zilele noastre! continuase tatăl, fălindu-se. Au fost zile de belșug și de sănătate. Am apucat să-l văd și pe Saad Zaghlul... să-i aud și pe *și* Abdo1... Voi pe cine mai aveți acum?

— Fiecare perioadă cu avantajele și eu dezavantajele ei, ce să-i faci? Îngăimase Kamal, doar ca să spună ceva.

— Vorbe goale! Șoptise tatăl, clătinându-și capul sprijinii pe o pernă uriașă. (Apoi, după un răstimp de! acere, fără vreo altă introducere:) Nu mai pot să-mi fac rugăciunea și simt că-mi sângerează inima din pricina asta. Credința este singura consolare când ai rămas singur. Și totuși am unele momente ciudate, când uit de toate privațiunile: și de mâncare, și de băutură, și de libertate, și de sănătate...

În clipele astea, sufletul mi se înseninează, mi se pare că sunt aproape de lumea cerească și simt o fericire pe care n-am mai cunosut-o niciodată. Și atunci... viața, cu tot ce are ea mai de preț, nu mai contează...

— Să ai parte de viață lungă și să te însănătoșești, tată! Îi urase Kamal.

— Am momente când mă simt destul de bine, urmase Ahmad Abd el-Gawad. Acum, de pildă. Nu mai simt nicio durere în piept, nicio grutate la respirație... Umflătura de la picior mi s-a mai dus... Urmăresc la radio emisiunea „La cererea ascultătorilor “...

— Stăpânul meu se simte bine?

— Slavă domnului!

— Să aduc cina?

— Cina? Asta se poate chema cină?! Adu-mi castronul cu iaurt!...

33

Kamal ajunse la casa surorii sale din Es-Sukkariyya când soarele începuse să coboare spre asfințit și găsi întreaga familie adunată în salon.

— Felicitări pentru licență! Li se adresă vesel, privind admirativ spre Ahmad, în vreme ce dădea mina cu ceilalți.

— Îți mulțumim! Îi răspunse Khadiga fără pic de bucurie

în glas. Dar ascultă ce-i trece beiului prin cap! Zice că el nu vrea să aibă o slujbă.

— Văru-să'u Ridwan l-ar încadra imediat, dacă ar fi de acord. Dar el o ține morțiș că nu vrea niciun fel de serviciu, adăugă Ibrahim Șawkat. Poate vorbești dumneata cu el, *ustaz* Kamal, și poate reușești să-l și convingi.

Kamal își scoase tarbușul. Apoi, își dezbrăcă și haina albă și-o așeză pe spătarul scaunului. Era tare cald.

17 – Es – Sukkaryya, voi. I

— Am crezut că ziua asta va fi rezervată exclusiv felicitărilor, începu el zâmbind, cu toate că se așteptase să asiste la un scandal în toată regula, dar văd că nu trece o zi fără să nu asist la o dispută în casa voastră.

— Ce să-i faci? Ăsta mi-a fost norocul! Noi trebuie să fim întotdeauna altfel decât restul lumii, îngăimă Khadiga cu tristețe.

— Treaba o foarte simplă, interveni Ahmad, adresându-se unchiului său. De fapt nu mi se oferă decât un post de conțopist într-un birou oarecare. Ridwan mi-a spus că ar avea un posl liber la Direcția Registratură, unde lucrează și unchiul *y*asin, și ca ar putea sa mă ajute să-l ocup imediat. Alai zice că aș putea sta pe postul ăsta vreo trei luni, până câjhI începe noul an școlar și atunci mă va ajuta să fiu numit profesor la n școală. Dar mie nu-mi'place o slujbă ca asta.

Și-acum spune-i și ceginduri te bat, se amestecă Khadiga furioasă.

— A? Vrea să lucrez în presă! Răspunse Ahmad fără șovăire. Gazetar!

Adică jurnalist! Interveni Ibrahim Șawkal cu dispreț. Meseria asta era pe vremuri ceva de râs. Cred că e într-o ureche! Refuza să fie dascăl ca tine și ține cu tot dinadinsul să se facă jurnalist…

Allah să-l ferească de meseria de dascăli mormăi și Karna! În nic.

— În schimb, ți ar conveni să lucreze ca jurnalist?

Întrebă Khadiga contrariată.

— Slujba, în general, nu mai este o fericire! Interveni Abd el-Mun im, încercând să îmblânzească puțin atmosfera.

Dar tu nu ești slujbaș, *și* Abd el-Mun'im? Se răsti Khadiga la el ca o furie.

— Ba da! Însă în cu totul alte condiții! Nici eu nu sunt de acord sa lucreze ca scriptolog! Cât. Despre meseria de dascăl, ați auzit prea bine ce-a spus unchiul Kamal însuși…

Și la ce fel de ziar sau revistă ai crea să lucrezi? Se interesa Kama! Pentru a vedea ce sanse are.

— Maestrul Adli Kerim ar fi de acord să mă primească, la revista lui pentru o practică. Pentru început, ca tradu titer și pe urmă ca redactor»..

— 1 Dar revista *El-Iman el-Gadid* este o revistă culturală cu resurse și cu posibilități foarte limitate.

— Ar fi un prim pas și mi-ar folosi pentru practică. Și sper să trec după aceea la o treabă mai serioasă. Și, la urma urmei, mai pot aștepta, căci nu rabd de foame.

— Lasă lucrurile să meargă firesc, de la șinei o îndemnă Kamal pe sora lui. E major, destul de cult… știe mai bine ce trebuie să facă.

Dar Khadiga nu se lăsă deloc convinsă. O luă de la capăt, sti'ăduindu-se să-i demonstreze lui Ahmad că ar fi mai bine să accepte slujba. În cele din urmă începură să țipe unul la altul și fu nevoie de intervenția lui Kamal pentru a-i împăca. Atmosfera deveni destul de încărcată și greu de suportat. Se așternu o tăcere apăsătoare. Într-un târziu, Kamal se trezi gândind cm voce tare:

— Am venit pe la voi să beau un sirop rece și uite de ce balamuc am avut parte…

Între timp, Ahmad se îmbrăcă, pregătindu-se de plecare. Kamal se scuză, preț extind o întâlnire și ieșiră, pornind împreună pe strada Al-Azhar. Pe drum Ahmad îi mărturisi unchiului său că merge direct la revista *Al-Iman al-Gadid* pentru a și lua munca în primire, așa cum îi promisese

maes* trul Adli Kerim. s

— Fă așa cum crezi tu că e mai bine, dar ai grijă să nu-i necăjești prea tare pe părinți! Îl sfătui Kamal. Ei nu pricep prea bine rostul vremii.

— Eu îi iubesc și țin foarte mult la ei, dar… îngăimă Ahmad, surâzând șăgalnic.

— Dar ce?

— Cred că ar fi mai bine dacă omul n-ar avea părinți mormăi el aproape în șoaptă.

— Cum poți să spui așa ceva? Îl mustră Kamal, râzând în barbă.

— Nu mă gândesc, desigur, la sensul adevărat al cuvintelor, ci la faptul că părinții slut o întruchipare a tradițiilor, a trecutului. Grija lor exagerată este o frână pentru copii. (Rămase puțin pe gânduri, apoi își continuă firul ideilor:) Câtă vreme ai casă și un tată care realizează un venit bunicel ’—așa cum este cazul meu – nu ești în primejdie să cunoști gustul amar al trudei. Nu tăgăduiesc lucrul ăsta. Lâa mărturisesc că mi-e chiar rușine de el câteodată.

— Și de când crezi că o să înceapă să te plătească la revistă?

— Maestrul n-a fixat o dată anume…

La El-Ataba el-Khadra se despărțiră. Ahmad își îndreptă pașii spre revista *Al-Iman al-Gadid*, unde îl primi’chiar maestrul Adli Kerim. După ce roșii câteva cuvinte de imbărbă tare, îl luă de braț și-l conduse direct la secretariat.

— Vă fac cunoștință cu noul dumneavoastră eoldg – *ustaz* Ahmad Ibrahim Șawkat se adresă maestrul celor care se aflau în birou.

Apoi îi prezentă pe viitorii colegi ai lui Ahmad:

— Domnișoara sau sari Ilammad, *ustaz* Ibrahim Rizq și *ustaz* Yusuf el-Gamil.

Îi strânseră mina unul după altul și-i adresară cuvinte entuziaste de bun venit.

W- Dar numele lui ne este bine cunoscut din paginile revistei, îl complimentă Ibrahim Rizq.

— Este primul vlăstar al *Omului nou.* Adăugă maestrul Adli Kerim, zâmbind. (Apoi, se adresă lui hamal, arătând spre locul unde sta Yusuf el-Gamil:) Vei lucra la biroul ăsta, căci stăpânul lui e mai mult plecat-..

După ce ieși maestrul, Yusuf el-Gamil îl în vită pe hamal să ia loc pe un scaun de lângă biroul său.

— O să-fi spună domnișoara Șaman, ce ai de făcui, dar deocamdată t-e invit să bem o cafea împreună.

Apăsă pe un buton, în vreme ce Ahmad își petrecea privirea cercetătoare peste chipurile și obiectele din încăpere.

Ibrahim Rizq era un bărbat în toată firea, dar arăta cu cel puțin zece ani mai mult decât vârsta lui reală. Yusuf el-Gamil era încă tânăr și toate trăsăturile lui trădau abilitate și inteligență. Își îndreptă ochii spre Sawsan Ilammad, întrebându-se dacă-și mai aduce aminte de el. N-o văzuse, decât o sigură dată, în anul 1936, când venise pentru prima oară la redacție. Când privirile li se întâlniră, Ahmad se hotărî să rupă tăcerea și murmură timid:

— Am stat de vorbă cu dumneavoastră acum cinci ani…

Ochii ei scăpărători confirmară imediat că-și amintește perfect.

— Venisem să mă interesez de soarta unui articol pe care-l trimiseseră la revistă. — Mi-aduc aminte… șopti ea eu voce tărăgănată, zâmbind seducător. În orice caz, de-atunci revista ți-a publicat destul de multe articole… — Articole bune… Fac dovada unui spirit progresist, «it[88]-nătos, adăugă Yusuf el-Gamil.

— Nivelul de înțelegere și de conștiință este astăzi cu

88 *Taafiq ben Ismail,* suveran al Egiptului (187.9—1802). Dată fiind popularitatea de care se bucura ’Arahi Paşa, khedivuî Fawfiq l-a acceptat ca ministru de război intr-un cabinet de orientare naţio naî'ăi care i-a fast impus în februarie 18-82, dar în urma tulburărilor sângeroase din lunile iunie şi iulie 1:882, khedivuî l-a declarat rebel şi cinând după aceea avea să fie condamnat la un exil de zece ani»

totul altul decât atunci, preciza Ibrahim Rizq. Lozinca „Vrem pline și libertate t” se poate cili pe toate zidurile. Aceasta este lozinca poporului nostru acum…

— Minunată lozincă, nu-i așa? Remarcă Sawsan Ilammad cercetându-l atentă. Mai ales acum când peste lume s-a abătut o negură grea, apăsătoare…

Ahmad înțelese imediat la ce se referă și simți cum îi tresare inima, răspunzând cu entuziasm atmosferei după care tânjea de multă vreme.

— Peste lume plutește într-adevăr negura, dar câtă vreme Hitler nu a atacat Anglia mai există o speranță de salvare.

— Eu privesc situația și dintr-un alt unghi, adăugă Sawsan Ilammad. Nu crezi că dacă Hitler va ataca Anglia, s-ar putea să fie nimicite ambele puteri? Sau cel puțin să se mute centrul puterii în Rusia?

— Dar dacă se întâmplă invers? Adică Hitler să invadeze insulele britanice și să ajungă în culmea puterii?

— Nu! Nu! Așa ceva nu e posibil, zise hotărât Yusuf eli’cimil. Asemenea campanii aventuroase au mai încercat și alt îi. Ați uitat de Napoleon care a invadat Europa și și-a găsit mormântul în Rusia?

Ahmad se înilăcără mai tare ca oricând sub înrâurirea atmosferei destinse, entuziasmului colegilor bătaioși și al acestei fete senine cu ochi inteligenți și scăpărători. Fără să-și dea seama, alunecă cu gândul la Alawiyya Sabri și la anul în care se luptase cu chinurile dragostei și deznădejdii. În cele din urmă reușise sa le depășească, după ce ajunsese să blesteme iubirea, și dimineața când se trezea și seara când se culca. Revolta și zbuciumul se risipiseră în văzduh îăsrndu-i în adâncul sufletului cenușa unei mâhniri mocnite. Așteaptă probabil și acum în casa ei din El-Me’adi ivirea unui bărbat begat, în stare să i asigure cincizeci de lire pe lună. Dar fata asta care nădăjduiește în victoria Rusiei ce-o fi așteptând, oare?

“ \ sa vii sa discutăm puțin! 1 d invită Sawsan, în vreme

ce așeza în ordine un maldăr de hârtii.

Se ridică și se îndreptă încrezător spre biroul ei, pentru ă-și începe noua activitate.

\usul el-Gamil nu trecea pe la revistă decât o dată sau de doua ori pe săptămână: în rest ul timpului alerga să găsească reclame și noi abonați. Nici Ibrahim Rizq nu rămânea la redacție mai mult de un ceas pe zi, restul timpului petreeându-șid pe la alte reviste, unde avea diverse colaborări. Astfel, Ahmad reminea multă vreme doar cu Sawsan. Într-o zi a aparul la Secretariat șelul echipei de lucrători din tipografie și-atunci h avut plăcută surpriza să afle că acesta era chiar tatăl ei. Peste puțin timp avea să afle că și maestrul Adli

Kerim este rudă; cu șeful tipografilor. Dar lucrul care l a impresionat cel mai mult era râvna cu care lucra Sawsan. Pe umerii ei se afla aproape întreaga activitate a redacției. Pe deasupra, continua să citească fără contenire și mai și scrie din când în când părea deosebit de ordonată, subtila și inteligentă. Își dăduse seama din primul moment că se afla în fața unei personalități puternice. În ciuda ochilor negri, scânteietori și feminității pronunțate ce emana din toată ființa ei, Ahmad avea uneori impresia că se afla în fața unui bărbat foarte echilibrat, înzestrat cu o voință ieșită din comun. Se dărui și el muncii cu trup și suflet, de parcă râvna ei l-ar fi molipsit, trezindu-i din adâncuri forțe nebănuite până atunci. Își asumă traducerea unor pasaje și chiar a unor articole întregi din revistele culturale străine.

— Am impresia că cenzura stă la pândă, i se năzări lui Ahmad să zică la un moment dat.

— Aa! Tu nu știi încă nimic, răspunse Sawsan cu un glas în care clocotea mânia. Revista noastră are onoarea să fie socotită „suspectă” de cercurile sus-puse.

— Ții-aduci aminte, fără doar și poate, de editorialele maestrului Adli Kerim de dinainte de izbucnirea războiului? O întrebă, zâmbind cu admirație.

— Dar poate nu știi că revista a fost chiar suspendată pe

vremea lui Ali-Mahir, din pricina unui articol despre revoluția lui ’Arabi1, în care maestrul îl acuza pe khedivuî Tawfiij2 de trădare… *

tiitr-o bună zi, Sawsan îl luă pe neașteptate, găsiri – du-l eu totul nepregătit pentru a răspunde.

— De ce-ai ales ziaristica?

Rămase puțin descumpănit, tntrebindu-se dacă este nimerit să se mărturisească acestei fete care nu semăna cu niciuna din cele cunoscute până atunci și mai ales piuă unde ar trebui să meargă cu mărturisirile.

N-am urmat facultatea pentru a obține o slujbă, ei pentru că am niște idei pe care vreau să le exprim și să le fac cunoscute. Și cred că presa este mijlocul cel mai potrivit pentru asta.

— Eu, în schimb n-am studiat la Universitate sau mai precis n-am avut posibilitatea s-o fac, declară Sawsan cu toată sinceritatea. Eu mai mult am furat meseria; am studiat la școala maestrului Adli Kerim, care nu e cu nimic mai prejos decât Universitatea. El mi-a îndreptat primii pași… După ce mi-am luat bacalaureatul, m-am înscris la școala lui. Și trebuie să recunosc că ai definit foarte bine presa, mai exact presa în care lucrăm noi… Numai că tu ți-ai exprimat până acum ideile prin intermediul altora, adică prin traduceri. Nu te-ai liotărât încă să optezi pentru o anumită formă a scrisului?

Rămase puțin pe gloduri, apoi clătină din cap, ca și când n-ar fi înțeles la ce se referă, și în cele din urmă întrebă;

— Ce vrei să spui?

— Articolul… poezia… nuvela… drama?…

— Nu știu prea bine. Articolul este primul lucru care-mi trece prin minte.

— Mda! Șopti ea cu gura pe jumătate. Dar în condițiile noastre politice articolul nu mai este un lucru chiar atât de simplu de realizat.’De aceea, oamenii cu vederi înaintate recurg tot mai des la scrieri simbolice, la genuri literare mai puțin directe, pentru a exprima ceea ce gin dese cu

adevărat. Articolul este prea deschis prea direct și din pricina asta autorul lui este întotdeauna expus primejdiei. Mai alfes că ochii slut ațintiți asupra noastră în ultima vreme. Pe când nuvela ară posibilitatea să recurgă la o mulțime de tmeun. I? Un gen mult mai subtil. Și, în plus, a devenit și foarte popular. Nu este exclus ca în viitorul apropiat să ocupe primul loc tu literatură. Vezi bine că nu există niciun literat mai de seamă care să rm-și fi pus numele cel puțin pe o carte de nuvele…

— Așa el Cred că am citit cea mai mare parte a operelor de acest fol. Ce zici de povest irile lui Rivad Qildis din revista *Ell'Hr?*

— -Acesta-i doar un exemplu! Și nu pare a fi cel mai concludent!

— S-ar putea… Mi-a atras atenția asupra lui unchiul meu, profesorul Kamal Ahmad Abil el-Gawad, care publică la aceeași revistă.

K unchiul tău? Întrebă Sawsan, /umbind. Am citit, cîteva articole de-ale lui, dar…

Te rog să mă ierți, dar mi se pare a fi unul dintre scriitorii care rătăcesc în labirintul metafizicii.

— Și mi ți-a plăcut cum scrie? Insistă el puțin intrigat.

— N-am zis că nu mi-ar place. Dar el scrie mai mult despre chestiuni vechi: spiritul, absolutul, teoria cunoașterii. Desigur, sunt lucruri foarte interesante, nu zic ba, dar ele nu au niciun alt scop în afara plăcerii spirituale și luxului intelectual… Scrisul trebuie să aibă și un scop precis, iar țelul lui suprem trebuie să fie dezvoltarea acestei lumi și înălțarea omului pe scara progresului și emancipării. Omenirea se află într-o luptă continuă, iar scriitorul care vrea să-și merite acest nume trebuie să se situeze în avangarda luptătorilor.

— Bine, dar și Karl Mai \ a început rătăcind prin labirintul metafizicii?…

— Așa o fi, dar el a ajuns la sociologia, științifică. De aici trebuie să pornim noi și nu de unde a început el…

Pe Ahmad nu-l mulțumiră obiecțiile la adresa unchiului său și insistă încercând să-l opere cu orice preț:

— E bine să cunoaștem adevărul' oricare ar fi el și oricare ar fi părerea noastră asupra urmărilor lui.

— Dar afeta vine în contradicție cu ceea ce scrii tu. Pariez că acum te lași influențat de devotamentul pentru unchiul tău.. Când suferă, omul trebuie să-și concentreze atenția asupra înlăturării cauzelor suferinței. Societatea noastră suferă cumplit și trebuie să ne străduim în primul rând să lichidăm cauzele acestei suferințe. Numai după aceea putem să ne amuzăm filozofind. Imaginează-ți un om chinuit de o rană care-i sânge'rează, apucându-se să bată apa în piuă desprb ce s-a întâmplat, în loc să-și panseze rana. Ce-ai spune despre el?

Așa să fie unchiul lui într-adevăr? Oricum, trebuie, să admită că este intru totul de acord cu ea, că ochii fi sfht fermecători și că ea, cu întreaga ei înfățișare, îl fascinează, chiar dacă pare puțin ciudată și ponte prea gravă.

— Este foart e adevărat cu unchiul meu nu acordă o atenție prea mare acestor lucruri l-am vorbii adeseori despre ele și în final am constatat că studiază nazismul cu aceeași» ndifrență cu care studiază democrația sau comunismul. Nu este el chiar' de gheață, dar nici nu se poate înflăcăra. N-aș putea spune că-i cunosc adevărata poziție sau atitudineafață de toate aceste lucruri. Nici nu știu exact ce gin dește.

— Îți pot spune eu! De altfel este foarte simplu: nu; are nict-o atitudine! Nu are nicio poziție fermă față de o parte sau de alta! Un scriitor adevărat nu poate să rămână indiieJ'. Enfe față de ceea ce se petrece în jurul lui. El est e cel1 mai bun. Exemplu de intelectual burghez, care citește mult „m *de*lectează cu lectura și specualțiile filosofice și-și pune întrebări. S-ar putea să afli că este încă destul de nedumerit, în fața „absolutului". Ba s-ar putea ca descumpănirea, și îndoielile să-l fi condus piuă la limita cercului ducerii și, eu. Toate astea, merge înaintepe

drumul lui; fără să-ipe. Se de adevăr a ț îi îndurera ț i.

— Nu vreau să cred că unchiul meu e chiar așa, se tângui Ahmad, râzând'.

— Tu ar trebui să-l cunoști mai bine. Tot așa. Nici nuvelele lui Riyad Qildis nu sini cele de care avem nevoie. Sunt realiste, nimic de zis, descriptive și analitice, dar nimic mai mult. Ele nu călăuzesc, nu au darul să îndrume și nu se angajează la nimic.

— Dar el descrie deseori situația muncitorilor și țăranilor. Asta înseamnă că eroii nuvelellor sale sunt oamenii adevărați, truditorii de rând…

— Foarte corect! Numai că el se mărginește să descrie și să analizeze și asta nu-i suficient pentru a servi adevărata lupt ă!

„Ce fată ciudată! Nu pricep de ce-o fi căii tind eu orice chip să discute în contradictoriu. Tot uși, pare foarte serioasă. Dar unde-i femeia din ea?"

— Ai citit ceva din literatura sovietică:' Pe Gorki, de pildă, l-ai citit?

Din nou căzu pe gânduri și zâmbi mirat. La urma urmei n-are de ce să-i fie rușine. El a studiat sociologia, nu filologia pe urmă, ea trebuie să fie mai mare docil el cu cili va ani. Citi ani o fi având? Trebuie să tot aibă douăzeci și patru, dacă nu chiar mai mult…

— Asta-i literatura pe care trebuie s-o ci teșii. Dacă vrei, pot să-ți împrumut ceva…

— Cu plăcere. Dar un om luminat nu se mulțumește să fie un simplu cititor sau scriitor. Principiile lin în primul rând de voință. Voința este mai importanta decII orice altceva.

Fără să-și dea seama cum, gândurile despre Sawsan începură să-i dea târcoale. O găsea destul de plăcuta și originală Este adevărat că nu folosește niciun fel de farduri, dar dovedește mult bun-gust în felul cum se îmbracă. Toată înfățișarea ei este tulburătoare și… Dar fii atent! Se pare că nu te deosebești cu nimic de ceilalți

bărbați. Clasa voastră e tare ciudată; nu vrea să privească femeia decât dintr-vm singur unghi, și acela atât de îngust!

— Sunt îneintat că te-am cunoscut și cred că vdm putea" colabora bine în viitor. Vreau să spun, ca o singură mină…

— Ții neapărat să mă flatezi, murmură ea surizind.

În clipa când zimbea, uitai de toată filosofia. Nu mai puteai vedea deceit o fată ispititoare.

— Îți repet că sini incinta! Și sunt foarte sincer când spun asta.

Așa stau lucrurile, într-adevăr, dar ea nu trebuie să afle de zbuciumul din pieptul lui. Fii prudent! Nu trebuie să te pui din nou într-o situație delicată, așa cum s-a întâmplat în Kl-Mo'adi. Amărăciunea nu ți s-a stins încă în suflet.

35

— Bună seara, tușă!…

O urmă pe Gabia spre locul ei preferat din salon. Se așezară pe canapea și femeia chemă să vină slujnica. Cât ai bate din palme, aceasta se ivi cu o tavă pe care se aflau sticla și paharele. După ce aranja masa în grabă, slujnica se retrase, iar (Tabla se întoarse spre Hamal pornind să pălăvrăgească:

— Jur, nepoate, că n-o să mai beau decât împreună cu line în noaptea de vineri, așa cum îmi plăcea să beau pe vremuri împreună cu tată-tău. Dar pe*atunci era multă lume la petrecere.

„Nu știu ce mi se-ntâmplă! Simt o nevoie cumplită să beau ceva! Își zise Hamal în sinea lui. Ce-ar fi fost, oare, viața fără această licoare?!"

— Dar și wihsky-ul a cam dispărut… Nu se prea mai găsește, tușă. Nici alte băuturi mai de soi nu mai găsești cu imami două… Se zvonește că nemții ar fi' bombardat în ultimul timp un mare depozit io Scolia și că prin văi ar fi curs șuvoaie de whsiky.

— Cum de n-avem și noi parte de un raid ca ăsta?! Dar înainte de a te apuca sa bei, ia spune-mi cum se mai simte domnul Ahmad?

— Aici mai bine, nici mai râu! Tare mai regret pentru el, *sili* Gabia, ea trebuie sa stea tot ttrupul iu pat. Domnul sa fie îndurător cu el!

Ce mult as vrea să-l vad și eu!… N-ai curaj săi transmiți salutări din partea mea?

— Ce vorbe! N-a mai rămas docil să-i spun asta, ca să-i vină ceasul!…

— Da' ce crezi tu, mai băiete! Un om ca domnul Ahmad și-ar mai putea închipui că un bărbat în toată firea – care pe deasupra mai e și progenitura lui – ar putea să fie neprihănit? Se minună bătrâna, rizând singură de ce spunea.

— Oricum, nu e cu putință să-i spun asta.!.. Noroc!

— Noroc!… Am uitat să-ți spun… S-ar putea ea Atiyya să în tir zi e puțin, căci are copilul bolnav.»

Dur ciinl am văzut-o ultima oară, n-avea nimic „mormăi Hamal puțin neliniștit.

— Așa-i! Copilul i s-a îmbolnăvit simbăla trecută. Și Știi că el e toată viața ei, sărmana! Cirul i se întâmplă ceva, își iese; din minți.

— \ ai de ea! It o femeie bună, dar n-a avut noroc. Mi-am dat seama că numai constrânsă de nevoi face ceea ce face…

— Dacă piuă și un om cu o meserie nobilă ca a ta se simte stingherit, cum ar putea să fie ea îneintafă de meseria ei? Șopti Gabia, zâmbind ironic.

Slujnica trecu în vârful picioarelor cu un vas aprins, din care se înălțau în văzduh arome. Prin fereastra deschisă se strecura aerul umed și puțin răcoros al toamnei. Boul ura era amara și tare. Observația Gabiei în legătură eu meseria îi aduse aminte de lucruri aproape uitate.

— Știi ca n-a lipsit mult ca să fiu mutat din Cairn, tușă? Și dacă se întâmpla nenorocirea asta, acum ar fi trebuit să-mi fae bagajele pentru plecarea la Asyut[89].

---

89 **oraş important în partea centrală a Egiptului, pe** valea **N<Ului, reşedinţă de guvernorat, centru industrial şi universitar.**

— Asyut?! Repetă Galila, holbându-se și lovindu-se cu palma peste piept. Numai dușmanii tăi să aibă parte de Asyut! Și ce s-a întâmplat până la urmă?

— S-a terminat cu bine, slavă Domnului!

— Bine, dar tatăl tău are cunoștințe peste tot…

Clătină din cap, ca și când ar fi aprobat, dar nu comentă în niciun fel. Ea tot mai vede și acum chipul tatălui său învăluit de nimbul gloriei. Sărmana! Habar n-are că atunci când îi relatase nenorocirea ce dăduse peste el, a dat din cap /îmbine! Amar: „Nu ne mai cunoaște nimeni… Unde ne sini prietenii de odinioară?” înainte de a sta de vorbă cu tată-său în legătură cu chestiunea transferului, se adresase și vechiului său prieten Fu’ad Gamil el-IIamzawi, în speranța că s-ar putea să cunoască pe cineva din Ministerul învățământului. Judecătorul, însă, se grăbise să i răspundă plin de importanță: „îmi pare foarte rău, Kama! dar calitatea mea de judecător nu-mi îngăduie să mă adresez nimănui cu o rugăminte…” în cele din urmă, văzând că nu mai are de ales, și-a călcat pe inimă și a recurs la nepotul său Ridwan, bâlbâindu-se jenat. Și, în consecință, se revenise chiar în aceeași zi asupra deekiei de transfer. Se bucura de mare influență tinârul său nepot! Amândoi sunt slujbași în același minister și sini, încadrați la aceeași categorie de salarizare, cu toate că ol are treizeci și cinci de ani, iar nepotul lui are numai douăzeci și doi. Dar la ce altceva mai bun s-ar putea aștepta un dascăl de gimnaziu ca el? Nu se mai poale consola cu filosofia și nici măcar nu se mai poate pretinde filosof, de vreme ce nu face altceva decât să repete ca un papagal vorbele altora. Astăzi orice absolvent al Facultății de Litere poate să scrie ca el sau chiar mai bine. Într-adevăr, există posibilitatea să-i adune un editor articolele într-o carte. Dar ce valoare mai au acum niște articole didactice? La volumul imens de cărți care se publică astăzi, scrierile lui au devenit o picătură în ocean. S-a săturat până peste ca) de toți și de toate… Nu i-a mai rămas decât să aștepte

trecerea trenului său prin gara morții. Rămase cu ochii ațintiți asupra paharului din mina Gabiei, apoi își mută privirea pe chipul ce trăda bătrânețea și o întrebă într-o doară:

— Ce plăcere găsești dumneata în băutură, tușă?

— Da' ce, îți închipui că eu mai simt ce beau? S-au dus vremurile acelea! Acum nu mai are niciun gust și niciun efect! Pentru mine parc-ar fi cafea, nici mai mult, nici mai puțin! Mi-amintesc… – o dată, în tinerețe, când începusem și eu să beau… M-am făcut praf la o nuntă și dimineața a trebuit să mă ducă taraful pe sus până la trăsură… Domnul să te ferească de belele!

După cum se vede, „băutura este singurul lucru pentru cel care nu are nimic mai bun!"

— Pe vremuri ajungeam și eu să mă amețesc dintr-o nimica toată. Acum am nevoi» * de cui puțin opt pahare. Nici eu nu mai știu bine la câte-am ajuns… Numai atunci îmi mai simt inima rănită dansând.

— Inima ta e fericită, nepoate, și fără să aibă nevoie de băutură.

Inima lui e fericită! Ce știe bătrâna asta ce-i tristețea veșnică și stratul de cenușă rămas din focul speranțelor? Celui căruia i s-a mit de toate nu-i mai folosește decât paharul. În salonul ăsta sau în camera de-alături… cu o femeie la fel de necăjită și la fol de amăgită de viață.

— Mă tem că Atiyya n-o să vină…

— Ba o să vină negreșit. Boala nu se tratează cu bani?

Ce răspuns ciudat! Dar Galila nu-i îngădui să se lase furat de gânduri. Căci se întoarse spre el numaidecât, îl cercetă o vreme și în cele din urmă, îi zise cu glasul eoborit:

— Zilele mele sunt numărate.

— Ba să ai parte de viață lungă! Se grăbi el s-o întrerupă, înainte de a fi priceput, prea bine ce vrea să spună.

— O să mă duc din lumea asta?! Completă ca cu un

zâmbet șters, încremenit.

— Ce-ai spus? Întrebă Kamal, tresărind și îndreptându-se de spate.

…Nu te teme! Încercă să-l liniștească, plină de ironie. Am să te las pe mâini bune… Atiyya o să te ducă la o casă la fel de sigură ca și a mea…

Bine, dar nu înțeleg! Ce s-a întâmplat?!

Am îmbătrânit, nepoate!… Sunt mai mult moartă deeit vie. Nimic de zis, Allah a fost mai darnic decât s-ar fi cuvenit cu mine. Ieri au zăpsit o casă din apropiere și-au dus-o pii stăpâna ei la secția de poliție. Mie mi-ajunge!… Mi-a venit în cap să mă pocăiesc și nu mai pot scăpa de ideea asta. Trebuie să mă pregătesc pentru întâlnirea cu Allah într-un alt chip decâT am făcut-o până acum…

Kamal își dădu paharul peste cap, îl umplu din nou și apoi se minună ca și când nu i-ar fi venit să-și creadă urechilor:

— N-a mai rămas să-mi spui decât că te urci pe vapor și pleci la Makka…[90]

— Domnul să mă călăuzească pe calea cea bună!…

— Și spune-mi, tușă, gândurile astea ți-au venit așa pe neașteptate? O mai întrebă, uitându-se la ea peste umăr, fără să-și fi revenit încă din uimire.

— Nu!… Eu nu m-âpuc să vorbesc despre asemenea lucruri serioase decât după ce-am chibzuit îndelung și ra-am hotărâI să trec la fapte.

— Deci, e lucru-stabilit!. Serios?

1 Pelerinajul la locurile sfinte de la Makka (Arabia Saudită) și din împrejurimi – desfășurat după un ritual biele stabilit – este considerat cel de al cincilea „stâlp” al islamului. Spre deosebire de ceilalți patru „stâlpi”, pelerinajul este facultativ și trebuie îndeplinit o dată în viață de către musulmanii care dispun de mijloacele

---

90 Direcţia spre Makka. în timpul rugăciunilor individuale sau colective, musulmanii trebuie să se îndrepte cu faţa în această direcţie, care în moschei este indicată de o nişă specială *(mihrab).*

materialo necesare pentru aeetsta.

— Foarte serios! Domnul mi-e martor!

— Nu știu ce să mai zic… Oricum, Domnul să pe călăuzească pe calea cea bună!

— Amin! (Apoi, continuă rizând:) Dar nu-ți face griji căci nu închidcasa înainte de a mă fi asigurat în privința viitorului tău…

— Nu cred c-o să găsesc o altă casă în care să mă simt așa de bine ca aici, răspunse Kamal prompt, cu complimentul gata pregătit.

— Nu-ți fie teamă că n-o să-mi iau mina de pe tine! Nu te las, înainte de a te recomanda unei patroane de încredere, chiar dacă o fi s-ajung la Makka!

Totul pare ridicol, dar băut, ura va rămâne mereu *qibla1* celui deprimat și singur. Toatese schimbă: Fu'ad el-llamzawi se înalță, Kamal Ahmad Abd el-Gawad se duce la fund, dar băutura va rămâne mereu veselia celui îndurerat! Kamal.îl poartă pe Rid w an pe umerii lui, răsfățindu-l, apoi vine rândul lui Ridwan să-l ducă pe Kamal în spate, când ajunge la strâmtoaro, dar băutura va rămâne mereu salvarea celui neliniștit, de griji! Se poate gin di la pocăință până și *sitt'* Galila, dar băutura va rămâne mereu ultimul liman pentru toți… Gel mâhnit se poate plictisi de toate, chiar și de plictiseala însăși, dar băutura va rămâne mereu cheia izbăvirii!…

— Voi fi fericit să aud numai vești bune despre; dumneata…

— Allah să te călăuzească și să ai parte numai de fericire!..

— Tușă, dacă prezența mea te stingherește…

Doamne, ferește! Protestă ea, punând un deget pe buzele lui. Această casă este și a ta, câtă vreme va fi a mea!.. Și orice casă în care voi sălășlui eu să știi că e și casa ta!

Oare să-i fi fost lui scris să ispășească pentru un blestem vechi, necunoscut? Cum ar putea ieși din acest păienjeniș

care-i învăluie viața? Până și Galii a se gândește serios să-și schimbe traiul! De ce nu i-ar urma și el exemplul? Naufragiatul are nevoie de o stâncă pe care să se cațare, altfel se lasă înghițit de valuri. Dacă viața ni se pare lipsita de sens, de ce nu i-am găsi noi unul?

— Poate. Că e greșii să căutăm un sens în lumea asta, se pomeni Kama! Gândind cu voce tare. Poate că este de datoria noastră să-i aflăm un sens…

Galii a îl fixă cu ochii măriți, nedumerită. Vorbele îi scăpaseră fără să-și dea seama, iar când se dezmeticise era prea târziu.

— Te-ai amețit atât de repede? Îl întrebă ea, nesfimdu-se să-l ia peste picior. Halal bărbat!

Încercă să-și ascundă stânjeneala cu un râs forțat.

— Băuturile astea din vremea războiului parc-ar fi otrăvuri, Iartă-mă!… Atiyya asta de ce-© fi întârziind atâtai…

36

Ramai părăsi casa Galilei cam pe la ora unu și jumătate după miezul nopții. Lumea era cufundată în beznă și tăcere. O luă agale pe Calea Nouă, apoi coti pe Al-IIusayn. Oare până când va fi osândit să se tot învârtă în cartierul asta sacru de care nu l mai leagă nimic? Își simțea capul greu din pricina alcoolului. În rest – nimic. Părea amorțit. Își Lira picioarele obosit și leneș. De obicei, în astfel de clipe avea o senzație ciudată; se simțea asemenea unui fruct stors, în coaja căruia nu rămăsese decât un sânibure uscat, din care pornea un urlet de revoltă; nu părea să fie nici pocăința nici regret. Părea ca un reflux al oricărei dorințe, descoperind deodată stâncile colțuroase ale ascetismului. În clipa în care tocmai ridicase ochii spre cer, ca și cum ar fi vrut să cerceteze stelele, liniștea fu străpunsă de vuietul sirenei. Alarmă! Inima începu să i bată cu violență și ochii somnoroși i se măriră de spaimă. Se lipi instinctiv de zidul cel mai apropiat și înainta pe lângă el. Ridică iarăși ochii spre cer și de data asta

descoperi evantaiul de lumină al reflectoarelor, alergând pe boltă cu o viteză uluitoare. Grăbi pasul fără să se dezlipească de zid, năpădit de sentimentul apăsător al singurătății. Era singur pe fața pământului. Din înaltul cerului e prăvăli un șuier răgușit, izbindu-i timpanul cu o forță neîncercată până atunci. Aproape imediat urmă o explozie puternică și simți pământul cutremurându-i-se sub picioare. Cât de aproape să fi fost? N-avu timp să se dezmeticească bine, căci exploziile se succedară în lanț, înăbușindu-i răsuflarea, iar tunurile antiaeriene se dezlănțuiră cu o furie oarbă. Fulgere a căror sursă n-o putea ghici străbateau văzduhul în toate direcțiile. I se părea că pământul îi fuge de sub tălpi. Simți că-și pierde controlul și o luă la fugă ca un zănatic, fără' să-i pese de nimic, siiindu-se să ajungă cât mai repede cu putință la adăpostul din bolta de pe calea Qinriiz. Tunurile continuau să bubuie cu furie nebună, bombele cădeau la întâmplare, pământul părea că se leagănă. În câteva secunde ajunse la bolta cufundată în beznă și-și făcu loc gâfiind iu mulțimea adăpostită solv ea. * în întunericul de nepătruns se auzeau murmure înăbușite de groază. Din când în când, fascicolele de lumină care alergau pe cei1 ajungeau să lumineze și intrările bolții. Bombele conteniră sau cel puțin așa părea să fie. Dar tunurile își continuau canonada turbată, sporind în suflete efectul groazei ce nu voia să se risipească. Femeile, copiii și bărbații stirneau la nudul lor un vacarm de nedescris, în care țipetele și bocetele se amestecau cu dojeni și ocări.

— -Ăsta-i un raid de tip mai nou... N a mai fost altul asemănător până acum.

— Gat Herul cel vechi'o să reziste, oare, la noile raiduri?

— Mai bine ați înceta cu sporovăială asta și v-ați ruga Celui-de-Sus...

— Toți ne rugăm Celui-de-Sus...

— Liniște! L/iniște! Allah să fie milostiv cu voi!...

În raza care lumină pentru o clipă intrarea bolții. Kamal

zări un grup de oameni îngrămădiți lângă zid și i se păru că printre ei recunoaște chipul tatălui său. Inima porni să-i batfi și mai tare. Nu putea crede. Să fie cu adevărat tatăl lui? Dar cum o fi reușit să ajungă aici? Cum de și-a părăsit patul? Ramai își croi drum cu greu prin agitația trupurilor omenești până la intrarea în boltă și în strălfulgerarea unei raze desluși'bine chipurile tatălui, al mamei și al Aișei. O luaseră piuă și pe *umm* llanafi cu ei. Când ajunse în dreptul lor, se opri și șopti, aplecându-se spre ei:

— Slut eu, Kamal… Ce faceți, sunteți teferi?

*

Tatăl său nu scoase niciun cuvânt. Era istovit. Ședea între Amina și Aișa, cu trupul lipit de zidul bolții.

— Kamal? Întrebă mama uluită. Slavă lui Allah! A fost îngrozitor, fiul meu! Ca niciodată! Am crezut că se va nărui casa peste noi… Tatăl tău a prins puteri ca prin minune, s-a ridicat și am alergat cu toții încoace. Nici nu știu cum am ajuns până aici; nici el, nici noi…

Numai la Cel-de-Sus se află îndurarea! Bombăni *unim* llanafi. E înspăimântător! Domnul să fie milostiv cu noi!…

— Când o să tacă tunurile astea? Izbucni Aișa pe neașteptate.

— Kamal desluși în glasul ei disperarea ce prevestea o criză nervoasă și, apropiindu-se încet de ca, îi prinse palmă strâns în mâinile lui. Își revenise Intructtva în momentul în care se trezise față în față cu alții mai slabi decât el, caro aveau atâta nevoie de îmbărbătare. Tunurile continuau să bubuie, dar înverșunarea lor slăbea pe nesimțite.

— Ce faci, tată? Întrebă Kamal, întorc'mdu-so spre lătiânul tremurând, rezemat de zid.

— Tu unde-ai fost, Kamal? Întrebă la «inelul lui cu glasul stins. Unde erai când a-început'raidul: *

— Eram chiar aici în apropierea bolții, minți el, încercând: să-l liniștească. Cum te simți, lată?

— Numai Allah știe cum am cdborit din pat și am luat-o la fugă pe stradă, răspunse tatăl cu glas întretăiat. Numai

Allah știe!… N-am mai simțit nimic. Când o să se termine?!

— Să-mi scot haina ca să stai pe ea, tată!

— Nu! Pot să stau și-n picioare. Vreau numai să se întoarcă liniștea!…

— Se pare că s-a terminat. Cât despre ridicarea asta pe neașteptate din pat, nu trebuie să te temi!… Lucrurile neașteptate fac de multe ori adevărate minuni când e vorba de boli.

Nu apucă să-și termine vorba și pământul fu din nou zguduit de trei explozii succesive, Izbucniră și tunurile cu furia de mariâtâinte, iar bolta răsună de țipete.

— Slut chiar deasupra noastră!

— Laudă-l mai bine pe Allah!

— Încetați cu prevestirile rele!

Kamal lăsă mina Aișei și prinse cu putere palma tatălui în mâinile sale. Făcea gestul ăsta pentru prima oară în viață, își dădu seama că amtndoi tremură de spaimă. *Unim* llanafi se așezase jos și se tinguia în gura mare.

— Încetați odată eu țipetele! Strigă din nou glasul agitat, ieșindu-și din fire. Dacă mai aud pe cineva lipind, îl omor! …

Larma continua să sporească; rafalele tunurilor se succedară cu aceeași intensitate și toată lumea aștepta cu încordare ca pământul să se cutremure din nou sub loviturile bombelor. Dar exploziile se răriră și la un moment dat încetară cu totul.

— Se pare că au terminat bombele!

— Dispar o vreme și pe urmă vin iar…

— Sunt desfid de departe. Dacă ar fi fost aproape, nu mai rămânea în picioare nicio casă din jurul nostru.

— În En-Nahhăsin s-au prăbușit.

— Așa ți se pare, dar probabil că au bombardat tocmai El-Urans!

— Tăceți odată! N-auziți că lunurile au amuțit?!

Într-adevăr, rafalele sunt mai slabe și vin mult mai de departe. Apoi se aud din ce în ce mai rar, la distanță de

aproape un minut una de alta. În cele din urmă se așternu tăcerea – o tăcere adâncă, de moarte. Amuțiră și limbile; nu se mai auzeau decât tinguieli rostite în șoaptă. Mulți începură să-și rememoreze fel de fel de lucruri, să se salute, să ofteze cu o ușurate prudentă, amestecată cu teamă, încetară și fulgerele reflectoarelor și se așternu din nou bezna adâncă. Încercările lui Kamal de a deslușî chipul tatălui se dovediră zadarnice.

— A trecut primejdia, tată, îi șopti el.

Bătrânul nu răspunse, dar își mișcă mâinile prinse între palmele, fiului său, ca și cum ar fi vrut să-i dea de știre că este încă în viață.

— Te simți mai bine?

Mișcă din nou mâinile și gestul îl impresiona într-atât pe Kamal, încât nu lipsi mult să-i dea lacrimile.

Se auzi semnalul de încetare a alarmei.

Din toate părțile se înalță ară strigăte de ușurare și de bucurie, asemănătoare cu țipetele copiilor la auzul lunurilor care vestesc sărbătoare[91]. Iu jurul lor se stârni din nou vacarmul și se por ni-o forfotă neînchipuită. Se auziră uși și ferestre. Triutile și freamăt de glasuri nervoase. Din boltă se revărsă un râu omenesc, desprinzindu-se în numeroase șuvoaie ce porniră în toate direcțiile.

— Hai să mergem și noi, șopti Kamal, oftând ușurat.

Tatăl se sprijini cu un braț de umărul lui Kamal și cu celălalt de Amina și porni domol între cei doi. Abia acum se dezmeticiră mama și fiul, concentrându-și atenția asupra bătrânului, întrebându-se ce se petrece cu el și cum suportase primejdia. Dar după numai câțiva pași, se treziră cu ei oprindu-se în loc.

— Simt că nu mă mai țin picioarele, murmură Ahmad cu glasul stins. Trebuie să mă așez puțin.

---

91 în unele ţări musulmane exista obiceiul ca momentul începutului şj sfârşitului zilelor de post din luna Ramadan, ca şi sosirea sărbătorii de la sfârşitul acestei luni, să fie anunţate prin salve de tun.

— Dă-mi voie să te duc eu în brațe, tată, îi propuse Kamal.

— N-o să poți, protestă istovit.

Fără să stea pe gânduri, Kamal își petrecu un braț pe după spatele bătrânului, puse celălalt braț sub picioarele lui și-l ridică. Nu era o povară prea ușoară', dar nici foarte grea, căci în ultima vreme slăbise mult. Porni cu pași rari și apăsați, urmat de celei trei femei cu sufletul la-gură* Când Aișa începu la un moment dat să se tinguie, tatăl nu se sfii să-i ('urme bocetul.

— Nu e cazul să ne facem de râs, fata mea! O mustră bătrânul cu glasul coborât.

Aișa își astupă gura cu palma. Ajunși acasă, *umm* Hanafi sări în ajutorul lui Kamal și-l urcară pe atăpân eu băgare le seamă pe scara îngustă. Se lăsase' în voia fiului său, bombănind tot timpul și eerând îndurare cu tristețe și durere în glas. În cele din urmă reușiră să-l așeze pe patul lui. Abia când aprinseră lumina în dormitor' băgată de seamă că era livid; nu mai avea nici picătură de sânge în obraz. Inima pornită într-o bătaie deznădăjduită făcea ca pieptul sy i se ridice și să coboare, zbătindu-se ca o pasăre rănită, închise ochii vlăguit și începu să ofteze, dar în cefe din urmă reuși să-și învingă durerea și se liniști. Kamal și cele trei femei se opriseră în linie dinaintea patului, holbându-se la el cu teamă.

— Slapinul se simte bine? Întrebă Amina cu vocea t. Remurâ'ndă.

Deschise ochii și rămase un timp cu ei ațintiți asupra chipurilor dinaintea lui, ca și cum nu le-ar mai fi văzut până alunei.

Slavă lui \llahl... biigui el în cele din urmă cu: gfas pierdut, după un suspin adânc.

Culcă-te, stupine! Încearcă să dormi ca să te odihnești I «

În clipa aceea se auzi soneria de la intrare țârii nd insistent. *Umm* îl ana fi alergă să deschidă, iar cei rămași

se uitară unul la altul îngrijorați, întrebându-se din priviri cine ar putea să fie la o oră ca asta.

— Probabil că a venit cineva din Es-Sukkariyya sau din Qasr eș-Șawq să vadă ce s-a întâmplat cu noi, presupuse Kamal.

Bănuiala lui se confirmă imediat, căci după câteva clipe dădură buzna înăuntru Aiul el-Mun'im și Ahmad, urmați de Yasin și Ridvvan. Salutară și se apropiară de patul bătrânului, care-i întimpină cu priviri stinse. Se mulțumi doar să ridice o mână molatică în semn de salut, căci glasul nu-l mai ajuta. Kamal le povesti pe scurt ce avusese de pătimit, bietul bătrân în noaptea aceea blestemată.

— A fost o noapte de groază!… Domnul să ne ferească de o alta la fel ca ea!

— A obosit din cauza mișcării, dar dacă reușește să doarmă puțin, o să-și revină, șopti *umm* Hanafi plină de speranțe.

Trebuie să dormi, tată, îl îndemnă Yasin, aplecându-se deasupra lui. Acum te simți mai bine?

Slavă lui Allah! Bombăni Ahmad, cu aceeași privire stinsă. Dar mă cam sici ie o durere aici în partea stângă…

„" – Să chem doctorul? Îl întrebă Yasin.

— Nu! refuză el în șoaptă dar categoric, făcind și un gest, dezaprobator cu mina. Trebuie să dorm. Li mai bine așa.

Yasin îi îndemnă pe cei prezenți să iasă și se retrase și el câțiva pași, dând să plece, li al rinul mai ridică încă o dată mina moleșită, luându-și rămas bun de la ei. Ieșiră unul după altul în tăcere și nu mai rămase cu el în cameră decât Amina.

Ce-a ți făcut când a început nenorocirea? Îl întrebă Abd el-Mun'im pe Kamal, după ce se așezară cu toții în salon.

— Noi am alergat în camera de oaspeți din curte.

Iar noi am coborât în apartamentul chiriașilor de la parter, adăugă Yasin.

— Frământarea asta l-a istovit rău de tot pe tata, își

exprimă Kamal îngrijorarea.

— O să doarmă și-o să se întremeze, zise Yasin, optimist ca de obicei.

— Dar ce ne facem cu el dacă începe un alt raid?

Nu răspunse nimeni.

— Casele noastre sunt destul de vechi și șubrede și mă tem că n-o să mai reziste la raidurile astea, șopti Ahmad ca pentru sine, din dorința de a întrerupe tăcerea apăsătoare,

— Cel puțin o să ne putem mândri că au fost năruite cu cele mai noi mijloace ale științei moderne, îngăimă Kamal, străduindn-se să facă haz. De necaz pentru a risipi norii tristeții care se așternuse, âmpovărâiidu-le nervii.

Câud se îngâna ziua eu noaptea, Kamal conduse musafirii până la poartă, dar nici nu ajunse la ușa scării și auzi o larmă ciudată venind de sus. Nu-și revenise încă după tensiunea nervoasă din limpid"nopții și simți că-l copleșește deznădejdea. Urcă scara din câteva salturi. Salonul era complet gol, iar din spatele ușii închise de la dormitorul tatălui său se înălța un amestec nedeslușit de glasuri tâuguitoare. Împinse ușa și dădu buzna înăuntru. Se așteptase la ceva rău, ilar până în clipa aceea refuzase cu încăpățânare să gândeasea la ce-ar putea să fie. „Stăpâne! Îl repeta în neștire glasul răgușit al Aminei. „Tată!” o auzi strigând de câteva ori pe Aișa. *I ’mm* Hanafi rămăsese împiet rită la capul patului și bombănea ceva fără sens. Toți ochii holbați de spaimă erau fixați asupra patului, unde se petrecea o scenă înfricoșătoare prin deznădejdea ei. Tatăl zăcea cu picioarele întinse pe pat și cu capul pe pieptul Aminei care se așezase în spatele lui ghemuită. Pieptul lui se înălța și cobora într-o miș care de păpușă mecanică; scoțând’ un horcăit ciudat ce nu părea să aibă nimic comun cu: sunetele acestei lumi;, iar ochii deschiși și sticloși aveau o privire întunecată care nu mai recunoștea nimic și nici nu mai era în stare să exprime zbuciumul dinlăuntrul sufletului. Tălpile îi rămăseseră înțepenite în spatele zăbrelelor de la capul patului și limba

i se încleștase. Ramai nu se simți în stare nici să vorbească, nici să se miște, îl copleșise o senzație de neputință absolută, de disperare ucigătoare. Părea un om care și-a pierdut cunoștința deși pricepea foarte bine că. Tatăl său își dă sufletul. Privirile'rătăcite ale Aișei alergau când la chipul tatălui, când la Kama! cerând un ajutor ce n-avea cum să mai vină.

— Tată, a sosit Ramai! Urlă ea în cele din urmă. Vrea să-ți vorbească!

— Aduceți doctorul!… izbucni *umm* Tâanafi cu accente sfjșietoare, întrerupându-se din obișnuitele ei rugăciuni în surdină.

— Care doctor, năroado? Întrebă Amina eu tristețe și năduf.

Bătrânul făcu o mișcare, de parc-ar fi încercat să se ridice în capul oaselor și pieptul porni într-o zbatere și mai agitată decât până atunci. I se încorda degetul arătător de la mina dreaptă, apoi și cel de la mina stingă și chipul mamei; se contractă și el ca o replică a durerilor lui. Se aplecă spre urechea soțului ei și repetă de câteva ori *șahada* cu glas limpede, până ce mâiniife lui se relaxară. Ramai înțelese că tatăl nu mai putea vorbi și o rugase pe mamă-sa să rostească *șahada* în locul lui, și că semnificația acestei ultime clipe va rămâne veșnic o enigmă pentru toți. Nu va putea afla nicticând dacă fusese durere, spaimă sau leșin. Simți că-l părăsesc puterile și i se făcu rușine. Cum de putuse să se lase ispitit fie și numai pentru câteva clipe – să studieze reacțiile tatălui aflai în agonie, ca și cum ar fi fost un fenomen oarecare. Astfel de gânduri îi sporeau și mai tare tristețea și durerea. Pieptul bătrihului continua să se agite violent, iar horcăitul devenise mai zgomotos. Dar ce se îhtimplă? Vrea să se ridice! Încearcă să vorbească? Sau stă de vorbă cu cineva necunoscut? Îl doare ceva sau îi e frică? Aah!

Ahmad mai oftă o dată adânc, apoi capul îi căzu în piept.

Aișa nu se mai putu stăpâni și urlă din toate puterile:

„Tatăl… Na’imal… Osmani… Muhammad!…” *Umm* Tâanafi alergă la ea și o prinse de mina, conducând-o afară.

Mama ridică chipul albii spre Ramai, făcându-i semn să iasă, dar el se încăpățână să rămână mai departe alături de ea.

— Lasă-mă să-mi îndeplinesc ultima îndatorire față de tatăl tău, șopti ea cu disperare în glas.

Abia în clipa aceea se urni cu greutate și părăsi dormitorul, în salon o găsi pe Aișa prăvălită pe o canapea și bocind cu sughițuri. *Umm* Tâanafi se întoarse din nou în ’dormitor pentru a o ajuta pe stăpână și închise ușa în urma ei. Tinguirile Aișei i se părură lui Ramai de nesuportat. Se ridică și porni să se plimbe încolo și încoace, fără să-i poată spune un cuvânt de consolare. Din când în când, își arunca ’privirea spre ușa închisă, strângându-și buzele cu putere. Se întrebă deceli s-o fi părând oamenilor atât de stranie moartea! De fiecare dată când încerca să-și adune gândurile, îl biruia tulburarea, împrăștiindu-le cu degete nevăzute. Viața acestei case era plină de prezența tatălui său chiar și după ce nu-și mai putuse părăsi dormitorul. Nu trebuie să se mire deloc mâine când casa i se va părea stranie și goală, iar viața va fi cu totul alta decât cea cu care fusese obișnuit. Din clipa asta trebuie să se pregătească pentru a face față noii situații. Plinsul Aișei îi sfâșie inima. La un moment dat se întrebă dacă n-ar fi nimerit să încerce s-o îmbărbăteze, dar renunță repede la idee. Se întrebă cum de poate să trăiască atât de intens o clipă ca asta tocmai ea care până atunci fusese al it de străină de toate. Din nou încercă să-și imagineze viața fără tatăl său și i se păru cu neputință. Își aminti starea Tui jalnică din noaptea aceea. Pe urmă întrezări chipul lui de odinioară, din vremea când era în plină strălucire și putere și-l copleși un sentiment de milă pentru toate făpturile acestei lumi. De ar îneci a odată bocetul Aișei! De ce nu poate plî-nge și ea ca el, fără lacrimi și fără zgomot?

F’șa dormitorului se deschise și se ivi *umm* llana.fi. Prin deschizătura ei auzi jeluirea Aminei și înțelese că-și terminase ultima ei îndatorire, iar acum se abandonase cu totul bocetului. *Umm* TIanafi se apropie de Aișa și încercă s-o minglie cu glasul ei răgușit și stins.

— Ajunge cu plinsul, stăpână…

Apoi se adresă lui Kamal, în dorința de a-l ajuta și pe el:

— S-a crăpat de ziuă, stăpâne… încearcă să-nchizi ochii măcar o oră, fiindcă te-așteaptă o zi grea…

Lacrimile o podidiră și părăsi salonul, tinguindu-se;

— Alerg până în Ls-Sukkariyya și în Qasr eș-Șawq ca să le anunț nenorocirea…

*

Yasin sosi primul, însoțit de Zenoha și de Ridwan. T.urând după aceea, din strada liniștită răzbătu până sus țipătul Khadigăi. Iar odată cu sosirea ei tocul se aprinse în întreaga casă, larma amestecându-se cu bocetele. Bărbații nu mai suportară și urcară în biblioteca lui Kamal, rămmind vreme îndelungată pierduți în gânduri, învăluiți de mutenie și deznădejde.

— Nu există forță șiputere în afara lui Allah[92]!… mormăi Ibrahim Șawkat într-un răstimp. Raidul ăsta blestemat i a luat zilele. Allah să fie îndurător cu el! A fost un bărbat, adevărat, cum rar se mai întâlnește…

Yasin nu se mai putu stăpâni și izbucni în plâns. În clipa aceea, lacrimile i! Podidiră și pe Kamal.

— Mulțumiți-i lui Allah cel unic că l-a ținut în viață până ce ați ajuns bărbați în toată firea, urmă Ibrahim Șawkat după o pauză.

1 Expresie consacrată care se rostește la aflarea veștii despre moartea cuiva.

Ridwan, Abd el Mitu im și Ahiuud priveau muți și nedumeriți la eei doi bărbați care plângeau. După o vreme,

92 în unele ţări musulmane există obiceiul ca în faţa casei defunctului **să** se ridice un cort *(suradiq),* în care familia acestuia primeşti* condoleanţe, se oficiază ceremonia funerară şi se psalmodiază versete legate de momentul morţii şi de viaţa de apoi.

ti văzură ștergându-și lacrimile fură a scoate o vorbă.

— Una-două se face ziuă... Haideți să ne gândira la ce avem de întreprins, propuse tot Ibrahim, care părea cel mai lucid.

— Nu-i nimic non! Spuse Yasin laconic. Am mai anii parte de nenorociri ca asta...

— Ceremonia funerară trebuie să fie pe potriva lui... adăugă Ibrahim.

— Asta în primul rând! Întări Yasin.

— Strada din fața casei e prea îngustă pentru a ridica un cort adecvat, interveni Ridwan cu autoritate. Ku \ aș pro pune să ridicăm cortul pentru condoleanțe1 în piața de la Casa Cadiului.

— După obicei, cortul ar trebui ridicai chiar în fala casei răposatului, observă Ibrahim Șawkat.

— Dar nu-i un lucru obligatoriu! Insistă Ridwan. Nu uitați că vor fi de față miniștri, senatori și deputați!

Pricepură cu toții că face aluzie la cunoștințele lui și Yasin acceptă propunerea.

— Fie și-acolo! Încuviință el, ridicând din umeri cu indiferență.

— N-o să putem publica anunțul despre moartea lui iu ziarele de dimineață, le-o luă Ahmad înainte, gândindu-se la treburile care-i vor fi încredințate lui.

— Ziarele de seară încep să apară cam pe la ora două după-amiază, zise Kamal. Hai să fixăm ceremonia funerară pentru ora cinei...

— Așa să facem! Cimitirul e destul de aproape!...

Kamal urmărea cursul discuției cu nedumerire. Ieri la ora cinci, tatăl său sta în pat și asculta buletinul de știri la radio. Astăzi, la aceeași oră, nu va mai exista! O să se mute alături de Făli mi și de cei doi copii ai lui Yasin. Oare ce-o mai fi rămas din Fahmi? Trecerea anilor nu-i potolise vechea curiozitate și dorința de a ști ce se petrece acolo.

Tatăl său chiar o fi vrut să spună ceva, în ultima clipă, așa cum i se păruse lui? Ce-o fi vrut să spună?

— Ai fost de față la agonia lui? Îl întrebă Yasin, întorcându-se spre el.

— Da! A început îndată după plecarea ta…

— S-a chinuit rău?

— Nu știu ce să-ți răspund!… Cine poate ști, frate? Dar n-a durat mai mult de cinci minute.

— Și n-a zis nimic? Se mai interesă Yasin, oftind. VNu! E foarte posibil să-și fi pierdut glasul.

— N-a rostit, nici *șahouda?*

— Nul A rostit-o mama în locul lui, răspunse Kama! Cu capul în pământ pentru a-și ascunde emoția.

— Allah să fie îndurător cu el!

— Amin!

Pentru o vreme se așternu din nou liniștea.

— Cortul trebuie să fie încăpător, ca să poată intra toată lumea în el, hotărî Ridwan.

— Firește! Încuviință Yasin. Avem mulți prieteni… (Apoi, întorcându-se spre Abd el-Mun'im:) Pe urmă mai există și filiala Fraților Musulmani… (Oftă iarăși adânc și continuă:) Dacă prietenii lui ar fi în viață, i-ar purta sicriul pe umeri…

*

Funeraliile so desfășurare întocmai cum stabiliseră. Prietenii lui Abd el-Mun'im veniseră puzderie, dar printre amicii lui Ridwan se numărau bărbați cu funcții și demnități înalte. Cineva a p meait numele câtorva personalități bine cunoscute celor care urmăreau ziarele și revistele. Tristețea lui Ridwan aproape că dispăruse în umbra mândriei. Veniseră pentru a-și lua rămas bun de la „vecinul de-o viață" numeroși locuitori ai cartierului și din împrejurimi. Veniseră canar și unu care nu-l cunoscuseră personal. N,au lipsit decât prie emi e ei mai apropiați ai răposatului, care a junseseră înaintea nu la locul de veșnică odihnă. La Poarta en-Nasr 'e I! 1 procesiunii, numai pentru câțiva pași, seihul Mitvva, J' Abd es-Samad,

clătinându-se sub povara’anilor.

Cme-i ăsta? Întrebă el, îngustându-și ochii și făcând semn spre sicriu.

— Răposatul domnul Ahmad Abd el-Gawad. Îi răspunse un bărbat din cortegiu.

Șeitiiil privi în dreapta și în stânga cu capul tremurând, ca și cum s-ar ți întrebat nedumerii.

De unde e? Întrebă el în cele din urmă.

—, ~ De-ai ți d «n cartierul nostru, li răspunse același bărbat, clihnind și el din cap cu tristețe. Cum, nud cunoști? \u-ți adun aminte de domnul Ahmad Abd el-Gawad? ’: ’

Nu părea oă-și amintește. Mai aruncă o privire spre sicriu apoi își continuă drumul. Său fără țintă.

1 „Unchi (paternal)”, cuvânt cu care se adresează în limbajul familiar egiptean bărbaților – de obicei simpli – mai în vârstă.

1 în urma instituirii protectoratului britanic asupra Egiptului în anul 1914, cercurile naționale egiptene au manifestat un interes deosebit pentru soarta țării după încheierea războiului. În aceste circumstanțe, Saad Zaghlul, vicepreședinte al Adunării Legilative, s-a adresat înaltului comisar britanic în Egipt, spre sfârșitul anului 1918, solicitându-i ca o delegație alcătuită din reprezentanți ai cercurilor naționale egiptene să meargă în Europa pentru a prezenta în Anglia și la Conferința de pace de la Paris cererile națiunii egiptene în legătură cu abolirea protectorului britanic și recunoașterea independenței țării. Saad Zaghlul a alcătuit imediat o Delegație *(Wafd)* care a reprezentat nucleul unei formații politice de orientare națională ce avea să joace un rol de seamă în viața politică egipteană de la sfârșitul primului război mondial și până în anul 1952, când a fost desființată odată cu celelalte partide. Saad Zaghlul s-a aflat în fruntea acestui partid până la moarte (1927). Wafdul a alcătuit mai multe cabinete ministeriale în acest interval de timp sau a făcut parte dintr-o serie de guverne de coaliție. După

moartea lui Saad Zaghlul în fruntea Wafdului s-a aflat multă vreme Mustafa en-Nahhas care a condus câteva cabinete de orientare

1 în onomastica arabă tradițională, numele complet al unei persoane este alcătuit din prepial nume, urmat de cele ale tatălui și bunicului.

1 Prin Profet, la care se fac foarte des referiri în literatura arată, ca și în vorbirea de zi cu zi, se are în vedere Muhammad (570 sau 571–6”2). Întemeietorul religiei monoteiste islamice, important legislator, reformator, organizator politic și militar, făuritorul statului arab unitar. Coranul cartea sfială a islamului, bazată pe propovăduirilo lui Muhammad – se află, alături de *hadiih* (tradili le despre actele și spusele lui), la baza teologiei, jurisprudenței, filosofiei și eticii islamice

1 Cuvânt de origine persană folosii în limba arabă modernă cu sensul de profesor; maestru”; în limbajul familiar egiptean se întrebuințează curent ca ti tiu cu caro se adresează intelectualilor și înalțiloriuncționari.

1 în urma negocierilor purtate de delegația egipteană cu reprezentanții guvernului britanic, la 26 august 1936 a fost semnat la Londra Tratatul de prietenie și alianță dintre Egipt și Marea Britanie. Semnarea Tratatului, numit la vremea respectivă „tratatul demnității și independenței”, a fost întâmpinată cu satisfacție de forțele politice egiptene (doar Partidul Național a refuzat semnarea lui) și de către masele populare, care au ’văzut în el un pas important pe calea dobândim independenței depline. Tratatul reglementa cele patru chestiuni rămase în suspensie în Declarația din 28 februarie 1922, limita intervenția britanică în treburile interne ale Egiptului, restrângea prezența trupelor britanice doar la zona Canalului Suez și la câteva orașe, stiputând forma încetarea ocupației militare britanice. Tratatul a reconfirmat statutul de condominiu ăl Sudanului, cu toate că practic numai Anglia hotăra în legătură cu treburile acestei țări. Anglia a

continuat și după semnarea Tratatului din 1936 să se amestece în treburile interne ale Egiptului, îndeosebi în chestiunile legate de numirea și demiterea miniștrilor și în

2 Termen de adresare în aproape toate idiomurile arabe vorbite. Formă contrasă din *sayyidat* „doamnă”.

1 Vestit cântăreț egiptean de muzică populară.

Principiilor fondatorului Wafdului, Saad Zaghlul, decât Wai’dnl propriuzis, condus de Mustafa eu Nahhas. La 24 iunie 1938 are loc o remaniereși sunt cooptați în guvern cinci reprezentanți ai Partidului Saadisl printre care Ahmad Mahir și En-Nuqrași, coustițuindu-se astfel o coaliție dintre cele două partide principale reprezentate în parlament – Partidul Liberalilor Constituționaliști și Partidul Saadist. Dar la Iii august 1939, Muhammad Mahmud demisionează la sugestia pala teului și formarea noului cabinet este încredințată lui Ali Mahir, șeful cancelariei regale. En-Nuqrași face parte. Și din acest cabinet, împreună cu alți câțiva saadiști, dar majoritatea membrilor noului guvern erau independenți, prieteni ai lui Ali Mahir și ai palatului.